

๒๕๖ ๓.๑. ๒๕๔๗

103494

วิเคราะห์สตรีในเรื่องสั้นของยาขอบ

ปริญญานิพนธ์
ของ
กัญญารัตน์ ทวีรัตน์

เสนอต่อมหาวิทยาลัยทักษิณ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกภาษาไทย

พฤษภาคม ๒๕๔๑

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยทักษิณ

หนังสือนี้เป็นสมบัติของสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยทักษิณ
หากถูกขโมยหรือสูญหายโดยไม่ชอบธรรม
ผู้พบเห็น กรุณาแจ้งสำนักหอสมุดด้วย อันเป็นกุศลสูงสุด

คณะกรรมการควบคุมและคณะกรรมการสอบได้พิจารณาปริญญานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว
เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิตวิชาเอกภาษาไทย
ของมหาวิทยาลัยทักษิณได้

คณะกรรมการควบคุม

..... ประธาน
(อาจารย์จำเริญ แสงดวงแข)

..... กรรมการ
(รศ.ยุรฉัตร บุญสนิท)

คณะกรรมการสอบ

..... ประธาน
(อาจารย์จำเริญ แสงดวงแข)

..... กรรมการ
(รศ.ยุรฉัตร บุญสนิท)

..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(อาจารย์ ดร.ฉันทัส ทองช่วย)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับปริญญานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกภาษาไทย ของมหาวิทยาลัยทักษิณ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(อาจารย์ ดร.อาคม วัดโสง)

วันที่ 29 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2541

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์เล่มนี้ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี เพราะได้รับความอนุเคราะห์จากผู้มีพระคุณหลายท่าน ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาเป็นอย่างยิ่ง ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบพระคุณอาจารย์จำเริญ แสงดวงแข ประธานควบคุมปริญญานิพนธ์ และรองศาสตราจารย์ยุรฉัตร บุญสนิท กรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ ที่ได้สละเวลาอันมีค่าให้ความคิดริเริ่มคำแนะนำ ข้อคิดเห็นและแนวทางในการศึกษาค้นคว้าหาข้อมูล ตลอดจนตรวจและแก้ไขปริญญานิพนธ์นี้ ตั้งแต่เริ่มต้นจนสำเร็จลงด้วยดี

ขอขอบพระคุณอาจารย์ ดร.ฉันทัส ทองช่วย กรรมการเพิ่มเติมที่ได้ช่วยเหลือปรับปรุงงานวิจัยเล่มนี้สมบูรณ์แบบยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.สิบลักษณ์ ธรรมชาติ อาจารย์นิดา มีสุข และคณาจารย์ภาควิชาภาษาไทยทุกท่านที่ได้กรุณาวางพื้นฐานแนวความคิดเกี่ยวกับการศึกษา จนทำให้ผู้วิจัยสามารถนำความรู้มาใช้ประโยชน์ในการทำปริญญานิพนธ์

ขอขอบพระคุณท่านผู้รับใบอนุญาต อาจารย์ฉันท สาระวิโรจน์ ท่านผู้จัดการ อาจารย์โสภณ สาระวิโรจน์ ท่านอาจารย์ใหญ่ อาจารย์วันดี ปรีชารักษ์ ที่ได้กรุณาให้เวลาผู้วิจัยทำงานวิจัยจนสำเร็จ รวมทั้งเพื่อนร่วมงานโรงเรียนพณิชยการหาดใหญ่ทุกคนที่ได้ให้ความช่วยเหลือและเป็นกำลังใจแก่ผู้วิจัยตลอดมา

ขอขอบคุณเปี่ยมมิตรที่ไม่เคยลืมเลือน คือ คุณนันทา พฤษพงษ์ และคุณพรทิพา ลิมสุวรรณ รวมถึง คุณฝนพรหม อินทรนิवास และคุณสุภาพร อมาตยวิศว์ ที่ให้ความช่วยเหลือในด้านการพิมพ์

ขอขอบคุณเพื่อนนิสิตปริญญาโทภาคพิเศษ วิชาเอกภาษาไทย รุ่น 2535 ทุกคนที่กรุณาช่วยเหลือและเป็นกำลังใจ

คุณค่าและประโยชน์ใดๆ อันจะพึงมีจากปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นกตัญญูแก่เวทิตา แต่มารดา และญาติๆ ตลอดจนบูรพาจารย์ทุกท่าน

กัญญารัตน์ ทวีรัตน์

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	5
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	5
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	5
วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	7
นิยามศัพท์เฉพาะ	7
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้า	8
2 วิเคราะห์ลักษณะของสตรีในเรื่องสั้นของยาขอบ	19
ลักษณะทางรูปธรรม	20
รูปร่างหน้าตา	20
กิริยาท่าทาง	30
การพูดจา	37
ลักษณะทางนามธรรม	50
สติปัญญา	50
อารมณ์	58
คุณธรรมในการดำเนินชีวิต	76
3 วิเคราะห์บทบาทของสตรีในเรื่องสั้นของยาขอบ	89
บทบาทด้านเศรษฐกิจ	89
ด้านอาชีพ	90
ด้านการครองชีพ	92

บทที่	หน้า
บทบาทางด้านครอบครัว	93
ฐานะบุตร	94
ฐานะภรรยา	102
ฐานะมารดา	112
บทบาทางด้านสังคม	113
ฐานะทางสังคม	114
การร่วมกิจกรรมของสังคม	120
4 บทย่อ สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	124
บรรณานุกรม	130
ภาคผนวก	134
ประวัติย่อผู้วิจัย	151

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ในอดีตสตรีส่วนใหญ่ถูกจำกัดอยู่ในกรอบวัฒนธรรมประเพณี กล่าวคือสตรีได้รับการปลูกฝังให้เชื่อว่า สตรีที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นภรรยาที่ดีได้นั้นจะต้องสามารถปรนนิบัติสามี เลี้ยงดูอบรมบุตร ดูแลบ้านเรือนได้อย่างเรียบร้อย ค่านิยมเช่นนี้ทำให้สตรีไทยแต่โบราณมีบทบาทภายในครอบครัวเป็นสำคัญ แทบจะไม่มีสิทธิและบทบาททางสังคม เศรษฐกิจ และการศึกษาเลย จนกระทั่งถึงสมัยรัชกาลที่ 4 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ สตรีไทยจึงมีบทบาทมากขึ้น เนื่องจากได้รับอิทธิพลทางด้านวัฒนธรรมตะวันตก ดังที่บุญยงค์ เกศเทศ¹ กล่าวไว้ในหนังสือสถานภาพสตรีไทยสรุปว่า สตรีไทยบางคนในสมัยรัชกาลที่ 4 มีโอกาสเรียนรู้วิชา หนังสือ และขนบธรรมเนียมราชการเช่นเดียวกับชาย ซึ่งนับว่าสตรีไทยในสมัยนี้มีฐานะดีขึ้นกว่าเดิม

ปัจจุบัน เรื่องบทบาทสตรีได้รับความสนใจและศึกษากันมากขึ้น ซึ่งอาจศึกษาได้จากข้อมูลหลายประเภท โดยเฉพาะวรรณกรรม ดังที่ สุพรรณิ วราทร ได้กล่าวไว้ในหนังสือประวัติการประพันธ์นวนิยายไทยว่า "วรรณกรรมเป็นเครื่องบันทึกทางสังคมที่สามารถเก็บรวบรวมลักษณะต่างๆ ของสังคมไว้อย่างมากที่สุด"² ที่เป็นเช่นนี้ เนื่องจากกวีหรือนักเขียนวรรณกรรมเป็นบุคคลในสังคม จึงไม่สามารถปฏิเสธสิ่งที่พบเห็นในสังคมได้ สภาพสังคมจึงย่อมมีผลต่อความนึกคิดของนักเขียน มีนักเขียนหลายท่าน สามารถสร้างผลงานที่สะท้อนให้เห็นพัฒนาการส่วนหนึ่งของผู้หญิงในสังคมไทย ซึ่งเมื่อสังคมเปลี่ยนไป วิถีชีวิตของผู้หญิงก็เปลี่ยนไปด้วย ในจำนวนนักเขียนเหล่านั้น ยาขอบ หรือโชติ แพร่พันธุ์ เป็นนักเขียนคนหนึ่งที่มีผลงานเป็นที่ยอมรับในด้านคุณภาพ ผลงานของยาขอบเป็นที่ประทับใจผู้อ่านตั้งแต่ระยะแรกที่ปรากฏสู่สายตาประชาชน จนกระทั่งในปัจจุบัน ดังที่ เทียน เหลียวรักวงศ์ ได้กล่าวไว้ในหนังสือจดหมายรักในชีวิตจริงของยาขอบว่า "ในวงการหนังสือไม่ว่าจะเป็นนักเขียน หรือแม้แต่สำนักพิมพ์ ถ้าผู้ใดไม่รู้จักยาขอบแล้วไซ้ คนนั้นยังมีใครคนในวงการนั้น

¹ บุญยงค์ เกศเทศ. สถานภาพสตรีไทย. 2532. หน้า 6-7.

² สุพรรณิ วราทร. ประวัติการประพันธ์นวนิยายไทย. 2519. หน้า 45.

โดยแท้"¹

สมัย เรื่องไกร กล่าวไว้ในหนังสือยาขอบอนุสรณ์ว่า "ในวรรณกรรมย่อมเป็นที่ทราบกันดีว่า โชติ แพร่พันธุ์ เป็นผู้ยังความรุ่งโรจน์อย่างใหญ่หลวงให้แก่งานประพันธ์ และในงานเขียนยากที่จะหาใครเสมอเหมือน เปรียบได้ดังดวงประทีปที่เชิดชูวรรณกรรมอย่างรุ่งเรืองจนกระทั่งทุกวันนี้"²

งานเขียนชิ้นแรกของยาขอบคือ การเขียนข่าวฆาตกรรมคดีนายม้วย ที่บางปลาสร้อย จังหวัดชลบุรี ให้กับหนังสือพิมพ์ธงไทยรายวัน ขณะนั้นยาขอบเป็นเพียงนักข่าวหนุ่มหน้าใหม่อายุ 18 ปี ยังไม่มีผู้ใดรู้จักชื่อและให้ความสนใจมาก่อน แต่ด้วยกลวิธีการเขียนข่าวที่สร้างความตื่นเต้น และพึงพอใจให้กับผู้อ่านด้วยการใช้สำนวนภาษาที่คมคาย ประกอบกับการเสนอข่าวที่เข้มข้นเป็นที่น่าสนใจ ยิ่งทำให้นักอ่านเริ่มให้ความสนใจในตัวผู้เขียน การเขียนข่าวของยาขอบครั้งนี้ สด กุระโรหิต กล่าวไว้ในหนังสือยาขอบอนุสรณ์ว่า "วิธีการเขียนข่าวของยาขอบดูเหมือนจะเป็นการปฏิบัติการเขียนข่าวในขณะนั้นเลยทีเดียว ยาขอบมีสไตล์ใหม่ที่สุด และมุมใหม่ที่สุดในการให้ข่าว ผู้อ่านอ่านได้ด้วยความตื่นเต้น เพราะการบรรยายข่าวที่มีชีวิตชีวาทุกตัวอักษร"³

ผลการเขียนข่าวนี้นี้มีส่วนทำให้กุหลาบ สายประดิษฐ์ ได้เห็นความสามารถและแววในการประพันธ์ของยาขอบ จึงชักชวนให้ยาขอบเขียนเรื่องสั้นประเภทขบขันลงในหนังสือพิมพ์บางกอก การเมืองรายวัน และได้ตั้งนามปากกาให้โชติ แพร่พันธุ์ว่า ยาขอบ ตั้งแต่นั้นมา

ผลงานที่สร้างชื่อเสียงให้ยาขอบมากที่สุด คือ นวนิยายอิงประวัติศาสตร์เรื่องผู้ชนะสิบทิศ นวนิยายเรื่องนี้มีความดีเด่นยิ่งกว่าผลงานทุกชิ้นทุกประเภทของยาขอบ ซึ่งในวงการประพันธ์ต่างยอมรับกันว่าผู้ชนะสิบทิศเป็นวรรณกรรมชิ้นเอกของยาขอบที่ได้รับความนิยมจากผู้อ่านอย่างสูงสุด ตั้งแต่เริ่มแรกที่ลงพิมพ์ในประชาชาติรายวัน ดังที่เจือ สตะเวทิน กล่าวไว้ในหนังสือประวัตินวนิยายไทยว่า "เรื่องผู้ชนะสิบทิศได้รับความนิยมมากถึงขนาดนักอ่านไปขอซื้อเฉพาะเรื่องนี้ ก่อนหนังสือพิมพ์ประชาชาติออกประจำวัน"⁴

เทียน เหลียวรักวงศ์ ได้กล่าวไว้ในหนังสือจดหมายรักในชีวิตจริงของยาขอบว่า

ยาขอบเป็นนักเขียนคนเดียวของเมืองไทยที่มีผลงานดีเด่นและโด่งดังที่สุด แม้ในขณะนี้ก็ยังยาก

¹ เทียน เหลียวรักวงศ์. (ผู้รวบรวม) จดหมายรักในชีวิตจริงของยาขอบ. 2516. หน้า 1.

² สมัย เรื่องไกร. "สาส์นจากนายกสมาคมหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย," ใน ยาขอบอนุสรณ์. 2504. หน้า 110.

³ สด กุระโรหิต. "37 ปีของมิตรภาพ," ใน ยาขอบอนุสรณ์. 2504. หน้า 52.

⁴ เจือ สตะเวทิน. ประวัตินวนิยายไทย. 2517. หน้า 57.

ที่จะหานักเขียนคนใดมาเทียบ หรือแม้แต่เพียงหาเขาได้ ผู้ชนะสิบทิศเป็นผลงานที่จุดนามของเขาให้โด่งดังยิ่งกว่าพลุ เพราะพลุนั้นโด่งดังแล้วก็ยังมีเวลาดับ และตกสู่ดินในรูปกะลา แต่ทว่านามยาขอบนั้นไม่เคยดับหรือแม้แต่เพียงเสื่อมแสงไปจากวงการนักเขียน¹

เสถียร จันทิมาธร กล่าวไว้ในหนังสือคนเขียนหนังสือว่า

งานในแบบแสดงท่าทีอาลัยความรุ่งเรืองของอดีตที่อยู่ในความนิยมของประชาชนอย่างสูง เห็นจะเป็นผู้ชนะสิบทิศของยาขอบ กับขุนศึกของไม้ เมืองเดิม โดยผู้ชนะสิบทิศได้รับความนิยมอย่างมาก ขนาดยังพิมพ์อยู่ คนโทรศัพท์มาถามว่าออกหรือยัง บางคนไม่ทันใจขับรถมาขอซื้อ ผู้ชนะสิบทิศเพียงแผ่นเดียวไปอ่าน หนังสือพิมพ์ประชาชาติพุงเป็นหมื่นๆ ฉบับ ความเด่นอย่างหนึ่งของผู้ชนะสิบทิศ อยู่ที่สำนวนภาษาอันละเอียดละไม การผูกเรื่องอันน่าตื่นเต้น²

ยาขอบสามารถสร้างผลงานที่มีคุณค่าฝากไว้ในวรรณกรรมไทยถึง 9 ประเภท คือ บทความ บทละคร เรื่องแปล ข่าว จดหมาย บทร้อยกรอง การเขียนโฆษณา นวนิยาย และเรื่องสั้น โดยเฉพาะเรื่องสั้นของยาขอบ เป็นที่นิยมในกลุ่มผู้อ่านเป็นอย่างยิ่ง แม้เมื่อสิ้นชีพไปแล้ว ก็ยังคงมีชื่อเสียงอยู่ในความทรงจำของผู้อ่านอยู่เสมอ ดังที่ ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุพรรณ กล่าวไว้ในหนังสือวรรณไวทยาการว่า

ยาขอบมีเพชรทิ้งไว้ให้แก่วรรณกรรมไทยนอกเหนือจากนวนิยายเรื่องมหิมายาขอบเป็นนักเขียนเรื่องสั้นด้วยฝีมือชั้นเยี่ยมคนหนึ่ง ในสมัยยาขอบ แม้มาอ่านซ้ำในปัจุบันก็จะพบว่า ยาขอบมีความเป็นอัจฉริยะ มีความสามารถสังเกตชีวิตและอารมณ์มนุษย์อย่างประณีต และเรื่องสั้นของยาขอบ เป็นงานเขียนของคนที่เกิดมาเป็นนักประพันธ์จริงๆ เป็นงานที่ผู้สนใจในทางวรรณกรรมของไทยไม่ควรละเลยเป็นอันขาด³

เปลื้อง ณ นคร ได้กล่าวยกย่องความสามารถของยาขอบไว้ในหนังสือคำบรรยายวิชาการ

¹เทียน เหลียวรักวงศ์. (ผู้รวบรวม) จดหมายรักในชีวิตจริงของยาขอบ. 2516. หน้า 1-2.

²เสถียร จันทิมาธร. คนเขียนหนังสือ. 2517. หน้า 49.

³ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุพรรณ. "หัวใจของวรรณคดีไทย," ใน วรรณไวทยาการ. 2520. หน้า 91.

ประพันธ์และการหนังสือพิมพ์ว่า "ท่านที่เคยอ่านเรื่องเพื่อนแพง มุมมืด กับผู้ชนะสิบทิศของยาขอบ จะเห็นสำนวนที่เขียนไม่เหมือนกัน ทั้งนี้เพราะลักษณะของเรื่องไม่เหมือนกัน แต่อย่างไรก็ดียังเป็นสำนวนยาขอบอยู่นั่นเอง"¹

เป็นที่ทราบกันดีในหมู่มิตรสหาย และผู้ใกล้ชิดว่ายาขอบเป็นนักประพันธ์ที่ไม่ทุ่มเทชีวิตให้แก่งานเขียน ดังที่ กุหลาบ สายประดิษฐ์ กล่าวไว้ในหนังสือยาขอบอนุสรณ์ว่า "ยาขอบมิใช่คนขยันและตรงต่อเวลาในการเขียนหนังสือ ยาขอบมักจะเขียนต่อเมื่อถูกเคี่ยวเข็ญ หรือเผชิญกับความจำเป็นเท่านั้น"² แต่อย่างไรก็ตามผลงานทุกชิ้นทุกประเภทของยาขอบก็ล้วนแต่เป็นงานที่มีคุณค่าสูงยิ่ง ในวงวรรณกรรมไทย ทั้งนี้เพราะ เมื่อใดก็ตามที่ยาขอบได้ลงมือเขียนหนังสือ ยาขอบจะเขียนด้วยความตั้งใจที่จะเขียนให้ได้ดีที่สุดพยายามกลั่นกรองถ้อยคำสำนวน และทุ่มเทพลังความคิดให้กับบทประพันธ์ของตนจนสุดความสามารถ

ผู้วิจัยได้ติดตามผลงานการเขียนเรื่องสั้น ของยาขอบมาโดยตลอด ได้เห็นลักษณะเด่นที่แตกต่างจากการเขียนเรื่องสั้นของผู้อื่นคือ นอกเหนือจากความประณีตของภาษาที่โดดเด่นอยู่ในความทรงจำของผู้อ่านแล้วการสร้างตัวละครสตรียของยาขอบยังเหมือนมนต์เสน่ห์ที่ผูกใจให้ผู้อ่านติดตามเนื้อเรื่องไปโดยตลอด ยาขอบสร้างตัวละครให้มีชีวิตจิตใจและแสดงอารมณ์แบบผู้หญิง เช่น รัก หึงหวง น้อยใจ โกรธ และตัดพ้อได้อย่างสมจริงที่สุด ดังที่กุหลาบขาว³ (นามแฝง) ได้กล่าวไว้ในหนังสือยาขอบอนุสรณ์สรุปว่า ยาขอบเป็นนักประพันธ์ที่ไม่ยอมเขียนตัวละครเพราะถือว่าไม่ใช่หน้าที่ของผู้ประพันธ์ที่จะต้องทุ่มเทความน่าชิงชังให้แก่ตัวละคร ยาขอบมุ่งให้ผู้อ่านทราบเองจากพฤติกรรมของตัวละคร ยาขอบไม่เคยเขียนหนังสือล่วงเกินผู้หญิง และยาขอบสร้างตัวละครทุกตัวอย่างมีเลือดเนื้อมีชีวิตจิตใจ เช่น บุคคลในชีวิตจริง

ในบรรดานักเขียนร่วมสมัยกับยาขอบ กล่าวได้ว่า ยาขอบเป็นผู้ที่เห็นคุณค่าของสตรี และยกย่องสตรีผู้หนึ่ง ยาขอบมีหัวใจรักอันอบอุ่นให้กับสตรีที่เขารักโดยไม่ถือว่าความบริสุทธิ์ของสตรีเป็นสิ่งสำคัญกว่าความรัก ดังที่ ยาขอบได้เขียนจดหมายถึงผู้หญิงที่เขารัก และเขียน เทลิวรังกวส์ ได้รวบรวมไว้ในหนังสือจดหมายรักในชีวิตจริงของยาขอบว่า

ฉันถือปฏิบัติที่ว่าเป็นความผิดของดอกไม้หรือที่ถูกแมลงกัดตอม ไม่เป็นการยุติธรรมแก่การจะมองผู้หญิงด้วยความสับสนว่าเขาเคยรักใครและใครเคยรักเขามาแต่ก่อน ความยุติธรรม

¹ เปลื้อง ณ นคร. คำบรรยายวิชาการประพันธ์และการหนังสือพิมพ์. 2497, หน้า 110.

² กุหลาบ สายประดิษฐ์ "คัตนาคัดแห่งวรรณกรรมไทย," ใน ยาขอบอนุสรณ์. 2504. หน้า 76.

³ กุหลาบขาว (นามแฝง) "ผู้ใดอยู่บ้านใกล้ไปถึงก่อน," ใน ยาขอบอนุสรณ์. 2504. หน้า 227-234.

ควรมีเพียง เมื่อเขารักเรา เขาได้ซื้อตรงต่อเราสมกับที่เรารักเขาอย่างขยี้ชีวิตได้หรือไม่ ฉัน ยืนยันคดีนี้ และบอกถึงความจริงใจว่าถ้าฉันจะคุณเมื่อมีลูกแล้วห้าคน ฉันก็จะรักคุณในเวลา ที่คุณมีลูกแล้วห้าคนนั้น ฉันไม่รู้สักสำคัญในอดีต สำคัญแต่ปัจจุบัน และอนาคตว่าคุณรักฉัน จริงจังเท่านั้นเอง¹

ด้วยเหตุที่ยาชอบเห็นความสำคัญและเห็นคุณค่าของสตรีเป็นอย่างยิ่ง ลักษณะสตรีของ ยาชอบ จึงเป็นผู้ที่รักศักดิ์ศรี รักความก้าวหน้า มีสติปัญญา และมีความคิดที่จะประกอบอาชีพตาม ความสามารถของตน แม้ตัวละครหญิงที่ทำงานนอกบ้านมีน้อย แต่ก็ได้แสดงให้เห็นถึงความพยายามที่ ยาชอบต้องการยกฐานะของสตรีให้เสมอบุรุษ

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเลือกเรื่องสั้นของยาชอบมาศึกษาเพื่อจะได้ทราบลักษณะและบทบาท ของสตรีที่ปรากฏในเรื่องสั้น ทั้งนี้เพื่อเป็นประโยชน์ในด้านการศึกษาต่อไป

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

เพื่อวิเคราะห์สตรีในเรื่องสั้นของยาชอบในประเด็นดังต่อไปนี้

1. ลักษณะของสตรี
2. บทบาทของสตรี

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

1. ทำให้ทราบลักษณะและบทบาทของสตรีที่ผู้แต่งเสนอผ่านเรื่องสั้น
2. ผลของการศึกษาจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวรรณกรรมเชิงสังคม
3. ผลของการศึกษาจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาสตรีในวรรณกรรมอื่นๆ

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

ผู้วิจัยได้วางขอบเขตของการศึกษา ตามประเด็นดังนี้

1. ขอบเขตด้านข้อมูล ผู้วิจัยเลือกศึกษาเฉพาะงานเขียนที่เป็นเรื่องสั้นของยาชอบ มี จำนวน 15 เรื่อง ดังนี้

¹ เทียน เหลียวรักวงศ์. (ผู้รวบรวม) จดหมายรักในชีวิตจริงของยาชอบ. 2516. หน้า 394.

- 1.1 รักและร้าง
- 1.2 หล่อนชั่วเพราะชาย
- 1.3 มารหัวใจ
- 1.4 เมียน้อย
- 1.5 กามวาลี
- 1.6 รอยไคร่รอยเกวียน
- 1.7 สวรรค์คนยาก
- 1.8 รักแท้
- 1.9 เพื่อนแพง
- 1.10 มัลลิกา
- 1.11 อารมณ์
- 1.12 หลังจากผู้ชาย
- 1.13 เรื่องธรรมดา
- 1.14 รักหลังราชบัลลังก์
- 1.15 มุมมืด

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้วิจัยได้วางขอบเขตด้านเนื้อหาไว้ 2 ประเด็นดังนี้

- 2.1 วิเคราะห์ลักษณะของสตรี ดังนี้
  - 2.1.1 ลักษณะทางรูปธรรม
    - 2.1.1.1 รูปร่างหน้าตา
    - 2.1.1.2 กิริยาท่าทาง
    - 2.1.1.3 การพูดจา
  - 2.1.2 ลักษณะทางนามธรรม
    - 2.1.2.1 สติปัญญา
    - 2.1.2.2 อารมณ์
    - 2.1.2.3 คุณธรรมในการดำเนินชีวิต
- 2.2 วิเคราะห์บทบาทของสตรี ดังนี้
  - 2.2.1 บทบาทด้านเศรษฐกิจ

- 2.2.1.1 ด้านอาชีพ
- 2.2.1.2 ด้านการครองชีพ
- 2.2.2 บทบาทด้านครอบครัว
  - 2.2.2.1 ฐานะบุตร
  - 2.2.2.2 ฐานะภรรยา
  - 2.2.2.3 ฐานะมารดา
- 2.2.3 บทบาทด้านสังคม
  - 2.2.3.1 ฐานะทางสังคม
  - 2.2.3.2 การร่วมกิจกรรมของสังคม

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

ในการศึกษาค้นคว้า ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นรวบรวมข้อมูล

1.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวรรณกรรมและสตรี
ตลอดจนแนวทางในการศึกษา

1.2 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลงานของยาขอบ

1.3 รวบรวมเรื่องสั้นทุกเรื่องของยาขอบ

2. ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล

นำเรื่องสั้นทุกเรื่องของยาขอบมาศึกษาอย่างละเอียด แล้ววิเคราะห์สตรีในด้าน
ลักษณะ และบทบาท

3. ขั้นสรุป อภิปรายผล และเสนอแนะ

3.1 สรุป และอภิปรายผล

3.2 เสนอผลการศึกษาค้นคว้าแบบพรรณนาวิเคราะห์

นิยามศัพท์เฉพาะ

ลักษณะ หมายถึง ลักษณะประจำตัวของแต่ละบุคคลในการแสดงออก

บทบาท หมายถึง การกระทำและการแสดงพฤติกรรมตามตำแหน่งซึ่งเป็นไปตาม
ความคาดหวังของสังคม

รูปธรรม คือ ลักษณะที่รับรู้ได้ด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้แก่ หู ตา จมูก ลิ้น และกาย

นามธรรม คือ ลักษณะที่รับรู้ได้โดยความคิด หรือความรู้สึกซึ่งอาศัยการวิเคราะห์

จากลักษณะต่างๆ ทางรูปธรรม

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้า

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้า มีดังนี้

1. เอกสารที่ให้ความรู้เกี่ยวกับความหมายของบทบาทและการศึกษาวรรณกรรม
  - 1.1 เอกสารที่ให้ความรู้เกี่ยวกับความหมายของบทบาท
  - 1.2 เอกสารที่ให้ความรู้เกี่ยวกับการศึกษาวรรณกรรม
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาสตรีและการศึกษาผลงานของยาขอบ
  - 2.1 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาสตรี
  - 2.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาผลงานของยาขอบ

การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้าจะเสนอรายละเอียดตามลำดับดังนี้

1. เอกสารที่ให้ความรู้เกี่ยวกับความหมายของบทบาทและการศึกษาวรรณกรรม
  - 1.1 เอกสารที่ให้ความรู้เกี่ยวกับความหมายของบทบาท ได้มีนักวิชาการกล่าวถึง

ความหมายของบทบาทไว้ดังนี้

สงวน สุทธิเลิศอรุณ¹ ได้กล่าวไว้ในหนังสือจิตวิทยาสังคมสรุปว่า บทบาทหมายถึงการประกอบพฤติกรรมตามตำแหน่งซึ่งเป็นไปตามความคาดหวังของสังคม

ทิตยา สุวรรณชญ² ได้กล่าวไว้ในหนังสือสังคมวิทยาสรุปว่า บทบาทหมายถึงพฤติกรรมที่กำหนดขึ้นโดยวัฒนธรรมและผลของวัฒนธรรมของบุคคลที่มีพฤติกรรมต่อสิ่งแวดล้อมเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคม

บุญญ์ สาธร³ ได้กล่าวไว้ในหลักการบริหารการศึกษาสรุปว่า ตำแหน่งเป็นผลรวมของสิทธิหน้าที่ บทบาทเป็นความประพฤติตามสิทธิหน้าที่ บทบาทและหน้าที่เป็นสิ่งที่บุคคลผู้ดำรงตำแหน่งที่ยอมรับโดยทั่วไป ถูกบุคคลอื่นลงความเห็นว่า เขาจะต้องทำหรือแสดงพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งออกมาในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง

¹สงวน สุทธิเลิศอรุณ. จิตวิทยาสังคม. 2525. หน้า 58.

²ทิตยา สุวรรณชญ. สังคมวิทยา. 2517. หน้า 162-163.

³บุญญ์ สาธร. หลักการบริหารการศึกษา. 2519. หน้า 204.

บุญเดิม พันรอบ¹ ได้กล่าวไว้ในหนังสือจิตวิทยาสังคมสรุปว่า บทบาทหมายถึงแบบแผนความต้องการ เป้าหมาย ความเชื่อ ความรู้ ทัศนคติ ค่านิยม และการกระทำของสมาชิกในองค์กร มีความคาดหวังว่า ควรจะเป็นไปตามความแตกต่างในสถานภาพ และบทบาทของแต่ละคนที่มีอยู่

สุชา จันทรเฒ และสุรางค์ จันทรเฒ² ได้กล่าวไว้ในหนังสือจิตวิทยาสังคมสรุปว่า บทบาทมีความหมายใกล้เคียงกับสถานภาพมาก บทบาทเป็นสิ่งที่บุคคลในสถานภาพต่างๆ พึงกระทำ นั่นคือ เมื่อสังคมกำหนดสิทธิหน้าที่ในสถานภาพได้อย่างไรแล้ว บุคคลในสถานภาพนั้นๆ จะต้องประพฤติหรือปฏิบัติตามหน้าที่ซึ่งกำหนดไว้นั้น

1.2 เอกสารที่ให้ความรู้เกี่ยวกับการศึกษาวรรณกรรม

กุหลาบ มลลิกะมาส กล่าวไว้ในหนังสือวรรณคดีวิจารณ์ว่า "ในปัจจุบันมีวรรณคดีเป็นอันมาก ที่สนใจในสภาพสังคมและสภาพเศรษฐกิจซึ่งปรากฏในรูปแบบต่างๆ กัน เช่น ร้อยกรอง เรื่องสั้น นวนิยาย เป็นต้น ทั้งนี้เป็นเรื่องธรรมดาที่มนุษย์ย่อมหลีกเลี่ยงเรื่องของตนเองไปไม่พ้น ดังนั้นจึงต้องแสดงความคิด ความรู้สึกของตนให้ปรากฏในงานที่แต่งขึ้น สังคมมนุษย์จึงมีอิทธิพลต่อนักเขียน และกวีเสมอ"³

เจตนา นาควัชร กล่าวไว้ในหนังสือวรรณวิทยากรว่า "วรรณคดีนั้นมีทั้งส่วนที่เป็นสมบัติร่วมของทุกยุคทุกสมัย ทุกถิ่น และทั้งที่มีส่วนผูกพันกับยุคใดยุคหนึ่ง ภาวะใดภาวะหนึ่ง ถิ่นใด ถิ่นหนึ่ง สังคมใดสังคมหนึ่ง แม้แต่ภาษาที่วรรณคดีใช้สื่อความหมายก็เป็นสมบัติเฉพาะของถิ่นหนึ่ง หรือกาลเวลาใดเวลาหนึ่ง การศึกษาวรรณคดีจึงเลี่ยงการศึกษาสังคมได้ยาก ความรู้เกี่ยวกับสังคมอันเป็นถิ่นที่เกิดของวรรณกรรม จึงเป็นสิ่งจำเป็น"⁴

ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ กล่าวไว้ในหนังสือวิเคราะห์วรรณคดีไทยว่า

ในการวิจารณ์วรรณคดีเชิงสังคมวิทยา สิ่งที่จะข้ามไปเสียมิได้ คือ ปัญหาเรื่องคุณค่า หรือ ค่านิยม สังคมเกิดขึ้นมาได้ก็เพราะมนุษย์ต้องอยู่ร่วมกัน สังคมมิได้หมายถึงชนชาติหนึ่ง

¹บุญเดิม พันรอบ. จิตวิทยาสังคม. ม.ป.ป. หน้า 104.

²สุชา จันทรเฒ และสุรางค์ จันทรเฒ. จิตวิทยาสังคม. 2520. หน้า 46.

³กุหลาบ มลลิกะมาส. วรรณคดีวิจารณ์. 2522. หน้า 93.

⁴เจตนา นาควัชร. "วรรณคดีและวรรณคดีศึกษา," ใน วรรณวิทยากร. 2520. หน้า 13.

สังคมเป็นทั้งรูปธรรม และนามธรรม หรือเป็นหมู่คนและมีชนบประเพณี มีความนิยม ความ
 รังเกียจร่วมกัน ชุมชนเล็กๆ ก็อาจเป็นสังคมได้ หรือชุมชนใหญ่ที่ไม่มีความสัมพันธ์กัน ไม่เกิด
 เป็นสังคมขึ้นมาก็อาจมีได้ สรุปแล้วคุณค่าในสังคมคือ ความชอบ ไม่ชอบ อายุ ภาควุมิ และ
 ความรู้สึกอีกหลายอย่างเป็นธรรมนิยมร่วมกัน¹

รณิศจวน อินทรกำแหง กล่าวไว้ในหนังสือวรรณกรรมวิจารณ์ว่า

ในชีวิตจริงนั้นมีเหลี่ยมมุม และมันมีมากเหลือแสนจนเหลี่ยมมุมนั้นเรียงกันตึบ ไม่มีช่อง
 ว่าง จนชั้นเอาจมื่อไปจับดูก็รู้สึกได้ว่าเหลี่ยมนั้นติดกันจนกลายเป็นกลมไปโดยปริยาย ฉะนั้น
 การโต้แย้งว่าวรรณกรรมจะรับใช้ชีวิตและสังคมได้หรือไม่นั้น จึงเป็นเรื่องยากที่จะกล่าวได้
 เพราะชีวิตของคนแต่ละคนก็นับเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ดังนั้นวรรณกรรมที่ดีก็ควรรับใช้คน
 ส่วนใหญ่ของสังคม ให้เขาเหล่านั้นได้มีชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น แล้วสังคมนั้นก็จะมีสภาพความ
 เป็นอยู่ที่ดีตามไปโดยอัตโนมัติ แต่ทั้งนี้ก็ไม่ควรกีดกันคนส่วนน้อยที่หวังจะได้รับความสุข และ
 ความบันเทิงจากวรรณกรรมบางประเภทเช่นกัน²

กระแสร มาลาภรณ์³ กล่าวไว้ในหนังสือวรรณกรรมไทยปัจจุบันว่า ตัวละครจะเป็นคน
 หรือสัตว์ หรืออะไรก็ได้แล้วแต่นักเขียนจะต้องการในเรื่องนั้น ตัวละครมักจะแบ่งเป็นตัวเอง และ
 ตัวรอง ทั้งสองตัวสามารถสร้างให้เป็นแบบกลมก็ได้ แบบคงที่ก็ได้ และเปลี่ยนแปลงก็ได้ ตัวละคร
 ที่กลม คือตัวละครที่มีความซับซ้อนในบุคลิกอยู่บ้างตามประสาคน ส่วนตัวละครแบบแบน คือ
 ตัวละครที่มีบุคลิกแทนบุคลิกนั้นๆ อย่างเดียว

ยุรฉัตร บุญสนิท⁴ กล่าวถึงตัวละครในหนังสือวรรณวิจารณ์ อ้างอิงจากหนังสืออธิบาย
 ศัพท์วรรณคดีของทองสุก เกตโรจน์ ว่า ตัวละครน้อยลักษณะคือตัวละครที่สร้างขึ้นจากความนึกคิด
 หรือคุณสมบัติเพียงอย่างเดียว ตัวละครแบบนี้มักจะปรากฏในเรื่องสั้นที่ไม่มีความซับซ้อน ส่วนตัว
 ละครหลายลักษณะ คือตัวละครที่ผู้เขียนแสดงให้เห็นอารมณ์ และเหตุจูงใจที่ทำให้ซับซ้อน ผู้เขียน

¹ ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ. วิเคราะห์วรรณคดีไทย. 2522. หน้า 17.

² รณิศจวน อินทรกำแหง. วรรณกรรมวิจารณ์. 2518. หน้า 218-226.

³ กระแสร มาลาภรณ์. วรรณกรรมไทยปัจจุบัน. 2530. หน้า 17.

⁴ ยุรฉัตร บุญสนิท. วรรณวิจารณ์. 2538. หน้า 44-45.

อาจจะบรรยายภูมิหลังของตัวละครโดยละเอียดเพื่อให้เข้าใจตัวละครในปัจจุบันและการตัดสินใจทำตามเหตุการณ์ในท้องเรื่องในอนาคต ความสมจริงของตัวละครไม่ได้อยู่ที่ว่าจะเป็นตัวละครน้อยลักษณะหรือตัวละครหลายลักษณะ แต่อยู่ที่ว่าตัวละครนั้นเหมาะสมกับโครงเรื่อง หรือเนื้อเรื่องหรือไม่

ธัญญา สังขพันธานนท์¹ กล่าวถึงการวิเคราะห์ตัวละครไว้ในหนังสือวรรณกรรมวิจารณ์ว่า โดยทั่วไปแล้วการวิเคราะห์ตัวละครจะมุ่งไปที่ตัวละครเอก เพราะตัวละครเอกเป็นเจ้าของเรื่องและเป็นผู้ที่ทำให้เกิดเรื่องราวขึ้นมา การพิจารณาคุณลักษณะและบทบาทของตัวละครเป็นประเด็นหนึ่ง ที่มีสาระสำคัญอยู่ที่การศึกษานุคลิกลักษณะ และบทบาทของตัวละครในเรื่อง ผู้วิจารณ์จะต้องนำประสบการณ์และความเข้าใจต่อชีวิตมนุษย์ เป็นเกณฑ์ประกอบการวินิจฉัยด้วย เพราะตัวละครก็คือตัวแทนของมนุษย์ทั่วไปนั่นเอง การวิเคราะห์ลักษณะและบทบาทของตัวละครอาจตั้งคำถามในลักษณะว่าตัวละครพูดอะไรกับตัวเองบ้าง คิดอะไร คำพูด และความคิดของตัวละครจะช่วยให้เข้าใจความรู้สึกนึกคิด ลักษณะนิสัยใจคอ และอารมณ์ว่าเป็นอย่างไร โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อตัวละครนั้นตกอยู่ในสถานการณ์ต่างๆ

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับศึกษาสตรีและการศึกษาผลงานของยาขอบ

2.1 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาสตรี

ประกาศรี สี่อำไพ² ได้เสนอค่านิยมของสตรีในวรรณกรรมไว้ในหนังสือปริทัศน์วัฒนธรรมในภาษาและวรรณคดีไทย สรุปได้สี่ประเด็นคือ

1. เรื่องความงาม สตรีไทยในวรรณกรรมต้องมีความสวยงาม
2. ความรักและการแต่งงาน สตรีไทยในวรรณกรรมต้องมีสามีคนเดียว ในขณะที่สามีมีภรรยาได้หลายคน สตรีไทยต้องรู้จักหน้าที่ภรรยา
3. การศึกษาและอาชีพ สตรีไทยต้องอ่านออกเขียนได้ รู้หน้าที่แม่บ้าน มีความอดทน คนที่เป็นโสเภณี คือคนไม่ดี
4. คุณสมบัติของสตรีต้องดูแลบ้านช่อง ประกอบอาหาร ปกครองข้าทาสบริวารใช้จ่ายเหมาะสม ประหยัด รับแขกเป็น มีศีลธรรม ในประเด็นที่ 4 นี้ ประกาศรี แบ่งหัวข้อย่อยออกไปอีกห้าหัวข้อ เป็นคุณสมบัติของสตรีไทย ในวรรณกรรมทั่วไปคือ

4.1 มีความดี

4.2 มีความรักและรับผิดชอบในหน้าที่

¹ธัญญา สังขพันธานนท์. วรรณกรรมวิจารณ์. 2539. หน้า 177-178.

²ประกาศรี สี่อำไพ. ปริทัศน์วัฒนธรรมในภาษาและวรรณคดีไทย. 2523. หน้า 98-119.

- 4.3 มีความฉลาดและเข้าใจสังคมได้
- 4.4 มีความบริสุทธิ์ หมายถึงเป็นสาวพรหมจรรย์
- 4.5 มีกิริยามารยาทเรียบร้อย
- 4.6 มีความกล้าหาญ

สน คชสาร¹ ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับการพรรณนา หรือการกล่าวถึงผู้หญิงในวรรณกรรมไทยว่า มีหลายลักษณะซึ่งขึ้นอยู่กับโลกทัศน์ของผู้เขียนที่จะมองผู้หญิงในลักษณะใด โดยสรุปแล้วอาจแบ่งความคิดเห็นเรื่องผู้หญิงได้สองลักษณะ คือ แบบจารีต เป็นการมองผู้หญิงแบบด้อยกว่า คือ ช่างเท้าหลัง แบบร่วมสมัย คือ มองผู้หญิงอย่างเสมอภาค นวนิยายของเสนีย์ เสาวพงศ์ ที่เกี่ยวกับผู้หญิง จะกล่าวถึงผู้หญิงอย่างยกย่อง และเทียมปาเทียมไหล่ผู้ชาย นับว่าเสนีย์มีโลกทัศน์ที่มองปัญหาทุกกรณีด้วยใจเป็นธรรม

เสาวภา เจริญขวัญ² ได้ศึกษาลักษณะของนางเอกในวรรณคดีไทยปรากฏว่า โดยทั่วไปมักเป็นนางกษัตริย์ หรือหญิงในวงศ์ชั้นสูง มีอยู่เพียงส่วนน้อยที่เป็นหญิงชาวบ้าน และทุกนางล้วนมีลักษณะเด่นที่ตรงกัน คือความงามเป็นเลิศ เสียสละหวานไพเราะ กลิ่นกายหอมกรุ่น มีกิริยามารยาทหรือความสามารถในการปรนนิบัติ ซึ่งถือกันว่าเป็นคุณสมบัติของสตรีที่ดีในสังคม แสดงให้เห็นว่าค่านิยมของสังคมไม่ส่งเสริมให้ผู้หญิงมีบทบาท หรือว่าแสดงความสามารถอย่างอื่น

สุวรรณา เกรียงไกรเพชร³ เขียนวิทยานิพนธ์เรื่อง พระอภัยมณี : การศึกษาในเชิงวรรณคดีวิจารณ์ว่า ตัวละครฝ่ายหญิงมีบทบาทเด่นเป็นพิเศษในแง่ที่ว่า บทบาทของฝ่ายหญิงกับฝ่ายชายนั้นทัดเทียมกันในเรื่องความสามารถทั้งด้านสติปัญญา และมีมือการรบ ซึ่งไม่ปรากฏว่าจะมีการปลอมตัวเป็นชายเพื่อให้สมบทบาท ตัวละครหญิงแทบทุกตัวมีความสามารถในการปกครองบ้านเมือง และการทำศึกโดยเกือบไม่ต้องพึ่งพาผู้ชายเลย อีกทั้งตัวละครหญิงเหล่านี้ก็มีลักษณะบางอย่างที่เข้มแข็งกว่าฝ่ายชาย หรือมีอิทธิพลอยู่เหนือฝ่ายชาย ทั้งที่ฝ่ายชายมิได้อ่อนแอหรือซื่อล้าแต่อย่างใด หาก

¹ สน คชสาร. "ผู้หญิงในวรรณกรรม : ศึกษาผ่านทางเสนีย์ เสาวพงศ์," โลกหนังสือ. 1(4) : 72-75 ; มกราคม. 2521.

² เสาวภา เจริญขวัญ. "นางเอกในวรรณคดี," วารสารมนุษยศาสตร์. 2(3) : 8-10 ; กันยายน-ธันวาคม 2521.

³ สุวรรณา เกรียงไกรเพชร. พระอภัยมณี : การศึกษาในเชิงวรรณคดีวิจารณ์. 2518. หน้า 225.

แต่อิทธิพลนั้นมิได้อยู่โดยที่ฝ่ายชายไม่รู้สีก้าว

นิตยา จันทวงศ์¹ ได้ศึกษาสถานภาพและบทบาทของสตรีไทยภาคใต้ จากหนังสือชุดประเภทนิทานประโลมโลก ผลการศึกษาปรากฏว่าสถานภาพของสตรีด้านการศึกษาด้านอาชีพและด้านสังคม สามารถจำแนกตามลักษณะการจัดลำดับชั้นในสังคมได้ 2 สถานภาพ คือ สตรีชั้นสูง และสตรีสามัญ ส่วนสถานภาพของสตรีด้านครอบครัว สามารถจำแนกตามความสัมพันธ์ในครอบครัวได้ 6 สถานภาพ คือ ฐานะภรรยา มารดา บุตร สะใภ้ แม่ผัว ย่า และยาย การศึกษาบทบาทและปัจจัยนั้นพบว่าด้านการศึกษาสตรีชั้นสูงมีบทบาท 3 ประการ คือ บทบาทในการให้การศึกษา บทบาทในการสนับสนุนการศึกษา และบทบาทในการรับการศึกษา ส่วนสตรีสามัญมีบทบาท 2 ประการ คือ บทบาทในการให้การศึกษา และบทบาทในการรับการศึกษา พบว่าบทบาทในการศึกษาของสตรีทั้ง 2 สถานภาพมีไม่เท่าเทียมกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัย 2 ประการคือ ฐานะทางสังคม ฐานะทางเศรษฐกิจ และแหล่งสถานศึกษา ด้านอาชีพสตรีชั้นสูงมีบทบาทเฉพาะการรับราชการ ส่วนสตรีสามัญมีบทบาทในการช่วยเหลือสามีประกอบอาชีพเกษตรกรรม ค้าขาย และประมง การประกอบอาชีพด้วยตนเองคือค้าขายและรับราชการ สตรีในแต่ละสถานภาพได้ปฏิบัติต่อบุคคลข้างเคียงตามสภาพของตน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษา หรือการถ่ายทอดวัฒนธรรม โดยเฉพาะด้านจารีตประเพณี บทบาทด้านการเมืองการปกครอง พบเฉพาะบทบาทของสตรีสามัญ ซึ่งบทบาทด้านสังคมของสตรีทั้ง 2 สถานภาพดังกล่าวถูกกำหนดโดยฐานะทางสังคม ฐานะทางเศรษฐกิจ และสภาพสังคม

ทัศนีย์ กุมทะรัตน์² ได้วิเคราะห์แนวความคิดเรื่องบทบาทสตรีในนวนิยายของเสนีย์ เสาวพงศ์ ผลการศึกษาปรากฏว่า สเสนีย์ เสาวพงศ์ มุ่งแสดงแนวความคิดที่เกี่ยวกับบทบาทสตรีในด้านสังคมมากกว่าบทบาทด้านอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทในการกระทำตนให้เป็นประโยชน์แก่สังคมส่วนรวม ผู้เขียนมีเจตนาที่จะเสนอแนวความคิดใหม่ให้แก่สตรี กล่าวคือ สตรีรุ่นใหม่ที่มีความเป็นตัวของตัวเอง มีอุดมคติในการดำเนินชีวิต อีกทั้งมีความกล้าหาญที่จะยืนหยัดต่อสู้กับปัญหาต่างๆ ได้อย่างมีเหตุผล และชาญฉลาด แนวคิดอีกประการหนึ่งที่ผู้เขียนมุ่งแสดงคือ ความเป็นอิสระในการคบเพื่อนต่างเพศเสรีภาพในเรื่องความรักและการแต่งงานโดยคำนึงถึงการอุทิศตนทำงานเพื่อสังคมส่วนรวม

¹ นิตยา จันทวงศ์. สถานภาพและบทบาทของสตรีไทยภาคใต้. 2532. 209 หน้า.

² ทัศนีย์ กุมทะรัตน์. วิเคราะห์แนวความคิดเรื่องบทบาทสตรีในนวนิยายของเสนีย์ เสาวพงศ์. 2534. 177 หน้า.

เป็นสำคัญ

ทิษฏยา โพธิ์อยู่¹ ได้วิเคราะห์แนวความคิดเกี่ยวกับบทบาทสตรีในนวนิยายของดวงใจ ผลการศึกษาปรากฏว่า บทบาทสตรีด้านครอบครัว ผู้เขียนเสนอแนวความคิดว่า คุณสมบัติของสตรีไทยในอดีตยังเป็นสิ่งที่พึงปฏิบัติสำหรับสตรีในยุคพัฒนา ได้แก่ ความผูกพันของสมาชิกในครอบครัว ด้านการเป็นมารดา การเป็นภรรยา การเป็นบุตรสาว การเป็นย่าและยาย รวมทั้งความสามารถในการดูแลปรนนิบัติต่อครอบครัวของสตรีในเรื่องการกินอยู่ สำหรับบทบาทสตรีด้านการศึกษา สตรีควรมีโอกาสศึกษาความรู้ให้สูงที่สุดเท่าที่กำลังสมองจะรับได้ ทั้งในสถานศึกษาและการกระตือรือร้นในการแสวงหาประสบการณ์ด้วยตนเอง ส่วนบทบาทด้านเศรษฐกิจ สตรีมีความสามารถในการทำงานนอกบ้านได้ไม่แพ้บุรุษ บทบาทสตรีด้านการเมือง สตรีควรมีบทบาทในด้านการแสดงความคิดเห็น และมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง เพราะสตรีเป็นประชากรส่วนหนึ่งของสังคม ควรมีสติทวิหน้าที่ในสังคมเสมอภาคกับบุรุษ และในสังคมการคบเพื่อน สตรีมีเสรีภาพที่จะคิดและตัดสินใจในการดำเนินชีวิตของตนเอง ในเรื่องการคบเพื่อน หรือการแต่งงาน

บุญยงค์ เกศเทศ² ได้ศึกษาสถานภาพของสตรีไทยในวรรณกรรมสมัยรัตนโกสินทร์ ช่วงปี พ.ศ.2325-2394 (รัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 3) ผลการศึกษาปรากฏว่า ปัจจัยสำคัญในการกำหนดสถานภาพสตรีในด้านต่างๆ คือ สภาพสังคม วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีและค่านิยม มีส่วนส่งผลให้สถานภาพของสตรีด้อยกว่าบุรุษ ดังเช่น ด้านการศึกษา จะเน้นด้านงานบ้านการเรือนมากกว่า จะอบรมด้านวิชาหนังสือ ในด้านกฎหมายสตรีไม่ได้รับความเสมอภาคเท่าเทียมผู้ชาย ในการจัดการทรัพย์สินมรดก สิทธิในการฟ้องร้องคดี การทำนิติกรรม เป็นต้น ในบทลงโทษสตรีก็จะได้รับโทษหนักกว่าชายในความผิดเดียวกัน ส่วนสภาพในด้านครอบครัว สังคม และการประกอบอาชีพ สตรีจะตกอยู่ในอำนาจของผู้ชายอย่างสิ้นเชิง เนื่องด้วยค่านิยมที่ยกย่องให้ชายเป็นผู้นำ หรือหัวหน้าครอบครัวก็ยังเป็นสิ่งที่มียุทธผลมากอยู่ในสังคมไทย นอกจากนี้ กฎหมายยังอนุญาตให้สามีมีสิทธิที่จะเมียนตีภรรยา นำภรรยาไปเป็นตัวชั้ดดอก จำนำ หรือขายก็ได้ ส่วนด้านสังคมครอบครัว และการประกอบอาชีพ สตรีต้องเป็นผู้ยอมตามบุรุษในทุกกรณี

¹ทิษฏยา โพธิ์อยู่. วิเคราะห์แนวความคิดเกี่ยวกับบทบาทสตรีในนวนิยายของดวงใจ. 2536. 263 หน้า.

²บุญยงค์ เกศเทศ. สถานภาพของสตรีไทยในวรรณกรรมสมัยรัตนโกสินทร์ ช่วงปี พ.ศ. 2325-2394 (รัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 3). 2529. 557 หน้า.

2.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษามผลงานของยาขอบ ประกาศ วัชรภรณ์ ได้กล่าวไว้ในหนังสืออนุสรณ์ยาขอบว่า

ราชาแห่งการประพันธ์นวนิยายของเมืองไทยซึ่งสมควรจะนำมากล่าวให้เกริกเกียรติไม่ยิ่งหย่อนกว่านักประพันธ์ชาวต่างประเทศคือยาขอบนามปากกาของเขาปรากฏแจ่มจรัสแสงรัศมีในตลาดหนังสือเมืองไทย เขามีได้เปล่งเอง หากแต่มวลมิตรสหายในวงวรรณกรรม และวงหนังสือพิมพ์ ตลอดจนญาติสนิทมิตรผู้คุ้นเคยใกล้ชิด ได้ส่งชื่อของเขาลอยเด่นอยู่บนฟากฟ้าอากาศ ชีวิตของยาขอบมีครุณาเหมือนพญาอินทรีแห่งฟ้าการประพันธ์ของไทย บัดนี้พญาอินทรีได้ดับขันธ์วายุไปแล้วจากท้องนภาอากาศ แต่ถึงกระนั้นกิติ กาลังการโอบเฉียวกิติและความเป็นสง่าราศีต่อท้องฟ้ากิติแห่งพญาอินทรี ดังนั้นก็ยังคงฉายเงาทะมึนทาบทนกับเวหาเสมอ และจะ تابอยู่ตลอดไปชั่วกาลนาน¹

ยศ วัชรเสถียร กล่าวถึงยาขอบไว้ในหนังสือการประพันธ์และนักประพันธ์ของไทยว่า “เขาผู้ซึ่งใช้นามแฝงในการประพันธ์ว่ายาขอบนี้ ไม่เป็นการที่ผมเียนยอเขาเกินเลยไปจากความจริงเลย ที่ผมจะเขียนบอกลงไปในที่นี้ว่า เขาเป็นคนหนึ่งในจำนวนที่มีอยู่น้อยเต็มทีของจำนวนนักประพันธ์ไทยทั้งหมดที่ได้ขึ้นถึงจุดสุดยอดของขุนเขาแห่งศิลป์ การประพันธ์ของไทยในยุคสมัยใหม่”²

เสถียร จันทิมาธร เขียนถึงยาขอบไว้ในหนังสือว่า

ชีวิตของนักเขียนแต่ละคน หากมองเพียงความสำเร็จที่เขาได้รับก็เป็นเรื่องที่น่าทึ่งไม่น้อย อย่างเช่น ยาขอบ ตอนที่ผู้ชนะสิบทิศของเขาได้รับความนิยมในหนังสือพิมพ์ประชาชาติรายวัน ยุคที่กุหลาบ สายประดิษฐ์ เป็นบรรณาธิการนั้น คนบางคนขอซื้อประชาชาติแต่เพียงกรอบหน้าที่มีผู้ชนะสิบทิศเท่านั้น เขามีส่วนทำให้หนังสือพิมพ์เพิ่มจำนวนจำหน่ายอย่างมากมาย อย่างไรก็ตามกว่าที่ยาขอบจะขึ้นไปยืนอยู่บนแท่นได้ถึงเพียงนี้ เขาผ่านเส้นทางอันคดเคี้ยวมาแล้วยังมากมาย ทางด้านการเรียน ยาขอบอาจเป็นคนล้มเหลวเพราะเรียนเพียงชั้นมัธยมปีที่ 4 ก็หนีออกจากโรงเรียนไป แต่สิ่งที่ยาขอบได้ในวัยเยาว์โดยไม่รู้ตัว นอกจากเขาสัมผัสชีวิตในแง่แปลกแล้ว ก็คือการถูกบังคับให้อ่านหนังสือโดยเฉพาะหนังสือวรรณคดีอันเต็มไป

¹ประกาศ วัชรภรณ์. ยาขอบอนุสรณ์. 2504. หน้า 118.

²ยศ วัชรเสถียร. การประพันธ์และนักประพันธ์ของไทย. 2506. หน้า 234.

ด้วยความยรรยงในการใช้ภาษา¹

สิกสวัสดิ์ ได้เล่าถึงการเขียนเรื่องมูมมิดไว้ในหนังสือยาขอบอนุสรณ์ว่า

นี่เป็นเรื่องสั้นที่ใหม่ที่สุดของนักประพันธ์ ซึ่งไม่เขียนในปีหนึ่งมากนัก แต่เมื่อใดเขาได้เขียน ก็เขียนอย่างที่ไม่ง่ายเลยสำหรับคนกลางที่ยกเรื่องหนึ่งเรื่องใดในประเภทเดียวกันขึ้นมาเทียบเคียง เพราะเมื่อจะยกเรื่องเท่าที่เขาเขียนไว้เองมาเทียบ ก็ยังอยู่หลังเรื่องใหม่ห่างไกลทุกครั้งไป แล้วเขาจึงเริ่มเรื่อง...

เมื่อข้าพเจ้านั่งสงบอยู่บนโต๊ะเขียนหนังสือ ตริตรองหาโครงเรื่องสั้นสำหรับสนองคุณ หนังสือพิมพ์มหาวิทยาลัยนั้น เป็นเวลาดีแล้วถนนหน้าบ้านไม่มีไฟฟ้ามองออกไปทางหน้าต่าง จึงมืดครึ้ม น่ากลัวยิ่งนัก ยิ่งที่ตรงมุมถนนมืดราวกับเป็นใจให้ความชั่วร้ายเกิดขึ้นได้ทุกชนิด

ทั้งนี้เป็นเหตุให้เกิดรูปความคิดขึ้นว่า ถ้าทุกอย่างในโลกย่อมมีทั้งความดีความชั่วอยู่ในตัวของมันเองจริงแล้ว มูมมิดที่ใครๆ ก็พากันมองโดยคาดว่าจะเป็นแง่ร้ายฝ่ายเดียวนั้น ก็ควรจะมีส่วนดีที่น่าชื่นใจปะปนอยู่ด้วย นักประพันธ์คือผู้ชนะโลกด้วยความเพ้อฝัน ข้าพเจ้าจึงอนุญาตให้ตัวเองฝันถึงมูมมิดมูมหนึ่งที่เกิดแต่เรื่องของคุณงามความดี²

ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ ได้กล่าวไว้ในหนังสือวรรณไวทยาการว่า

ผู้ชนะสิบทิศมีความยอดเยี่ยมหลายประการ เช่น การใช้กลวิธีเสนอเรื่องโดยบรรยายเรื่องตามเหตุการณ์และผู้แต่งเป็นสัพพัญญูเกี่ยวกับตัวละคร คือ รู้และชี้แจงความคิด ความรู้สึก อารมณ์ในขณะต่างๆ ของตัวละคร การใช้บทสนทนาการสร้างลักษณะนิสัยของตัวละคร การใช้สำนวนภาษา และการใช้อุปมาอุปไมยที่เหมาะสมจับใจคนอ่าน ตลอดจนกล่าวถึงความดีเด่นในการสร้างอุปนิสัยของบุรุษนาง³

สันต์ เทวรักษ์ กล่าวถึงยาขอบไว้ในหนังสือยาขอบอนุสรณ์ว่า

คุณโชติได้ใช้ชีวิตของเขาอย่างงดงามและสมภาคภูมิ ได้สร้างงานอันเข้าถึงขั้นวรรณกรรมไว้

¹ เสถียร จันทิมาธร. นวนอนหนังสือ. 2519. หน้า 23-24.

² สิกสวัสดิ์ (นามแฝง). "มูมที่ไม่มีมิด," ใน ยาขอบอนุสรณ์. 2504. หน้า 154-155.

³ ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ. "หัวใจของวรรณคดีไทย," ใน วรรณไวทยาการ. 2520.

หลายหลากอย่างยากที่จะหานักประพันธ์คนใดในยุคเดียวกันหาพบเทียบได้ งานสำคัญของเขาหลายชิ้นได้ตกทอดมาเป็นสมบัติของอนุชนรุ่นหลัง เขาได้ใช้ชีวิตของเขาอย่างสมค่าที่ได้เกิดมาเป็นมนุษย์ ไม่ได้เกิดมาเปล่าๆ ตายไปเปล่าๆ ร่างของเขาจะเป็น 'โททนต์เส่งคงสำคัญหมายในกายมี' ตลอดไป โชติ แพร่พันธุ์ ได้สูญสิ้นไปแน่แท้แล้วตามอำนาจสังเขตธรรมที่มนุษย์ทุกคนต้องได้ประสบ แต่ยาขอบนั้นเป็นอมตนามที่เราจะต้องระลึกถึงเขาอยู่ชั่วฟ้าดินสลาย¹

วิลาศ มณีวัต กล่าวไว้ในหนังสือโฉมหน้าของนักประพันธ์ว่า

คนของโลกมีชีวิตบางมุมที่เราไม่รู้ แต่สำหรับคนในนวนิยายผู้เขียนต้องให้เรารู้เห็นตลอดทุกมุม เพราะนั่นเป็นหน้าที่ของเขาโดยตรง เป็นต้นเมื่อท่านอ่านเมียน้อยของยาขอบ ท่านจะเข้าใจถึงเรื่องได้โดยกระจ่าง แต่ขอให้ท่านลองนึกดูว่าในชีวิตจริงนั้นเรื่องของเมียหลวงเมียน้อยเป็นเรื่องที่ไม่อาจเข้าใจได้เลย พังทางโน้นทางนี้ก็ผิด พังทางนี้ทางโน้นก็ผิด ทั้งนี้เพราะชีวิตของคนเรามีมุมลับๆ ซึ่งไม่มีใครจะไปล่วงรู้ได้เลย การมองชีวิตในแง่ของนักนวนิยาย จึงต้องมองอย่างละเอียดและพุ่งตรงไปยังจุดซ่อนเร้นของชีวิตด้วย เพื่อจะได้เข้าใจอย่างแจ่มแจ้ง ถึงแม้ว่าโดยปกติมีพระเจ้าเท่านั้นที่จะรู้จุดซ่อนเร้นเหล่านี้ได้ แต่นักนวนิยายก็ประกอบกิจสำเร็จอย่างสมจิตเสมอเพราะเมื่อเขาอยู่ในโลกแห่งความคำนึงของตัวเองนั้น เขาเองเป็นพระเจ้า²

ผ่องพรรณ ลวนานนท์³ เขียนวิทยานิพนธ์เรื่องชีวประวัติและการประเมินคุณค่าผลงานวรรณกรรมเรื่องสำคัญๆ ของยาขอบ สรุปได้ว่า ผลงานของยาขอบมี 2 หมวดวิชา คือ วรรณคดีและประวัติศาสตร์ การประเมินผลด้านลักษณะการประพันธ์ปรากฏว่า การใช้ถ้อยคำและสำนวนมีเอกลักษณ์ของตนเองและจัดอยู่ในเกณฑ์ดีเยี่ยม ด้านทัศนคติและมโนภาพและด้านประเทืองปัญญาส่วนใหญ่จัดอยู่ในเกณฑ์ดีและค่อนข้างดี ด้านลักษณะรูปเล่มและคุณค่าของการพิมพ์จัดอยู่ในเกณฑ์ดี ในช่วงสุดท้ายของวิทยานิพนธ์ได้เขียนถึงเบื้องหลังการเขียนผู้ชนะสิบทิศไว้อย่างสังเขป และเสนอแนะว่าน่าจะมีผู้ศึกษา และวิเคราะห์นวนิยายเรื่องนี้ในแง่ความดีเด่นทางวรรณกรรม ฉาก หรือบรรยากาศ โครงเรื่อง ตัวละคร บทสนทนา ทัศนคติ หรือทัศนะฝากให้คิด และความคิดในเชิงสร้างสรรค์ของยาขอบ

¹ ลันด์ เทวรักษ์. "บุเรงนองรำลึก," ใน ยาขอบอนุสรณ์. 2504. หน้า 119.

² วิลาศ มณีวัต. โฉมหน้าของนักประพันธ์. 2515. หน้า 83-84.

³ ผ่องพรรณ ลวนานนท์. ชีวประวัติและการประเมินคุณค่าผลงานวรรณกรรมเรื่องสำคัญ
ของยาขอบ. 2520. 224 หน้า.

กรรณิการ์ ฤทธิเดช¹ เขียนวิทยานิพนธ์เรื่องวิเคราะห์เรื่องสั้นของยาขอบ สรุปได้ว่า เรื่องสั้นส่วนใหญ่เป็นเรื่องเกี่ยวกับชีวิตและความรัก ดังนั้นแก่นของเรื่องจึงแสดงให้เห็นธรรมชาติของ มนุษย์ในเรื่องความรัก ซึ่งก่อให้เกิดความทุกข์มากกว่าความสุข โครงเรื่องแสดงให้เห็นข้อขัดแย้ง ที่ ช่วยเสริมแก่นเรื่องให้เด่นชัดยิ่งขึ้น จุดเด่นของฉากอยู่ที่การพรรณนา ซึ่งให้จินตภาพและความรู้สึก ใกล้ชิดแก่ผู้อ่าน กลวิธีในการแต่งมีหลากหลายวิธี แสดงถึงฝีมือ และความคิดสร้างสรรค์ ของยาขอบ ที่ทำให้เรื่องสั้นของเขามีความแปลกใหม่อยู่เสมอ ข้อดีเด่นเป็นพิเศษในเรื่องสั้นของยาขอบ ก็คือ ท่วงทำนองการแต่งอันประกอบไปด้วยถ้อยคำภาษาและโวหารไพเราะกินใจ ซึ่งก่อให้เกิดความรู้สึก และอารมณ์สะท้อนใจแก่ผู้อ่านอย่างสูง ช่วงสุดท้ายผู้เขียนได้เสนอแนะว่าควรจะได้มีการศึกษาและ วิเคราะห์นวนิยายเรื่องผู้ชนะสิบทิศ ทั้งในด้านประวัติศาสตร์ องค์ประกอบของนวนิยาย ศิลปะการแต่ง และความคิดเชิงสร้างสรรค์ที่ยาขอบ ได้แสดงไว้

สมรรัตน์ พันธุ์เจริญ² เขียนวิทยานิพนธ์ เรื่องวาทศิลป์ของยาขอบที่ปรากฏในนวนิยาย เรื่องผู้ชนะสิบทิศ สรุปได้ว่า ยาขอบมีความสามารถในการใช้วาทศิลป์ในการพูดเป็นอย่างดี บทพูดที่ ยาขอบสร้างขึ้นมีลักษณะสอดคล้องกับเกณฑ์ทางวาทศิลป์ทุกประการ บทพูดทุกบทจะกำหนดจุดมุ่ง หมาย เฉพาะไว้อย่างแน่ชัด มีการวิเคราะห์ผู้ฟัง และสถานการณ์แวดล้อม ซึ่งจะสอดคล้องกับการ บรรยายถึง ลักษณะท่าที อารมณ์ อากัปกริยา และความรู้สึกนึกคิดของตัวละคร ในบทพูดแต่ละบท ยาขอบได้ใช้วิธี การต่างๆ ในเชิงวาทศิลป์มาผสมผสานกัน คือ การใช้ตรรกวิทยาการใช้จิตวิทยาเพื่อ การจูงใจ การใช้คุณธรรม และการใช้ภาษาได้เป็นอย่างดี สามารถใช้ถ้อยคำสำนวนโวหาร ภาพพจน์ มาประกอบในบทพูดได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งการใช้ลีลาการพูดแบบต่างๆ มาประสานกันได้ กลมกลืน ทำให้การพูดบังเกิดประสิทธิผล บรรลุจุดมุ่งหมายตามที่กำหนดไว้ ด้วยความสามารถเชิง วาทศิลป์ของยาขอบที่ ปรากฏในนวนิยายเรื่องผู้ชนะสิบทิศ ทำให้วรรณกรรมเรื่องนี้มีคุณค่าสมบูรณ์ ยิ่งขึ้นสมกับเป็นวรรณกรรมที่ยืนยงมาจนถึงปัจจุบัน

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้ง 2 ประเภท จะเห็นได้ว่ายังไม่ปรากฏผลงานวิจัย เกี่ยวกับการวิเคราะห์สตรีในเรื่องสั้นของยาขอบทั้งที่ยาขอบได้ให้ความสนใจและให้ความสำคัญต่อสตรี ไม่น้อยไปกว่าเรื่องอื่นๆ ดังนั้นผู้วิจัย จึงนำเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวมาเป็นแนวทาง ในการวิเคราะห์สตรีในเรื่องสั้นของยาขอบด้วย

¹กรรณิการ์ ฤทธิเดช. วิเคราะห์เรื่องสั้นของยาขอบ. 2522. 343 หน้า.

²สมรรัตน์ พันธุ์เจริญ. วาทศิลป์ของยาขอบที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องผู้ชนะสิบทิศ. 2533.

บทที่ 2

วิเคราะห์ลักษณะของสตรีในเรื่องสั้นของยาขอบ

การวิเคราะห์ลักษณะของสตรีในเรื่องสั้นของยาขอบ จำนวน 15 เรื่อง มีตัวละครสตรีที่ผู้วิจัยได้เลือกมา 22 ตัว ล้วนแต่เป็นตัวละครที่มีลักษณะและบทบาทเด่นกว่าตัวละครอื่นในเรื่อง ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งหลักเกณฑ์ว่า ตัวละครสตรีที่เลือกมานั้นจะต้องมีบทบาทในการดำเนินเรื่องเป็นหลัก

ตัวละครสตรี 22 ตัวมีดังนี้

1. พักตร์พริ้ง	เรื่องรักและร้าง
2. โฉมฉาย	เรื่องรักและร้าง
3. จิระวัต	เรื่องรักและร้าง
4. บังอร	เรื่องรักและร้าง
5. หม่อมเจ้าหญิงอุษา	เรื่องรักและร้าง
6. ประคอง	เรื่องหลอนชั่วเพราะชาย
7. มาลี	เรื่องมารหัวใจ
8. ผาณิต	เรื่องเมียน้อย
9. อัมพวัน	เรื่องเมียน้อย
10. กฤษณา	เรื่องกามวาสี
11. ปอง	เรื่องรอยไคร้รอยเกวียน
12. เพียงจันทร์	เรื่องสวรรค์คนยาก
13. ตรึงใจ	เรื่องรักแท้
14. เพื่อน	เรื่องเพื่อนแพง
15. แพง	เรื่องเพื่อนแพง
16. มัลลิกา	เรื่องมัลลิกา
17. ทศนีย์	เรื่องอารมณ์
18. รำเพย	เรื่องหลังฉากผู้ชาย
19. จันทรกระพ้อ	เรื่องเรื่องธรรมดา
20. เจ้าแม่อยู่หัวศรีสุดาจันทร์	เรื่องรักหลังราชบัลลังก์
21. สายหยุด	เรื่องรักหลังราชบัลลังก์
22. โลมใจ	เรื่องมอมมีด

ตัวละครสตรีจำนวน 22 ตัว มีตัวละครที่เป็นนางเอก 19 ตัว และเป็นตัวละครเอกที่มีบทบาทในการดำเนินเรื่อง 3 ตัว

การวิเคราะห์สตรีในวรรณกรรม คือ การวิเคราะห์บุคลิกลักษณะของสตรี ด้านรูปธรรม นามธรรม บทบาทด้านเศรษฐกิจ ด้านครอบครัว และด้านสังคม ตลอดจนบทบาทอื่นๆ ในการดำเนินเรื่อง ตัวละครที่ศึกษาเป็นตัวละครเอกสตรีทั้งหมด ซึ่งมีบทบาทเป็นทั้งตัวนางเอก และตัวรองที่มีส่วนช่วยให้การดำเนินเรื่องเป็นไปอย่างสมบูรณ์

การวิเคราะห์ลักษณะของสตรี ผู้วิจัยได้ศึกษา 2 ด้านดังนี้

1. ลักษณะทางรูปธรรม

- 1.1 รูปร่างหน้าตา
- 1.2 กิริยาท่าทาง
- 1.3 การพูดจา

2. ลักษณะทางนามธรรม

- 2.1 สติปัญญา
- 2.2 อารมณ์
- 2.3 คุณธรรมในการดำเนินชีวิต

1. วิเคราะห์ลักษณะทางรูปธรรม

ลักษณะทางรูปธรรม หมายถึงลักษณะประจำตัวของสตรีที่รับรู้ได้ด้วยประสาทสัมผัสทั้งห้าได้แก่ หู ตา จมูก ลิ้น และกาย

ตัวละครสตรีของยาขอบ มีลักษณะทางรูปธรรมดังนี้

1.1 รูปร่างหน้าตา

รูปร่างหน้าตาเป็นลักษณะทางนามธรรมประการแรกที่ปรากฏแก่ผู้พบเห็น รูปร่างหน้าตาของตัวละครเป็นจุดเด่นจุดหนึ่งที่ผู้ประพันธ์สร้างให้เกิดภาพขึ้นในใจของผู้อ่าน

ตัวละครสตรีทั้ง 22 ตัว มีบทบาทเป็นตัวเอกของเรื่องทั้งหมด แบ่งเป็นตัวนางเอก 19 ตัว และเป็นตัวเอกที่มีบทบาทอีก 3 ตัว ยาขอบสร้างตัวละครสตรีให้มีรูปร่างหน้าตาสวยงาม เป็นที่ต้องการและพึงพอใจแก่ผู้พบเห็น สตรีแต่ละคนมีความสวยงามที่แตกต่างกันออกไป ยาขอบได้อธิบายให้เห็นความสวยงามของสตรีในส่วนต่างๆ ดังนี้

1.1.1 ใบหน้า

ใบหน้าเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของรูปร่างหน้าตาที่ยาขอบกล่าวถึง ตัวละครสตรีจำนวน 17 ตัว ล้วนแต่มีใบหน้าสวยงามเป็นที่สะดุดตาผู้พบเห็น มีเครื่องหน้าที่เด่นแตกต่างกันออกไป ตามรายละเอียดดังนี้

พัทตร์พริ้ง เป็นตัวละครสตรีที่มีใบหน้าสวย มีเสน่ห์ นัยน์ตามีแววทะนงและท้าทาย
ดังข้อความว่า “พัทตร์พริ้งมีหน้ามีเสน่ห์...นัยน์ตามีแววทะนงและท้าทาย...แม้บางคราวจะดูคล้าย
นัยน์ตานั้นสีแดงแวววอนมาสู่ผม แต่ตามปกติซึ่งเกือบจะเป็นเช่นนั้นเป็นนิจก็กลับเป็นแววตาที่
ทะนงและท้าทาย”¹

การที่พัทตร์พริ้งมีแววตาที่ทะนงและท้าทาย เนื่องจากเธอเชื่อมั่นว่า เธอเป็นหญิงสาว
ที่สามารถผูกมัดจิตใจให้สามีและชายหนุ่มจำนวนมากมาหลงรัก สิ่งแวดล้อมทำให้เธอหลงตัวเอง และ
ภูมิใจในการเป็นหญิงสาวที่พราวเสน่ห์และร่าเริง

โฉมฉาย เป็นหญิงสาวที่สวยงาม มีนัยน์ตาแสดงความเด็ดเดี่ยวในบางเวลา ดังข้อความว่า
“แม่หนูที่คุณแม่เลี้ยงดูมาจนโตจนเป็นสาวงาม...มีนัยน์ตาที่แสดงความกล้าแข็งมั่นคงบางคราว”²

ความเป็นเด็กกำพร้าและรู้จักสถานภาพความเป็นจริงในชีวิตของตนเองดี ทำให้โฉมฉาย
เป็นเด็กที่เก็บอารมณ์และมีจิตใจเข้มแข็ง มีการตัดสินใจที่เด็ดขาด ซึ่งความรู้สึกมั่นคง เด็ดเดี่ยวของ
เธอจะปรากฏออกมาทางสีหน้าและแววตา

จิระวัต เป็นตัวละครสตรีที่มีใบหน้าสวยงาม มีเครื่องหน้าที่สวยตามธรรมชาติ จมูกและ
แก้มได้สัดส่วนรับกับใบหน้า มีคิ้วเส้นเล็กสวย นัยน์ตาคมซึ่งแผ่รอยโศก ดังข้อความว่า

อ่อนโยนเข้มซอซเสียจนไม่ทราบว่าจะยกเอาอะไรขึ้นมาเปรียบจึงจะเทียบเท่าจมูกและพวงแก้ม
คือสิ่งที่รวมกำลังกันได้ดีที่สุด เพื่อสร้างความน่ารัก น่าเอ็นดูให้แก่รูปหน้า แต่ทว่ากินใจร้าย
กาจนัก ไม่ใช่สิ่งที่กล่าวมาแล้วดอกรัศมี คิ้วสั้นเล็ก ๆ และนัยน์ตาอันคมวาวซึ่งฉายไวด้วย
รอยโศกเชื่อง นีลียายกาจเป็นล้นพ้น... เจ้าประคุณเอ๋ย ไม่เคยพบเห็นว่าจะมีใครงามจับใจ
เช่นนี้ หวานอย่างเคร้า เย็นอย่างโศก ขวนให้รักให้อาลัย แล้วฝังใจไม่รู้ลืม³

บังอร เป็นตัวละครสตรีที่มีหน้าตาน่ารัก นัยน์ตาซื่อบริสุทธิ์ ริมฝีปากแดง แก้มใส ดังข้อ-

¹ โชติ แพร่พันธุ์. “รักและร้าง,” ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 1. 2515. หน้า 69-78.

² แหล่งเดิม. หน้า 77-79.

³ แหล่งเดิม. หน้า 19-20.

ความว่า “นำเอ็นดูอย่างอัศจรรย์ นัยน์ตาชื่อไสแจ้ว...ริมฝีปากแดงเรื่อ ยิ่งดูยิ่งเห็นว่าช่างเหมาะสำหรับผม...เมื่อแสงเดือนเด่นระรัวอยู่กับแค้น เจ้าหมอลงจันทน์อดใจไม่ได้ ก็จูบเธออย่างลืมนื้อลืมตัว”¹

หม่อมเจ้าหญิงอุษา เป็นตัวละครสตรีที่มีใบหน้าสวยงามราวกับจิตรกรได้บรรจงวาดไว้ มีลักยิ้มที่มีส่วนทำให้ใบหน้าหวานขึ้นเมื่อเวลายิ้ม และมีนัยน์ตาที่สวยงามซึ่ง ที่แม้แต่ช่างวาดที่มีฝีมือก็ยังวาดให้สวยเท่าเทียมไม่ได้ ดังข้อความว่า

นอกจากดวงเนตรแล้วกล่าวได้ว่าอุษาสวยเหมือนผู้หญิงที่เกิดขึ้นด้วยปลายพู่กันอย่างช่างวาดที่มีช้อยกเว้นอยู่ข้อหนึ่งตรงนัยน์ตานั่น เพราะความงามอันล้ำเลิศของนัยน์ตาอย่างนี้ ช่างวาดจะเป็นใครก็ตามไม่อาจวาดได้วาววามเท่าที่เธอได้เป็นจริงได้เลย...รู้สึกราวกับผู้หญิงซึ่งเหมือนเกิดจากปลายพู่กัน...คนที่มียิ้มนี้แหละ...หลับด้วยพระพักตร์อันยิ้ม ชวนให้อยากจูบไม่รู้จักจบสิ้น²

ประคอง เป็นตัวละครสตรีที่มีใบหน้าสวย ยิ้มง่าย แต่นัยน์ตาแฝงรอยเศร้าอยู่เสมอ ดังข้อความว่า “ยิ้มง่ายแต่นัยน์ตามีแววเศร้าเป็นนิจ...นัยน์ตาเศร้าคือนั้นส่ายตาข้าพเจ้า...ใบหน้าซึ่งใครๆ ก็ชมว่าสวยของประคอง”³

ประคองเป็นผู้หญิงที่ยิ้มง่าย ทำให้ผู้อยู่ใกล้มีความสุข แต่เธอมีสามีเจ้าชู้ และชอบทำร้ายเธอเมื่อยามโกรธ ตลอดชีวิตคู่เธอจึงมีแต่ความทุกข์ และความขมขื่น

มาลี เป็นผู้หญิงที่สวยงามตั้งแต่กำลังอยู่ในวัยเรียน เมื่อโตขึ้นเป็นสาวก็มีความสวยงามเหมือนดวงจันทร์ในคืนวันเพ็ญ ที่ทำให้ความงามของผู้หญิงอื่นลดน้อยลงเมื่อมาลีเปรียบเทียบกับกัน ดังข้อความว่า

¹ ไซติ แพร่พันธุ์. “รักและร้าง,” ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 1. 2515.

หน้า 111-112.

² แหล่งเดิม. หน้า 162-175.

³ ไซติ แพร่พันธุ์. “หล่อนชั่วเพราะชาย,” ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 1. 2515.

หน้า 511-559.

รู้ตัวไหมเพื่อนเขาพากันว่าเธอเป็นเด็กสวยที่สุดในชั้น...เขาจะรู้สึกเหมือนกับได้เห็นดวงจันทร์
 แห่งวันเพ็ญเปล่งรัศมีขับดาวดวงน้อยจนแลดูหุบรูไม่มีแสงเช่นเดียวกับฉันเวลานี้หรือไม่หนอ
 ...แต่เมื่อความงามและน่ารักของคุณเทียบได้ด้วยตำแหน่งนั้นแล้ว ย่อมเกินกำลังที่ใครๆ จะ
 ช่วยยกให้แม่สาวคนธัศ์เผยขึ้นมาแข่งอีกหนึ่งได้...แม่หล่อนจะถือเอาความเห็นของตัวเอง
 เป็นความจริงว่า แม่สาวคนธัศ์สวยสู้หล่อนไม่ได้ แต่ก็มิใช่จะทิ้งกันหลุดลุ่ย¹

ผาณิต เป็นผู้หญิงที่สวยงามแบบหวานๆ ซึ่งเปรียบเหมือนน้ำตาลที่มีความหอมหวานจนมด
 ไม่สามารถอดใจไว้ได้ ดังข้อความว่า "นี่หรือผาณิตสาวงามซึ่งหวานสมชื่อ พวกผู้ดีหนุ่มๆ มากมาย
 หลายรายกำลังพยายามทุกทางเข้ามาเลียบเคี้ยว...คุณผาณิตของนมขี้วัวขี้แพะอยู่เมื่อไหร่เล่า...ผาณิต
 พิชิตมดทุกจะอดบ่หนอมี"²

ความสวยแบบหวานๆ ของผาณิต ซึ่งมีเสน่ห์ในตัวเอง ทำให้ชายหนุ่มหลายคนมาชอบเธอ

กฤษณา เป็นผู้หญิงสวยที่มีนัยน์ตาช่อบริสุทธิ์ มีริมฝีปากจิ้มลิ้ม ดังข้อความว่า "แม่งาม
 ผู้มีนัยน์ตาช่อแสนช่อ...นี่ถึงท่าที่เงยหน้าขึ้นมารับจูบของผมแล้วจำกัดตาไม่รู้หาย แม่คุณเอ๋ยหวาน
 ฉ่ำอะไรเช่นนั้นก็ไม่รู้ที่ดวงตา...เป็นดวงตาของคนที่ไม่เคยสาและสัตย์ช่อ...แปลกนะความสกปรกโสมม
 ในหัวใจเธอ ไม่ยกทำให้ความสวยงามของเธอลดลงเลยหรือ...แม่กฤษณาปากที่อุดมด้วยการให้คำมั่น
 สัญญาอย่างพล่อยๆ ก็คงจิ้มลิ้มพริ้มเปรออย่างเดียวนั้นแหละ"³

ปอง เป็นหญิงสาวที่มีใบหน้าสวยงาม เกลี้ยงเกลาและผุดผ่อง ดังข้อความว่า "ตรงหน้าเขา
 มีแม่งามอีกคนหนึ่ง...พิจารณาแวงหน้าอันหมดจด และผุดผ่องเพราะต้องแสงเดือนนั้นอย่างละลานใจ"⁴

เพียงจันทร์ เป็นผู้หญิงสวย เวลาี่ยมจะทำให้ใบหน้าดูสดใส ดังข้อความว่า "แม่งาม

¹โชติ แพร่พันธุ์. "มารหัวใจ," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 1. 2515. หน้า 114-159.

²โชติ แพร่พันธุ์. "เมียน้อย," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 1. 2515. หน้า 662-696.

³โชติ แพร่พันธุ์. "กามวาสี," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 2. 2515. หน้า 51-69.

⁴โชติ แพร่พันธุ์. "รอยโครอยเกวียน," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 2. 2515.

เบือนหน้าไปเสียทางอื่นด้วยความอาย...ยิ้มอย่างชื่นฉ่ำคราได้อยู่ทั่วไปหน้า ความมั่นคงเด็ดเดี่ยวปรากฏที่แววตา" ¹

ตริงใจ เป็นผู้หญิงสวย ดังข้อความว่า "สวยและดีเหมือนพี่สาว...สวยยังคงเหมือนพี่สาว" ²

เพื่อน เป็นตัวละครสตรีที่มีใบหน้าสวย แก้มนวลใส ดังข้อความว่า "ที่นั่นแม่งามของทุ่งบ้านสร้าง ครึ่งนอนครึ่งนั่งอยู่ในกองฟาง...พอบัดผมออกไปจากแก้ม และแก้มลงจะจูบแผ่นเนื้อนวลเป็นพวง แม่งามก็ยกมือขึ้นปิดป้องของหวงตัวไว้" ³

แพง เป็นตัวละครสตรีที่มีใบหน้าหวาน นัยน์ตามีรอยเศร้าอยู่เสมอ ดังข้อความว่า "ลอยุดและลั้งเล ฟังเศร้าอยู่ในน้ำเสียง และทั้งเห็นโคกปรากฏอยู่ที่แววตา...ดวงดาวที่แลเห็นอยู่ไกล แสนไกลส่องแสงเป็นประกายระยับ และที่นั่นเหมือนหน้าผู้หญิงสักคนหนึ่งหน้าแฉล้ม นัยน์ตาเศร้า อ้าหน้าของแพง" ⁴

จากความทุกข์ระทมในเรื่องความรักที่เธอหลงรักของคนรักของพี่สาวทำให้แพงไม่มีความสุขในชีวิต เธอไม่สามารถตัดใจจากलोได้ เธอรักเขาอย่างที่ว่าไม่มีความหวัง ชีวิตของแพงจึงมีแต่ความทุกข์เรื่อยมา ซึ่งปรากฏให้เห็นทางสีหน้าและแววตา

มัลลิกา เป็นตัวละครสตรีที่มีใบหน้าสวยงาม มีรอยยิ้มซึ่งสามารถสร้างความประทับใจให้ผู้พบเห็นชื่นชม ดังข้อความว่า "มองโดยยกย่องรูปโฉมตามอารมณ์ของผู้ชายที่ขอบอะไรงามๆ... ยิ้มในแบบฉันทด้วยแล้ว กล่าวโดยยุติธรรมก็น่าเสียดายเหลือเกินที่จะปล่อยให้ระเหยไปโดยปราศจากผู้รับ ยิ้มซึ่งสามารถให้คนที่ไม่เคยเห็นสะดุ้งขึ้นได้ทั้งตัวเช่นนั้น" ⁵

¹ ไซติ แพร์พันธุ์. "สวรรค์คนยาก," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 2. 2515. หน้า 128-130.

² ไซติ แพร์พันธุ์. "รักแท้," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 2. 2515. หน้า 136-144.

³ ไซติ แพร์พันธุ์. "เพื่อนแพง," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 2. 2515. หน้า 156.

⁴ แหล่งเดิม. หน้า 152-164.

⁵ ไซติ แพร์พันธุ์. "มัลลิกา," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 2. 2515. หน้า 191.

จันทร์กระพ้อ เป็นผู้หญิงที่สวยงาม เวลาี่ยมจะทำให้ใบหน้างดงาม เย็นตา ดังข้อความว่า "นายเงาของดวงจันทร์ที่สะท้อนขึ้นมา ส่องให้เห็นรอยยิ้มของแม่สาวซึ่งงามเย็นตา...สาวงามบ้านเลน นิ่ง" ¹

โลมใจ เป็นผู้หญิงที่มีรูปร่างหน้าตาสวยงามมาก จนทำให้ชายหนุ่มหลายๆ คนชื่นชมในตัวเธอ และมีความสุขที่เธอเพียงแค่นั้นไปมองเขาเท่านั้น และในทางตรงกันข้ามกับผู้ที่เธอไม่ได้ให้ความสนใจ จะทำให้เขาเศร้าใจ ไม่มีความสุข ดังข้อความว่า "โลมใจมีรูปโฉมเป็นที่สวยสดงดงามเพียงไรนั้น กล่าวโดยย่อก็ว่าเป็นโลมใจของเจ้าหนุ่มที่เธอเพียงทอดตามอง แต่เป็นสุดแสนจะเศร้าใจของผู้ที่เธอเพียงแต่ถูกเมิน" ²

1.1.2 รูปร่าง

รูปร่างของตัวละครสตรีที่ข้าพเจ้ากล่าวถึง มีทั้งรูปร่างบอบบาง และรูปร่างอวบ ซึ่งปรากฏรายละเอียดดังนี้

บังอร เป็นหญิงสาวที่มีรูปร่างบอบบาง ดังข้อความว่า "...ชายสามเมียจึงได้หลุดเข้าไปร่วมสายสิญจน์มัจฉลสมรสกับแมงามอรรชที่เหมือนชาวดาวดิงส์...ผู้ดีเก่าแล้วก็งามอย่างอรรช" ³

ประคอง เป็นหญิงสาวที่มีรูปร่างอ้วนแอ้น บอบบาง ดังข้อความว่า "รูปร่างอ้วนแอ้น บอบบาง" ⁴

มาลี เป็นหญิงสาวที่มีรูปร่างบอบบาง แต่สมส่วน ดังข้อความว่า "...ดั่งนี้ร่างอันอ้วนแอ้น สมทรงของแม่มาลี จึงเป็นกรรมสิทธิ์ของท่านขุนนางหนุ่มโดยแท้" ⁵

¹โชติ แพร่พันธุ์. "เรื่องธรรมดา," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 2. 2515. หน้า 291-295.

²โชติ แพร่พันธุ์. "มุ่มมิด," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 1. 2515. หน้า 4.

³โชติ แพร่พันธุ์. "รักและร้าง," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 1. 2515. หน้า 112.

⁴โชติ แพร่พันธุ์. "หล่อนชั่วเพราะชาย," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 1. 2515. หน้า 511.

⁵โชติ แพร่พันธุ์. "มารหัวใจ," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 1. 2515. หน้า 161.

อัมพวัน เป็นสาวสวยที่มีรูปร่างอวบ ดังข้อความว่า "...ร่างอวบขาวสะอาดในชุดสีแดงกับขาวตรงหน้า...เป็นร่างของหญิงที่สวยงามน่ารักคนหนึ่ง...อัมพวันของผัวยังสวยอยู่" ¹

แพง เป็นหญิงสาวที่มีรูปร่างเล็ก บอบบาง ดังข้อความว่า "...มือหนึ่ง เขาก็โอบไหล่ อีกมือหนึ่งก็ซ้อนร่างแพงขึ้นมาอุ้มไว้ด้วยกลั้มของแขนอันล้ำสันทำให้ดูราวกับเขาอุ้มเด็กๆ แล้ววางหล่อนลงบนหลังของอ้ายเปลี่ยว" ²

เจ้าแม่อยู่หัวศรีสุดาจันทร์ เป็นผู้หญิงที่มีพระสิริโฉมงดงาม ยิ่งมีพระชนมายุมากขึ้น ก็ยิ่งทรงพระสิริโฉมงดงาม มีรูปร่างบอบบาง เล็กๆ ดังข้อความว่า "...ศรีสุดาจันทร์นั้นจำเริญตาจำเริญใจ แผกกว่าอิสตรีธรรมดา จึงลวงความเป็นมารดาสองคราวสองคน แล้วก็กลับจำเริญรูปเสียยิ่งกว่าเมื่อครั้งจำเริญวัย...สิริโฉมพระแม่เจ้าเฝ้าหัวใจข้าพเจ้าสาหัส...ใจหนึ่งไคร่ถาขึ้นบนพระแท่นนั้น และขอรีดร่างน้อยแสนงามนั้นให้เต็มมือ" ³

1.1.3 เส้นผม

เส้นผมที่สวยงามจะเป็นส่วนหนึ่งที่เสริมความสวยงามให้กับผู้หญิง ตัวละครสตรีของยาขอบ มีทั้งเส้นผมที่หยักศก ตรง และยาวประบ่า ซึ่งปรากฏรายละเอียดดังนี้

โฉมฉาย เป็นตัวละครสตรีที่มีผมเส้นละเอียดชวนให้สัมผัส ดังข้อความว่า "มือที่ลูบไล่ผมเส้นละเอียดของโฉมฉายนี้ ชั่วเวลาไม่นานไม่น้อย" ⁴

บังอร เป็นหญิงสาวที่มีผมดกดำ และหยักศก เธอชอบเกล้ามวยเป็นประจำ ดังข้อความว่า "ผมดกดำ...ผมหยักศกเส้นยาวที่เจ้าของเคยเกล้ามวยงามและสุภาพ" ⁵

¹ ไซติ แพร่พันธุ์. "เมียน้อย," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 1. 2515. หน้า 719-720.

² ไซติ แพร่พันธุ์. "เพื่อนแพง," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 2. 2515. หน้า 154.

³ ไซติ แพร่พันธุ์. "รักหลังราชบัลลังก์," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 1. 2515.

หน้า 207-316.

⁴ ไซติ แพร่พันธุ์. "รักและร้าง," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 1. 2515. หน้า 83.

⁵ แหล่งเดิม. หน้า 111.

เพื่อน เป็นหญิงสาวที่มีผมยาวประป่า ดังข้อความว่า "ผมที่เคยปล่อยประป่าสะบัดปลาย มาปิดหน้าโดยไม่เจตนาของเจ้าของผม" ¹

จำเอย เป็นผู้หญิงสวย ที่มีผมหยิกงาม และเป็นระเบียบ ดังข้อความว่า "แม่ผมของนพ ...ผมที่เคยหยิกงามเป็นระเบียบ" ²

สายหยุด เป็นตัวละครที่มีผมหอมกรุ่น ดังข้อความว่า "ผมหอมอย่างนี้จะไม่ผูกใจหลงไป ตราบเท่าชีวิตวาย" ³

1.1.4 ผิวพรรณ

ยาขอบให้ความสำคัญในเรื่องผิวพรรณของตัวละครสตรีน้อยกว่าส่วนอื่น ซึ่งปรากฏรายละเอียดดังนี้

อัมพวัน เป็นหญิงสาวที่มีผิวขาว โดยเฉพาะเมื่อสวมเสื้อผ้าสีสดจะยิ่งขับผิวให้ขาวมากขึ้น ดังข้อความว่า "ขาวขาวภายในถุงสีแดงมาหยุดที่ห้องแล้วก็เคาะบังตาเป็นกิริยา...ร่างอวบขาว สะอาดในชุดสีแดงกับขาวตรงหน้า" ⁴

เจ้าแม่อยู่หัวศรีสุตาจันทร์ เป็นตัวละครที่มีผิวกายหอมกรุ่นด้วยเครื่องประทีนโคม ดังข้อความว่า "พระแม่อยู่หัวเนื้อละมุนกลิ่นกรุ่นฉันทใด ได้รู้ก็สุดจะสะกดได้สืบไป...กลิ่นประทีนสิ่งสำหรับบำรุงร่างนางกษัตริย์สีหอมกรุ่นเร้าอารมณ์นัก เจ้าพันบุตรหนุ่มก็ตกเป็นทาสแห่งอารมณ์ตน" ⁵

สายหยุด เป็นสาวสวยที่มีผิวพรรณนวลเนียน และหอมกรุ่น ดังข้อความว่า "เราสิรูปงาม กว่าข้าหลวงทั้งปวง พนักงานผู้นี้มาคลุกคลีเรานานไปจนเมารูปเอง...แลหรือมารู้เนื้ออ่อนละมุนดังนี้ แก้มแลผมหอมอย่างนี้จะไม่ผูกใจหลงไปตราบเท่าชีวิตวาย" ⁶

¹ ไซติ แพร่พันธุ์. "เพื่อนแพง," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 2. 2515. หน้า 156.

² ไซติ แพร่พันธุ์. "หลังจากผู้ชาย," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 2. 2515. หน้า 282-285.

³ ไซติ แพร่พันธุ์. "รักหลังราชบัลลังก์," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 1. 2515. หน้า 303.

⁴ ไซติ แพร่พันธุ์. "เมียน้อย," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 1. 2515. หน้า 719-720.

⁵ ไซติ แพร่พันธุ์. "รักหลังราชบัลลังก์," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 1. 2515.

หน้า 275-277.

⁶ แหล่งเดิม. หน้า 230-303.

การศึกษาข้อมูลที่ปรากฏในเรื่องสั้น 15 เรื่อง ยาชอบสร้างตัวละครสตรีให้มีรูปร่างหน้าตาสวยงาม แต่มีรายละเอียดที่แตกต่างกันดังนี้

1. โบหน้า ตัวละครสตรีที่มีโบหน้าสวยงาม มีจำนวน 17 ตัว แตกต่างกันดังนี้

1.1 สวยแบบมีเสน่ห์ ได้แก่ พักตร์พริ้ง และเพื่อน

1.2 สวยแบบหวาน ได้แก่ โฉมฉาย จิรวัด บังอร ผาณิต กฤษณา ปอง เพ็ญจันทร์ มัลลิกา จันทรกระพ้อ โลมใจ และโดยเฉพาะ ม.จ.อุษา เวลายิ้มจะมีลักษณะที่ทำให้โบหน้าหวานยิ่งขึ้น

1.3 สวยแบบเศร้า ได้แก่ ประคอง มาลี ตรึงใจ และแพง

2. รูปร่าง ตัวละครสตรีจำนวน 6 ตัว มีรูปร่างแตกต่างกันดังนี้

2.1 รูปร่างบอบบาง ได้แก่ บังอร ประคอง มาลี แพง และเจ้าแม่อยู่หัวศรีสุตาจันทร์

2.2 รูปร่างอวบ ได้แก่ อัมพวัน

3. เส้นผม ยาชอบได้กล่าวถึงเส้นผมของตัวละครสตรีจำนวน 5 ตัว ดังนี้

3.1 ผมเส้นละเอียด ได้แก่ โฉมฉาย

3.2 ผมหยักศก ได้แก่ บังอร และรำเพย

3.3 ผมยาวประป่า ได้แก่ เพื่อน

3.4 ผมหอมกรุ่น ได้แก่ สายหยุด

4. ผิวพรรณ ยาชอบได้กล่าวถึงผิวพรรณของตัวละครสตรี จำนวน 3 ตัว ดังนี้

4.1 ผิวขาว ได้แก่ อัมพวัน

4.2 ผิวเนียน และหอมกรุ่น ได้แก่ เจ้าแม่อยู่หัวศรีสุตาจันทร์ และสายหยุด

สำหรับทัศนียภาพในเรื่องอารมณ์ เป็นตัวละครที่ผู้เขียนไม่ได้กล่าวถึงในเรื่องรูปร่างหน้าตาแต่อย่างใด

ยาชอบเป็นนักเขียนที่สร้างตัวละครสตรีให้มีรูปร่างหน้าตาสวยงาม เป็นที่ต้องการและพึงพอใจของผู้พบเห็น ตัวละครเอกสตรีทุกตัวของยาชอบไม่มีใครไม่สวย เนื่องจากความสวยงามของสตรีเป็นส่วนสำคัญส่วนแรกที่ปรากฏทางรูปธรรมให้ผู้พบเห็นเกิดความประทับใจ ความชื่นชมก่อนที่จะรู้จักถึงนิสัยใจคอ และส่วนอื่นๆ ต่อไป ตัวละครสตรีทุกตัวมีความสวยงาม แตกต่างกันไปในด้านต่างๆ ยาชอบเน้นให้เห็นว่าสิ่งแวดล้อมเป็นส่วนสำคัญที่มีอิทธิพลต่อรูปร่างหน้าตาของตัวละครให้เป็นคนสวย สดชื่นด้วยความสุข งดงามแต่เศร้าหมองจากความทุกข์ ความวิตกกังวล หรือมีเวทิตาที่แสดงความทรงnungและทำลาย โดยไม่สนใจความรู้สึกของใคร

การที่พักตร์พริ้งมีรูปร่างหน้าตาสวยงาม ทันสมัย ปราดเปรียว ทว่าน้อยใจ มีเวทิตะnungและทำลายนั้น เป็นเพราะเธอได้แต่งงานกับนักธุรกิจที่ร่ำรวย สามารรักเธอมาก และตามใจเธอ

ตลอดมา เธอจึงมีความเชื่อมั่นในตนเองว่าเกิดมาสวย เป็นที่รักใคร่ของชายหนุ่มทั่วไป หลังจากที่เธอแยกทางกับสามีและใช้ชีวิตอยู่กับทองจันทร์ เธอก็ยังประพฤติ ปฏิบัติแบบเดิม คือ ชอบเที่ยวกลางคืน กลับบ้านดึกๆ มีชายหนุ่มมากมายมาหลงรัก และติดใจในเสน่ห์ของเธอ ติดใจในดวงตาที่มีแววท้าทายชวนให้อยากเข้าไปใกล้และค้นหาความจริง เธอไม่ได้สนใจต่อความรู้สึกของทองจันทร์ ที่เป็นเช่นนี้เป็นเพราะ เธอมีฐานะที่ร่ำรวยกว่าทองจันทร์ เธอมีความเชื่อมั่นในเสน่ห์ของตนเอง และเธอถูกตามใจ มีคนคอยเอาใจตลอดมา

ตัวละครแบบประคอง มาลี ตรึงใจ และแพง เป็นตัวละครที่มีความซอกซำในเรื่องความรักทั้งสิ้น ประคองผิดหวังในความรักเพราะสามีที่เธอรักนั้นเป็นผู้ชายที่เจ้าชู้ ไม่ให้ร้ายชอบทำร้ายร่างกายเธอเมื่อยามโกรธ ในขณะที่มาลีแต่งงานเพราะถูกบิดามารดาบังคับ เพียงเพราะเขาร่ำรวย และมีหน้าที่การงานดี ทำให้ชีวิตของเธอต้องพบกับความทุกข์ทรมานไปตลอดชีวิต สำหรับตรึงใจ และแพงนั้น เธอมีความสุขเพราะเธอเสียสละเพื่อให้คนที่เธอรักมีความสุข ดังนั้นความผิดหวัง และความไม่สมหวังของตัวละครจะปรากฏออกมาทางสีหน้า และแววตา ซึ่งไม่สามารถปิดบังความรู้สึกภายในใจได้ ในขณะที่ตัวละครแบบเพียงจันทร์ มัลลิกา ร่ำเพยและโลมใจ เป็นตัวละครที่ล้วนแต่มีชีวิตที่สุขสมบูรณ์ ได้รับความรักจากบิดามารดา และคนรอบข้าง ถึงแม้ชีวิตจะพบกับความทุกข์บ้าง ก็เป็นเรื่องเล็กน้อยธรรมดาเหมือนบุคคลทั่วไป เมื่อแก้ปัญหาได้ชีวิตก็เป็นปกติและมีความสุขตามเดิม ดังนั้นจึงไม่ถือว่าความทุกข์ที่มีนั้นจะเป็นปัญหาให้ขบคิดตลอดเวลา จนกระทั่งส่งผลปรากฏที่แววตาให้ผู้อื่นสังเกตและรับรู้ได้

เมื่อผู้วิจัยได้ศึกษาตัวละครแต่ละคน พบว่าประสบการณ์ในครอบครัวอันเป็นภูมิหลังของตัวละครมีความสัมพันธ์กับรูปร่างหน้าตาที่ปรากฏอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งทำให้ตัวละครสตรีของยาขอบมีความสมจริงเช่นบุคคลธรรมดาในสังคม ยาขอบไม่ได้เห็นว่าสตรีสวยต้องมี ลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่ง แต่สวยได้หลายๆ รูปแบบ แต่ละภาพที่สร้างตัวละครสตรี ยาขอบไม่ได้พรรณนาความสวยงามมากนัก จะมีลักษณะการเขียนเหมือนนักเขียนปัจจุบันทั่วไป ดังที่ บุญยงค์ เกศเทศ¹ ได้กล่าวไว้ในหนังสือ สถานภาพสตรีไทย สรุปได้ว่า นักเขียนส่วนใหญ่ไม่ค่อยพิถีพิถันในเรื่องการพรรณนารูปร่าง ลักษณะความงามของสตรีเหมือนโบราณ ไม่เปรียบเทียบกับสิ่งไกลเกินตัว นิยมกล่าวไปตามสภาพที่เป็นจริง จะเสริมแต่งบ้างก็เป็นไปในลักษณะที่เป็นไปได้ตามธรรมชาติ กวีส่วนมากประสงค์ที่จะแสดงรูปร่างลักษณะของสตรีตามสมัยนิยมเป็นสำคัญ โดยกล่าวพรรณนาไปตามความรู้สึกนึกคิดตาม

¹ บุญยงค์ เกศเทศ. สถานภาพสตรีไทย. 2532. หน้า 62-70.

ทัศนคติของตนว่าควรจะเป็นเช่นนั้นเช่นนั้นและตกแต่งเสริมความงามของสตรีให้ดูพิศดารยิ่งขึ้นกว่าเดิม เป็นการเน้นให้เห็นว่าสตรีคนหนึ่งนั้นมีรูปร่างลักษณะเด่นด้อย กว่าสตรีอีกคนหนึ่งในด้านใดบ้าง หรือ เพื่อต้องการจะแสดงฝีมือในการใช้ถ้อยคำพรรณนาในเรื่องนี้ประกวดประชันกัน มากกว่าจะเป็นเอกลักษณ์ของสตรีไทยในด้านรูปสมบัติ

ยาขอบนิยมกล่าวชมความงามของสตรีไปตามสภาพที่เป็นจริง จะเสริมแต่งบ้างก็เป็นไปในลักษณะที่เป็นธรรมชาติ และพรรณนาไปตามความรู้สึกนึกคิดตามทัศนคติของตน ใช้ภาษาแบบสั้นๆ ง่ายๆ ตรงไปตรงมา เช่น สวยแบบเศร้า สวยและดี เป็นต้น

1.2 กิริยาท่าทาง

กิริยาท่าทางเป็นส่วนหนึ่งของลักษณะทางรูปธรรมของบุคคลที่ปรากฏแก่สายตาผู้พบเห็น โดยปกติแล้วกิริยาท่าทางจะมีลักษณะเกี่ยวข้องกับสถานภาพด้านต่างๆ เช่น เพศ วัย และฐานะทางสังคม

ยาขอบ ได้สร้างให้ตัวละครสตรีมีกิริยาท่าทางดังนี้

1.2.1 ปราดเปรียว ทันสมัย

พัทตร์พริ้ง เป็นตัวละครที่มีกิริยาท่าทางปราดเปรียว ทันสมัย และมีเสน่ห์ ดังข้อความว่า

พัทตร์พริ้งผู้มีเสน่ห์...ไม่ว่าเธอจะยืน เดิน นั่ง นอน อิริยาบถไหน ดวงใจผมก็รับทุกกิริยาไป...และเมื่อชาวสมาคมชอบทำอะไร โดยระวังมิให้ใจกับหน้าตรงกันได้เช่นนี้ และพัทตร์พริ้งก็ชอบหุ่หุ่หุ่หุ่หุ่ในชุมชนชุมขนประเภทนี้เป็นที่สุด...มีลักษณะเยื้องกรายเป็นเครื่องเหนียวเรา และมีน้ำเสียงเป็นไซ้รัตรึงคนฟัง ทั้งหมดในตัวของพัทตร์พริ้งคือ ไฟฟ้าซึ่งส่งแต่กระแสอันกระสันปั่นใจคน¹

พัทตร์พริ้งมีสามีเป็นพ่อค้าที่ร่ำรวยและกว้างขวางในวงสังคม จึงทำให้เธอได้มีโอกาสรู้จักผู้คนมากมาย และสามารถอยู่ในวงสังคมได้อย่างไม่ขัดเขิน

1.2.2 สุภาพ เรียบร้อย

¹โชติ แพร่พันธุ์. "รักและร้าง," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 1. 2515. หน้า 62-70.

โฉมฉาย มีกิริยาท่าทางที่สงบเสงี่ยม และเรียบร้อย ดังข้อความว่า "ผู้หญิงที่หงอยๆ สงบเสงี่ยมคนนี้มีนัยน์ตาแสดงความกล้าแข็งมั่นคงในบางคราว" ¹

ความเป็นเด็กกำพร้าทำให้โฉมฉายเป็นผู้ที่มีกิริยามารยาทที่สุภาพอ่อนน้อมถ่อมตนเคารพ เชื้อพึ่งผู้ใหญ่และมีความสงบเสงี่ยมเจียมตนเนื่องจากเธอรู้จักสถานภาพความเป็นจริงในชีวิตของตนเองดี

จิระวัต มีกิริยาท่าทางที่เรียบร้อย อ่อนโยน และเศร้าๆ ดังข้อความว่า "อ่อนโยนแถมซ้อย เสียจนไม่ทราบว่าจะยกเอาอะไรขึ้นมาเปรียบจึงจะเทียบเท่า...บวกกับกิริยาที่หงอยๆ หงิมๆ เข้าด้วยแล้ว" ²

บังอร มีกิริยาท่าทางที่เรียบร้อย นุ่มนวล เช่น กุลสตรีไทย ดังข้อความว่า "ละมุนละไมอยู่ในประเพณีไทยเก่าๆ ไม่ตะตึงแม่แต่บุหรี...บังอรผู้มีร่างเล็กและมารยาทแถมซ้อย...ผู้หญิงซึ่งอยู่ในแบบแผนไทยๆ และผู้ดีเก่าแล้วก็งามอย่างบังอรนั้นช่างเย็นตาและละมุนละไม" ³

บังอรได้รับการเลี้ยงดูจากยายและแม่ที่เป็นคนรุ่นเก่า และเชื่อถือในประเพณีดั้งเดิม ทำให้เธอดำเนินชีวิตตามแบบยายและแม่มาตั้งแต่เล็กจนโตเป็นสาว กิริยาท่าทางจึงเป็นไปแบบกุลสตรีไทย

ผาดิต มีกิริยาท่าทางที่นุ่มนวล อ่อนโยน แต่บางครั้งแฝงด้วยความเศร้า ดังข้อความว่า "จึงเป็นผาดิตที่แม้จะยังเศร้าๆ ก็ยังมีความซาบซ่าน และปิติ...เธอจับที่ปลายนิ้วมือหนึ่งของพัลลภ แล้วก็ลากเข้าไปจนเกือบถึงห้องกินข้าวด้วยท่าเดินอันนุ่มนวล" ⁴

มโนธรรมในใจของผาดิต คอยเตือนเธอว่า การเป็นเมียน้อยเขานั้นไม่ถูกต้อง ทำให้เธอได้รับความขมขื่นและปวดร้าวอยู่ตลอดเวลา ซึ่งลักษณะอย่างนี้ปรากฏให้เห็นได้จากกิริยาท่าทางของเธอในบางครั้ง

¹ โชติ แพร่พันธุ์. "รักและร้าง," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 1. 2515. หน้า 85.

² แหล่งเดิม. หน้า 19-20.

³ แหล่งเดิม. หน้า 111-123.

⁴ โชติ แพร่พันธุ์. "เมียน้อย," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 1. 2515. หน้า 712-713.

กฤษณา มีกิริยาทำทางเรียบร้อย อ่อนหวาน ดังข้อความว่า "ผมกับหล่อนก้มลงกราบเท้า รับพรจากคุณแม่ด้วยความทุกข์และซาบซึ้งในความกรุณา...นึกถึงท่าที่เงยหน้าขึ้นมารับจูบของผมแล้ว จำติดตาไม่รู้หยาบ แม่คุณเอ๋ยหวานฉ่ำอะไรเช่นนั้น" ¹

ปอง มีกิริยาทำทางที่เรียบๆ อ่อนโยน ดังข้อความว่า "ปองเป็นคนมีนิสัยรักต้นไม้ รักความสงบชนิดเย็นตา เช่นอย่างที่เกิดจากการเลี้ยงปลาเงินปลาทอง...ดิฉันชอบเงียบๆ ผิงตัวอยู่กับบ้าน กับหนังสือกับต้นไม้" ²

เพียงจันทร์ มีกิริยาทำทางเรียบๆ แสดงความสุภาพเสมอ ดังข้อความว่า "เพียงจันทร์หนึ่ง เพราะรูปร่างนั้นเป็นวิธีการระงับคุณเฉียวของผู้ชายคนนี้ได้เป็นอย่างดีที่สุด...เพียงจันทร์หนึ่งเงียบ ก้มหน้ามอง แต่แก้วทักกระดากในมือ" ³

จันทร์กระพ้อ มีกิริยาทำทางเรียบร้อย และขี้อาย ตามลักษณะกุลสตรีไทย ดังข้อความว่า "เพราะรู้สึกว่าจะถึงตัวจะอยู่ข้างหลัง แม่สาวหล่อนก็มักหันหน้ามาทางตัวเป็นนิจ ซึ่งทุกๆ ครั้งได้หันกลับไปอย่างสะเทือนอาย...แม่หญิงดีแต่ด้วยมือไม่ใช่พาย และรักษาไม่ให้เสียธรรมเนียมของผู้หญิง" ⁴

เจ้าแม่อยู่หัวศรีสุตาจันทร์ มีกิริยาทำทางที่เรียบร้อยอ่อนโยน สง่างาม แต่ไว้ตัว ตามลักษณะของผู้สูงศักดิ์ ดังข้อความว่า "กิริยาท่าที่เมื่ออยู่อายุยิ่งยศจุบันก็เข้มข้อย่อนโยนหาความหลุกหลิกอันเป็นแห่งจริตสาวรุ่นแกมอยู่มิได้...กิริยาที่เคยปั้นสง่าสมลักษณะจอมคนดังจะหนีไปสิ้น คงไว้แต่อารมณ์อันหวานไหวระริก...เห็นลักษณะการนางพระยาขณะชมอารมณ์ ชำนาญแล้วนั้นเป็นสง่า น่ายำเกรงยิ่งนัก...แต่สิริสง่าแห่งนางข้างหนึ่งใหญ่ยิ่ง...ประสาหญิงฉะยอใจ แต่ความไว้ตัวประจำ

¹ โชติ แพร่พันธุ์. "กามวาสี," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 2. 2515. หน้า 58-59.

² โชติ แพร่พันธุ์. "รอยไครอยเกวียน," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 2. 2515.

หน้า 103-106.

³ โชติ แพร่พันธุ์. "สวรรค์คนยาก," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 2. 2515. หน้า 119.

⁴ โชติ แพร่พันธุ์. "เรื่องธรรมดา," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 2. 2515. หน้า 291-292.

อัยยาศัยข้างหนึ่งค้ำไว้เสียเล่า" ¹

1.2.3 รำเริง เบิกบาน

หม่อมเจ้าหญิงอุษา มีกิริยาท่าทางที่รำเริง เบิกบาน ดังข้อความว่า "เธอช่างชื่นบาน กระปรี้กระเปร่าเสียนี้กระไร... ทรงพระสรวลด้วยสุรเสียงราวกับผมเป็นคนสนิทสนมด้วยมาตลอดชีวิตของเธอ...รำเริงเหมือนนกที่หลุดออกมาจากกรง" ²

อัมพวัน มีกิริยาท่าทางรำเริง เบิกบาน ดังข้อความว่า "อัมพวันมีอารมณ์แจ่มใสรื่นเริง ซึ่งบางครั้งเธอก็เป็นคนคุยได้ขบขันคนหนึ่ง เท่าที่เธอกำลังถึงการพราศผาติไปจากพัลลภ ก็ด้วยการหยอกล้อด้วยอารมณ์รื่นเริงเท่านั้นเอง" ³

มัลลิกา มีกิริยาท่าทางที่รำเริง เบิกบาน ดังข้อความว่า "แล้วทุกสิ่งทุกอย่างบนเตียง แม้แต่ตัวป่าก็ถูกฉีกเป็นละอองด้วยกลิ่นจิตหอมระเหยไปหมด ฉันฉีกเป็นละอองน้ำหอมข้ามตัวป่าไปหาเขา ทำที่เหมือนล้ออย่างสนุกๆ แต่ด้วยความตั้งใจจริงแสนจริง...ฉันวิ่งบ้าง เดินบ้าง ตามก้าวยาวของเขา ราวกับฉันเป็นลูกของคนที่ยิ่งกว่า...ฉันเบิกบานนัก" ⁴

ทัศนีย์ มีกิริยาท่าทางรำเริง เบิกบาน เมื่อสบายใจก็ผิวปาก แบบสตรีสมัยใหม่ ดังข้อความว่า "ชะรอยจะพิศวงในเสียงที่ลูกสาวของท่านผิวปาก เพราะการผิวปากกับการเป็นลูกผู้หญิงนั้น ใครๆ ก็รู้ว่ามันอยู่ข้างจะขัดๆ กันอยู่...เห็นหน้ายิ้มน้อยๆ และมือที่หยิบเสื่อตัวโน้นที่ตัวนี้ที่ชักไขว่...ท่านแม่ยิ้มเมื่อเห็นลูกสาววิ่งขึ้นรถด้วยกิริยารำเริงอย่างเด็กๆ...แล้วเธอก็เลือกตัวอยู่ในอ้อมแขนเขาด้วยท่วงที่น่ารักน่าเอ็นดูเหมือนเด็กเล็กๆ" ⁵

¹ ไซติ แพร่พันธุ์. "รักหลังราชบัลลังก์," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 1. 2515. หน้า 208-277.

² ไซติ แพร่พันธุ์. "รักและร้าง," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 1. 2515. หน้า 164.

³ ไซติ แพร่พันธุ์. "เมียน้อย," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 1. 2515. หน้า 720.

⁴ ไซติ แพร่พันธุ์. "สวรรค์คนยาก," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 2. 2515. หน้า 201-206.

⁵ ไซติ แพร่พันธุ์. "อารมณ์," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 2. 2515. หน้า 254-259.

สายหยุด มีกิริยาท่าทางที่ร่าเริง เบิกบาน และเปิดเผย ดังข้อความว่า "นางนี้ตามเสด็จ แล้วแสดงกิริยาทอไมตรีมาแล้ว...ตกคำก็ไม่น่าเป็นอันร้ายแรงใดๆ...ข้ามาเห็นสายหยุดระเริงประสาน อยู่ยามรักฉะนี้" ¹

โลมใจ มีกิริยาท่าทางที่ร่าเริง เบิกบาน ดังข้อความว่า "ชอบช่วยกันไล่จับผีเสื้อในสวน ตั้งแต่รุ่นๆ...แม้จะสันเพราะตระหนกตกใจอยู่บ้าง ก็ยังจับได้ว่าแจ่มใส เป็นสำเนียงของคนที่อยู่ในวัย รุ่นคะนอง...กล้ายิ้มแย้มประกาศความรักมักดีออกมาเปิดเผยที่ในสายตา" ²

1.2.4 เสร้าและเจียบเหงา

ประคอง มีกิริยาท่าทางที่อ่อนแอ เจียบเหงา และเศร้า ดังข้อความว่า "ข้าพเจ้าพิจารณา แม่หญิงที่นั่งตรงหน้า ด้วยความฉงนสนเท่ห์ ตัวนิคบอบบางและอ่อนแอ...ประคองหงอยเหงาลงไปมาก ...แล้วทอดแขนข้างที่มีรอยเขียวช้ำแนวใหญ่ที่ปล่อยชายเสื้อลงมาปิดเสียบตาข้าพเจ้าอย่างอายๆ เสร้าๆ" ³

ประคองถูกสามีทำร้ายร่างกายจนเป็นรอยเขียวช้ำ ความผิดหวัง เสียใจ และความบอบช้ำ ทำให้เธอมีท่าทางที่เศร้าหมอง ซึ่งจะปรากฏให้ผู้ใกล้ชิดสังเกตเห็นได้

มาลี มีกิริยาท่าทางที่อ่อนแอ เจียบเหงา และเศร้า ดังข้อความว่า "หล่อนซบหน้าลงบน ท่อนแขน ไม่มีจิตใจที่จะฟังเสียงอันไพเราะนั้นได้ แทนจะร่าเริงบันเทิงใจเพราะได้ยินขับร้องเห่กล่อม ...บทร้องตอนนั้นช่างเสียดแทง และทรมานหล่อนให้ชอกช้ำเสียเหลือประมาณ จนสุดท้ายยับยั้งอาการ สะอึกสะอื้นไว้ได้" ⁴

¹ โชติ แพร่พันธุ์. "รักหลังราชบัลลังก์," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 1. 2515.

หน้า 223-232.

² โชติ แพร่พันธุ์. "มุ่มมิด," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 2. 2515. หน้า 4-38.

³ โชติ แพร่พันธุ์. "หล่อนชั่วเพราะชาย," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 1. 2515.

หน้า 522-529.

⁴ โชติ แพร่พันธุ์. "มารหัวใจ," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 1. 2515. หน้า 110.

ตริงใจ มีกิริยาทำทางเจียบเหงา เศร้า และสุขุม ดังข้อความว่า "เดินช้าๆ หงอยๆ แหม่มซ้อย เหมือนหนึ่งยอดหญ้าที่ไหวตัวอยู่ในแนวทางลม...แต่ความมืดมัวของภาพเหมือนจะบอกให้รู้ถึงความโศกเศร้าของคนในภาพ...เส้นผมที่ถูกปลดปล่อยออกจากการตกแต่ง และอาการที่ยืนอย่างอ่อนเพลียละเหี่ยวใจ...แต่สุขุมเยือกเย็นเป็นผู้ใหญ่ยิ่งกว่าครั้งโน้น" ¹

แพง มีกิริยาทำทางที่บริสุทธิ์ ไร้เดียงสา แต่แฝงด้วยความเศร้า ดังข้อความว่า "แพงดีใจจนออกนอกหน้า นิ่งย่องๆ ทำเดียวกับเขา...ก็ม่น้ำลงด้วยอาการเอียงอายของสาวรุ่นเมื่อถูกชายมอง...แม่หญิงยิ้มออกมาได้นิดหน่อยด้วยกิริยาเศร้าๆ...ท่าที่แม่น้องคนน้อยเดินกลับไปโดยอาการอ่อนระโหยโรยแรง" ²

1.2.5 โมโหง่าย และเอาแต่ใจตัวเอง

เพื่อน มีกิริยาทำทางที่โมโหง่าย และเอาแต่ใจตัวเอง ดังข้อความว่า "ความรู้สึกอับอายขายหน้าค่อยจางไปจากแม่พี่สาว แล้วเพื่อนยกมือข้างหนึ่งขึ้นทำสะเอวแล้วตอบแทนคนรักโดยเสียงควาदन้องสาวของตัวเอง...เพื่อนมองดูน้องสาวอย่างกราดเกรี้ยวเย้ยหยันและหมิ่นอยู่ในที่...นอกจากแม่หญิงนั้นจะขยับถอยออกไปไม่ยอมให้มือที่ยื่นออกมาถูกตัวแล้ว ยังตอบเสียงขุ่นๆ" ³

รำเพย มีกิริยาทำทางที่โมโหง่าย เอาแต่ใจตัวเอง ดังข้อความว่า "สักครู่หนึ่งก็ขมวดคิ้ว นิ้วหน้ากลับมาตามนิสัยเจ้าแง่แสงนอน...พอขาดคำขามแก้วใส่ลอยแก้วก็เลื่อนจากโต๊ะลงไปกระจายอยู่กลางพื้น โดยมีมือของผู้ปรุ้งนั่นเองไม่ใช่ใคร...ถ้วยแก้วน้ำเย็นเซ็ดไว้ใส่สะอาดวางเรียงอยู่ที่ชั้นข้างมืออีก 7 ใบ รำเพยคว้าไปหัวแถววางเปรี้ยงลงไปอีก...กำหมัดแน่นทั้งสองมือ แล้วกระหน่ำลงบนอกของสามี ปากก็ส่งเสียงร้องไห้ลั่นบ้าน" ⁴

¹ โชติ แพร่พันธุ์. "รักแท้," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 2. 2515. หน้า 136-144.

² โชติ แพร่พันธุ์. "เพื่อนแพง," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 2. 2515. หน้า 152-174.

³ แหล่งเดิม. หน้า 158-161.

⁴ โชติ แพร่พันธุ์. "หลังฉากผู้ชาย," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 2. 2515. หน้า 281-285.

การศึกษาข้อมูลที่ปรากฏในเรื่องสั้น 15 เรื่อง ยาชอบสร้างตัวละครสตรีให้มีกิริยาท่าทางดังนี้

1. สุภาพ เรียบร้อย ได้แก่ โฉมฉาย จิระวัต บังอร ผาณิต กฤษณา ปอง เพ็ญจันทร์ จันทรกระพ้อ และเจ้าแม่อยู่หัวศรีสุดาจันทร์
2. ร่าเริง เบิกบาน ได้แก่ ม.จ.อุษา อัมพวัน มัลลิกา ทศนีย์ สายหยุด และโลมใจ
3. เศร้าและเงียบเหงา ได้แก่ ประคอง มาลี ตรึงใจ และแพง
4. โมโหง่าย และเอาแต่ใจตัวเอง ได้แก่ เพื่อน และรำเพย
5. ปราดเปรี้ยว ทนสมัย ได้แก่ พักตร์พริ้ง

การวิเคราะห์กิริยาท่าทางของสตรีผู้วิจัย พบว่า ยาชอบสร้างตัวละครสตรีให้ปรากฏแก่สายตาผู้พบเห็นเพื่อสังเกตได้ว่าตัวละครเหล่านั้นมีกิริยาท่าทางเช่นไร ยาชอบเน้นให้เห็นว่าสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อกิริยาท่าทางของตัวละคร การอบรมเลี้ยงดูเป็นส่วนสำคัญที่จะส่งผลไปถึงกิริยาท่าทางที่แสดงออกให้คนรอบข้างหรือผู้พบเห็นรับรู้ได้ ยาชอบสร้างให้ตัวละครมีกิริยาท่าทางที่แตกต่างกันออกไป มีทั้งสุภาพ เรียบร้อย ร่าเริง เบิกบาน เศร้า เหงา ปราดเปรี้ยว มีเสน่ห์ ทนสมัย และเอาแต่ใจตัวเอง ตัวละครเหล่านี้ต่างมีลักษณะสมจริงเหมือนบุคคลธรรมดาทั่วไป ที่เมื่อมีเหตุการณ์ใดมากระทบความรู้สึกภายในจิตใจก็จะส่งผลให้กิริยาท่าทางเปลี่ยนไป ส่วนจะแสดงออกมากหรือน้อยนั้นก็แล้วแต่ภูมิหลังของตัวละครนั้นๆ

การที่โฉมฉายมีกิริยาที่สงบเสงี่ยมเจียมตน มีท่าทางซื่อบริสุทธิ์ เคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่ เป็นเพราะเธอรู้สภาพของตัวเองดีว่า เธอเป็นเด็กกำพร้า ถึงแม้ผู้ปกครองจะรักและเอ็นดูเธอเหมือนลูก แต่ความจริงที่เธอรับรู้ก็คือ เธอเป็นเด็กที่ผู้ปกครองขอมาล้าง เธอไม่มีบิดามารดา ไม่มีญาติ ถึงผู้ปกครองจะให้ความรัก ความอบอุ่นแก่เธอเพียงใดก็ตาม เธอก็ยังคงเป็นคนที่ขาดความรักที่แท้จริงอยู่นั่นเอง โฉมฉายเป็นเด็กที่เก็บอารมณ์ และสำนึกในสถานภาพความเป็นจริงของตัวเองได้ดี จากความรู้สึกภายในใจนี้เอง จึงส่งผลให้เธอเป็นสตรีที่สงบเสงี่ยมเจียมตน และอ่อนน้อมต่อทุกคนตลอดเวลา

ตัวละครแบบเพื่อนที่มีกิริยาท่าทางเอาแต่ใจตัวเอง โมโหง่ายนั้นเป็นเพราะเพื่อนสังเกตเห็นว่าแพงน้องสาวของเธอแอบรักล่อซึ่งเป็นคนรักของเธอ และกำลังจะเป็นพี่ชายของแพง เธอทนไม่ได้ที่จะเห็นน้องมาแย่งคนรักของเธอไป ถ้าเป็นคนอื่นอารมณ์หึงหวงของเพื่อนอาจจะมีไม่มากเท่ากับที่มีให้แพง ยิ่งเพื่อนเกิดความเจ็บใจและหึงหวงแพงมากเท่าไร เพื่อนก็ไม่สามารถเก็บความรู้สึกได้เท่านั้น เธอจึงกลายเป็นคนโมโหง่าย ไม่มีเหตุผล และเอาแต่ใจตนเอง เมื่อเห็นแพงอยู่ใกล้ล่อ เธอก็ยิ่งโกรธแค้น กิริยาท่าทางของเธอที่กลายเป็นคนเอาแต่ใจตัวเอง โมโหง่าย ก็เนื่องมาจากความ

รู้สึกภายในจิตใจของเธอเป็นต้นเหตุ สำหรับตัวละครแบบ ม.จ.อุษา มัลลิกา ทศนีย์ และโลมใจ ล้วนแต่เป็นตัวละครที่มีความสุขในชีวิต ได้รับความรักความอบอุ่นและการอบรมเลี้ยงดูมาอย่างดี อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี ไม่มีปัญหาให้ต้องเก็บมาทุกข์ร้อน หรือทนทุกข์ทรมาน เมื่อมีปัญหาก็มีคนคอยแก้ปัญหานั้นๆ ให้หมดไปได้ เช่น มัลลิกาเธอมีความสุขเพราะเธอรักชายที่ยากจนแต่เขาเป็นคนดี และมัลลิกาไม่กล้าบอกความจริงให้บิดามารดาทราบ ทำให้เธอต้องเก็บความอัดอั้นตันใจระบายลงในสมุดบันทึก เมื่อบิดามารดาทราบ ก็เข้าใจความรู้สึกของบุตรสาวได้ดี ปัญหาของมัลลิกาก็หมดไป โลมใจก็เช่นเดียวกัน ดังนั้นตัวละครเหล่านี้ จึงมีกิริยาท่าทางที่ร่าเริง เบิกบาน เพราะในชีวิตของเธอพบแต่สิ่งที่ดีมีความสุข

ยายชอบสร้างตัวละครสตรีให้มีกิริยาท่าทางหลายรูปแบบไม่ได้เห็นว่าสตรีที่ดีจะต้องมีกิริยามารยาทเป็นอย่างไร ไม่จำเป็นว่าสตรีที่ดีหรือสตรีที่ประสบผลสำเร็จในชีวิตนั้นจะต้องมีกิริยาท่าทางที่สุภาพ เรียบร้อย สงบเสงี่ยมเจียมตน ตามแบบคตินิยม ดังที่ บุญยงค์ เกศเทศ¹ กล่าวถึงลักษณะของสตรีตามคตินิยมสรุปได้ว่าสตรีจะงามสมบูรณ์นั้นต้องมีคุณสมบัติเป็นเบญจกัลยาณีและถือเป็นธรรมเนียมนิยมของสตรีโดยทั่วไป นอกจากนี้ยังต้องปฏิบัติภาระหน้าที่ประการสำคัญในด้านการให้บริการสามี ซึ่งทั้งนี้จะต้องประกอบไปด้วยกิริยามารยาทเรียบร้อย สงบเสงี่ยมเจียมตน และมีอัธยาศัยไมตรีอันดี เรามักจะยกย่องสตรีที่มีคุณลักษณะดังกล่าวว่า นางแก้ว

ยายชอบไม่ได้สร้างตัวละครเอกสตรีให้มีกิริยาท่าทางที่ยึดติดกับรูปแบบตามคตินิยมทั่วไป ตัวละครบางตัว ยายชอบสร้างให้มีลักษณะตรงกับค่านิยมของสังคม แต่บางตัวยายชอบก็สร้างขึ้นมาจากความนึกคิด ความต้องการของตนเองโดยไม่ได้มุ่งเน้นลักษณะใดลักษณะหนึ่งโดยเฉพาะ

1.3 การพูดจา

การพูดจาเป็นลักษณะของบุคคลที่แสดงออกในการสื่อสารกับบุคคลอื่นซึ่งนอกจากจะแสดงถึงความรู้ ความคิด ความต้องการของผู้พูดแล้ว ยังก่อให้เกิดความประทับใจทั้งด้านบวก และด้านลบให้แก่ผู้อื่นด้วย

ยายชอบสร้างตัวละครสตรีให้มีวิธีการพูดจาดังนี้

1.3.1 สุภาพ อ่อนโยน

¹ บุญยงค์ เกศเทศ. สถานภาพสตรีไทย. 2532. หน้า 71.

โฉมฉาย มีวิธีการพูดจาแบบสุภาพ อ่อนน้อมถ่อมตน และรักษาน้ำใจผู้ฟัง ดังข้อความว่า "ถ้าเป็นโฉมๆ จะไม่พูด และทำสิ่งใดให้กระเทือนใจคุณ...หรือถ้าบังเอิญมีเหตุพลาดพลั้งเช่นนี้ โฉมจะรีบมากราบเท้าคุณไม่ให้ทันข้ามวัน...ทำไมคุณพ่อกับพี่จึงไม่รักคุณให้เหมือนที่คุณรักหนอ โฉมต้องการใช้ชีวิตของตัวทั้งหมดเพื่อความสุขความเจริญของคุณ จึงขอลาเพื่อความสุขสำราญของทูนหัวของโฉมสืบไป" ¹

บังอร มีวิธีการพูดจาแบบ สุภาพ อ่อนโยน ดังข้อความว่า ดิฉันกำลังจะตายไปทีละน้อยทีละน้อยแล้ว อยากตายอย่างสงบบนที่นอน จึงมีแต่หนังสือ ธรรมะธรรมโม แต่เรื่องพระเหินจะช่วยดิฉันให้สงบใจไม่ได้แล้ว จนกว่าจะได้พบคุณสักครั้ง เอาคุณจิระวัตมาในวันเยี่ยมดิฉันด้วย รู้แต่เรื่องไม่รู้จักตัว จึงอยากเห็นหน้าเพื่อแสดงความยินดีต่อเธอและคุณทองจันทร์...คุณอาจดึงดิฉันจากเพศที่ให้ความสงบสุขอันแสนวิเศษอยู่ในขณะนี้ กลับมาสู่ชีวิตที่เราเข้าใจกันไม่ได้ แล้วก็ระทมด้วยหัวใจอันกลัดหนองต่อไปอีก ²

หม่อมเจ้าหญิงอุษา มีวิธีการพูดจาแบบไพเราะ อ่อนหวาน และสุภาพ ดังข้อความว่า

หญิงอยากให้คุณทองจันทร์อยู่หัวหิน หรือบ้านนอกเช่นนี้เสียตลอดชีวิต จริงนะจ๊ะ คุณควรกตัญญูต่อความนิยมยกย่องของคนอื่น ซึ่งในจำนวนนี้มีหญิงรวมอยู่ด้วยคนหนึ่ง ไม่ควรปล่อยให้เปลืองเวลาไปโดยไม่เขียนเรื่องเขียนราวออกมาให้สมกับที่คนอ่านเขาตั้งตาคอยเช่นนั้นเลย ...แต่ดูเหมือนหญิงจะทำให้คุณทองจันทร์ มีอะไรที่คิดแล้วไม่สบายใจ หญิงไม่อยากจะเห็นคุณเศร้าแล้วตรองอย่างนี้...หญิงนี่ก็โง่โง่ มาหลงคุยกับคนปากหวานอยู่จนบ้ายเต็มที เดี่ยวคุณกลับปราณไม่ทันละ หญิงลานะจะคุณทองจันทร์ เราคงพบกันอีกพูดหน้า คุณทองจันทร์ยังไม่กลับกรุงเทพฯ ไม่ใช่หรือจะ...ลูกเสียใจที่ไม่ได้ทำในทางที่ถูกต้องครบ และรู้หน้าความจริงอย่างคนบริสุทธิ์ แต่ลูกก็จะปฏิบัติถวายให้ถูกพระประสงค์ของเสด็จแม่ในเรื่องนี้...ทองจันทร์เป็นคนดีเพคะ เพราะลูกเชื่อว่าคุณสมบัติบางประการเธอดีกว่าองค์ชายของเจ้าพี่อักษรเสีย

¹ โชติ แพร่พันธุ์. "รักและร้าง," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 1. 2515. หน้า 81-89.

² แหล่งเดิม. หน้า 115-139.

ด้วยซ้ำ ลูกจึงหวังว่าถ้าจะโปรดให้เธอได้เฝ้าใกล้ชิดว่า บางทีเสด็จแม่อาจทรงพระเมตตาเธอในวันหน้าก็ได้¹

ประคอง มีวิธีการพูดจาแบบ สุภาพ อ่อนโยน รักษาน้ำใจผู้ฟัง ดังข้อความว่า

ถ้าเหตุการณ์คราวนี้ จะเป็นไปเพียงคุณของดิฉันกับหลานสาวของคุณรักกัน ดิฉันก็จะถือเป็นข้อเตือนร้อนที่พอจะทนได้ และจะไม่ถือเอาความผิดของใครเลย ขวลิทชั่วในเรื่องนี้ฉันไม่อยากถือโทษเขาเสียแล้ว และคุณอาภรณ์ก็ทราบว่ แกอายุยังน้อย แต่สำหรับคุณทวนยิ่งอยู่สูงเกินความผิดจะคิดถึง...ดิฉันไม่ทำเช่นนั้น เพราะคิดว่าอีกสามสี่วันคุณขวลิทก็คงกลับแล้ว เรามีความจริงของเราอยู่อย่างหนึ่งแล้ว ทั้งเมื่อคุณขวลิทกลับมา คำนินทาบ้านหลังนี้จะถูกเหยียบไปเอง ดิฉันจึงไม่อยากกล่าวถึงเรื่องซึ่งอาจกระเทือนคุณ...ผู้ชายอย่างคุณทวนอาจเป็นภัยอันตรายของผู้หญิงที่ตกอยู่ในกองทุกข์อื่นๆ อีกก็ได้ แต่สำหรับทุกข์ที่เกิดเพราะถูกข่มขืน ชาติความเอาใจใส่จากสามีอย่างดิฉันแล้ว คือภัยที่แน่นอนทีเดียวเป็นการยากมาก ซึ่งเมื่อใกล้คุณแล้วจะไม่ให้เก็บเอาความรำเริงแถมใส่รู้จักเอาใจคนของคุณไปคิดเทียบเคียงกับคนที่เป็สามี อันมีหน้าที่โดยตรงต่อการเอาอกเอาใจเช่นนี้อยู่แล้ว...ดิฉันจะเป็นสุขมากขึ้นอีก ถ้าจะแสดงความเห็นของตัวว่า ในเรื่องนี้คนชั่วมีสองคนอย่างคุณว่า แต่ไม่ใช่ผู้ชายทั้งคู่ เป็นหญิงหนึ่งชายหนึ่ง ขวลิทกับเมียของเขาเท่านั้น อำนางใจของดิฉันอ่อนแอเกินไป จึงถูกอหฺยาศัยของผู้ชายอีกคนหนึ่งโจมตีย่อยยับลงไป ลิ่นที่พูดเปิดเผยของคุณไม่ใช่ลิ่นแล้ว²

มาลี มีวิธีการพูดจาแบบสุภาพ อ่อนโยน และรักษาน้ำใจผู้ฟัง ดังข้อความว่า

บางทีเธอจะมองใกล้อยู่สักหน่อยกระมังประมาณ ถ้าได้คิดประโยชน์ข้างหน้า เวลาสี่ปีนี้แหละสำคัญนัก มันเป็เครื่องอุปกรณอันใหญ่หลวง ซึ่งจะพาเธอไปสู่ความมีชื่อเสียง บริบูรณ์พูนสุข

¹ โชติ แพร่พันธุ์. "รักและร้าง," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 1. 2515.

หน้า 167-173.

² โชติ แพร่พันธุ์. "หล่อนชั่วเพราะชาย," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 1. 2515.

หน้า 524-557.

ด้วยทรัพย์สินคงการที่เดียวนะคะ...เอาอะไรมาพูดประมาณ เธอคิดเชียวหรือว่า ฉันจะเป็นคน
ทำลายทางแห่งความเป็นเพื่อนสนิทได้ง่ายๆ เธอพูดถูกแล้ว ไกลเท่าไกลก็ไม่มีเสียละซึ่ง
มิตรภาพจะคลายเกลียว ไม่มีผีปีศาจตนใดดอกละ จะทรงอำนาจเหนือความมั่นคงของเราได้
ทำไมคะเหตุเล็กน้อยเท่านี้เธอจึงเก็บเอามาวิตกวิจารณ์เสียหนักหนา...ในระหว่างวงศาคณาญาติ
ก็ดี หรือในหมู่เพื่อนสนิทก็ดี ซึ่งว่าลงชอบพอกอกอกใจกันละ อย่าว่าแต่จะจากกันแรมปีเลย
เดือนหนึ่งครั้งเดือนเท่านั้นแหละ ความสัมพันธ์อันเคยชินย่อมบังคับให้กระวนกระวายใครจะ
พบเห็น และวิสาสะสนทนาซึ่งกันและกันเป็นที่สุด แต่ฉันไม่ใช่ฉันจะเกณฑ์ทุกคนให้มีใจตรง
ตามนั้นคะ ฉะนั้นหากเธอต้องการจะแย้งว่าไม่เคยมีความรู้สึกใกล้เคียงตามนี้ ก็อาจเป็นข้อ
แย้งที่พอจะทำได้...เพียงเท่านี้ คุณหลวงก็ต้องยกเกียรติยศ เกียรติศักดิ์ เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย
หรือคะ คอยดูเถิด คงวันหนึ่งหรือคะ ถ้าใครมาตีเตียนดินฉันว่ามีนิสัยหยิ่งขึ้นกว่าเดิมละก้อ
ดิฉันเป็นวนบาปอันนั้นมาให้คุณหลวงเถียวนะคะ¹

กฤษณา มีวิธีการพูดจาแบบ สุภาพ อ่อนหวาน ดังข้อความว่า

ขอให้มองดิฉันอย่างเก่า เป็นกฤษณาคณเล็กที่กลัวและเคารพคุณ ทำให้ใจเย็นลงสักเล็กน้อย
ไม่ได้หรืออรอด คุณเคยพูดกับฉันเสมอว่า ให้เราพูดกันด้วยเหตุผล ก็แล้วทำไมคุณไม่ให้โอกาส
แก่เหตุผลและความจริงของดิฉันบ้างเล่า...ดิฉันขออ้อนวอนว่าอย่าทิ้งพระนครทองเที่ยวไปไหน
อีกเลยนะคะ เราผิดอะไรเล่า เมื่อเราไม่ได้อยู่ใกล้กันทำนองชู้ เราจะรักกันอยู่ในใจแต่กายเรา
ไม่ผิดหน้าที่ เราจะรักกันอย่างบริสุทธิ์ใจยิ่งกว่าชู้รัก ยิ่งกว่าพี่น้อง เชื่อนะคะอย่าไปเลย²

ปอง มีวิธีการพูดจาแบบสุภาพ อ่อนโยน ดังข้อความว่า

ใจฉันกล้า ขวัญฉันดีอยู่เสมอพอรู้นหัว แต่สำหรับเหตุการณ์ครั้งนี้ ลองมาเป็นดิฉันบ้างเถิดนะ
กฤษคุณจึงจะรู้สึก...คุณเดียวอะไรอย่างนี้เล่าพ่อเจ้าประคุณเอ๋ย ขึ้นพักไว้แต่โมโหโทโส
ประการเดียว ฟังฉันก่อนสิคะกฤษ แม่ถามผู้นั้นพูดด้วยเสียงนุ่มนวล...โกรธไปสิ หุนหันให้ยิ่ง

¹ โชติ แพร่พันธุ์. "มารหัวใจ," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 1. 2515. หน้า 134-160.

² โชติ แพร่พันธุ์. "กามวาสี," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 2. 2515. หน้า 71-85.

กว่านี้อีกร้อยเท่า ฉันก็จะพูดว่า ฉันจะชั่ว แต่ฉันยอมละ คุณนายวิเศษพจนารถยอมมีฐ
ทำไมปองกล้าถึงเพียงนี้เล่าคะฤช ไม่ใช่เพราะปองก้าวมาถึงดินแดนของความจริง รักจริง
ดอกหรือ ชั่วแน่ชั่วแน่ แต่ฉันพูดเพื่อให้คุณรู้ว่า เราไม่ได้รักกันโดยมมาย ฉันรู้แล้วว่าผิด
แต่ฉันจะเอาความรักและความจริงใจนี้แหละเป็นเครื่องประหารความผิดในประเพณี¹

เจ้าแม่อยู่หัวศรีสุดาจันทร์ มีวิธีการพูดจาแบบอ่อนโยน แฝงด้วยความเมตตากรุณา
ดังข้อความว่า

ข้าพเจ้าเป็นหญิง แต่จะเลี้ยงให้ลูกสมบูรณ์โดยหน้าที่มารดาที่มากแล้ว ยังจะเลี้ยงให้ลูกบรรล
ภูมิพระเจ้าอยู่หัวอันประเสริฐเห็นยากกว่ายากเล่ามีหน้าเจ้าพระคุณเจ้ากูมาตรอนดังนี้ข้าพเจ้า
แม่ลูกน้อยใจ ใครเวนสมบัติให้เจ้ากูพระราชนัดสนเสีย...แม้มิบอกกับกู บัดนี้ก็มีขอเชื่อว่า
พันบุตรศรีเทพแล้ว แผ่นดินผลัดใหม่ เรารู้เฉพาะกาลข้างใน ก็เห็นขุนชินราชอายุประมาณสี่
สิบเกินแล้ว มีรู้ว่าการฝ่ายหน้ามีคนสามารถ แต่อายุยังน้อย สอิเราชการได้ดูขุนชินราช คน
มีวัย...เรามาไม่พักมีระเปียบดอก พันบุตรอย่าเกรงข้อมิได้รับขณะแรกเลยเห็นแต่แค่นี้ ถึงคน
จะเรียกว่าข้างหน้า ก็ยังติดตื้อชิดกับประตูข้างในจำค่อยเดินมาเอง แม้กระนั้นเราล่วงออกมา
เท่านี้คนทั้งปวงจะว่าได้ พันบุตรอย่าอ้ออึงให้ผู้คิดแล้วมิชอบแก่ประเพณีข้างใน...พระธรรมมา
นับเนื่องคือญาติใกล้ชิดมารดาข้า แลเราสองบ้านเดิมสืบแต่ถิ่นมหาโลกแห่งเดียวกัน มีหน้า
เกี่ยวพันเป็นญาติวงศ์ซึ่งกันอยู่ เรามีรู้คนอายุน้อยเฝ้าหอพระนอกอยู่ ซึ่งมีรู้ข่าวบ้านมหา
โลกชั้นญาติอยู่หอพระข้างหน้าอีก...สตรีมีคู่กันเป็นนิสัยไม่เลือกคนนอกคนใน ฉะนั้นสายหยุด
เจ้าถูกบ่วงรักเราก็เห็นสมด้วย แต่หากเจ้านั้นคนทั้งปวงก็รู้ว่านับเนื่องเครือญาติแห่งเรา...
สายหยุดหลานห่างๆ แห่งเรามีรูปจำเริญ ได้รู้เจนการปฏิบัติราชการ แล้วก็จะเอาถวายพระ
เจ้าอยู่หัวเป็นบริวาริกา...²

โลมใจ มีวิธีการพูดจาแบบสุภาพ อ่อนโยน ดังข้อความว่า

¹ โชติ แพร่พันธุ์. "รอยไคร้อยเกวียน," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 1. 2515.
หน้า 99-102.

² โชติ แพร่พันธุ์. "รักหลังราชบัลลังก์," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 1. 2515.
หน้า 211-225.

เข้มแข็งนะคะหนูหัว ไม่ต้องห่วงสิ่งใดทางเมืองไทยเลย พี่รู้ความจริงมั่นคงในหัวใจฉันและรู้
ทั้งความตั้งใจอันมั่นคงของคุณลุงแล้ว ถึงพี่จะกลับมอย่างคนเลว ฉันก็ยังคงเป็นของพี่ แต่
ทว่าสิ่งที่พี่จะกลับมอย่างคนดี คือเรียนสำเร็จมีหน้ามีตาทำงานทางเมืองไทยนั้น พี่จะช่วยให้
ให้คุณพ่อของฉันดีใจด้วย พี่อย่ากลัวความเปลี่ยนแปลงสิ่งหนึ่งประการใดในฉันเป็นอันขาด
ฉันรู้การโต้เถียงระหว่างท่านผู้ใหญ่วันนี้แล้ว เมื่อเรื่องมันกลายเป็นอย่างไรไป ถึงคุณลุงจะพา
ฉันไปโกนหัวบวชชุ่มช่อมอยู่ที่ไหนก็ยอม...ฉันก็เหมือนพี่ไม่เสียดายเลยในด้านที่มีสางเทวดา
จะทราบความจริงว่าเป็นเมียพี่กรรม แต่ฉันมีความรู้สึกอย่างหนึ่งที่พูดไม่ถูก บอกไม่ถูกว่าเสีย
ดายอะไรในเรื่องที่จะตามใจพี่...ถอดให้ฉันเถอะคะพี่ ฉันถอดกลอนด้วยมือของตัวเองไม่ได้
หรอก กรรมชาฉันไม่กล้าทำในสิ่งที่จะให้ความปวดร้าวกับพี่ไปถึงอีก 6 ปี ¹

1.3.2 มีเหตุผล ปราศจากเล่ห์เหลี่ยม

ผาณิต มีวิธีการพูดจาแบบตรงไปตรงมา มีเหตุผลปราศจากเล่ห์เหลี่ยม ดังข้อความว่า

เขาสวย เขากำลังจะริเริ่มเป็นนักประพันธ์ เขาคงจะทำงานได้ดีกว่าฉันซึ่งไม่มีหัวและความ
สนใจทางนี้ ทั้งที่อยู่กับบริษัทพิมพ์บทประพันธ์อันมีชื่อเสียงแห่งนี้ เขาคู่กับหลายคนใน
บริษัทว่าเขาพิมพ์และจัดซื้อตแอนด์ได้เร็วเหมือนกันในขณะที่ยังไม่รู้ เขาทำไปสักหน่อยมือ
ก็คงเข้าที่ เขาคงจะดีกว่าดิฉัน...ถ้าเช่นนั้นขอเรียนว่าความปิติอิมใจของดิฉันมิได้เกิดแต่การ
ส่งเสริมของคุณเลย ดิฉันพอใจในงานเดิมของดิฉันแล้ว แต่ดิฉันยินดีจะออกกะคุณพัลลภ ถ้า
คุณแสดงข้อเท็จจริงออกมาให้แจ่มแจ้งว่า วิธีปฏิบัติงานของดิฉันในส่วนหนึ่งส่วนใด
บกพร่องไม่เป็นที่พอใจ โปรดอย่าส่งเสริมโดยเลือกใส่ให้ดิฉันไปเสียจากสิ่งที่ดิฉันเองก็พอใจ
จุใจอยู่แล้ว...ถ้ายังงั้นดิฉันก็ควรออกไปได้แล้ว เพราะคงเป็นปกติแล้ว แต่ถ้าได้พูดกับคุณอีก
นัดก็ดีเหมือนกัน ดิฉันรู้สึกขอบคุณในความเมตตาอารีของคุณที่แล้วมา ส่วนความปรารถนา
ดีจะให้ดิฉันไปสู่งานใหม่ แม้ดิฉันจะปฏิเสธไม่รับ แต่ความขอบคุณนั้น ขอเรียนด้วยความ
จริงใจว่ารู้สึกขอบคุณยิ่งใหญ่อยูเหมือนกัน ²

¹ โชติ แพร่พันธุ์. "มุ่มมิด," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 2. 2515. หน้า 22-27.

² โชติ แพร่พันธุ์. "เมียน้อย," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 1. 2515. หน้า 672-675.

อัมพวัน มีวิธีการพูดจาแบบตรงไปตรงมา มีเหตุผล ปราศจากเล่ห์เหลี่ยม ดังข้อความว่า

ดิฉันเกือบจะยืนยันว่าผู้หญิงที่แต่งงานแล้วกังวลในความแก่ทุกคน เพราะเจ้าความแก่นี้เองแหละคะคุณผาณิตมันจะทำให้เราสังหรณ์บ่อยๆ ว่าเขาเบื่อหน่ายเราแล้ว เขารักเราน้อยลง และแล้วจิตใจอันไม่รู้จักอึดต่อสิ่งเจริญตาเจริญใจของพวกผู้ชายก็จะทำให้เริ่มเสาะแสวงหาสิ่งที่ถูกใจของเขาใหม่ต่อไป...ผู้หญิงนะหนาคะ แม้ที่แต่งงานแล้วก็ยังไม่ค่อยกล้ารับเต็มปากว่าตนมีความหวังสามีของตนอย่างไร ดูยากกับความจริงไม่เข้าเรื่อง ฉะนั้นยังไม่ได้แต่งงานแล้วก็เลยทำไม่รับรู้ว่าความหวังคนรักนั้นได้มีอยู่ในตน หรือประจำเพศของตนเสียทีเดียว แต่ดิฉันใคร่จะหาว่าเลวกว่าหรือดีกว่าที่จะเป็นผู้หญิงก็ตาม ดิฉันขอรับรองอย่างเปิดเผยว่าดิฉันหึงคนที่สุตรักของดิฉัน สามีของดิฉัน พัลลภ...ผาณิตคะ ดิฉันวานหรือขอร้องคุณต่อหน้า พัลลภทีเดียว ถ้าคุณเป็นเพื่อนดีของดิฉันตามที่ดิฉันเข้าใจ เป็นผู้หญิงที่เห็นใจและเมตตาแก่หัวอกลูกผู้หญิง ดิฉันขอให้คุณขลาดต่อการช่วยคนร้าย คนผิดและขออย่าขลาดต่อการทำความดีแก่ดิฉัน หรือที่จริงก็แก่พัลลภด้วย คุณผาณิตอย่าปิดบัง และโปรดบอกดิฉันทุกคราวที่...

เพียงจันทร์มีวิธีการพูดจาแบบตรงไปตรงมา มีเหตุผล ปราศจากเล่ห์เหลี่ยม ดังข้อความว่า

โธ่ศักดิ์ ฉันบอกเมื่อเช้านี้เองว่า ขอให้ทั้งปัญหาทั้งนี้ไว้ให้ฉันตรองก่อน โปรดงดรบกวนความคิดฉันสักเจ็ดวันเถอะคะ...คุณพูดในสิ่งที่เป็นไปได้ คุณพ่อท่านเป็นคนอย่างไร ท่านมุ่งหมายอะไรแล้วไม่เคยเปลี่ยนแปลง ท่านคงจะคร่ำครึไปแต่งงานจนได้...หนีตามกันไป ด้ายศักดิ์เออะไรมาพูด ชั่งหยาบคายเสียเหลือเกิน...แต่อีกข้อหนึ่งคุณพ่อเป็นคนไม่โห่ร้าย เมื่อเกิดเรื่องพรรค์นี้ ท่านอาจตามฆ่าศักดิ์และฆ่าฉันเสียก็ได้...ยังคะ ฉันยังเห็นง่ายเท่าคุณเห็นไม่ได้ ถึงอย่างไรเราก็คงเป็นคนผิดประเพณี เพื่อนฝูงที่รู้จักมักคุ้นทั้งหลายคงจะเหินห่างไป ฉันไม่ใช่เพียงจันทร์คนเก่าไหนเล่าใครเขาจะมาคบค้าสมาคมด้วย...โธ่ศักดิ์คะ ถึงคุณไม่กลัวสิ่งอื่นแต่อีกสิ่งหนึ่งคือการครองชีพของเราวันหน้า เป็นเรื่องสมควรที่เราควรกลัว คุณพ่อคงจะไม่ยอมฟังความรักของเราแน่ และถ้าฉันจะออกจากด้อยคำท่าน ฉันก็มีแต่ตัวกับหัวใจที่จงรักต่อศักดิ์ ซึ่งจะช่วยเหลือคุณไม่ได้เลยและมันแน่เหลือเกินที่เจ้าอัสเลขานุการหางไทยอินดัสตรีจะต้องมีคนอื่นมานั่งแทนคุณ²

¹ โชติ แพร่พันธุ์. "เมียน้อย," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 1. 2515. หน้า 722-753.

² โชติ แพร่พันธุ์. "สวรรค์คนยาก," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 2. 2515. หน้า 120-128.

มัลลิกา มีวิธีการพูดจาแบบตรงไปตรงมา มีเหตุผล ปราศจากเล่ห์เหลี่ยม ดังข้อความว่า

ในที่สุดเราก็ต้องแยกทางกันไป เราจึงไม่เหมาะที่จะพูดกัน เห็นไหมเล่า หากคุณปักใจในฉันมากไปแล้ว ก็เท่ากับเราหาทุกข์มาสู่ตัวเองทั้งสองฝ่าย... นอกจากผู้รักษาประเพณีก็ไม่มีใครฟังได้ดอกนะจะคุณเธอ ฉันขอบคุณที่คุณเตือนให้คิดในเรื่องนี้กับคนที่น่านับถืออย่างคุณ ฉันขอพูดอย่างคนเคารพความจริงว่า ตัวของฉันอยู่ในกำแพงประเพณีกัน แม้ใจจะได้กันออกไป ใจเป็นสิ่งที่ห้ามกันไม่ได้ อย่างนั้นไม่ใช่หรือคะ...ฉันกลับไปกำลังนี้ไม่ไหวหรอกจะธนูฉันออกมาตีกินป่านนี้ ก็เพราะต้องการจะหนีความหวั่นไหวของอารมณ์ขณะต้องอยู่ในห้องคนเดียว ตั้งใจจะออกมาดูอะไรให้เพลิน เห็นใจฉันซิ อย่าไล่ให้เข้าไปนอนคนเดียวอีกเลย นายแม่ มักโอตอตนิดๆ อย่างนี้เองให้ฉันได้อยู่อีกสักครู่จะคะ ¹

ทัศนีย์ มีวิธีการพูดจาแบบตรงไปตรงมา มีเหตุผล ปราศจากเล่ห์เหลี่ยม ดังข้อความว่า

เป็นของแปลกแต่ทว่าไม่ใช่ของใหม่ ที่ผู้หญิงคนหนึ่งจะเลือกสามีโดยใจรักของเขาเอง พ่อแม่ หมู่ญาติและความเศร้าโศกของบ้าน ขณะที่ต้องเสียศักดิ์ซึ่งเขาทะนุถนอมมากกว่า 20 ปี นั้นจริงอยู่ เมื่อคิดแล้วย่อมทำเอาใจหายมากมาย แต่เมื่อเอาสั่งเหล่านี้ขึ้นเทียบตราชูกับพี่ ทางพี่ก็ยังหนักมากกว่า...หากฉันได้รับคำเตือนอย่างนี้เมื่อปีก่อนๆ บางทีอาจจะถอนตัวกลับบ้าง เพราะฉันยังคิดถึงความมั่งมีแต่เดี๋ยวนี้พ่อผู้ชายคนนี้เป็นนักล่าผู้หญิงได้เปลี่ยนแปลงใจฉันไปจากเดิมหมดแล้วฉันซึ่งความป็นหน้าที่หุรราชของสโมสรมนุษย์ ฉันถูกสอนให้เรียนถึงชีวิตที่สงบเสงี่ยม ผันถึงบ้านน้อยที่เราจะอยู่กันตามลำพังแม้ความเป็นอยู่ส่วนใหญ่จะไม่พุ่มเฟียชแต่ในส่วนความรัก ส่วนความประคบประหงมน้ำใจซึ่งกันและกันแล้ว บ้านน้อยของเราจะมีมากที่สุด ²

จันทร์กระพ้อมีวิธีการพูดจาแบบตรงไปตรงมามีเหตุผลปราศจากเล่ห์เหลี่ยมดังข้อความว่า

ไม่ได้เข้าพูดอะไรไม่ได้ เพราะยังงัว ขำก็ต้องกลัว จริงนะจะ ฝ่ายข้าพนั้นข้อเกลียดชังพ่อเคลือบไม่เคยคิดเลย เว้นแต่พ่อนั้นแหละแกลไม่ชอบใจ พ่อแกรู้เหมือนกันว่า ใครมาเที่ยวไปเที่ยวกลับ

¹โชติ แพร่พันธุ์. "มัลลิกา," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 2. 2515. หน้า 207-237.

²โชติ แพร่พันธุ์. "อารมณ์," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 2. 2515. หน้า 270-272.

เดินวนอยู่แถวรอบบ้านแกย้งว่าถ้าพ่อเคลือบตีเหมือนเมื่อเด็กๆ แกจะบอกให้ลุงคล้ายมาจัดการ
 สู้ขอเข้าไปเสียที เพราะยายการที่พ่อเคลือบมาเดินเหมือนเขาจ้างมาเป็นยามอยู่รอบๆ บ้าน แก
 ว่าเป็นเรื่องให้ขายหน้าคนอื่นเขาเปล่าๆ...แกจะให้ต่อเมื่อพ่อเคลือบเรียบร้อยเหมือนที่เห็นเมื่อ
 เด็กๆ แต่เดี๋ยวนี้แกเรียกพ่อเคลือบว่ายายโจร แกว่าเห็นต่อหน้าต่อตาว่า พ่อเคลือบเตะเจ้าพิน
 หลานห่างๆ ของแกกลางตลาด วิวาทกับเจ้าโหนดที่กลางสถานี...ข้าไม่เกลียดก็เหมือนเกลียด
 แต่พ่อเคลือบก็คงรู้ถ้าข้าเกลียดจริงๆ หรือจะมาทวงพ่วงพ่อเคลือบพูดล่วงเกิน กรอกหูอยู่ยั้ง¹

1.3.3 พุดตรงๆ แสดงความจริงใจ

จริงใจ มีวิธีการพูดจา แบบตรงไปตรงมา ซื่อๆ และแสดงความจริงใจ ดังข้อความว่า
 “มะรินนี่ ไม่ใช่หรือจะหมั่นกันตามประเพณี ถ้าเช่นนั้น พรุ่งนี้พี่ก็ยังไม่เป็นสิทธิของใคร มาหาฉันนะ ให้
 ฉันจูบและจูบฉันสักครั้ง ซึ่งเป็นจูบที่พี่เองก็ปรารถนามาแล้ว...ความมุ่งมาดปรารถนาอันยิ่งใหญ่ที่ขอ
 อนุญาตคุณแม่ติดตามที่สาวมาอยู่นี้ไม่อาจหอกที่จะสารภาพว่าเพราะอยากอยู่ใกล้คนที่ดิฉันรักยิ่งกว่า
 ชีวิต อยู่ใกล้เท่าที่ขอบประเพณีจะอนุญาตได้จงกรรมสิทธิ์ว่าvimเป็นของดิฉันไว้แต่ในใจ”²

แพง มีวิธีการพูดจาแบบตรงไปตรงมา ซื่อๆ แสดงความจริงใจ ดังข้อความว่า

พี่ล่อฉันคิดถึงเหลือเกิน...ฉันยืนอยู่ที่ไผ่ริมทางเข้าบ้านเสมอ ครั้นเห็นพี่ล่อก้มหน้าก้มตารีบ
 เข้าบ้าน จะเรียกให้หยุดก็สงสารว่าจะทำให้ถูกเขาขนาบ จึงไม่เรียก...เมื่อฉันเอาจ่องยาไป
 ให้พี่ที่ห้าง พ่อแกไม่รู้อยู่ข้างนี้เลยชักกะไดขึ้นเสีย วันนั้นลมจัดนะพี่ล่อ เล่นเอาหนาว อยู่ข้างยั้ง
 ทางนี้บังลมดีหน่อย เสียแต่ถ้าถ้าเดือนคล้อยไปทางโน้นแล้วจะมีดเต็มที...พี่ล่อไปเสียเถอะ
 ไม่เป็นไรหรอก พอสาๆ พ่อแกตื่นทอดกะไดลงมารดน้ำผักหลังโคก ฉันก็กลับขึ้นเรือนได้
 เท่านั้นเอง³

1.3.4 เอาแต่ใจตัวเอง

¹โชติ แพร่พันธุ์. “เรื่องธรรมดา,” ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 2. 2515. หน้า 294-295.

²โชติ แพร่พันธุ์. “รักแท้,” ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 2. 2515. หน้า 140-147.

³โชติ แพร่พันธุ์. “เพื่อนแพง,” ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 2. 2515. หน้า 172-176.

พัทธรัง มีวิธีการพูดจาแบบเอาแต่ใจตัวเอง ดังข้อความว่า

จับตัวของดิฉันไปเป็นของทองจันทน์ได้แล้ว ไม่ต้องด้วยเงินหมื่น ด้วยความสมัครใจของดิฉันเอง...อยู่กับดิฉันที่นั่นะคะทองจันทน์ ทำทำให้ใครๆ รู้สึกว่าคุณก็เป็นเจ้าของบ้านนี้อย่างเดียวกับที่ดิฉันเป็น เขาจะได้อ่านว่าอย่าว่าแต่จะรอเพียง 10 เดือน ขณะทนายความชำระบัญชีคาบเกี่ยวระหว่างเราเลยให้รอไปอีก 10 ปี เขาก็ไม่มีหวังที่จะได้ดิฉันกลับคืนไปอีก อยู่คนเดียวเขาก็ยังหวังจะเอาดิฉันไปไม่ได้ แล้วยังดิฉันอยู่อย่างเป็นของทองจันทน์ เขาจะยังไม่มีหวังเอาเสียเลย...ทองจันทน์เคยได้เงินเท่าไรจากการเขียนโน้ตหนึ่ง บอกดิฉันสิจะใช้แทนให้ เหมือนหนึ่งซื้อหนังสือคุณไว้อ่านคนเดียว¹

รำเพย มีวิธีการพูดจาแบบเอาแต่ใจตัวเอง ดังข้อความว่า

วู้อย่างนี้จะเบื่อตาย ไม่อยากทำอะไรให้เสียแล้ว ไฟติดรออยู่ตั้งแต่เที่ยงครึ่ง ฉันสั่งทำเนื้อสันไว้สำหรับนพ แต่ปายกลับก็ไม่รับประทาน ไปนอนเสียก่อน เนื้อทั้งแบไว้เลย กลิ่นไม่ดีไปเสียเลย...ก็ฉันรอที่จะเป็นคนทอดอยู่ตั้งแต่กลางวันแล้วนี่คะ คนครัวเขาจะทอดเสียเองอย่างไรได้นพกลับบ้านเกือบบ่ายสองโมง กลับเมื่อสองโมงครึ่ง ดินเอาเดี๋ยวนี้เกือบสี่โมง หั่นเนื้อไว้ตั้งแต่ก่อนเที่ยง คิดสีกี่ชั่วโมง จะให้เนื้อสดอยู่ทุกเวลานาทีได้หรือคะ...ถ้าทอดตั้งแต่บ่ายโมง มาถึงเวลานี้ก็ชืดหมดเท่านั้นเอง...ฉันสาบานเสียเถียว ที่นี้ไม่ทำอะไรไว้ให้กินอีกละ ทำแล้วเจ็บใจนัก²

1.3.5 ตัดพ้อต่อว่า

จิระวัต มีวิธีการพูดจาแบบตัดพ้อต่อว่า ดังข้อความว่า

นึกว่าพี่จะไม่เหยียบบ้านนี้เสียแล้ว...นี่ถ้าคุณแม่ไม่เสียพี่ทองจันทน์ก็คงไม่มา หรือลำพังคุณ

¹ โชติ แพร่พันธุ์. "รักและร้าง," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 1, 2515. หน้า 64-71.

² โชติ แพร่พันธุ์. "หลังฉากผู้ชาย," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 2, 2515.

แม่เสียก็ยังไม้มืออีกรอจนกระทั่งถูกคุณเอาตั้ง...คุณแม่ท่านทำสิ่งที่ไม่ชอบใจฉันและพี่ครั้งหนึ่ง แต่เดี๋ยวนี้ดูกันให้ดีเถอะนะพี่คะ จะเห็นว่าคุณแม่ท่านมีพระคุณแก่ดิฉันเหลือล้น ท่านไม่ให้ผู้ชายคนที่ฉันรัก แต่ท่านให้ของที่ประเสริฐกว่า คือให้คนที่รักฉันสารพัด คนที่ตายเมื่อครั้งยังมีชีวิตเคยรักและคงรักอยู่ในจิรวัดคนเดียว ในเวลานั้นฉันอาจนึกโกรธท่านมากๆ แต่เวลานี้ไม่มีแล้ว มีแต่ความขอบคุณที่คุณแม่ได้ช่วยฉันไว้ ไม่ปล่อยให้ความคิดอย่างเด็กๆ ของเราทำลายตัวเรา ดิฉันรู้สึกเป็นบุญคุณนักที่คุณแม่ไม่ปล่อยให้ฉันรักกับพี่ทองจันทร์¹

1.3.6 ก้าวร้าวยกย่อน

เพื่อน มีวิธีการพูดจาแบบก้าวร้าวยกย่อน ชื่นชมความวิตรกกังวลในคำพูด ดังข้อความว่า

ไม่น่าเก็บมาใส่ใจ ชะช้าอยู่กับนั่งเพื่อนพี่ลือกี้เปรม เพราะได้สำแดงความคะนองมือคะนองใจ ลูบไล้หนังเพื่อนเล่นตามสันดานชาย ครานี้ถึงนั่งแพงเอียงคอกอเซาะเข้ามาหา พ่อก็หันหน้าเข้า โลมเล้านั่งแพง พี่เหมือนกังหันปลายไม้ สุดแต่ลมจะพัดจากเหนือมาได้หรือจากใต้ไปเหนือ ก็ได้ลมเล่นได้ทุกฤดู เรื่องมันเป็นเช่นนี้ ไหนเล่าพี่ลือจะรู้เก็บเรื่องชนิดนี้มาใส่ใน...ไต่ยืนใหม่พี่ลือ ว่านั่งแพงมันบอกฉันเอง พูดจาจองหองเสียด้วย มันว่ามันรัก ใครจะมาเป็นเจ้าของหัวใจมันไม่ได้ ฉันถึงว่าถ้าผู้ใหญ่ไม่พลอยเกาะเกาะเป็นหนทางให้มันมีหัวใจไว้บ้าง นั่งแพงหรือจะกล้าหาญชาญชัยพูดออกมาเช่นนั้น...ดูนัยน์ตามันที่มองพี่ก็เห็นประหลาดนัก ครั้นวันนี้ไล่เลี้ยงถึงเรื่องหอบเอาของไปกิน คอยส่งพี่ คิดว่ามันคงจะปายเบี่ยงไปทางอื่นบ้าง แต่พูดจาจะมีเกรงใจ สักนิดก็หาไม่ ลอยหน้าว่ามันไม่ได้แย่งใคร และไม่ได้เป็นเจ้าก็เจ้าการห้ามไม่ให้พี่ลือไปรักใคร เพราะยังงั้นใครจะมาห้ามไม่ให้มันรักพี่ลือ คนที่มันรักนั้นไม่ได้ ฟังดูนะพี่ลือ ฟังอย่างให้เห็นออกเห็นใจฉันบ้างว่า ฉันควรจะได้ดร้อนรำคาญสักเพียงไหน²

1.3.7 มีเล่ห์เหลี่ยม

สายหยุด มีวิธีการพูดจาแบบมีเล่ห์เหลี่ยม เอาแต่ได้ ดังข้อความว่า

¹โชติ แพร่พันธุ์. "รักและร้าง," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 1. 2515. หน้า 95-99.

²โชติ แพร่พันธุ์. "เพื่อนแพง," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 2. 2515. หน้า 164-166.

ท่านประมาทเมื่อครู่ว่า ข้าพเจ้าใจจิตเหมือนดอกไม้สายหยุดนั้น หมายถึงจะล้างข้อหาให้สะอาดเสีย จึงขอพูดเป็นคำตาย ข้าพเจ้าฟังมาจะให้ปรากฏแก่นัยตาท่านได้วันละสองเวลา มากกว่าดอกไม้เท่าหนึ่งแล้ว ฝ่ายท่านยินดีจะยกข้อหาเสียหรือ...คนนั้นปัจจุบันใช้คนใหญ่ แต่หากมีคนใหญ่อุ้มตัวเข้ามาสู่ขอเบื้องหน้าก็เห็นความจำเริญพอมิ...พันบุตรศรีเทพ อันพระธรรมาอุ้มอยู่ แล้วข้าแม่อยู่หัวประทานพระกรุณาตกปากจะอุปการะคนนั้นกับตนด้วยแล้ว นานไปหรือพนักงานผู้นั้นจะไม่ลุ่มหลงใหญ่ สมแก่จะครองหลานห่างแม่อยู่หัวสืบไป...พระแม่อยู่หัวรับอุปการะท่านในข้ออันพระธรรมาไม่อุปการะฉัน ข้อนี้ท่านก็ยินรับสั่งอยู่กับหูเอง แต่ข้อหนึ่งซึ่งท่านไม่ยินไม่รู้ก็คือ พระแม่เจ้าคิดปลุกฝังท่านให้ได้เรือนครองข้าหลวงคนโปรด อันมีหลายผู้นั้น วันหน้าว่าแต่ท่านพันบุตรได้พระราชทานอย่าลืมข้าพเจ้าคนเอาข่าวดีมาบอกก่อนเสีย¹

การศึกษาข้อมูลที่ปรากฏในเรื่องสั้น 15 เรื่องยาขอบสร้างตัวละครสตรีให้มีวิธีการพูดจาดังนี้

1. สุภาพ อ่อนโยน ได้แก่ โคมฉาย บังอร ม.จ.อุษา ประคอง มาลี กฤษณา ปอง เจ้าแม่อยู่หัวศรีสุดาจันทร์ และโลมใจ
2. มีเหตุผล ปราศจากเล่ห์เหลี่ยม ได้แก่ ผาณิต อัมพวัน เพียงจันทร์ มัลลิกา ทศนีย์ และจันทร์กระพ้อ
3. พูดตรงๆ แสดงความจริงใจ ได้แก่ ตรึงใจ และแพง
4. เอาแต่ใจตัวเอง ได้แก่ พักตร์พริ้ง และรำเพย
5. ตัดพ้อต่อว่า ได้แก่ จีระวัต
6. ก้าวร้าวยกย่อน ได้แก่ เพื่อน
7. มีเล่ห์เหลี่ยม ได้แก่ สายหยุด

การวิเคราะห์การพูดจาของสตรีในเรื่องสั้น ปรากฏว่ายาขอบสร้างตัวละครสตรีให้มีลักษณะการพูดจาที่แตกต่างกันไป มีทั้งการพูดจาแบบสุภาพ อ่อนโยน รักษาหน้าใจผู้ฟัง ตรงไปตรงมา มีเหตุผล ปราศจากเล่ห์เหลี่ยม ก้าวร้าวยกย่อน และมีเล่ห์เหลี่ยม การพูดจาของตัวละครเอกทั้ง

¹ ไซติ แพร่พันธุ์. "รักหลังราชบัลลังก์," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 1. 2515.

22 คน มีลักษณะแตกต่างตามสภาพสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลและเป็นแรงผลักดันให้การพูดจาเป็นไปในแนวใด หากตัวละครได้รับความประทับใจจากครอบครัวที่อบอุ่น หรืออยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดีก็จะมีจิตใจที่ดี สามารถปรับตัวสร้างวิธีการพูดจาที่ดีได้ แต่ถ้าตัวละครอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ทำให้จิตใจเป็นทุกข์ การพูดจาก็เป็นไปในทางที่ไม่ดีด้วย

การพูดจาในลักษณะสุภาพ อ่อนโยน และรักษาน้ำใจผู้ฟังอย่างโอบอ้อมอารีนั้น เป็นเพราะเธอถูกผู้ปกครองเลี้ยงมาให้เชื่อฟังผู้ใหญ่ เธอได้รับรู้ความจริงว่าเธอเป็นเด็กกำพร้าการอ่อนน้อมถ่อมตน การเคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่ ทำให้เธอเป็นเด็กที่เก็บอารมณ์ เก็บความรู้สึก การพูดแต่ละครั้งไม่ว่าจะกับใครก็ตาม เธอจะเป็นฝ่ายรักษาน้ำใจผู้ฟัง และเกรงใจผู้อื่นอยู่เสมอ อย่างเช่นกรณีที่ทองจันทน์จากพัทลุงพรีมาเพราะพัทลุงพรีมาพูดจาไม่ดี โอบอ้อมอารีจะแสดงความคิดเห็นในลักษณะเห็นใจทองจันทน์ ถ้าเป็นเธอๆ จะไม่ทำให้ทองจันทน์เสียใจ เช่นเดียวกับประคอง เธอได้รับความผิดหวังในชีวิตคู่ที่เธอตัดสินใจเลือกเอง ทั้งๆ ที่บิดามารดาไม่เห็นด้วย จึงทำให้เธอเก็บความรู้สึกและอดทนกับความทุกข์ระทมที่ได้รับ เธอต้องทนต่อสามีเจ้าชู้และยังทำร้ายร่างกายเธออีก ซึ่งเธอไม่สามารถระบายความทุกข์นี้ให้ใครฟังได้ จึงเก็บความรู้สึกนั้นจนกลายเป็นคนอดทน เธอพยายามเข้าใจสามีเพื่อไม่ให้ชีวิตคู่มีปัญหาหนักไปกว่าที่เป็นอยู่ ต้องยอมสามีอยู่เสมอ การฝึกใคร่ครวญก่อนพูดจนคิดเป็นนิสัยนี้ทำให้ประคองรู้จักใช้คำพูด และแสดงออกในเรื่องที่ควรพูด เพื่อมิให้กล่าวร้ายผู้อื่นในทางเสียหาย แม้เขาจะผิดจริงก็ตาม

สำหรับลักษณะการพูดจาอย่างตรงไปตรงมา มีเหตุผล และปราศจากเล่ห์เหลี่ยมใดๆ ของผาณิต อัมพวัน เพียงจันทร์ มัลลิกา ทศนีย์ และจันทร์กระพ้อ ก็เนื่องจากได้รับความรัก ความอบอุ่นจากครอบครัว แม้สตรีทั้ง 6 จะแตกต่างกันบ้างก็ตรงที่ผาณิตได้รับการอบรมมาดี แต่เธอเป็นเด็กกำพร้าที่ต้องอยู่กับแม่หม่ม ทำให้ผาณิตขาดความอบอุ่นทางใจ จึงทำให้เธอทำผิดพลาดในชีวิตคู่ แต่ในด้านจิตใจที่แท้จริงของเธอ เธอได้รับการศึกษามาดี เธอจึงเป็นคนพูดจามีเหตุผล เช่นเดียวกับ อัมพวัน เพียงจันทร์ มัลลิกา และทศนีย์ ที่ได้รับการอบรมมาดี มีชีวิตครอบครัวที่สมบูรณ์ มีความสุข และความอบอุ่นแม้แต่จันทร์กระพ้อถึงจะเป็นสาวชาวบ้านแต่เธอก็เป็นลูกสาวผู้ใหญ่บ้านมีฐานะดีอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี แม้ว่าจะเป็นชีวิตแถวชนบทก็ตาม

ส่วนเพื่อนที่พูดจากร้าวร้ายยกย่อนบุคคลอื่น โดยเฉพาะกับแพงและลอ ตลอดจนซ่อนความวิตกกังวลโดยระบายออกทางคำพูด ซึ่งบางครั้งเป็นคำพูดที่แสดงออกถึงการมองโลกในแง่ร้าย โดยเฉพาะกับความรัก และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ล้วนแต่เป็นลักษณะที่แสดงถึงความขัดแย้งในจิตใจจนตัวละคร เกิดความคับข้องใจ หดความสุข และสายหยุดที่พูดจาแบบมีเล่ห์เหลี่ยม เป็นเพราะเธอมีความรักและรู้ว่าคนที่เธอรักไม่สนใจเธอ เธอจึงพยายามทำทุกวิถีทางเพื่อให้ได้แต่งงานกับ

พันบุตรีศรีเทพ จากความรู้สึกภายในจิตใจนี้เองทำให้สายหยุดแสดงออกมาด้วยการพูดจาที่มีเล่ห์เหลี่ยม อยู่เสมอ

การศึกษาลักษณะการพูดจาของตัวละครสตรีข้างต้น จะเห็นได้ว่ายาขอบไม่ได้เห็นว่าสตรีที่ดีจะต้องมีการพูดจาที่ไพเราะ อ่อนหวาน เท่านั้น แต่ยาขอบเขียนให้สตรีมีลักษณะการพูดจาที่เหมือน บุคคลจริงๆ ในสังคมที่มีลักษณะหลากหลาย ตามสิ่งแวดล้อมที่ได้รับการขัดเกลา และการควบคุมอารมณ์ ของบุคคล

2. วิเคราะห์ลักษณะทางนามธรรม

ลักษณะทางนามธรรม หมายถึง ลักษณะประจำตัวของสตรีที่รับรู้ได้โดยความคิด หรือ ความรู้สึก ซึ่งอาศัยการวิเคราะห์จากลักษณะต่างๆ ทางรูปธรรม

ตัวละครสตรีของยาขอบ มีลักษณะทางนามธรรมดังนี้

2.1 สติปัญญา

ประนอม สาโรชมาน ¹ ได้ให้ความหมายของสติปัญญาไว้ในหนังสือจิตวิทยาทั่วไป สรุปได้ว่า สติปัญญาเป็นความสามารถที่จะคิดสิ่งที่เป็นนามธรรม ความสามารถที่จะเรียนรู้หรือที่จะได้จาก ประสบการณ์ ตลอดจนความสามารถในการที่จะปรับตัว

สติปัญญาเป็นลักษณะทางนามธรรมที่ได้รับอิทธิพลมาจากพันธุกรรม และประสบการณ์ ที่ได้รับรู้มา ซึ่งสังเกตได้จาก แนวความคิด เหตุผล การตัดสินใจ การแก้ปัญหา การปรับตัวและความจำ

ยาขอบได้สร้างตัวละครสตรีให้มีลักษณะทางด้านสติปัญญาดังนี้

2.1.1 มีความสามารถในการเรียนรู้

โฉมฉาย เป็นตัวละครที่ชอบอ่านหนังสือเมื่อมีเวลาว่าง ดังข้อความว่า "โฉมฉายก็มักจะ มาชอบนั่งอ่านให้ฟัง ชอบนั่งคนเดียวข้างผม" ²

บ๋องอร์ เป็นตัวละครที่ได้รับการศึกษา มีความรู้ ดังข้อความว่า "แม่สาวซึ่งแม้จะมีการ ศึกษาทันสมัย" ³

¹ ประนอม สาโรชมาน. จิตวิทยาทั่วไป. 2530. หน้า 69.

² โชติ แพร่พันธุ์. "รักและร้าง," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 1. 2515. หน้า 80.

³ แหล่งเดิม. หน้า 128.

หม่อมเจ้าหญิงอุษา เป็นตัวละครที่ได้รับการศึกษา มีความรู้ด้านภาษาอังกฤษ รู้เรื่องวรรณคดีไทย เช่น เรื่องราวของพระอิศวร วรรณคดีเรื่องอิเหนา ดังข้อความว่า

ไปเขียนที่รั้วหลังบ้านเขาไว้ว่า Seven years bad luck ใครๆ เขาก็รู้ความหมาย ต้องให้เด็กมาลบเสียเกือบตาย...ทองจันทน์บอกจะอยู่ที่หัวหิน จะใช้ชีวิตของโยคีบำเพ็ญตะบะ ขอพรพระอิศวร ถ้าไม่สำเร็จก็ยอมตาย เพราะการบำเพ็ญตะบะนั้น โดยจะนั่งอยู่ที่หาดทรายทุกคืน จนกว่าท่านหญิงอุษาจะเสด็จออกมา...ในกระดาดแผ่นเดียวกันนั้น ได้ลายพระหัตถ์ของเสด็จแม่ อุษาทรงเขียน มันแผ่นดินสิ้นชายที่พึงเชย อย่ามีคู่เสียเลยจะดีกว่า¹

มาลี เป็นตัวละครที่มีความรู้ ได้รับการศึกษาจากโรงเรียนที่มีชื่อเสียง ดังข้อความว่า

นับตั้งแต่เพิ่งเข้าโรงเรียนเซนต์โยเซฟคอนเวนต์ เมื่ออายุย่างเข้า 7 ขวบเป็นต้นมา...ความซาบซ่านปิติมีปริมาณทัดเทียมไม่ยิ่งหย่อนกว่ากันดูความรู้สึกของพระโมหะหมัดหรือเทพดาอิศราเอลนำตัวมายืน ณ หว่างกลางประตูสวรรค์...หล่อนมีศรัทธาในคำของศาสตราจารย์เยอร์มันผู้หนึ่งมานานแล้ว ในข้อที่นายเยอร์มันผู้นั้นประกาศความเห็นของแก่ออกมาว่า เด็กหญิงอายุระหว่าง 7 ปี ถึง 20 ปี มันสมองมักเฉียบแหลมกว่าเด็กชายอันมีวัยเดียวกัน²

ผาณิต เป็นตัวละครที่มีความรู้ ดังข้อความว่า "นี่หรือผาณิต แม่เด็กดีที่เคยเป็นหัวหน้านักเรียนรุ่นใหญ่ เพราะอาจารย์ผู้ปกครองยกย่อง"³

อัมพวัน เป็นตัวละครที่มีความรู้ ได้รับการศึกษา ดังข้อความว่า "...อัมพวันเป็นผู้หญิงที่มีการศึกษา ฉลาดเฉลียวสมกับเป็นภรรยาผู้ชายอย่าง พัลลภ ยิ่งพยุณ"⁴

เพียงจันทร์ เป็นตัวละครที่มีความรู้ ดังข้อความที่เธอพูดว่า "ปราชญ์ลารอชกล่าวหาว่า ความ

¹ ไซติ แพร่พันธุ์. "รักและร้าง," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 1. 2515. หน้า 169-184.

² ไซติ แพร่พันธุ์. "มารหัวใจ," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 1. 2515. หน้า 111-142.

³ ไซติ แพร่พันธุ์. "เมียน้อย," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 1. 2515. หน้า 662.

⁴ แหล่งเดิม. หน้า 734.

หึงหวงอันมีอนุสนธิ์เนื่องมาแต่ความรัก แม้จะมีลักษณะไม่งดงาม แต่ก็เป็นเรื่องแสดงความจงรัก และ เหตุผล เพราะมุ่งเพื่อจะรักษากรรณสิทธิในสิ่งที่เป็นของตน หรือซึ่งทำความเชื่อแล้วว่าเป็นของตน”¹

มัลลิกา เป็นตัวละครที่มีความรู้ชอบอ่านหนังสือ ได้รับการศึกษามาดี เห็นได้จากการ เขียนบันทึกประจำวัน ที่เขียนถึงศัพท์ในปทานุกรม อ่านหนังสือเรื่องผู้ชนะสิบทิศ รัชต์ ภาษาอังกฤษ ดังข้อความว่า

ฉันมองเห็นหน้าตัวเองอยู่ตลอดเวลาขณะนั่งกับโต๊ะเขียนหนังสือตัวนี้...เป็นวันแรกแท้ๆ ที่ ฉันเริ่มคบกับการถ่ายทอดความในใจลงเป็นตัวอักษร..."เกี้ยว" ปทานุกรมบอกว่า พุดให้รัก เท่านั้นเอง... ถ้อยคำสำนวนของอีตาคนเขียนเรื่องนั้น ทำให้ฉันกระเทือนใจมาก เหมือนราช สีห์ตกไปทำสัมพันธกับหมู่คช เป็นต้น ฉันในเวลานั้นก็ตอบเท่าที่เลดี้จะต้องตอบ...นอนไม่ หลับเพราะคิดถึงธนู จึงอ่านหนังสือนิราศสุนทรภู่...เหมือนนางมัจฉารำพันถึงตัวเขา "กรรม พามาพบพานเรศ" แท้ๆ หนูมานสำหรับแม่มัจฉายังดีเสียกว่าธนูสำหรับมัลลิกาเป็นไหนๆ²

ทัศนีย์ เป็นตัวละครที่มีความรู้ ได้รับการศึกษา ชอบอ่านหนังสือ ดังข้อความว่า

จึงควาหนังสือรายเดือนได้เล่มหนึ่ง ล้มตัวลงบนเตียงแล้วเปิดอ่าน ฉบับนั้นตรงกับวิสาขมาสมี ภาพต้นเล่มเป็นรูปพระสมณโคดมปางบำเพ็ญทุกกระกริยา...ถ้าคำสาบานนากลัวจริง สักดีสิทีไร จริง พวกที่ยกถ้วยเหล้าเข้าใส่ปาก บ้วนน้ำลายปรี๊ด แล้วก็สาบานยังกะพราหมณ์ร้ายพระเวท พวกนั้น คงตายด้วยอันตรายต่างๆ ที่ตัวสาบานไว้ตั้งวันละร้อยครั้งเสียแล้ว ทัศนจะกล่อมพี่ ด้วยเพลงเพราะ มันเป็นบทร้องซึ่งแสดงความเชื่อของผู้หญิงคนหนึ่ง³

เจ้าแม่อยู่หัวศรีสุดาจันทร์ เป็นตัวละครที่มีความรู้ ได้รับการศึกษา ดังข้อความว่า "รุ่งขึ้นจึงเขียนหนังสือน้อยหนึ่ง ใส่เข้าอกเสื้อพระศรีศิลป์ ส่งไว้ให้แก่พันบุตร"⁴

¹โชติ แพร่พันธุ์. "สวรรณคณยาก," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 2. 2515. หน้า 119.

²โชติ แพร่พันธุ์. "มัลลิกา," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 2. 2515. หน้า 189-211.

³โชติ แพร่พันธุ์. "อารมณ," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 2. 2515. หน้า 262-268.

⁴โชติ แพร่พันธุ์. "รักหลังราชบัลลังก์," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 1. 2515. หน้า 225.

โลมใจ เป็นตัวละครที่ได้รับการศึกษา ดังข้อความว่า “เวลาดูหนังสือต้องนั่งไถ่ๆ กันที่สนามหญ้าหน้าตึก”¹

2.1.2 มีความสามารถในการให้นิยามและเข้าใจถ้อยคำ

ประคองเป็นตัวละครที่มีความสามารถในการใช้ถ้อยคำเปรียบเทียบได้ดี ดังข้อความว่า

ดิฉันเป็นล้นหลอกคะคุณทวน พันกระทบล้นจะเจ็บก็เฉพาะแผ่นล้น แต่ดิฉันกับคุณกระทบกัน ดิฉันเป็นฝ่ายเจ็บทั้งตัวทั้งใจทุกคราว...คุณได้หย่อนเชือกแห่งความกรุณามาให้ยึดเหนี่ยว... คุณทำการนั้นโดยเมตตาจิต ดิฉันต่างหากที่ได้เอาเชือกนั้นพันคอตัวเอง ความอารีที่ผ่านมาจากคุณปลุกจิตใจให้ตื่น จิตใจของลูกผู้หญิงซึ่งต้องการความประเล้าประโลมเป็นอาหารความรัก ซึ่งถูกความขมขื่นบั้งคับให้หนึ่งๆ มาหลายปี ไหวตัวขึ้นและเรียกร้องสิทธิที่ควรได้ของมัน²

มาลี เป็นตัวละครที่สามารถใช้ถ้อยคำเปรียบเทียบได้ดี ดังข้อความว่า “เหมือนกับต้นกุหลาบ ซึ่งทำลายรากแก้วย่อยยับไปสิ้นแล้ว หรือจะผลิดอกออกไปแซมขึ้นดังเก่า แม้จะปรนเปรอมันด้วยปุ๋ยอันมหาวีเศษก็ดี เหมือนกับหัวอกของดิฉัน ถึงจะได้รับการทำนุบำรุงให้เลิศเลอสักปานใด ก็ไม่มีวันเสียละ ไม่มีจริง ๆ เมื่อคุณหลวงลงมือสับรากแก้วแห่งชีวิตดิฉันแล้ว”³

อัมพวัน เป็นตัวละครที่มีความสามารถในการให้นิยามคำได้ดี ดังข้อความว่า

มันเป็นศิลปศาสตร์ที่คุณจะต้องรับรู้ไว้ด้วยเหมือนกัน เพราะคุณเป็นหนังสือหรืออุปกรณ์สำคัญของศิลปศาสตร์อันนี้ อัมพวันให้ทั้งโลกเข้าใจว่า การหึงหวงสามีหรือคนรักนั้นเป็นการถูกต้องอย่างยิ่งสำหรับผู้หญิงและผู้ที่เป็นเช่นนี้ไม่ควรจะถูกตำหนิอย่างไรเลย...ดีละภัยของเมียน้อยเห็นได้ง่ายๆ แม้จะเปรียบในทางดนตรี ดนตรีคือเสียง เสียงคือสิ่งที่มีอยู่ในสิ่งทุกสิ่งตลอดจนถ้อยคำของมนุษย์ เขาก็นับว่ามีส่วนของความเป็นดนตรีรวมอยู่ด้วย โดยเหตุนี้เองเพียงแต่เสียงที่พูดเขาก็ย่อมกล่าวกันว่าเสียงของเมียน้อย⁴

¹ ไซติ แพร่พันธุ์. “มูมมิด,” ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 1. 2515. หน้า 4.

² ไซติ แพร่พันธุ์. “หล่อนชั่วเพราะชาย,” ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 1. 2515. หน้า 527-549.

³ ไซติ แพร่พันธุ์. “มารหัวใจ,” ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 1. 2515. หน้า 179.

⁴ ไซติ แพร่พันธุ์. “เมียน้อย,” ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 1. 2515. หน้า 731-735.

ตริงใจเป็นตัวละครที่มีความสามารถในการพูดเพื่อหาเหตุผลให้ผู้อื่นคล้อยตามดังข้อความว่า "ถ้าโลกถือว่าความรักเป็นเกม ดิฉันเชื่อว่าจะเป็นผู้เล่นเลิศในเกมนี้ ฉันแนใจนักหนาและถ้าไม่เป็น การเข้ากับตัวเองจนน่าเกลียดแล้ว ก็อยากจะพูดว่า ฉันรักพี่มากกว่าที่พี่เตือนรัก และฉันก็เชื่อใจอีก นั้นแหละว่า ในครั้งโน้นฉันจะแย่งวิมมาจากพี่เตือนเมื่อไรก็ได้ แต่ฉันอดทนพอที่จะไม่ทำเช่นนั้น ฉันรู้ว่าพี่เตือนไม่มีใจอันแข็งและอดทนพอกับการที่จะเสียวิมของแกไป" ¹

เพื่อน เป็นตัวละครที่มีความสามารถในการใช้ถ้อยคำ ดังข้อความว่า "พี่เหมือนกังหัน ปลายไม้ สุดแต่ลมจะพัดจากเหนือมาได้ หรือจากใต้ไปเหนือ ก็ได้ลมเล่นได้ทุกฤดู" ²

จำเอย มีความสามารถในการหาเหตุผลให้ผู้อื่นคล้อยตาม ดังข้อความว่า

ธรรมชาติของผู้หญิงที่มีเรือนแล้ว เขาไม่ต้องการอะไรมากไปกว่าคำปลอบโยน และความ เห็นอกเห็นใจของสามี ผู้หญิงต้องการความแตกต่างของผู้ชายที่มีกับตัวหล่อน ผู้หญิงอาจ ร้องเรียงขรมเมื่อถูกยุ้งกัด แต่นั่นไม่ใช่เพราะหล่อนถือเคร่งในที่ว่ายุ่งร้ายกว่าเสือ หล่อนร้อง เพราะอยากเห็นผู้ชายแสดงท่าตื่นเต้นกุกกิกจ๊อ รวากับเห็นว่าเสือมากัดหล่อน นี่แหละคือสภาพ ของหญิง เป็นสภาพที่ชายควรจะเรียนรู้ไว้ สำหรับดำรงชีวิตในบ้านหรือข้างหลังฉากของเขา ให้ถูกต้องอย่างตามธรรมเนียม ³

สายหยุด มีความสามารถในการใช้ถ้อยคำ ดังข้อความว่า "สายหยุดคนมีหัวใจไหนเล่า จะตระหนี่ของที่ฝ่ายหนึ่งอยากได้ ดุจสายหยุดดอกไม้งามเป็นตระหนี่กลั่นแต่โดยธรรมชาติได้ ข้าพเจ้าเกรง แต่ตัวอยู่ภายในออกได้ชั่วครู่ชั่วครู่ ท่านลิสระอยู่นอก บางขณะจะหลอกข้าพเจ้ามาเก้อเสียอีก" ⁴

มัลลิกา มีความสามารถในการใช้ถ้อยคำเปรียบเทียบ ดังข้อความว่า "ฉันตั้งใจจะบอก ให้เขารู้ว่า เช่นเดียวกับลักษณะพิเศษของชิ้นจิตที่ได้พรมลงบนผมและผ้าแล้ว ทั้งไว้นานเท่านั้นไม่

¹ ไซติ แพร่พันธุ์. "รักแท้," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 2. 2515. หน้า 146.

² ไซติ แพร่พันธุ์. "เพื่อนแพง," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 2. 2515. หน้า 162.

³ ไซติ แพร่พันธุ์. "หลังฉากผู้ชาย," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 2. 2515. หน้า 286-287.

⁴ ไซติ แพร่พันธุ์. "รักหลังราชบัลลังก์," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 1. 2515. หน้า 221.

ระเหยขึ้นตัวอย่างน้ำหอมอื่นนั้น ทั้งนี้ย่อมเหมือนน้ำใจฉัน ซึ่งเมื่อพรมลงในที่ใดแล้ว ไม่มีอีกจะระเหย จางหายไปอย่างน้ำใจหญิงอื่น ทำไมเขาจะรู้ว่าน้ำใจฉันยังเย็นไม่คืนตัว เปรียบกลิ่นชื่นจิตก็เช่นกัน" ¹

2.1.3 มีความสามารถในการแก้ปัญหา

กฤษณา มีความสามารถในการแก้ปัญหาที่กำลังจะเกิดจากการเข้าใจผิด ดังข้อความว่า

ถ้าคุณยังมีความเข้าใจผิดอยู่ตราบใด ไม่แต่ฝ่ายดิฉันเท่านั้นนะที่เสียใจ ถึงคุณก็จะพลอยไม่เป็นสุขไปด้วย ขอให้เรารู้ว่าการที่ได้มาพบกันครั้งนี้เป็นความกรุณาของฟ้าดินเถอะค่ะ เป็นความกรุณาของสวรรค์ที่จะให้เราทั้งคู่ครองชีวิตสืบไปเบื้องหน้าโดยไม่ต้องเกิดความผูกพันเป็นอกุศลจิตแก่กัน...ทั้งที่ดิฉันได้บอกความจริงแจ่มแจ้งก็ยังไม่ขอให้คุณออกปากอภัยแก่เรื่องเก่าของเราเลย ปลอ่ยให้คุณตรองให้ซึ่งเสียก่อน ดิฉันหวังว่าเมื่อคุณตรองแล้ว ความจริงคงช่วยดิฉันเป็นแน่แท้ และเมื่อถึงขั้นนี้เมื่อใด เวรกรรมทั้งหลายก็จะได้เสร็จสิ้นกันเสียที ²

ปอง มีความสามารถในการแก้ปัญหาที่กำลังจะเกิดขึ้นจากการเข้าใจผิด ดังข้อความว่า

คุณเดียวอะไรอย่างนี้เล่าพ่อเจ้าประคุณเอ๋ย ขึ้นพักไว้แต่โมโหโง่โง่ประการเดียว พังฉันก่อนสิคะ กฤษ...คุณนั่นแหละเป็นฝ่ายพูดเสมอว่า เราชักกันอย่างผู้ใหญ่ ไม่ใช่ตะนองไปอย่างหนุ่มสาว เราย่อมพูดกันแต่ความจริง ฉันเข้าใจเสมอว่า กฤษคงจะเป็นคนรู้แจ้งเห็นจริงเหลือเกินในเรื่องความจริงนี้ จึงได้พูดตามความจริงออกมาว่าเป็นของชั่ว ฉันกำลังจะทิ้งแล้ว ทั้งลูก ทั้งเกียรติยศ นี่หรือไม่ใช่ความชั่ว คิดถึงหน้าที่ของตัวเหล่านี้ขึ้นมาแล้ว ทุกวันฉันแทบจะเป็นบ้าเสียวันละร้อยครั้ง แต่ที่ยังไม่บ้าก็เพราะมีสิ่งหนึ่งเป็นเครื่องปลอบประโลมใจ คือความคิดที่ว่า ซึ่งฉันกระทำชั่วในบัดนี้ เพราะเกิดจากความที่รักผู้ชายคนหนึ่ง รักอย่างไม่เคยรักใครอย่างนี้เลยในชีวิต ในที่สุดฉันก็ปลงใจว่ายอมเอาทุกสิ่งแลกกับผู้ชายคนนั้น ³

ตริ้งใจ มีความสามารถในการแก้ปัญหา ที่กำลังจะเกิดขึ้น เธอสามารถพูดจาให้อีกฝ่าย

¹ ไซติ แพร่พันธุ์. "มัลลิกา," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 1. 2515. หน้า 218.

² ไซติ แพร่พันธุ์. "กามวาสี," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 1. 2515. หน้า 73-77.

³ ไซติ แพร่พันธุ์. "รอยไครอยเกวียน," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 1. 2515. หน้า 101.

หนึ่งคล้ายตาม ดังข้อความว่า “พี่หุ่นหันพลันแล่นไม่ทั้งนิสัยเดิม พี่รู้จักจริงดีไม่ใช่หรือคะว่าเป็นเด็กใจแข็ง ทุกสิ่งที่ฉันพูดหวังเพียงให้พี่รู้และสงสารบ้าง จะได้ไม่พลอยส่งเสริมการแต่งงานของฉันอีก ดรีงหวังเพียงเท่านั้น จะได้หวังให้พี่พลอยรักฉันมิได้ ไปตรองเสียคืนหนึ่ง พรุ่งนี้วันใหม่ขอให้เราเป็นคนใหม่ ลืมสิ่งที่ผิดในคืนวันนี้”¹

จันทร์กระพ้อ มีความสามารถในการแก้ปัญหา ถึงแม้ว่าจะเป็นเรื่องเล็กน้อยก็ตาม ดังข้อความว่า “เอาเถอะอย่าอย่างที่ว่านะจะให้คลุมองค์พระทรายสองผืน ผืนหนึ่งเป็นผ้าใหม่ ข้าจะได้ไม่ตกนรก อีกผืนหนึ่งผ้าใช้แล้ว ถือว่าผากพระทรายไว้ให้พ่อเคลือบจะได้ไม่บาป เพราะลอกผ้าพระ แต่ระวังนะผืนที่ใช้แล้วนี่นะ ถ้าไม่คอยจับตามอง เวลาข้าเปลื้องปลอยให้ผู้ชายอื่นคว้าไปได้ละก็ ข้าไม่ขอดูหน้าพี่เคลือบอีกต่อไปทีเดียว”²

เจ้าแม่อยู่หัวศรีสุดาจันทร์ มีความสามารถในการแก้ปัญหา รู้หลักจิตวิทยาในการปกครองคน ดังข้อความว่า “แลนางแม่อยู่หัวรู้ที่หนักเบา สมลักษณะคนครองคน จึงการดั่งนี้ก็ได้ชู้คนอ่อนกว่าตื่น กลับปลุกปลอบจะเอาให้ได้ความ แลว่าสตรีมีคูนั่นเป็นนิสัย ไม่เลือกคนนอกคนใน ฉะนั้นสายหยุดเจ้าถูกปองรักเราก็เห็นสมด้วย แต่หากเจ้านั้น คนทั้งปวงก็รู้ว่านับเนื่องคือเครือญาติแห่งเรา”³

การศึกษาข้อมูลที่ปรากฏในเรื่องสั้น 15 เรื่อง ยาชอบสร้างตัวละครสตรีให้มีสติปัญญาดี ซึ่งสังเกตได้จากลักษณะต่างๆ ดังนี้

1. มีความสามารถในการเรียนรู้ ได้แก่ โคมฉาย บังอร ม.จ.อุษา มาลี ผาณิต อัมพวัน เพียงจันทร์ มลลิกา ทศนีย์ เจ้าแม่อยู่หัวศรีสุดาจันทร์ และโลมใจ
2. มีความสามารถในการให้นิยาม และเข้าใจถ้อยคำ ได้แก่ ประคอง มาลี อัมพวัน ดรีงใจ เพื่อน รำเพย และสายหยุด
3. มีความสามารถในการแก้ปัญหา ได้แก่ กฤษณา ปอง ดรีงใจ จันทร์กระพ้อ และเจ้าแม่อยู่หัวศรีสุดาจันทร์

สำหรับ พักตร์พริ้ง จิระวัต และแพง เป็นตัวละครที่ผู้เขียนไม่ได้กล่าวถึงในด้านสติปัญญาแต่อย่างใด

¹ โชติ แพร่พันธุ์. “รักแท้,” ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 2. 2515. หน้า 148.

² โชติ แพร่พันธุ์. “เรื่องธรรมดา,” ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 2. 2515. หน้า 297.

³ โชติ แพร่พันธุ์. “รักหลังราชบัลลังก์,” ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 1. 2515. หน้า 225.

การวิเคราะห์สติปัญญาของสตรี พบว่ายาขอบสร้างตัวละครสตรีให้เป็นคนเฉลียวฉลาด มีสติปัญญาดี สืบเกิดได้จากความสามารถในการเรียนรู้ แนวความคิด เหตุผล การตัดสินใจ ตลอดจนการแก้ปัญหาต่างๆ ตัวละครสตรีจะไม่ยอมนิ่งเฉยกับปัญหาที่กำลังจะเกิดขึ้นกับชีวิต เธอต้องหาทางแก้ปัญหาให้คลี่คลายไปในทางดี

สำหรับตัวละครที่มีความสามารถในการเรียนรู้ใฝ่หาความรู้และกระตือรือร้นที่จะหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ เพื่อให้เป็นคนรอบรู้ ได้แก่ โฉมฉาย บังอร ม.จ.อุษา มาลี ผาณิต อัมพวัน เพ็ญจันทร์ มัลลิกา ทศนีย์ และโลมใจ ตัวละครเหล่านี้ต่างได้รับการศึกษาดี มีบิดามารดาที่คอยสนับสนุนให้บุตรหลานมีโอกาสได้ศึกษาเล่าเรียน จนสามารถอ่านออก เขียนภาษาอังกฤษได้ ตัวละครสตรีบางคนจบการศึกษาจากโรงเรียนคอนแวนต์ ซึ่งเป็นความนิยมของคนในยุคนั้นที่ต้องการให้ลูกสาวมีความชำนาญในภาษาต่างประเทศ และการวางตัวในการเข้าสมาคม เช่น ม.จ.อุษาทรงได้รับการศึกษาดี สามารถอ่านและเขียนภาษาอังกฤษได้ เนื่องจากเธอเกิดมาในราชตระกูลชั้นสูง มีโอกาสดี อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี จึงทำให้เธอเป็นสตรีที่มีความคิดความอ่านทันสมัย และรอบรู้ เช่นเดียวกับมาลี เธอได้รับการศึกษาจากโรงเรียนคอนแวนต์ที่มีชื่อเสียง เธอจึงเป็นหญิงสาวที่สามารถเข้าสังคมได้ดี หญิงสาวเหล่านี้เมื่อได้รับการศึกษามากขึ้น จนจบการศึกษาในโรงเรียนก็ได้รับนิยักรักการอ่านติดตัวมาด้วย หลังจากทีกลับมาอยู่บ้านเธอเหล่านั้นก็ยังคงอ่านหนังสือเพิ่มพูนความรู้ให้แก่ตนเองอยู่เสมอ ซึ่งทำให้เธอเฉลียวฉลาด มีสติปัญญาดี เช่น ตัวละครสตรีแบบโฉมฉาย ทศนีย์ และมัลลิกา จะชอบอ่านหนังสือเมื่อมีเวลาว่าง เธอมีความกระตือรือร้นและพร้อมที่จะเรียนรู้จากการอ่านหนังสือทุกสถานการณ์ ในชีวิตประจำวันของมัลลิกา เธอได้เขียนบันทึกส่วนตัวซึ่งเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับตัวเธอ ถึงแม้จะเป็นบันทึกเกี่ยวกับความรักส่วนใหญ่แต่ในบันทึกนั้นถ้าผู้อ่านหยิบมาอ่านก็จะรู้ว่าผู้เขียนเป็นสตรีที่มีความรู้ทั้งด้านวรรณคดี ประวัติศาสตร์ ภาษาอังกฤษ ข่าวสารบ้านเมือง และการสมาคม โดยเฉพาะตัวละครแบบเจ้าแม่อยู่หัวศรีสุดาจันทร์ ที่ทรงได้รับการศึกษา มีความเฉลียวฉลาดในการปกครองคน และการบริหารบ้านเมือง ทั้งฝ่ายในและฝ่ายหน้าแทนพระราชโอรส พระองค์ทรงเป็นสตรีในสมัยกรุงศรีอยุธยาที่มีความสามารถและเฉลียวฉลาดพระองค์หนึ่ง

ส่วนประคองเป็นตัวละครที่มีความสามารถในการใช้คำพูดให้ทวนเข้าใจว่า การที่เธอหย่าขาดจากสามีเป็นเพราะตัวเธอเอง ทวนไม่ได้เป็นต้นเหตุ แต่เธอเก็บความรู้สึกที่ต้องทนทุกข์ทรมานมานานแล้ว ซึ่งในตอนนั้นเธอยังไม่รู้จักกับทวน จึงไม่มีโอกาสได้ขอคำปรึกษา ขอคำปลอบโยนจากทวน การที่เธอได้รับความเห็นอกเห็นใจจากทวน ทำให้เธอจำเป็นต้องเปรียบเทียบระหว่างชาลิตกับทวน เธอก็ยังเห็นความแตกต่างของคนทั้งสอง และคิดว่าไม่มีประโยชน์อะไรที่เธอจะเป็นฝ่ายอดทนอยู่กับชาลิตอีกต่อไป ในเมื่อทั้งเธอและชาลิตต่างก็มีความเสมอภาคในความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกัน เธอ

ไม่จำเป็นต้องทนให้ขวลิตมาทำร้ายร่างกายเธออีกต่อไป จากคำพูดของเธอครั้งนั้น เธอพูดด้วยเหตุผล ใช้ถ้อยคำได้ดี พูดให้เห็นถึงความจำเป็นที่เธอต้องหย่าขาดจากสามีด้วยตัวของเธอเอง ไม่ใช่เพราะทวนเป็นต้นเหตุ เธอต้องการที่จะมีชีวิตใหม่ เมื่อมีปัญหา ก็สามารถแก้ปัญหาด้วยตัวเอง ไม่ใช่ปล่อยให้ชีวิตดำเนินไปเรื่อยๆ โดยไม่มีจุดหมาย เช่นเดียวกับอัมพวันที่มีวิธีการพูดที่เฉลียวฉลาด เธอยกตัวอย่างเรื่องการมีเมียน้อยของผู้ชายว่าเป็นการกระทำที่ไม่ถูกต้อง เธอสามารถหาเหตุผล ใช้คำพูดเปรียบเทียบได้ดีจนทำให้ผาดิรู้สึกไม่สบายใจที่ได้กระทำผิดต่ออัมพวันด้วยการเป็นเมียน้อยของพัลลภ และแม้แต่พัลลภก็สามารถหาเหตุผลมาหักล้างคำพูดของเธอได้

สำหรับจำเอย เธอเป็นคนอารมณ์ร้อน และเอาแต่ใจตัวเอง การโต้เถียงระหว่างเธอและสามี ความจริงถึงแม้ว่าเธอจะเป็นคนผิดก็ตาม แต่เธอก็มีวิธีการพูดที่เฉลียวฉลาด เธอพูดให้สามีเข้าใจถึงธรรมชาติของผู้หญิงที่แต่งงานแล้วว่าเป็นอย่างไร และสามีควรจะปรับตัวแบบใด มีวิธีการพูดแบบไหน เพื่อให้ชีวิตครอบครัวอยู่กันด้วยความสุขและความราบรื่น จนกระทั่งสามียอมจำนนต่อเหตุผลของเธอว่าเขาเป็นฝ่ายผิด และตัวละครอย่างภุชฌนา ปอง ต่างก็เป็นสตรีที่มีสติปัญญาดี มีความสามารถในการแก้ปัญหาที่กำลังจะเกิดขึ้น เพราะความเข้าใจผิดของผู้ชายที่เธอรัก เธอพยายามพูดจาอย่างอารมณ์ เย็น ด้วยเหตุผล เพื่อให้อีกฝ่ายเข้าใจ

ตัวละครสตรีของยาขอบส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่มีสติปัญญาดี ส่วนตัวละครที่ยาขอบไม่ได้กล่าวถึงในเรื่องสติปัญญาอย่าง พักตร์พริ้ง จิระวัตติ และแพงนั้น ก็ไม่ใช่จะเป็นสตรีที่ไม่มีสติปัญญา เพียงแต่ยาขอบกล่าวให้เห็นความสำคัญในด้านอื่นมากกว่า ตัวละครที่มีสติปัญญา มีความเฉลียวฉลาด ได้รับการศึกษามาดี ยาขอบก็ได้เน้นว่าจะต้องประสบความสำเร็จในชีวิต เช่น มาลีต้องพบกับความล้มเหลวในชีวิต เพราะการแต่งงานที่เกิดจากประเพณีคลุมถุงชน เช่นเดียวกับโสมฉาย ม.จ.อุษา ผาดิที่ล้วนแต่เป็นผู้มีสติปัญญา แต่มีชีวิตคู่ที่ผิดหวัง ในขณะที่ตัวละครอย่างมัลลิกา เพียงจันทร์ และจำเอย ที่มีการศึกษาดี เฉลียวฉลาดเช่นกัน กลับมีชีวิตที่สุขสมบูรณ์ มีความสุขในชีวิตคู่ จะเห็นได้ว่ายาขอบสร้างตัวละครสตรีให้เป็นคน มีสติปัญญาดี เฉลียวฉลาดตามที่ยาขอบต้องการ ส่วนความสำเร็จในชีวิตก็เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่ผู้เขียนเขียนไปตามทัศนคติของตนตามความนึกคิดที่ต้องการจะเขียน

2.2 อารมณ์

อารมณ์เป็นลักษณะทางนามธรรม ที่แสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงสภาวะทางจิตใจ และการกระทำให้ผิดไปจากเดิมในขณะนั้น เนื่องจากได้รับผลกระทบกระเทือน โดยไม่คำนึงว่าผลกระทบกระเทือนนั้นๆ จะหนักหรือเบาก็ตาม

ยาขอบสร้างตัวละครสตรีให้มีลักษณะอารมณ์ดังนี้

2.2.1 อารมณ์ที่ให้ความสุข ได้แก่อารมณ์สนุก อารมณ์รัก อารมณ์ดีใจ เป็นต้น

พัทตร์พริ้งยอมแต่งงานกับชายที่เธอไม่รักเพื่อตามใจบิดาทั้งๆ ที่เธอกำลังรักทองจันทร์ แต่เมื่อสิ้นบิดา เธอก็หาเหตุหย่ากับสามีทันที แต่ยังไม่ทันหย่าขาดได้เรียบริบร้อยเธอก็ชวนทองจันทร์มาอยู่ด้วยอย่างเปิดเผย ในความรู้สึกของพัทตร์พริ้ง ทองจันทร์มีค่าสูงกว่าสามีของเธอ เพราะเธอรักทองจันทร์มาก ดังข้อความว่า “ผมรู้อารมณ์อันร้อนรักของผม และรู้ว่าพัทตร์พริ้งก็ครองอารมณ์นี้ดูผมเหมือนกัน...การอยู่ห่างยิ่งเร้าใจพัทตร์พริ้งให้ครุ่นคำนึงถึงทองจันทร์...พอเห็นหน้าทั้งที่ห้องนั้นเป็นห้องรับแขก พัทตร์พริ้งก็เข้ามากอดผมอย่างที่ไม่ต้องกลัวเกรงใคร...เธอพรหมจูลงบนหน้าผม พัทตร์พริ้งหวานและดูดีแบบนี้แหละเพื่อนรัก”¹

โฉมฉายกล่าปฏิเสธรายทุกคนที่มาสู่ขอเธอโดยสารภาพว่าเธอรักทองจันทร์บุตรชายของเจ้าของบ้านที่นำเธอมาเลี้ยงไว้ในฐานะบุตรบุญธรรม เธอกลัวพอที่จะยอมรับรองคำพูดทองจันทร์ว่าเธอเป็นภรรยาของเขาแล้ว เพื่อจะได้ไม่ต้องจากเขาไปอยู่ในวัง จนทำให้ทองจันทร์ใจอ่อนและรักเธอในที่สุด ดังข้อความว่า “โฉมฉายซึ่งปรนนิบัติและห่วงใยผมเสียเป็นที่สุด...คนที่ทั้งรักและซื่อสัตย์ต่อทองจันทร์...แม่หนูน้อยที่โตขึ้นมาในบ้านคล้ายกับน้องร่วมท้องผมนี้ ได้ตอบด้วยความจงรักภักดีต่อผมเพียงไร...รักอย่างซื่อๆ ง่ายๆ อย่างที่ถึงแม้ผมจะไม่รักตอบ เธอก็รักผมคงเส้นคงวาไม่เปลี่ยนแปลง”²

จิระวัดหลงรักทองจันทร์ เพราะความใกล้ชิดกัน แต่เธอต้องแต่งงานกับผู้อื่นเพราะความกตัญญูต่อบิดามารดา หลังจากที่มีสามีตาย เธอได้ติดต่อกับทองจันทร์อีกครั้ง เนื่องจากเธอยังรักเขาไม่เสื่อมคลาย ความรักของเธอครั้งนี้ไม่มีอุปสรรค เพราะผู้ใหญ่ทั้งสองฝ่ายเป็นญาติกัน และเห็นใจในความรักของลูกหลาน ดังข้อความว่า “เธอยังรักผมทั้งที่อยากจะเกลียด ฉะนั้นผมก็มีโอกาสที่จะจับตัวเธอได้...เธอไม่ตื่นเลย เมื่อผมกอดเข้ามาประทับอก...ไม่มีผู้หญิงคนไหนจะโกรธผู้ชายเจ้าของอกที่เธอกำลังอิงแอบอยู่นั้นได้นานๆ”³

บังอรและทองจันทร์เคยรักกัน แต่ทองจันทร์ไปแต่งงานกับผู้หญิงอื่น ทำให้เธอเสียใจ

¹ โชติ แพร่พันธุ์. “รักและร้าง,” ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 1. 2515. หน้า 60-65.

² แหล่งเดิม. หน้า 79-82.

³ แหล่งเดิม. หน้า 101.

หมดหวังในชีวิต แต่ในที่สุดโชคชะตาทำให้เธอได้พบกับทองจันทร์อีกครั้ง ความรักที่เคยมีต่อกัน ทำให้
เข้าใจกันที่สุดในที่สุด เธอและทองจันทร์จึงได้ใช้ชีวิตคู่ร่วมกันดังข้อความว่า

บึงอรจึงอยากพบผม ทั้งที่หวัอกคงรันทด ยิ่งรู้ว่าชายยอดรักของเธอไปได้หญิงอื่นเป็นเมีย...
ผมให้ได้และให้โดยปิตินันท์ถ้าแขนข้างใดข้างหนึ่งของผมจะตัดออกแลกเอาความผาสุกสมบูรณ์
มาคืนบึงอรได้...ราวกับภาษาคนนั้นบึงอรพูดได้อย่างเดียวแต่ชื่อผม เธอเรียกอย่างตื่นเต้นโดย
ซ้ำๆ ซากๆ คล้ายไม่แน่ใจว่าทองจันทร์ที่เห็นอยู่นั้นจริงหรือฝัน...สีหน้าและแววตาของเธอก็
พอจะสังเกตได้ว่า มีความรู้สึกที่เบิกบาน ประหลาดแฝงอยู่ข้างใน ¹

หม่อมเจ้าหญิงอุษา ได้ไปประทับที่หัวหินเพื่อหนีการเป็นชายาร่วมกษัตริย์เดียวกับพระ
เชษฐภคินี และที่หัวหินเธอได้พบกับทองจันทร์ เวลาผ่านไปเจ็ดปี เธอได้พบกับทองจันทร์อีกครั้ง
หลังจากที่ไม่เคยลืมเขาเลย ความรักระหว่างเธอและทองจันทร์จึงเกิดขึ้นอีกครั้งหนึ่ง ดังข้อความว่า
"เราต่างรู้กันทีเดียวว่าเรารักกัน...เรายืมเข้าหากันอย่างซื่อบาน ด้วยเราได้ผูกพันตามลำพัง จริงๆ...
ผมนอนอยู่ที่ทราย หัวอยู่ที่ตักท่านหญิงอุษา พูดกันถึงโครงการภรรยาหน้าของเรา ²

ประคองได้รู้จักกับทวน เพราะเขาเป็นที่ปรึกษาทางการค้าของสามี ทวนเป็นสุภาพบุรุษ
ที่มีน้ำใจงดงาม มีความเห็นใจในเคราะห์กรรมของเธที่มีสามีเจ้าชู้และทุบตีเธอบ่อยๆ ความใกล้ชิดกัน
และความเห็นอกเห็นใจกัน ทำให้เธอไม่สามารถหักห้ามใจตนเองและรักเขาในที่สุด ดังข้อความว่า
"หล่อนซื่อตาขึ้นมองข้าพเจ้า ขณะนั้นเรายุ่งใกล้ชิดกันเหลือเกิน...หล่อนจับข้าพเจ้าไว้เช่นนั้น ใบหน้า
ก็ร่อนรนอย่างนั้นแต่หล่อนไม่มีเรื่องสลักสำคัญอะไรจะพูด นอกจากออกชื่อข้าพเจ้าด้วยเสียงแผ่วเบา...
เป็นครั้งแรกในชีวิตหนุ่มที่ข้าพเจ้าได้รับจูบจากผู้หญิงฝ่ายเดียว ไม่ใช่ต่างฝ่ายต่างจูบ ใจหวิว รู้สึก
อาการกตัญญู คอแห้งและตื่นเต้น ³

มาลีเป็นเพื่อนร่วมโรงเรียนเดียวกับประมาณ ความใกล้ชิดกันและต่างฝ่ายต่างชอบนิสัย

¹ โชติ แพร่พันธุ์. "รักและร้าง," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 1. 2515. หน้า 115-120.

² แหล่งเดิม. หน้า 165-170.

³ โชติ แพร่พันธุ์. "หล่อนชั่วเพราะชาย," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 1. 2515.

ของกันและกัน ทำให้ทั้งสองคนรักกันในที่สุด ดังข้อความว่า "ตัวสั้นสะท้อนราวกับลำเรือที่ถูกคลื่นร้อนผ่าไปหมดทั้งตัวและใบหน้า ความมั่นคง ความอสิสภาพแห่งดวงจิตแทบจะไม่มีเหลือ...ความซาบซ่านปิติมีปริมาณทัดเทียมไม่ยิ่งหย่อนกว่ากัน...ที่สำคัญยิ่งกว่านั้นก็คือเธอรักเขาอย่างไม่เคยรักใคร ผิดแผกไปคนละทางกับที่รักบิดามารดาบังเกิดเกล้า เป็นความรักซึ่งหวานฉ่ำ ชื่นชูใจ มีอำนาจอันพึงพิศวงนัก" ¹

ผาดิตตกเป็นภรรยาน้อยของพัลลภในขณะที่เธอกำลังมีอารมณ์สับสนวุ่นใจ ความอ่อนต่อโลกทำให้เธอเคลิบเคลิ้มไปกับพัลลภ ซึ่งหลงรักเธออยู่ก่อนแล้ว ทั้งๆ ที่เขามีภรรยา ความชื่นชมในผลงานของพัลลภในฐานะหัวหน้า และคำปลอบอันอ่อนหวานของเขา ทำให้เธอรักเขาในที่สุด ทั้งๆ ที่มโนธรรมได้บอกตัวเองว่าเป็นความไม่ถูกต้อง ดังข้อความว่า "ลมหายใจร้อนๆ ระบายมาที่ริมหู มันซ่าซ่าขึ้นที่แก้ม ลมร้อนไต่ไปทั่วใบหน้า เธอยังได้ยืนอยู่ เสียงพัลลภกระซิบเบาๆ และแหบแห้งว่า ในที่สุดเทวดาก็ช่วยให้ได้จูบหญิงที่ผมรักเธออยู่เงียบๆ ในใจมาหลายปี...หลังจากที่ทอดร่างซึ่งอ่อนละเหี่ยวไปด้วยความสุขใจบนที่นอนนั้น" ²

อัมพวันมีอารมณ์ที่แจ่มใสร่าเริง มีสามีที่รักและตามใจเธอ ดังข้อความว่า "อัมพวันมีอารมณ์แจ่มใสร่าเริงซึ่งบางครั้งเธอก็เป็นคนคุยได้ขบขันคนหนึ่ง...เสียงนางพญนหัวเราะร่วนเธอเบิกบานมากที่รู้ตัวว่าฉลาดทันสามี" ³

กฤษณารักกับอรรถ แต่ความรักของเธอมืออุปสรรค เนื่องจากบิดามารดาของทั้งสองฝ่ายเป็นศัตรูกัน เธอและอรรถรักกันมาก จึงคิดหนีผู้ปกครองไปใช้ชีวิตร่วมกัน แต่ต้องผิดหวังและพลัดพลาจากกัน กฤษณาแต่งงานกับคนอื่น แต่ต่อมาเธอได้พบอรรถอีกครั้ง เธอไม่เคยลืมเขาเลย ยังคงรักเขาเหมือนกับที่เขายังรักเธอเช่นกัน ดังข้อความที่อรรถกล่าวว่า

เราสัญญากันว่าชื่อตรงจงรักต่อกันจนวันตาย ขณะนั้นเราเหมือนหัวใจสองดวงที่เต้นอยู่ในอก

¹ โชติ แพร่พันธุ์. "มารหัวใจ," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 1. 2515. หน้า 131-183.

² โชติ แพร่พันธุ์. "เมียน้อย," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 1. 2515. หน้า 693-714.

³ แหล่งเดิม. หน้า 720-742.

เดียวกัน ส่วนหล่อนถึงบิดาไม่ให้ หล่อนก็กลัวพอจะสละความดีงามของประเพณีไปกับผม...
ฉันไกลเธอเสียได้ฉันเป็นสุข ที่ว่านี้มีใช้รักและอาลัยเธอน้อย เพราะรักมากอาลัยมากจึงว่าเป็น
ความสุข...เช่นขณะนี้ซึ่งอยากจะทอดเธอจนใจสิ้น แต่ไม่กล้าแม้เพียงจะเอื้อมมือไปต้องตัว แต่
เมื่อเราห่างกัน ฉันคงฝันถึงเธอแต่ในด้านที่น่าอภิรมย์ชมชื่น ทอดเธอไว้ด้วยอารมณ์...จะขอ
รักกฤษฎาไปจนตาย ฉะนั้นเดี๋ยวนี้มีโยเธอจะเป็นเมียใครก็ช่างเถิด แต่เธอคงเป็นยอดรักของ
ฉันอยู่เสมอใช่ไหมจะ กฤษฎา ...ซอมนัยน์ตาอันเปี่ยมไปด้วยแววสดชื่นสบเขา แล้วมิงขวัญ
แห่งบ้านเมธาวีก็พยักหน้ารับ ¹

ปอง แต่งงานกับพระวิเศษพจนารถโดยที่ไม่ได้รักและมีลูกด้วยกัน 1 คนเมื่อเธอได้พบ
กับกฤษฎากับเขารักกันมากจนทำให้เธอถึงกับละทิ้งหน้าที่ภรรยาและแม่เพื่อหนีไปกับกฤษฎาดังข้อความว่า
"เรามีได้รักกันโดยฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งถูกบังคับจับให้รักปองและฉันรักกันเพราะเราห้ามใจเรารักกันไม่ได้...
ซึ่งฉันกระทำชั่วในบัดนี้ เพราะเกิดจากความที่รักผู้ชายคนหนึ่ง รักอย่างที่ไม่เคยรักอย่างนี้เลยในชีวิต
ในที่สุดฉันก็ปลงใจว่า ยอมเอาทุกสิ่งแลกกับผู้ชายคนนั้น" ²

เพียงจันทร์รักอยู่กับศักดิ์ แต่บิดาไม่เห็นด้วย ต้องการให้เธอแต่งงานกับคนอื่น เพราะ
ศักดิ์เป็นเพียงพนักงานในบริษัท เพียงจันทร์ไม่สามารถทำตามใจบิดาได้ เพราะเธอรักศักดิ์มาก และ
เธอเชื่อมั่นว่าเธอเลือกรักคนไม่ผิด เนื่องจากศักดิ์เป็นคนดี สามารถเป็นผู้นำชีวิตของเธอให้มีความสุข
ได้ ดังข้อความว่า "อย่าไปพูดถึงเรื่องที่ฉันจะไปรักใคร ฉันพูดได้แต่รักศักดิ์คนเดียว...คงจะเป็นบ้าน
เล็ก แต่เป็นบ้านที่ตกแต่งด้วยความรักและเห็นใจในกันและกัน เราไม่จำเป็นจะต้องมีเตียงสองเตียง
เพื่อแยกกันนอนให้ถูกอนามัย...เพียงจันทร์หัวเราะน้อยๆ นัยน์ตาเป็นประกายวาว" ³

ตรึงใจและวิมรักกันทั้งๆ ที่วิมรักอยู่กับพี่สาวของเธอมาก่อน แต่เขารักตรึงใจมากกว่าจึง

¹ โชติ แพร่พันธุ์. "กามวาสี," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 2. 2515. หน้า 53-89.

² โชติ แพร่พันธุ์. "รอยไครอยเกวียน," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 2. 2515.
หน้า 99-101.

³ โชติ แพร่พันธุ์. "สวรรค์คนยาก," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 2. 2515.
หน้า 123-127.

ขอแต่งงานกับเธอ ตรงใจไม่สามารถทำร้ายจิตใจพี่สาวของเธอได้ เธอจึงขอร้องให้เขาแต่งงานกับพี่สาว ส่วนเธอยินดีรับความทุกข์ไว้คนเดียว เธอมีความสุขเพียงแคได้อยู่ใกล้วิม ได้ดูแลและให้ความรัก ลูกของวิมก็พอแล้ว ดังข้อความว่า

ฉันไม่ได้รักพี่น้อยกว่าเขา แต่เพราะรักที่หลังฉันจึงเป็นฝ่ายแพ้...ไม่อาจหรอกที่จะสารภาพว่าเพราะอยากอยู่ใกล้คนที่ฉันรักยิ่งกว่าชีวิต อยู่ใกล้เท่าที่ชนบประเพณีจะอนุญาตได้ จงกรรมสิทธิ์ว่าวิมเป็นของดิฉันไว้แต่ในใจ คอยจับตามองแต่ข้างหลังของพี่ แต่ไม่ต้องสงสัยสารดิฉัน เพราะสิ่งเหล่านี้คือความสุขชั้นสูงสุดในชีวิตของดิฉันขณะนี้แล้ว...เวลาสำราญของฉันเวลาไหนก็ไม่เหมือนเมื่ออุ้มพ่อแดง¹

เพื่อนรักกับลอ แต่ความรักของเธอเริ่มไม่ราบรื่นเพราะเธอระแวงน้องสาว จึงได้หลอสาบานว่าจะรักเธอคนเดียว ดังข้อความว่า “โน้มหน้าลงมาหา และสะท้อนสะท้อนเมื่อรสจูบอย่างหนัก หน่วงของเจ้าหนุ่มผ่านไปแล้ว...ที่ล่อพูดเพราะนัก ลั่นลมคมคายกระทั้งเขาลือกันทั้งทุ่งบ้านสร้าง ถ้าพระที่คอที่เป็นคนก็จะวานเป็นพยานฉันไว้วันหน้ากลับถ้อยคำ มีคนยืนยันจะได้กระดากใจ”²

แพง เป็นผู้บูชาความรักเหนือสิ่งอื่นใด เธอเกิดมาเพื่อที่จะรักลอ รักอย่างที่รู้ว่าไม่มี ความหวัง เพราะลอรักเพื่อนพี่สาวของเธอ แต่แพงก็พร้อมที่จะทำทุกอย่างเพื่อลอ แพงไม่เคยมีความคิดที่จะแย่งลอมาจากเพื่อน แต่บรรยากาศและเหตุการณ์ในขณะนั้นทำให้เธอต้องทำผิด ดังข้อความว่า “ในท่ามกลางความสับสนของยามสามต่อยามสี่ แม้ว่าคนเป่าขลุ่ยเพียงเบาๆ คลื่นเสียงของดนตรีชนิดนี้ ก็แหลมกังวาน บันดาลส่งเสียงไปไกล...เป็นเสียงของความสุดแสนแสนหาญาใจ และระคนปนเศร้าอยู่ในที่...ฉันไม่ได้รักที่ลอเพราะเหตุอะไรทั้งนั้น ฉันรักพี่เพราะว่าฉันเกิดมาสำหรับพี่”³

มัลลิกาแอบชอบธนูซึ่งเป็นพนักงานในบริษัทของบิดาเธอทราบว่ธนูก็แอบหลงรักเธอเธอ

¹ โชติ แพร่พันธุ์. “รักแท้,” ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 2. 2515. หน้า 140-147.

² โชติ แพร่พันธุ์. “เพื่อนแพง,” ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 2. 2515. หน้า 157-166.

³ แหล่งเดิม. หน้า 178-185.

ไม่กล้าที่จะแสดงความใส่ใจให้ธนูและบิดามารดาได้รับรู้ เธอพยายามที่จะหักห้ามใจตนเองไม่ให้รักธนู เพราะความไม่คู่ควรกัน แต่เธอก็ทำไม่ได้ เพราะตามความเป็นจริงเธอรักธนู และมีความสุขเมื่อได้อยู่ใกล้เขา ดังข้อความว่า "แต่จากดวงตาของเขา ฉันชื่นใจยิ่งกว่าคำของป้าหลายเท่าพันทวี...ไม่มีผู้ชายหน้าไหนรายใดจริงๆ ที่ทำให้ฉันสั่นหวาดหวิวได้ทั้งกายและใจเช่นนี้...ฉันรู้สึกว่าได้รักเขาด้วยส่วนหนึ่งของวิญญาณ"¹

ทัศนีย์ ถูกผู้ใหญ่ขัดขวางที่เธอไปรักผู้ชายที่ยากจนกว่า วันเวลาผ่านไป จนเธอคิดว่าลืมเขาได้แล้วเธอจึงตัดสินใจจะแต่งงานกับผู้ชายที่บิดามารดาพอใจแต่แล้วเธอก็พบเสื้อที่มีรอยไหม้ของบุหรี่ยี่สิบเป็นเสื้อตัวที่ใส่ไปหาคนรัก เสื้อตัวนี้ทำให้เธอหวนคิดถึงความรักในอดีต คิดถึงความคิดของเขา ซึ่งเธอไม่สามารถลืมเขาได้ เธอยังรักเขาและไม่สามารถจะแต่งงานกับผู้ชายอื่นได้ ดังข้อความว่า

ฉันยอมเสียได้ที่มีอยู่แล้ว ถ้าพี่ให้หัวใจแก่ฉันคนเดียวจริงๆ เห็นไหมเล่าคะเราจะจบเรื่องของเราโดยเรารักกัน และรักกันไปจนตาย...พี่ไม่ต้องพูดอะไรมากดอกคะ เวลาเราอยู่ด้วยกันเช่นนี้ ขอให้พูดเพียงว่า พี่รักพี่มาก จะซื้อตรงต่อกันจนวันตายเท่านั้นก็พอแล้ว...สิ่งเหล่านี้เป็นเหตุให้ทัศนีย์วิตกว่า เมื่อเธออยู่ในวงแขนของชายซึ่งเธอแต่งงานด้วย จิตใจของเธอจะกลับไปนึกว่าอยู่ในวงแขนของผู้ชายอีกคนหนึ่ง ซึ่งเป็นคนแรกทีสอนให้เธอรู้จักรัก²

จำเพียรรักกับพนักงานเขียนผู้ยากจน ซึ่งมารดาไม่เห็นด้วย แต่เธอและนพก็ได้ใช้ความเพียรพยายาม ความอดทน และความรักอย่างมั่นคงที่มีต่อกันฝ่าฟันอุปสรรคต่างๆ จนได้แต่งงานกัน ดังข้อความว่า "ไม่มีสิ่งใดจะขวางผู้หญิงซึ่งมีเพียงหัวใจเดียวอย่างจำเพียรได้ และก็ไม่มีสิ่งใดจะป้องกันผู้ชายที่ไม่เคยถอยหลังในเรื่องความพากเพียรพยายามอย่างนพได้เหมือนกัน"³

จันทรีกระพ้อรู้ว่าเคลือบแอบรักเธอ และเธอก็พอใจเขาเช่นเดียวกัน แต่ทั้งสองไม่ค่อยมี

¹โชติ แพร่พันธุ์. "มัลลิกา," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 2. 2515. หน้า 201-211.

²โชติ แพร่พันธุ์. "อารมณ," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 2. 2515. หน้า 270-275.

³โชติ แพร่พันธุ์. "หลังฉากผู้ชาย," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 1. 2515. หน้า 280.

โอกาสได้พูดคุยกันจนถึงคืนทำบุญตักบาตรทรายที่วัดซึ่งเป็นงานประเพณีประจำปีที่หนุ่มสาวได้มีโอกาสพูดคุย รู้จักกันและบอกรักกัน ดังข้อความว่า “ข้าเพียรเลาะข้างบ้านผู้ใหญ่แจ่มคอยดูจันทร์ของข้า จนกระทั่งหมาในบ้านที่ขึ้นชื่อว่าคุมนกเล็กเห่าแล้ว... แม่หญิงตอบเสียงสั่น ข้าเห็นแล้วพ่อเคลือบ ก็ข้า นีลิตคอยตวาดอ้ายแถมจนกระทั่งมันรู้ว่าพ่อเคลือบเป็นคนที่มีน้ไม่ควรเห่าอีกต่อไป...ถึงใจจันทร์จริงกับ ข้าเหมือนปากว่า แม่คุณเหอะ เปลืองผ้าหมักคาวข้างในเสื้อนั้นไว้ดูต่างหน้าแม่จันทร์เป็นไร”¹

เจ้าแม่อยู่หัวศรีสุดาจันทร์ เริ่มมีใจหวั่นไหวเมื่อพบพันบุตรศรีเทพ และรู้ว่าพันบุตรศรีเทพมีใจรักพระนาง แต่ด้วยความรู้สึกผิดชอบชั่วดีในหน้าที่พระราชมารดาที่จะต้องรักษาพระเกียรติเพื่อพระราชโอรส พระนางจึงพยายามหักห้ามใจตนเอง แต่ก็ต้องพ่ายแพ้แก่อำนาจของความรัก และความพยายามของพันบุตรศรีเทพ ดังข้อความว่า “แต่พอพรายสวาทสิงออก ข้ามายืนวอนดังนี้ก็ รัญจนภายใน ข้างหนึ่งใคร่ทอดตัวเข้าสู่อ้อมกอดชายนั่น ประสาหญิงจะยอมใจ...แม่อยู่หัวถูกวอนซ้ำ โดยเสียงอ่อนก็อ่อนใจอ่อนตัวตามพันบุตร...การสัมผัสเบื้องนี้จะมีใครใดได้มาต้องหาไม่ ถึงเมื่อครู่มาตร ถูกรัดเรือนเฟ้นจูบเอาก็ดี แต่ที่ข้านซึ้งสาหัสนั้นจะเสมอต้องสัมผัสครั้งนี้มีได้...แต่ครั้งนี้จิตสยดยอมเอง”²

สายหยุดเป็นนางข้าหลวงในเจ้าแม่อยู่หัวศรีสุดาจันทร์ ได้แอบหลงรักพันบุตรศรีเทพ ฝ่ายเดียว และได้พยายามทุกวิถีทางที่จะได้เข้าใกล้พันบุตรศรีเทพ ซึ่งเธอไม่ทราบว่พันบุตรศรีเทพ และเจ้าแม่อยู่หัวศรีสุดาจันทร์ได้มีความรักต่อกัน ดังข้อความว่า “ยิ่งแจ้งขณะคนผู้นั้นเพ็ดทูลบ้านเดิม แม่อยู่หัวคือคนมหาโลกบ้านเดียวกันอีก ก็เกิดเพิ่มพูนความผูกพันในใจยิ่งขึ้น”³

โลมใจรักอยู่กับภรรรณ แต่ถูกบิดากีดกัน เพราะภรรรณเป็นเด็กในบ้านที่มีฐานะยากจน ถึง

¹ โชติ แพร่พันธุ์. “เรื่องธรรมดา,” ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 1. 2515.

หน้า 293-296.

² โชติ แพร่พันธุ์. “รักหลังราชบัลลังก์,” ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 1. 2515.

หน้า 277-278.

³ แหล่งเดิม. หน้า 216.

แม้กรรมจะได้รับการศึกษาสูง มีอนาคตดีก็ตาม แต่โลมใจและกรรมก็ยังมีความรักที่มั่นคงต่อกัน จนในที่สุดบิดาของโลมใจก็พ่ายแพ้ในความคิดของกรรม ความรักของหนุ่มสาวทั้งสองจึงสมหวัง ดังข้อความว่า "แต่รักนั้นเป็นเรื่องบิดมิดเสียเมื่อไหร่ละ นัยน์ตาของคู่รักนั้นแหละเป็นเครื่องโพทนา โลมใจมีสิทธิ์ใช้ใบหน้าและมือของเธอเองให้กรรมจูบอย่างอิสระทุกวัน..โลมใจอยู่ต่อหน้าเจ้าคุณพ่อในคืนนี้ไม่มีท่ากลัว กล้ายิ้มแย้มประกาศความรักรักก็ออกมาเปิดเผยที่ในสายตา" ¹

2.2.2 อารมณ์ที่ให้ความทุกข์ ได้แก่ อารมณ์โกรธ โลก เศร้า เสียใจ ขมขื่น หึงหวง น้อยใจ

พัทตร์พริ้งรักการเที่ยวและการสมาคมในขณะที่ทองจันทร์ไม่ชอบ เธอกลับบ้านดึกๆ ดื่นๆ เกือบทุกคืนทำให้ทองจันทร์ไม่พอใจและทำท่าเฉยเมย พัทตร์พริ้งได้รับความรักและการตามใจมาตลอด ไม่ว่าจะเป็นจากสามีเดิมหรือคนรอบข้าง ดังนั้นเธอจึงทนไม่ได้ที่ทองจันทร์แสดงท่าทางไม่พอใจ ความโกรธผสมกับความเมาทำให้เธอกล่าวาจาตู่ทองจันทร์ ชีวิตคู่ของเธอจึงสิ้นสุดลง ดังข้อความว่า "ทองจันทร์อย่าทำโกรธดิฉันอีก คนที่เขาลงทุนซื้อดิฉันถึงหมื่นก็ยังไม่กล้าทำหน้ายักษ์ใส่หน้าดิฉัน" ²

โฉมฉายได้รับการอบรมอย่างคนโบราณที่เชื่อว่าการเป็นแม่บ้านที่ดี และการรู้จักปรนนิบัติอย่างยอดเยี่ยมนั้นสามารถมัดใจสามีไว้ได้ เธอจึงคอยปรนนิบัติรับใช้เขาทุกอย่าง ทำให้ทองจันทร์เริ่มเบื่อและเริ่มออกเที่ยว เมื่อเขาบอกความจริงแก่เธอในสิ่งที่เขาต้องการ ทำให้เธอเสียใจมาก จึงตัดสินใจจากเขาไปด้วยความรู้สึกชอกช้ำอย่างที่สุด ดังข้อความว่า "เธอเสียใจอย่างที่ประมวลความเสียใจทั้งหมดทั้งโลกมาไว้เสียคนเดียว" ³

จิระวัต เป็นหญิงสาวที่นิยมวัตถุและมีความโลภ เธอบังคับสามีให้เขียนหนังสือขายหลายๆ เพื่อให้ได้เงินมาเลี้ยงครอบครัว จิระวัตบังคับให้ทองจันทร์ทำงานตามตารางที่กำหนดขึ้นทั้งเวลากินนอนพักผ่อน และทำงาน นานวันเข้าทองจันทร์ก็ทนไม่ไหว จิระวัตไม่พยายามเข้าใจว่าทำไมสามีจึงโกรธในเมื่อเธอหวังดีต่อเขา เธอคิดว่านักประพันธ์ถ้าไม่มีผลงานมากๆ คนอ่านก็จะลืม ซึ่งเธอไม่ทราบว่าการ

¹ โชติ แพร่พันธุ์. "มุ่มมิด," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 2. 2515. หน้า 4-38.

² โชติ แพร่พันธุ์. "รักและร้าง," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 1. 2515. หน้า 73.

³ แหล่งเดิม. หน้า 88.

เขียนหนังสือให้ได้ดีนั้น นักเขียนต้องมีอารมณ์ จินตนาการและประสบการณ์ จึงจะสามารถสร้างงานเขียนที่ดีๆ ได้ ความไม่เข้าใจกันทำให้เธอเสียใจ น้อยใจและกลายเป็นความโกรธ เมื่อสามีถามเธอว่าเธอเป็นสามีหรือเป็นโรงภาพยนต์ของจิระวัตกันแน่ ความโกรธทำให้เธอขาดสติ เธอจึงได้ตอบสามีไปด้วยคำพูดที่เหยียบย่ำศักดิ์ศรีของเขา ทำให้เขาจากเธอไป ดังข้อความว่า "ดิฉันไม่มั่งมีเหมือนคุณพัคตร์-พริ้ง คุณพ่อก็เหมือนนั้งกินทุนเดิมของท่าน เพราะแก่ลงทุกวัน ทำงานไม่ไหว พ่อยากเกาะผู้หญิงมั่งมีเงิน พี่ควรกลับไปจ้อคนอย่างคุณพัคตร์พริ้ง" ¹

บังอรได้รับการอบรมให้ถือเคร่งในเรื่องโซกลางและความคิดเก่าๆ เธอไม่เข้าใจในธรรมชาติของสามีที่มีความต้องการเรื่องเพศสัมพันธ์มากกว่าความเชื่อในเรื่องมงคลหรืออัปมงคลทำให้เธอน้อยใจสามีที่ไม่พยายามเชื่อถือตามเธอ และยังขอร้องแกมบังคับให้เธอแยกบ้านไปอยู่ต่างหาก ซึ่งบังอรทำไม่ได้ การประทุ้งของทองจันทร์โดยการไม่กลับบ้านทำให้เธอเสียใจมาก เธอจึงตัดสินใจไปบวชชีแทนการคิดทำร้ายตัวเอง ด้วยการฆ่าตัวตาย หรือทำร้ายจิตใจของยายและมารดา เธอได้เขียนจดหมายถึงทองจันทร์ด้วยความเสียใจในเรื่องที่เกิดขึ้น ดังข้อความว่า "เธอก็แสนที่จะชอกช้ำระกำใจในเรื่องผมไม่เข้าใจในลัทธินิยมสวัสดิมงคลของบ้านเธอเหมือนกัน...เธอน้อยใจว่าผมรักเธอน้อย จึงอนุโลมตามความเชื่อถือของเธอไม่ได้...คุณอาจดึงดิฉันจากเพศที่ให้ความสงบสุขอันวิเศษอยู่ในขณะนี้กลับไปสู่ชีวิตที่เราเข้าใจกันไม่ได้แล้วก็จะหมดด้วยหัวใจอันกลัดหนองอีกต่อไปอีก" ²

ท่านหญิงอุษาและทองจันทร์ ได้พบกันอีกครั้งหลังจากที่จากกันนานถึง 7 ปี ทองจันทร์ได้เล่าให้ท่านหญิงฟังว่าเขาแต่งงานมาแล้ว 3 ครั้ง ทำให้เธอหึ่งหวงตามธรรมชาติของผู้หญิงที่แอบรักทองจันทร์อยู่ แต่ในที่สุดทั้ง 2 คนก็เข้าใจกัน และตกลงใจร่วมชีวิตคู่ด้วยกัน แม้ว่ามารดาของท่านหญิงจะไม่ชอบทองจันทร์ แต่ก็ไม่สามารถที่จะขัดขวางท่านหญิงได้ จึงได้แต่ขอร้องไม่ให้เธอลาออกจากฐานันดรศักดิ์ และทุกครั้งที่มารดาเฝ้าเยี่ยม ขอให้ทองจันทร์ไปพักที่อื่น ซึ่งท่านหญิงก็ยอมทำตาม ท่านหญิงอุษาไม่ทราบวามารดาใช้แผนรักเย็บมาที่หัวหินบ่อยๆ และพยายามใช้ความพระทัยอ่อนของ

¹ โชติ แพร่พันธุ์. "รักและร้าง," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 1. 2515. หน้า 107.

² แหล่งเดิม. หน้า 138-139.

พระธิดามาเป็นเครื่องมือให้ท่านหญิงเห็นใจ ยิ่งนานวันเข้าท่านหญิงอุษาก็ทรงเห็นด้วยกับคำพูดของมารดาที่ว่า การรักกับชายสามัญชนนั้นเป็นความผิด และแล้วเหตุการณ์ร้ายก็ได้เกิดขึ้น เมื่อทองจันทร์มาเห็นลายพระหัตถ์ว่า "แม่แผ่นดินสิ้นชายที่พึงเชย อย่ามีคู่เสียเลยจะดีกว่า ข้าฯ กันไว้มากมายหลายบรรทัด" ¹

ทองจันทร์รักในศักดิ์ศรีของตนเองอย่างยิ่ง เขาทราบนิสัยของท่านหญิงดีว่าทรงชอบแสดงความใส่ใจด้วยการเขียน ทองจันทร์จึงยิ่งเสียใจในความรักที่ขาดความมั่นคงของท่านหญิง ชีวิตคู่ของทั้ง 2 คนจึงจบสิ้นลง เหตุการณ์ครั้งนี้ทำให้ท่านหญิงทรงเสียพระทัยอย่างที่สุด

ประคองมีชีวิตคู่ที่ชอกช้ำตลอดมา เพราะสามีของเธอเจ้าชู้และชอบทำร้ายเธอยามโกรธ บิดามารดาไม่เห็นด้วยที่เธอแต่งงานกับชาวลิต แต่เธอขัดคำสั่ง และไม่เชื่อสายตาของบิดามารดา ในที่สุดเธอก็ต้องทนทุกข์ทรมานกับการกระทำของสามีตลอดมา ดังข้อความว่า "ถ้าคุณชาวลิตจะไปรักผู้หญิงอื่น โดยไม่มาข่มเหงบีบคั้นดิฉันแล้ว ดิฉันจะไม่ถือเป็นการผิดเลย แต่...หล่อนพูดเท่านั้นแล้วก็ร้องไห้ ความเจ็บช้ำภายในทรวงท้นออกมา" ²

เมื่อเธอได้ใกล้ชิดกับทวนที่มีจิตใจงดงาม มีความเห็นใจในเคราะห์กรรมของเธอ ความดีของเขาได้ซึมซาบเข้าไปสู่หัวใจที่เหวและเต็มไปด้วยความทุกข์ของเธอ จนกลายเป็นความรัก ประกอบกับสามีได้ทารุณเธอยิ่งขึ้นเมื่อเขาหากระแวงว่าเธอไม่ซื่อสัตย์ในที่สุดประคองก็หมดความอดทน เธอจึงหย่ากับสามีและไปหาทวน ทวนยอมรับผิดชอบในชีวิตของเธอทำให้ประคองทั้งสุขและเศร้า สุขเพราะแน่ใจว่าได้รักคนดี เศร้าเพราะเขาไม่ได้รักประคองเท่าที่ประคองรักเขา เขามีคนรักอยู่แล้ว เธอจึงตัดสินใจลาจากทวนไป ดังข้อความว่า "ดิฉันไม่เสียดายชีวิตที่เกิดกับเขามาชาติหนึ่ง เหมือนที่เคยคิดมาก่อน การเห็นคุณอย่างถนัดชัดแจ้งวันนี้ ดิฉันจะยิ้มได้แน่ในคราวเจ็บจวนสิ้นใจ ถ้าคนเราเกิดได้หลายชาติจริงๆ ต่อไปนี้เวลาทำบุญดิฉันจะไม่อธิษฐานให้เกิดชาติใหม่พบพระ จะขอเพียงให้พบคุณทวนอย่างไม่มีมารผจญ พบอย่างที่ได้กอด ได้รับใช้ ได้กรรมสิทธิ์ในตัวคุณ ไม่ใช่อย่างชาตินี้" ³

¹ ไซติ แพร่พันธุ์. "รักและร้าง," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 1. 2515. หน้า 184.

² ไซติ แพร่พันธุ์. "หล่อนชั่วเพราะชาย," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 1. 2515.

หน้า 526.

³ แหล่งเดิม. หน้า 586-587.

มาลีได้รู้จักกับหลวงไพรัชพิสิทธิ์ เพราะความชื่นชมของบิดามารดาที่มีต่อตัวเขา นอกจากเขาจะเป็นข้าราชการที่มีอนาคตสดใสแล้ว เขายังร่ำรวยอีกด้วย มาลีได้เห็นธาตุแท้ของหลวงไพรัชพิสิทธิ์ เมื่อเขาได้ลวนลาม เธอในงานฤดูหนาว ณ วังสราญรมย์ เธอโกรธมากและได้ต่อว่าเขา ดังข้อความว่า

ตลอดที่หลวงไพรัชฯ แกล้งถ้อยคำยืดยาว หล่อนเฝ้าริมฝีปากแน่นโดยพลอตตัวจนรู้สึกเจ็บ...ในบัดดลที่รู้สึกว้าหลวงไพรัชฯ กำลังจะลดตนจากความเป็นผู้ใหญ่ดังที่หล่อนนับถือ ลงมาเป็นเด็ก ๆ เท่าๆ กันนั้น ใจหล่อนออกหวิวๆ กลัวเป็นกำลัง ความเคารพที่เคยมีแต่ก่อน ละลายลงแทบหมด...ทั้งแค้นทั้งอายทำให้หล่อนไม่รู้จะหาถ้อยคำใดมาบริภาษให้สาสมแก่ความไม่ดีไม่งามของหลวงไพรัชฯ ลั่นไปหมดทั้งเนื้อทั้งตัว¹

แทนที่เขารู้สึกตัว กลับโกรธเธอและกล่าวคำอาฆาตว่า "ที่ใครก็ที่ใคร" จนในที่สุดเขาได้แต่งงานกับมาลี ด้วยความชื่นชมและเห็นชอบจากบิดามารดาของเธอ โดยไม่ฟังคำคัดค้านจากเธอไม่ว่า เธอจะร้องไห้และเสียใจเพียงใด

ในคืนวิวาห์นั่นเองที่เธอได้รับความชอกช้ำแสนสาหัส เมื่อเธอถูกข่มขืนโดยบุรุษผู้ได้ชื่อว่าเป็นสามีตามประเพณีนิยม นับแต่วันนั้นมามาลีก็มีแต่ความทุกข์ระทม ดังข้อความว่า "แต่สำหรับเธอนับแต่รุ่งอรุณแห่งวันพิธี หลังจากทีร้องไห้พักใหญ่ เมื่อตื่นนอนแล้วน้ำตาก็คลอๆ ตลอดมา ค่อยเหือดหายลงบ้างก็ตอนรดน้ำ ถึงกระนั้นก็ยังเป็นที่สงสัยของแขกเหรื่อหลายคน...ในท่ามกลางความกระหายของหลวงไพรัชฯ มาลีเด็กธิดาสาวอายุเพิ่งจะเหยียบย่างเข้า 16 ปี จึงต้องเสี่ยงพรหมจรรย์ด้วยอาการนำสงสาร และนำสังเวชร่วมกัน"²

ผาณิตได้รับคำสั่งจากพัลลภให้ย้ายไปรับตำแหน่งใหม่ในที่ใหม่ ซึ่งเธอไม่ทราบมาก่อน จึงเกิดความน้อยใจที่พัลลภไม่เห็นคุณค่าของเธอ เธอพยายามทำงานอย่างดีที่สุดและทุ่มเทเวลาให้กับงาน ดังข้อความว่า "ก้มหน้าก้มตา ความน้อยใจประดังอีกๆ อยู่ข้างใน รู้สึกว่ามีอะไร ที่ต้องการพูดมากมาย แต่พูดไม่ออกเพราะความน้อยใจนั้น...ผาณิตหัวเราะโดยซัดแค้นและน้อยใจ" ถ้าเช่นนั้นขอเรียนว่าความ

¹ โชติ แพร่พันธุ์, "มารหัวใจ," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 1, 2515, หน้า 161-164.

² แหล่งเดิม, หน้า 694.

ปิติอิมใจของดิฉัน มิได้เกิดแต่การส่งเสริมของคุณเลย ดิฉันพอใจในงานเดิมของดิฉันแล้ว" ¹

เมื่อพัลลภบอกเหตุผลให้ทราบ ว่า ที่เขาย้ายเธอไปทำงานที่อื่นนั้น เป็นเพราะถ้าอยู่ที่เดิมสักวันหนึ่งเธอต้องตกเป็นภรรยาของเขาแน่นอน เพราะเขาแอบหลงรักเธอมาหลายปีแล้ว ความเสียใจและดีใจประดังขึ้นพร้อมกัน จนผาณิตว่าวุ่นใจและใจอ่อนต่อการที่จะขัดขวางความรักที่พัลลภแสดงแก่เธอได้ ประกอบกับบรรยากาศทำให้เธอเคลิบเคลิ้มตามพัลลภ และตกเป็นภรรยาของพัลลภในที่สุด ตั้งแต่นั้นมาเธอก็ไม่มีความสุขอีกเลย ดังข้อความว่า "ในทางที่บัดนี้กลายเป็นคนมีผัวแล้ว ก็เจ็บปวดรวดร้าวอยู่แล้ว ข้าเป็นผัวที่ได้มาจากการละเมิดสิทธิของผู้อื่น ความเจ็บปวดก็ประหนึ่งใจจะขาดอีกเล่า" ²

อัมพวันเป็นภรรยาที่รักสามีมาก เธอหึงหวงผู้หญิงทุกคนที่อยู่ใกล้ชิดสามี ยกเว้นผาณิตคนเดียว ทั้งๆ ที่ความจริงผาณิตคือภรรยาน้อยของพัลลภ เธอไวใจผาณิตมากถึงกับขอความคิดเห็นจากผาณิต เรื่องการมีเมียของชาย และขอช่วยให้ผาณิตดูแลสามีของเธอให้ด้วย จนพัลลภทนฟังไม่ได้ จึงพูดในลักษณะประชดว่า เขาไม่มีโอกาสอยู่ใกล้ชิดกับผู้หญิงคนไหน นอกจากผาณิตคนเดียว ถ้าอัมพวันจะหึงหวงก็ควรหึงหวงผาณิต จากคำพูดของพัลลภทำให้อัมพวันโกรธพัลลภมากที่พูดจาไม่ดีกับผาณิต เป็นเพราะเธอเชื่อใจและไวใจผาณิต ดังข้อความว่า "น่าอายจริงๆ ที่พัลลภกลายเป็นคนพาลเช่นนี้ พัลลภฉลาดพอที่จะเข้าใจว่า อัมต้องการรู้ชื่อผู้หญิงเหล่านั้นเพราะอะไร เพราะฉนั้นคุณจะไม่เอ่ยถึงชื่อคุณผาณิตจริงๆ ไม่ได้ จะเอ่ยได้ก็โดยประชด แต่ทำไมจึงเอาชื่อคุณผาณิตมารวมอยู่ในพวกผู้หญิงที่จะเข้ามาหาคุณด้วยความมุ่งหมายแล้ว เหล่านั้น อัมพวันพูดเร็วปรือด้วยความโกรธ" ³

กฤษณาได้ตัดสินใจแต่งงานกับนายประเทือง เมธาวี หลังจากนั้นบรรดได้มาทำงานเป็นลูกจ้างของนายประเทือง เธอตกใจมากที่ได้พบบรรดอย่างกระตือรือร้น ในขณะที่บรรดไปพบสามีของเธอที่บ้าน เพื่อปรึกษาเรื่องงาน ดังข้อความที่สามีของเธอกล่าวว่า "เอ๊ะ เธอเป็นอะไรเล่ากฤษณาหน้าซีด ปากสั่น ดุซึ่เข้า มือเย็นอะไรยังงี้" ⁴

¹ โชติ แพร่พันธุ์. "เมียน้อย," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 1, 2515. หน้า 674.

² แหล่งเดิม. หน้า 694.

³ แหล่งเดิม. หน้า 755.

⁴ โชติ แพร่พันธุ์. "กามวาสี," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 2, 2515. หน้า 48.

กฤษฎาเสียใจอย่างที่สุด เมื่อถูกอรรถประนามว่าเป็นสาวสวยที่หน้าซื่อ แต่ใจคด เธอพยายามปรับความเข้าใจกับอรรถ และบอกความจริงให้อรรถทราบว่ายังหวังรักเขาอยู่ เมื่ออรรถทราบความจริงก็ขอลาออกจากงาน โดยให้เหตุผลกับกฤษฎาว่า การได้อยู่ใกล้ชิดกันเพียงใดก็ยิ่งทรมานใจเขาเพียงนั้น เขาเป็นเพียงบุรุษที่ยังมีกิเลส กฤษฎาเป็นคนที่มีเหตุผล และเห็นด้วยที่อรรถจะต้องลาจากไป แม้ว่าเธอจะรู้สึกขมขื่นและปวดร้าวเพียงใดก็ตาม ดังข้อความว่า “ที่ตากลับแห้งผาก และที่หัวใจดูเหมือนจะแห้งยิ่งไปกว่านั้น...น้ำตาที่เพียนักเพียนาซึ่งกลั้นไว้ ไม่ให้ออกก็ไหลนองใบหน้า กอดเขาไว้แน่นไม่วางมือ”¹

ปองรักกฤษฎามากจนลืมหน้าที่และความรับผิดชอบ ปองคิดอย่างคนเห็นแก่ตัวว่า เธอได้ตามใจผู้อื่นมาพอแล้ว เธอยอมแต่งงานกับผู้ชายที่เธอไม่รักมาแล้ว เพื่อแทนคุณบิดามารดา และบัดนี้เธอจะตามใจตนเองบ้าง แต่มีสิ่งเดียวที่ทำให้ปองลังเลใจก็คือ ความรู้สึกรักและห่วงใยลูก ปองรู้สึกว่า เป็นความทุกข์ทรมานมากที่เธอจะต้องทิ้งลูกไป ดังข้อความว่า “หัวใจฉันสิ้นรักๆ จะเป็นลมเสียให้ได้ ดูไปทางหน้าต่างสีละ पीเลียงกำลังป้อนข้าวให้ตาแดงเขียวแก้มยุ้ยทีเดียว ไร้ มีอีกกี่เดือนที่ไปถึงจะได้เห็นหน้าแกอีกก็ไม่รู้ ฉันก้าวขาไม่ออกแล้ว”²

เพียงจันทร์ถูกบิดากีดกันไม่ให้เธอรักกับศักดิ์ เพราะศักดิ์เป็นเพียงลูกจ้างในบริษัท เธอไม่สามารถทำตามความต้องการของบิดาที่จะให้เธอแต่งงานกับผู้ชายคนอื่นได้ และเธอก็ไม่สามารถหนีไปอยู่กับศักดิ์ตามที่เขาต้องการได้เช่นกัน ด้วยเหตุนี้เธอจึงมีแต่ความกลุ้มใจและกังวลใจดังข้อความว่า “คุณพูดในสิ่งที่ไปไม่ได้ คุณพ่อท่านเป็นคนอย่างไร ท่านมุ่งหมายอะไรแล้วไม่เคยเปลี่ยนแปลง ท่านคงจะคร่ำครึไปแต่งงานจนได้...หนีตามกันไป ตายศักดิ์ เอาอะไรมาพูด ชั่งหยาบคายเสียเหลือเกิน”³

ตรึงใจได้ตัดสินใจขอร้องให้วิมคนที่เธอรักแต่งงานกับพี่สาว หลังจากนั้นเธอก็เหมือนคนที่ปราศจากหัวใจ เธอรักวิมมาก แต่ก็ไม่สามารถทำร้ายจิตใจของพี่สาวได้ เธอขอรับความทุกข์ไว้คนเดียว ดังข้อความว่า “ฉันต้องทิ้งหัวเราะและร้องไห้ คือพลอยปิตต่อความสำเร็จของคนคู่หนึ่ง

¹ ไซติ แพร่พันธุ์. “กามวาสี,” ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 2. 2515. หน้า 90-93.

² ไซติ แพร่พันธุ์. “รอยไคร่รอยเกวียน,” ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 2. 2515. หน้า 109.

³ ไซติ แพร่พันธุ์. “สวรรค์คนยาก,” ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 2. 2515. หน้า 123-124.

แล้วก็ให้น้ำตา กับความตรอมใจของตัวเอง...นัยน์ตาทั้งสองก็ประกายและกันถึงความเจ็บปวดภายใน ...พลางปลดมือเขายอก จากป่า แสงเดือนส่องกระจ่างแจ้งเห็นน้ำตาที่คลออยู่ในหน่วยตาทั้งคู่ณัด" ¹

เพื่อนสังเกตเห็นว่า แพงน้องสาวคงจะแอบรักล่อ เธอรู้สึกหึงหวงและไม่พอใจมาก ดังข้อความว่า "เพื่อนมองดูน้องสาวอย่างกราดเกรี้ยวยับยั้งและหมั่นไส้อยู่ในที่ฉันมาพูดให้มันเด็ดขาดลงไปเสียที พี่ล่อจะเอาอย่างไรก็ให้ว่ามา...ไม่มาเก็บมาใส่ใจ ชะช้าอยู่กับนั่งเพื่อน พี่ล่อก็เปรม เพราะได้สำแดงความคะนองมือคะนองใจลู่ปลิ้นเพื่อนเล่นตามสันดานชาย คราวนี้ถึงนั่งแพงเอียงคอออเซาะเข้ามาหาพ่อก็หันหน้าเข้าโลมเล่นนั่งแพง" ²

เพื่อนแสนจะเจ็บช้ำเมื่อรู้ว่าล่อทรยศต่อความรักของเธอ เธออับอายชาวบ้านเมื่อน้องท้องไม่มีพ่อ และยังคงเสียใจอย่างมากเมื่อแพงต้องเสียชีวิตในการคลอดลูก ล่อก็ยังมาย้ำความซ้ำใจของเธอให้เจ็บปวดยิ่งขึ้น เธอจึงต้องต่อว่าล่อ ดังข้อความว่า "พ่อคนดี โกรธที่เขาว่าเป็นคนใจคดรีพ้อพระที่คอยอยู่หรือพ่อ คำพูดที่ว่าพูดต่อหน้าพระและต่อหน้าพ่อรวมกันสองสถานนะยังฟังได้อยู่" ³

แพงรักล่อเหนือสิ่งอื่นใด ตลอดชีวิตของเธอมิแต่ความชอกช้ำ และทนทุกข์ทรมาน เพราะหลงรักล่อ ทั้งๆ ที่รู้ว่าไม่มีสิทธิ์จะรัก เธอต้องพบกับความขมขื่นในชีวิตที่ไม่สามารถบอกใครได้ว่า เธอท้องกับล่อ จนในที่สุดเธอต้องเสียชีวิตลงเพราะการคลอดบุตร ดังที่ล่อกล่าวว่า "คนที่รักฉันมากกว่ารักตัวของมันเองนั้นตาย ลูกฉันซึ่งเกิดแก่ผู้หญิงที่ฉันรักเป็นที่สุดก็ตายแล้ว" ⁴

มัลลิกาไม่กล้าสารภาพความจริงให้บิดามารดาทราบ ว่า เธอรักธนู และธนูก็รักเธอเช่นเดียวกัน เธอจึงมีแต่ความทุกข์ ความอึดอัดตันใจที่ไม่มีทางระบาย และด้วยเหตุนี้เองทำให้เธอล้มเจ็บลง ดังข้อความว่า "เพิ่งทุเลาจากการล้มป่วยอย่างหนักวันนี้ ร่างกายยังแสนกะปลกกะเปลี้ย...ความลับระหว่างฉันกับธนูแดงขึ้น ป้าอ่านสมุดรักเล่มนี้อย่างสบายใจ เมื่อฉันเจ็บไม่ได้สติ" ⁵

¹ โชติ แพร่พันธุ์. "รักแท้." ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 2. 2515. หน้า 140-145.

² โชติ แพร่พันธุ์. "เพื่อนแพง," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 2. 2515. หน้า 161-162.

³ แหล่งเดิม. หน้า 183.

⁴ แหล่งเดิม. หน้า 186.

⁵ โชติ แพร่พันธุ์. "มัลลิกา," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 2. 2515. หน้า 249.

ทัศนีย์นึกถึงความรักระหว่างเธอกับชายคนรัก เธอเป็นคนเอาแต่ใจตนเอง หาเรื่องโกรธเขาบ่อยๆ จนเขาต้องง้อเธอทุกครั้ง ดังข้อความว่า "ทัศนีย์จำบทอนมาตั้งแต่ลงเรือจ้างจะข้ามฟาก เธอพกเอาความระแวงแคลงใจไว้สองวันแล้ว พอลงเรือก็ทำเป็นนายโจทก์ไล่เลียงเขาทันที เธอซักอย่างละเอียดลออ ท่าทางฉุนเฉียวเกรี้ยวกราด เป็นคดีใหญ่โตมากสำหรับผู้หญิงทุกคน" ¹

เวลาผ่านไปแรมปี เธอก็ยังไม่สามารถลืมเขาได้ เธอรู้ตัวดีว่า เธอจะไม่มีความสุขไปตลอดชีวิตถ้าฝืนใจแต่งงานกับคนที่เธอไม่รัก ดังนั้นไม่ว่ามารดาจะพลอบจะขู่อย่างไร ทัศนีย์ก็ร้องไห้ ทั้งยื่นกรานปฏิเสธ ไม่ยอมเข้าพิธีหมั้นในสี่วันข้างหน้า ดังข้อความว่า "...แต่มาบัดนี้ ไม่อาจห้ามน้ำตาได้ เพราะทุกสิ่งเด่นชัดขึ้นราวกับเหตุเพิ่งเกิดขึ้นเมื่อวันวาน ในที่สุดก็เห็นว่าเธอลืมเขาไม่ได้ มันใหญ่หลวงเกินไปที่จะลืม" ²

รำเพยเป็นคนที่มื่ออารมณ์โรแมนติคจนบางครั้งขาดเหตุผลดังเช่นในตอนที่สามีกำลังหิวข้าว เธอก็พยายามให้เขารับประทานกระท้อนลอยแก้ว ขนมที่มีความหลังอันหวานชื่นในอดีต เมื่อสามีตอบว่า เธอกลับโกรธและขว้างปาข้าวของในบ้านจนเสียหาย ดังข้อความว่า "นี่ไม่ใช่รำเพยคนเก่าของฉันเสียแล้ว รำเพยคนโน้นแกล้งเหมือนเธอ...ผู้ถูกถามยื่นหน้าซีดริมฝีปากเม้ม บอกอาการประจำตัวว่าน้อยใจ...ข้ามแก้วใส่ลอยแก้วก็เลื่อนจากโต๊ะลงไปกระจายอยู่กลางพื้น ฉันจะสาบานเสียเที่ยว ที่นี้ไม่ทำอะไรไว้ให้กินอีกละ ทำแล้วเจ็บใจนัก" ³

จันทร์กระพ้อรักอยู่กับเคลือบ แต่ตามสายตาของบิดาเห็นว่า เคลือบเป็นคนไม่ดี ทำตัวเป็นอันธพาล ซึ่งทำให้จันทร์กระพ้อกลัวใจที่บิดามองเคลือบผิดไปดังข้อความว่า "ข้าพุดอะไรไม่ได้ดอกพ่อเคลือบ ข้าไม่รู้จะพุดยังงี้...ฝ่ายข้าพั้นข้อเกลียดชังพ่อเคลือบไม่เคยคิดเลย เว้นแต่พ่อนั้นแหละแกล้งไม่ชอบ" ⁴

เจ้าแม่อยู่หัวศรีสุดาจันทร์ทรงพยายามทำทุกอย่าง แม้แต่การใช้กลอุบายยกสายหยุด

¹ โชติ แพร่พันธุ์. "อารมณ์," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 2. 2515. หน้า 263.

² แหล่งเดิม. หน้า 275.

³ โชติ แพร่พันธุ์. "หลังจากผู้ชาย," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 2. 2515. หน้า 282-283.

⁴ โชติ แพร่พันธุ์. "เรื่องธรรมดา," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 2. 2515. หน้า 293-294.

นางพระกำนัลให้แก่พันบุตรศรีเทพ เพื่อปิดความรักให้ออกไปจากหัวใจ แต่พระนางก็ต้องพ่ายแพ้แก่อำนาจของความรัก และความพยายามของพันบุตรศรีเทพ ความทุกข์ที่พระนางไม่สามารถจะตัดพระทัยให้เลิกรักพันบุตรศรีเทพได้นี้เป็นความทรมานแสนสาหัส ดังข้อความว่า

อันแต่พระชัยราชาสิ้นแล้วไม่กล้าเข้าในที่นี้ มีจิตอาวธถึงพระเป็นเจ้ายังอยู่ นางกษัตริย์ถึงตรงนี้ก็อดร้องไห้ไม่ได้ แล้วเรามาผูกใจด้วยท่านพันบุตรครั้งนี้ ถึงกับที่ความหลังครั้งผัวเก่า กวนใจมิให้กล้าอย่างขึ้นมาพิจารณาแล้ว ดูจะมีสินรูกมาบังคับให้ใจจ้อด้วยท่าน จึงคิดแล้วอดให้มิได้เพราะสังหรณ์ครั้งนี้ คือการวิบัติแห่งตัวเป็นแท้...แต่ตลอดราตรีมิได้หลับลงเลย รสสัมผัสดีมีดื่อกำกับอารมณ์ข้างหนึ่ง ก็บังเกิดกลัดกลุ้มมิได้สบายตัว¹

สายหยุดหลงรักพันบุตรศรีเทพ ในขณะที่เขาไม่ได้สนใจเธอ ทำให้เธออดน้อยใจไม่ได้ จนบางครั้งถึงกับทำกิริยาที่ไม่ดีต่อเขา เธอพยายามทำทุกวิถีทางเพื่อให้ได้อยู่ใกล้พันบุตรศรีเทพ แต่เขาก็ไม่สนใจ ทำให้เธอรู้สึกผิดหวังและเสียใจ ดังข้อความว่า "ยिनคนที่ตัวจงจิตจงรักว่าเป็นเพื่อนความสองแพร่ง ซึ่งฟังได้กัณห์ว่าเป็นนัยกระทบถึงคนกระนั้น สาวงามที่เลี้ยงราชบุตรก็หน้าซีดเพราะความน้อยใจ...ตกคำก็ไม่เป็นอันร่าเริงดูเคย ล่วงยามพาพระศรีศิลป์เข้าที่นิทราแล้ว ตัวอยู่ผู้เดียวยามวิเวกวอกก็เหมโหมพุงช่านวิสัยน้ำใจสาวเพ็งริเริ่มผูกพันชาย"²

โลมใจรักอยู่กับภรรย แต่ภรรยต้องเดินทางไปดูงานที่ต่างประเทศ และบิดาก็ขัดขวางความรักของเธอ เนื่องจากภรรยมีฐานะยากจน โลมใจไม่สามารถทำตามความต้องการของบิดาได้ ยิ่งใกล้วันกำหนดเดินทางของภรรย เธอก็ยังไม่สบายใจดังข้อความว่า "พวกคนใช้บนตึกใหญ่ก็มีข้อกระชับกระซิบแสดงความสงสารคุณโลมใจ ที่นับวันแต่มีสีหน้าแห้งเหี่ยว...โลมใจได้แต่คร่ำครวญอยู่ในห้อง...ไม่มีความแรงร้อนในที่ใดจะมีมากมายเสมอที่อารมณ์รักเราร้อน"³

¹ โชติ แพร่พันธุ์. "รักหลังราชบัลลังก์," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 1. 2515. หน้า 292-294.

² แหล่งเดิม. หน้า 220-224.

³ โชติ แพร่พันธุ์. "มุ่มมิด," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 2. 2515. หน้า 7.

การศึกษาข้อมูลที่ปรากฏในเรื่องสั้น ยาชอบสร้างตัวละครให้มีลักษณะทางอารมณ์ดังนี้

1. อารมณ์ที่ให้ความสุข ได้พักตร์พริ้ง โฉมฉาย จิระวัต บังอร ม.จ.อุษา ประคอง มาลี ผาณิต อัมพวัน กฤษณา ปอง เพ็ญจันทร์ ตรึงใจ เพื่อน แพง มัลลิกา ทศนีย์ รำเพย จันทรกระพ้อ เจ้าแม่อยู่หัวศรีสุดาจันทร์ สายหยุด และโลมใจ

2. อารมณ์ที่ให้ความทุกข์ ได้แก่ พักตร์พริ้ง โฉมฉาย จิระวัต บังอร ม.จ.อุษา ประคอง มาลี ผาณิต อัมพวัน กฤษณา ปอง ตรึงใจ เพื่อน แพง มัลลิกา ทศนีย์ รำเพย เจ้าแม่อยู่หัวศรีสุดาจันทร์ สายหยุด และโลมใจ

การวิเคราะห์ลักษณะทางอารมณ์ของตัวละครทั้งหมด 22 ตัว จะเห็นได้ว่าตัวละครทุกตัวมีลักษณะทางอารมณ์เหมือนบุคคลธรรมดาทั่วไป ที่มีทั้งอารมณ์ดีและไม่ดีปะปนกันไปในคนเดียวกัน ยาชอบสร้างตัวละครสตรีให้มีอารมณ์ทั้ง 2 ด้าน ไม่ว่าจะเป็นตัวละครที่มีบทบาทเป็นนางเอก หรือตัวเอกอื่นๆ ต่างก็มีลักษณะทางอารมณ์ที่คล้ายคลึงกัน มีพฤติกรรมที่แสดงออกในขณะต้องเผชิญกับสถานการณ์ต่างๆ ไกลเคียงกัน จะต่างกันบ้างก็ขึ้นอยู่กับภูมิหลังของตัวละครนั้นๆ

พักตร์พริ้งเป็นตัวละครที่มีอารมณ์ทั้ง 2 ด้าน เมื่อมีความรักเธอก็เป็นผู้หญิงที่มีเสน่ห์ ช่างฉอเลาะ เอาอกเอาใจผู้ที่เธอรัก เธอจะแสดงความรักต่อทองจันทร์โดยไม่เกรงกลัวต่อสายตาของผู้ใด ทั้งในที่สาธารณะและที่เปิดเผย แต่ในยามที่เธอโกรธและไม่พอใจขึ้นมา เธอก็ไม่สามารถเก็บความรู้สึกไว้ได้ เธอได้กล่าววาทะที่ประหัดประหารทองจันทร์จนเขาทนไม่ได้ ทำให้เธอต้องสูญเสียเขาไป

สำหรับจิระวัตเธอมีความรักที่มั่นคงต่อทองจันทร์ ถึงแม้ว่าเธอจะผ่านการสมรสมาแล้วก็ตาม เธอก็ยังคงรักทองจันทร์ไม่เสื่อมคลาย เมื่อเธอตกลงใจใช้ชีวิตคู่ร่วมกับทองจันทร์ เวลาผ่านไปไม่นาน เธอก็มีความโลภขึ้นมา ต้องมีเงินมากๆ เพื่อสร้างฐานะให้มั่นคงและร่ำรวย มีสิ่งต่างๆ พร้อมตามความต้องการ ถึงแม้ว่าเธอจะมาจากครอบครัวที่ไม่ได้ยากจนแต่อย่างใด และสามีเก่าก็เป็นพ่อค้าที่มีเงินทองพอสมควร แต่ความต้องการของเธอก็มีไม่สิ้นสุด เธอเกิดความโลภเมื่อเห็นหนทางที่จะได้เงินมาโดยไม่ต้องลงทุนอะไรเลย เพียงแค่ให้ทองจันทร์เขียนหนังสือขายมากๆ เท่านั้น เธอไม่พยายามเข้าใจในงานเขียนของสามี เธอเข้าใจแต่ว่าเมื่อต้องการให้สามีเขียนหนังสือ เขาก็ต้องเขียนได้ ซึ่งความจริงเขาทำไม่ได้ตามที่เธอต้องการ เธอจึงเกิดความน้อยใจ เสียใจ และโกรธสามีที่ไม่เข้าใจเธอ ชีวิตคู่ของจิระวัตจึงต้องพินาศลงเพราะความไม่รู้จักพอของเธอนั่นเอง

ม.จ.อุษา มีความรักที่มั่นคงต่อทองจันทร์ แต่ในขณะเดียวกันก็ทรงมีอารมณ์อ่อนไหว และโดยเฉพาะมักจะทรงมีพระทัยอ่อนกับมารดา เมื่อเห็นมารดาร้องไห้ และพูดให้ฟังถึงความไม่คู่ควรระหว่างเธอกับทองจันทร์ ซึ่งเป็นแค่ชายสามัญชนมีอาชีพเป็นนักประพันธ์เท่านั้น มารดาพูดอยู่

เป็นประจำ ทำให้ท่านหญิงกลุ่มพระทัยมากขึ้น ต่อมาเริ่มคิดและเริ่มเห็นด้วยกับมารดาว่า ทรงทำผิดที่มารักและใช้ชีวิตคู่กับทองจันทร์ และเพราะอารมณ์อันอ่อนไหวนี้เอง จึงทำให้ชีวิตคู่ของเธอต้องจบสิ้นลง ถึงแม้ว่าเธอจะได้เพียรพยายามอธิบายให้ทองจันทร์เข้าใจอย่างไรก็ตาม แต่ก็ไม่เป็นผลสำเร็จ

ผาณิตน้อยใจพัลลภที่ย้ายให้เธอไปทำงานในที่ใหม่ เธอต่อว่าพัลลภถึงความไม่ยุติธรรมที่ต้องการเอาคนอื่นมาทำงานแทนเธอ เธอรู้สึกผิดหวังในตัวพัลลภที่หลงเคลมและชื่นชมในความสามารถของเขา จากความน้อยใจและเข้าใจผิดนี้เองที่ทำให้พัลลภต้องบอกความจริงให้ผาณิตทราบ จนในที่สุดเธอต้องตกเป็นภรรยาของพัลลภ เพราะความอ่อนต่อโลก การขาดความรักความอบอุ่นมาตั้งแต่เล็ก การเป็นเด็กกำพร้าที่มีแต่แม่หม่มคอยดูแลและทำหน้าที่แทนมารดา ขาดความรักจากบิดา เมื่อได้รับความรัก การปลอบโยนและคำหวานจากพัลลภที่เธอเองก็แอบชื่นชมเขาอยู่แล้ว เธอก็หลงเคลิบเคลิ้ม และยินยอมเป็นภรรยาของพัลลภอย่างง่ายดาย ตัวละครเหล่านี้ทั้งพัลลภ พริ้ง จีระวัต ม.จ.อุษา และผาณิต ล้วนแล้วแต่เป็นตัวละครที่มีอารมณ์หลากหลาย เหมือนสตรีทั่วไปที่มีทั้งอารมณ์รัก โลภ โกรธ หลง หึงหวง เศร้า เสียใจ ซึ่งเป็นเรื่องธรรมดาในชีวิตจริง

ส่วนเพียงจันทร์ มัลลิกา จันทรกระพ้อ และโลมใจ เป็นตัวละครที่มีอารมณ์รักที่มั่นคง แม้ว่าจะมีเหตุการณ์ต่างๆ ทำให้เธอเสียใจ และน้อยใจบ้าง แต่การได้รับการศึกษา ได้รับความรัก ความอบอุ่นจากผู้ปกครอง ได้รับการอบรมเลี้ยงดูมาอย่างดี และเธอโชคดีที่มีคนรักที่เป็นคนดี มีความมานะพยายาม จนสามารถฟันฝ่าอุปสรรคต่างๆ ไปได้ ทำให้ชีวิตของเธอจึงมีความสุขในที่สุด

ยาขอบสร้างตัวละครสตรีทุกคนให้มีทั้งอารมณ์ที่ให้ความสุข และอารมณ์ที่ให้ความทุกข์ ไม่ว่าจะเป็นอารมณ์ดีใจ สนุก เศร้า โกรธ ฯลฯ ซึ่งล้วนแต่เป็นอารมณ์ที่สามารถเกิดขึ้นได้กับคนทุกคน โดยเฉพาะสตรีที่ย่อมมีอารมณ์ละเอียดอ่อนมากกว่าบุรุษ ยาขอบไม่ได้สร้างให้ตัวละครที่มีบทบาทเป็นนางเอกมีอารมณ์ในด้านดีเพียงอย่างเดียว ซึ่งทำให้ชีวิตมีทั้งสมหวังและผิดหวังควบคู่กันไป ยาขอบได้เน้นให้เห็นว่า การเป็นผู้หญิงที่ไม่โง่ง่าย มีอารมณ์ร้อนอย่างรำเพย ก็มีชีวิตที่มีความสุขและสมหวังได้ ถ้าได้สามีที่เข้าใจและเห็นใจภรรยา มีความรักที่มั่นคง พร้อมทั้งจะให้ภักย์ภรรยาเสมอเมื่อทำผิด ตัวละครสตรีของยาขอบจึงเหมือนผู้หญิงจริงๆ ที่มีอารมณ์ มีเลือดเนื้อ มีชีวิต มีความรู้สึกที่สัมผัสได้

2.3 คุณธรรมในการดำเนินชีวิต

คุณธรรมในการดำเนินชีวิต เป็นลักษณะทางนามธรรมที่แสดงให้เห็นถึง คุณงามความดี ความถูกต้อง ความที่ควรกระทำที่เกิดขึ้นในความรู้สึกนึกคิดทางจิตใจ และเป็นแรงผลักดันให้มีการประพฤติปฏิบัติตนไปในทางที่ถูกต้องดีงามเป็นที่ยอมรับของสังคมและบุคคลทั่วไป

ยาขอบสร้างตัวละครสตรีให้มีคุณธรรมในการดำเนินชีวิตดังนี้

2.3.1 ความมกตัญญูทเวท

ความมกตัญญู หมายถึงความรู้สึกสำนึกในบุญคุณ หรือประโยชน์ของผู้อื่นที่มีต่อตน ทเวทคือการกระทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ตอบแทน

พัทธรพริงเป็นตัวละครที่มีความมกตัญญูต่อบิดามารดาเธอยอมแต่งงานกับผู้ชายที่เธอไม่รักเพื่อตามใจบิดาทั้งๆ ที่เธอกำลังรักทองจันทน์ ดังข้อความว่า "แม่งามคนที่รักผมก่อนที่จะถูกผู้ชายอายุ 35 ใช้นเงินหนึ่งหมื่นมาจับตัวไป...ดิฉันทำตามใจท่านผู้ใหญ่พอแล้ว" ¹

จระวัดเป็นตัวละครที่มีความมกตัญญูต่อบิดามารดาเธอยอมแต่งงานกับผู้ชายที่เธอไม่ได้รักเพื่อตามใจบิดามารดาทั้งๆ ที่เธอกำลังรักทองจันทน์ ดังข้อความว่า "คุณลุงยกจระวัดให้คบหบดีหนุ่มผู้หนึ่ง เขาเป็นคนดีพร้อม ดิฉันคุณลุงเห็นว่า ไม่จำเป็นที่ท่านจะต้องถามความสมัครใจของจระวัดเสียเลย" ²

มาลี เป็นตัวละครที่มีความมกตัญญูต่อบิดามารดา เธอยอมแต่งงานกับผู้ชายที่เธอไม่รักเพื่อตามใจบิดามารดาทั้งๆ ที่เธอกำลังรักประมาณ ดังข้อความว่า "หล่อนมีผิวแล้ว แต่งงานกับหลวงไพรัช ชายที่ไม่เคยนิกรรักเลยสักนิด แต่หล่อนก็ต้องจำใจแต่งทั้งที่ความสัมพันธ์ระหว่างหล่อนกับคุณประมาณยังประสานเกลียวกันเขม็ง...กว่าจะได้สำนึกตัวสแม่สาวน้อยมาลีก็ได้รับบอกแกมบังคับว่าท่านจะยกเธอให้เป็นภรรยาหลวงไพรัช, ผู้ชายซึ่งเธอเกลียดหน้าเป็นสุดแสน" ³

2.3.2 ความเสียสละ

ความเสียสละ หมายถึงการยอมสละสิ่งที่เราควรได้รับ หรือมีอยู่ให้แก่ผู้อื่น เพื่อประโยชน์สุขของผู้อื่นหรือส่วนรวม

โฉมฉาย เป็นตัวละครที่มีความเสียสละเพื่อความรัก เธอตัดสินใจจากทองจันทน์ไป

¹ ไซติ แพร์พันธ์. "รักและร้าง," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 1. 2515. หน้า 62.

² แหล่งเดิม. หน้า 21.

³ ไซติ แพร์พันธ์. "มารหัวใจ," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 1. 2515. หน้า 172.

เพราะคิดว่า เธอเป็นผู้ทำลายความสุขของสามี ทำให้สามีเบื่อบ้าน เธอลงโทษตนเองด้วยการตัดสินใจจากเขาไป ด้วยความรู้สึกที่ชอกช้ำอย่างที่สุด ดังข้อความว่า "โหมต้องการใช้ชีวิตของตัวทั้งหมด เพื่อความสุข ความเจริญของคุณ จึงขอลาเพื่อความสุขสำราญของหนูหัวของโหมสืบไป"¹

ประคอง เป็นตัวละครที่มีความเสียสละ เพื่อความรัก เธอต้องหนีจากทวนมาเพราะไม่สามารถทนเห็นความทุกข์ที่ทวนพยายามปิดบังด้วยการดื่มเหล้าจนเมาได้ เมื่อเขาได้ตัดสินใจจะรับผิดชอบในชีวิตของเธอ หลังจากที่เธอได้หย่าขาดจากสามี ดังข้อความว่า

หล่อนขอโทษที่ทำให้ความไม่สบายใจให้แก่คนใจร้อนและฉุนเฉียวง่าย ประคองกล่าวว่า หล่อนเข้าใจดีว่าข้าพเจ้ารักน้องผัวของหล่อนเพียงไร เพราะฉะนั้นไม่เคยคิดเลยที่จะเอาตัวเองเข้ามาขัดขวางความสุขนี้ แม่หญิงผู้นำสงสารคนนั้นขอร้องว่า ขอให้เราอย่าได้พบกันภายในเดือนนี้เลย หล่อนอ้างเหตุผลข้อนี้ว่า ถ้าดิฉันพบคุณในขณะนี้ ขณะที่หัวใจกำลังดื่มด่ำในอภัยตาย คุณทวนที่ปรากฏในวันนี้ ดิฉันก็จะตัดสินใจชีวิตเป็นอย่างอื่นไม่ได้ นอกจากจะขอให้ผู้ชายคนหนึ่งรับผิดชอบไว้เป็นเพียงลับๆ²

ตริงใจเป็นตัวละครที่เสียสละความรักเพื่อพี่สาวของเธอ เธอและวิมรักกัน ทั้งๆ ที่วิมรักพี่สาวของเธออยู่แล้ว แต่เขารักตริงใจมากกว่า จึงขอเธอแต่งงาน แต่เธอไม่สามารถทำร้ายจิตใจพี่สาวของเธอได้ เธอจึงขอร้องให้วิมแต่งงานกับพี่สาว ส่วนเธอยินดีเสียสละและยินดีรับความทุกข์ไว้เอง ดังข้อความว่า

ฉันรักพี่มากกว่าที่พี่เตือนรัก และฉันก็เชื่อใจอีกนั่นแหละว่า ในครั้งโน้นฉันจะแย่งวิมมาจากพี่เตือนใจเมื่อไรก็ได้ แต่ฉันอดทนพอที่จะไม่ทำเช่นนั้น ฉันรู้ว่าพี่เตือนไม่มีใจอันแข็งและอดทนพอกับการที่จะเสียวิมของแกไป...ปล่อยฉันตามประสาของฉัน ซึ่งแสวงหาความสุขด้วยใจของตนเอง ฉันยินดีที่พบพี่วิมคนเก่าในคืนนี้ แต่วันต่อไปไม่ได้ จะกลับไปอยู่เสียกับคุณแม่

¹ โชติ แพร่พันธุ์. "รักและร้าง," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 1. 2515. หน้า 89.

² โชติ แพร่พันธุ์. "หล่อนชั่วเพราะชาย," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 1. 2515.

และนั่นขอให้รู้เถิดว่า วิมได้ทำลายความสุขชั้นสุดท้ายของดิฉันเสียแล้ว¹

แพง เป็นตัวละครที่เสียสละความรักเพื่อความสุขของพี่สาว เธอรักลอมและไม่เคยคิดที่จะแย่งลอมมาจากพี่สาว เธอพร้อมที่จะทำทุกอย่างเพื่อลอม แม้แต่ชีวิตก็สละให้ได้ ดังข้อความว่า "ฉันไม่ได้รักพี่ลอม เพราะพี่ลอมไม่มีเจ้าของ ฉันไม่ได้รักพี่เพราะเหตุอะไรทั้งนั้น ฉันรักพี่เพราะว่าฉันเกิดมาสำหรับพี่ ถ้าเพื่อนเขาเป็นคนดี แม้ว่าฉันตกไปเป็นน้อย ใช้ฉันให้ไถนอย่างควายฉันก็ไม่ปริปาก"²

2.3.3 ความศรัทธาต่อศาสนา

ความศรัทธาต่อศาสนา หมายถึงการยึดมั่นเชื่อมั่นประพฤติปฏิบัติตามคำสอนทางศาสนา ให้ความเคารพและทะนุบำรุงศาสนาให้เจริญรุ่งเรือง

บังอรได้รับการอบรมจากแม่และยายให้มีความศรัทธาในศาสนา ทั้งในชีวิตประจำวัน และการปฏิบัติตามประเพณีนิยม จนในที่สุดเธอแก้ปัญหาชีวิตด้วยการหนีไปบวชซึ่งข้อความว่า "บนที่นอน จึงมีแต่หนังสือธัมมะธัมโม...คุณยายบอกให้ทราบว่าคุณบวชเป็นชีขึ้นไปอยู่ที่เพชรบุรี"³

มัลลิกา ก่อนนอนทุกคืน มัลลิกาจะสวดมนต์ไหว้พระ ดังข้อความว่า "ในค่ำคืนนี้ ฉันตั้งต้นสวดมนต์ให้เขาดีขึ้น จำเริญขึ้น...ด้วยกุศลผลบุญซึ่งฉันซื้อตรงต่อพ่อแม่ แม้จะลับหลังท่านดังนี้ ขอให้สวรรค์อุปถัมภ์คำจูนฉัน ช่วยฉันและเขา ถ้าโชคในอนาคตของเขาดีพอสำหรับฉัน"⁴

จำเริญ เป็นตัวละครที่ปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนา ดังข้อความว่า "คืนนั้นหลังจากสวดมนต์แล้ว เธอนอนเอาแก้มแนบไว้กับหลังมือข้างที่ได้ถูกเขาดบ เพื่อปลอบประโลมเมื่อตอนเย็น"⁵

¹ ไซติ แพร่พันธุ์. "รักแท้," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 2. 2515. หน้า 146-148.

² ไซติ แพร่พันธุ์. "เพื่อนแพง," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 2. 2515. หน้า 185.

³ ไซติ แพร่พันธุ์. "รักและร้าง," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 1. 2515. หน้า 115-138.

⁴ ไซติ แพร่พันธุ์. "มัลลิกา," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 2. 2515. หน้า 203-216.

⁵ ไซติ แพร่พันธุ์. "หลังจากผู้ชาย," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 2. 2515. หน้า 280.

เจ้าแม่อยู่หัวศรีสุดาจันทร์ ทุกครั้งที่ไม่สบายพระทัย เจ้าแม่อยู่หัวศรีสุดาจันทร์จะยึดเอา ศาสนาเป็นที่พึ่ง ดังข้อความว่า

ตั้งจิตเจริญภาวนาจนสิ้นอาวธนาเอาพระคุณรัตนตรัยทั้งปวงมาปกป้องพระยอดฟ้าราชบุตร สำเร็จกิจ... ครั้นรุ่งนางพระยาแม่อยู่หัวศรีสุดาจันทร์บำเพ็ญวัตรเสด็จออกกลานในถวายเป็นบาตร แก่พระสมณะผู้ใหญ่แล้ว... ลูกใหญ่ยอดฟ้าประจักษ์แล้วท่านนางจึงนำความไปอธิษฐานกล่าวบน พระปฏิมาอันศักดิ์สิทธิ์ ให้ลูกใหญ่ข้าพเจ้าหายแต่ในพริ้งเกิด แม้นลูกใหญ่หายที่ใช้โดยเร็ว นอก กว่ารูปเทียนดอกไม้อัน ข้าพเจ้าจะถวายสรวายสุวรรณสะพายแล่งแก่ปฏิมาพระพุทธรเจ้าองค์ ประจำหอพระข้างในแห่งเรานั้น¹

2.3.4 ความเป็นผู้มีวัฒนธรรม

ความเป็นผู้มีวัฒนธรรม หมายถึง ความเป็นผู้มีระเบียบแบบแผนในการปฏิบัติ เพื่อดำเนิน ชีวิตและดำรงรักษาไว้ซึ่งขนบธรรมเนียมประเพณีอันเป็นที่ยอมรับของสังคมนั้นๆ

บึงอรได้รับการอบรมให้ถือเคร่งในเรื่องโซกลางและความคิดเก่าๆ ดังข้อความว่า “บึงอร รับมรดกแห่งการอยู่ในประเพณีเก่ามาแต่คุณแม่คุณยาย เพราะฉะนั้น ทุกอย่างได้ดำเนินไปอย่างดงาม ในธรรมเนียมประเพณี... บึงอรไปได้รับการอบรมสั่งสอนจากท่านผู้ใหญ่ของเธอเพิ่มเติมมาใหม่ และได้ เริ่มใช้กับผมพร้อมกับที่เริ่มระวังประเพณีและสวัสดิมงคลทั้งหลายนั้นด้วย”²

จันทร์กระพ้อ เป็นตัวละครที่เป็นผู้มีวัฒนธรรมและปฏิบัติตามประเพณีนิยม จันทร์กระพ้อ ได้ไปร่วมงานประเพณีทำบุญตักบาตรทราย เป็นประจำทุกปี ดังข้อความว่า “เป็นกิจที่ทำสืบเนื่อง กันมาหลายปี จนเกือบจะเป็นธรรมเนียมของพวกบ้านแปง บ้านเลน ชาวบางปะอินอยู่แล้ว ซึ่งหลาย คินติดๆ กันของเดือนสี่ ขณะข้างขึ้นก่อนมาทางแสงเดือนปรากฏชัด ผู้แก่ผู้เฒ่าลงมาถึงหนุ่มสาว กำลังรุ่นละนองก็ขี่เรือไปลอยลำชุมนุมกันอยู่ที่ท้ายเกาะ... มีเรือสองลำหญิงหนึ่งชายหนึ่งเกิดพายลำไม้ ทันหมู่”³

¹ ไซติ แพร์พันธ์. “รักหลังราชบัลลังก์,” ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 1. 2515. หน้า 213-286.

² ไซติ แพร์พันธ์. “รักและร้าง,” ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 1. 2515. หน้า 131.

³ ไซติ แพร์พันธ์. “เรื่องธรรมดา,” ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 2. 2515. หน้า 289-290.

2.3.5 การไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น

การไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น หมายถึง การไม่ลู่อำนาจความอยากของตนด้วยการล่วงเกินในสิ่งที่เจ้าของหวงแหน หรือเป็นของบุคคลอื่น

หม่อมเจ้าหญิงอุษา เป็นตัวละครที่ไม่ทำผิดศีลธรรม โดยไม่ละเมิดของรักของผู้อื่น เธอต้องมาประทับที่หัวหินเพื่อหนีการเป็นชายาร่วมกษัตริย์กับพระเชษฐภคินีถึงแม้ว่าท่านแม่จะเต็มใจยกเธอให้ก็ตาม ดังข้อความว่า “เธอไม่ถูกกับเสด็จแม่ และท่านพี่ซึ่งเป็นชายาของเจ้าใหญ่ นายโตของพระญาติฝ่ายเขยนี้เอง เสด็จแม่และท่านพี่จึงมีความเห็นว่า เธอควรอ่อนโยนผ่อนตามพระทัยพระญาติพระองค์นั้นในข้อที่ต้องพระประสงค์ท่านหญิงอุษาเป็นชายาด้วย คือเจ้าใหญ่นายโตพระองค์นั้นต้องประสงค์จะเสวยเสียทั้งพี่ทั้งน้อง”¹

ตรึงใจยังไม่สามารถตัดความรักได้ แต่เธอก็สามารถชนะใจตนเองที่ไม่คิดจะทำลายความรักของพี่สาวไม่ว่าจะโดยกาย วาจาหรือใจ ดังข้อความว่า “ความมุ่งมาดปรารถนาอันยิ่งใหญ่ที่ขออนุญาตคุณแม่อุตติตามพี่สาวมาอยู่นี้ ไม่อาจหยอกที่จะสารภาพว่า เพราะอยากอยู่ใกล้คนที่ดิฉันรักยิ่งกว่าชีวิต อยู่ใกล้เท่าที่ชนบประเพณีจะอนุญาตได้”²

2.3.6 ความอดทนอดกลั้น

ความอดทนอดกลั้น หมายถึง ความเข้มแข็ง ความบึกบึน ความหนักแน่นของจิตใจที่สามารถยืนหยัดต่อสู้กับการกระทบกระทั่งของสถานการณ์และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยไม่แสดงอาการหวั่นไหวใดๆ ทั้งสิ้น

ประกอบมีชีวิตแต่งงานที่มีความผิดหวัง เธอมีสามีที่เจ้าชู้และยังใช้กิริยาวาจาหยาบคาย ชอบทำร้ายร่างกายภรรยา ยามโกรธ เธอต้องอดทนกับการกระทำของสามีตลอดมา ดังข้อความว่า “พูดถึงการเอาใจ ดิฉันจนปัญญาไม่รู้จะเอาใจเธออย่างไรอีก ไม่เคยขัดใจแม้ในเรื่องชู้สาวกับรายอื่นๆ ที่แล้วๆ มา ไม่เคยตามไปหวงหึงซึ่งเคยเหมือนเขาทั้งหลาย แต่ในคราวที่เธอไปติดพันใครคนหนึ่งเข้า

¹ ไซติ แพร์พันธุ์. “รักและร้าง,” ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 1. 2515. หน้า 166.

² ไซติ แพร์พันธุ์. “รักแท้,” ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 2. 2515. หน้า 146.

ก็เป็นต้องรุกรานดิฉันทุกครั้งไป...แต่พอรู้ว่าถูกจ้างมองที่ได้ช็อคกล่อนก็เตาแหวดาดูของข้าพเจ้าออก แล้วทอดแขนที่มีรอยเขียวววมซ้ำแนวใหญ่นั้น ปล่อยชายเสื้อลงมาปิดเสีย" ¹

แพง มีความมอดทนเป็นเลิศ เธอไม่เคยแสดงตัวว่าเป็นภรรยาของล่อ และไม่ได้บอกให้ ล่อรู้ว่าเธอท้อง จนกระทั่งเธอสิ้นชีวิตไปเพราะการคลอดบุตร ดังข้อความว่า "แล้วเมื่อเย็นวานนี้ ลูกอี แพงตาย เห็นเดือนเห็นตะวันอยู่ได้เพียงยี่สิบเจ็ดวัน ลูก...ลูกที่ผลาญชีวิตแม่มันเสียตั้งแต่แว้อออกมา จากท้อง ลูกที่ทำความอับอายขายหน้าให้แก่แม่แก่ป้า ตลอดถึงตาของมัน ลูกที่เขาเลื่องลืออื้อฉาวไป หัวฟุ้งท้ายฟุ้งว่าเกิดจากอีแม่ใจง่ายและอายพ่อใจคด" ²

2.3.7 ความรับผิดชอบ

ความรับผิดชอบ หมายถึงความรู้สึกลำบากในจิตใจ เมื่อทำอะไรหรือมีหน้าที่อะไรแล้ว ต้อง ทำให้สำเร็จและได้ผลดี และจะต้องยอมรับผลที่เกิดขึ้นทั้งผิดและชอบด้วยความเต็มใจ ไม่บอกปิด ความรับผิดชอบไปให้ผู้อื่น และพร้อมที่จะปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น

กฤษณา เป็นตัวละครที่มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ เธอเป็นผู้หญิงที่คำนึงถึงหน้าที่ของ ภรรยา มากกว่าความรัก แม้ว่าเธอจะไม่สามารถลืมความรักครั้งแรกได้ แต่เธอก็ตั้งใจอย่างมั่นคงที่จะ เป็นภรรยาที่ดีของสามี ดังข้อความว่า "ฉันขออ้อนวอนว่าอย่าทิ้งพระนครทองเที่ยวไปไหนอีกเลยนะ คะ อยู่ที่นี่อยู่ด้วยกันใกล้ๆ ฉันชวนให้คุณทำผิดหรือ เราจะผิดอะไรเล่า เมื่อเราไม่ได้อยู่ใกล้กันท่านองชู้ เราจะรักกันอยู่ในใจ แต่กายเราไม่ผิดหน้าที่ เราจะรักกันอย่างบริสุทธิ์ใจยิ่งกว่าชู้รัก ยิ่งกว่าพี่ น้อง...เรายังมีเรื่องบ่วงกัน คือความรู้จักมนุษยธรรมของเราเอง" ³

เจ้าแม่อยู่หัวศรีสุตาจันทร์ ทรงเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระยอดฟ้าพระราชโอรสซึ่งยัง เยาว์พระชันษา ทรงทำหน้าที่บริหารบ้านเมืองทั้งฝ่ายในและฝ่ายหน้า ดังข้อความว่า "การฝ่ายในทั้ง

¹ ไซติ แพร์พันธ์. "หล่อนชั่วเพราะชาย," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 1. 2515. หน้า 528-529.

² ไซติ แพร์พันธ์. "เพื่อนแพง," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 2. 2515. หน้า 182.

³ ไซติ แพร์พันธ์. "กามวาสี," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 2. 2515. หน้า 85-87.

สิ้นก็ตกแก่งนางชนนีศรีสุดาจันทร์...แต่จะเลี้ยงให้ลูกสมบูรณ์โดยหน้าที่มารดาก็มากแล้ว ยังจะเลี้ยงลูกให้บรรลุมิพระเจ้าอยู่หัวอันประเสริฐเห็นยากกว่ายากเล่า... นางพระยาแม่อยู่หัวก็อุตสาหะ พระยอดฟ้าออกว่าราชการเมื่อใด ก็เอาฉากตั้งกำบังนั่งรับฟังข้อราชการอยู่" ¹

2.3.8 ความกล้าหาญและเชื่อมั่นในตนเอง

ความกล้าหาญ หมายถึง ความอาจหาญเก่งกล้าในการทำ ความดี โดยไม่พรันพรึงต่อศัตรูหรืออุปสรรคใดๆ ความเชื่อมั่นในตนเองคือความแน่ใจ หรือมั่นใจในความสามารถของตนว่าจะกระทำการต่างๆ ได้สำเร็จถูกต้องและมีเหตุผล

เพียงจันทร์ มีความกล้าหาญที่จะเผชิญกับความยากลำบากทุกอย่าง เธอพร้อมที่จะแต่งงานกับศักดิ์ ถึงแม้ว่าบิดาจะไม่เห็นด้วย เธอเชื่อมั่นว่า เขาสามารถจะเป็นผู้นำในชีวิตของเธอได้ และแน่ใจว่าถึงจะไม่ได้ทำงานที่บริษัทของบิดา แต่ศักดิ์ก็ยังสามารถหาทางประกอบอาชีพและเลี้ยงดูเธอได้ ดังข้อความว่า "ฉันเก็บเงินประจำวันแล้วจะกลับไปพูดกับคุณพ่อถึงเรื่องของเรา เมื่อท่านไม่กรุณาหน้าที่ของฉันก็มีเพียงว่า เป็นเมียนักเขียนคนหนึ่งที่ยากจน และกำลังแสวงหาชื่อเสียง ส่วนนอกนั้นเป็นหน้าที่ของคุณ" ²

ทัศนีย์ เป็นตัวละครที่มีความกล้าหาญและเชื่อมั่นในตนเอง เธอแน่ใจว่าไม่สามารถล้มความรักครั้งแรกได้ เธอรู้ตัวดีว่าจะไม่มีความสุขไปตลอดชีวิตถ้าฝืนใจแต่งงานกับคนที่ไม่ได้รัก ดังนั้นไม่ว่ามารดาจะปดอบจะขู่อย่างไรทัศนีย์ก็ยังปฏิเสธที่จะเข้าพิธีหมั้นในสัปดาห์หน้า ดังข้อความว่า "พวกญาติตกใจกันทั้งบ้าน เมื่อทัศนีย์เปลี่ยนความสมัครใจ ไม่ยอมรับหมั้นของนายชูชอกต้อง...ทัศนีย์ยืนคำอยู่ว่าการแต่งงานเป็นแง่เดียวสำคัญที่สุดในชีวิต เธอยังรักนายชูชอกต้องไม่มากพอ トラบใดที่ยังไม่พบคนที่แน่ใจว่าเธอจะรักเขาได้จริงจังแล้ว ก็ขออยู่ครองความเป็นสาวไปจนจบชีวิต" ³

¹ โชติ แพร่พันธุ์. "รักหลังราชบัลลังก์," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 1. 2515.

หน้า 208-211.

² โชติ แพร่พันธุ์. "สวรรค์คนยาก," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 2. 2515. หน้า 130.

³ โชติ แพร่พันธุ์. "อารมณ์," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 2. 2515. หน้า 276.

2.3.9 ความเป็นผู้มีสติ รู้จักยับยั้งชั่งใจ

ความเป็นผู้มีสติ หมายถึง การตั้งมั่นอยู่ในความไม่ประมาท ระมัดระวัง ควบคุมกาย วาจาใจ ให้ทำ พูด คิด ในทางถูกต้องงดงาม ไม่ก่อให้เกิดความผิดพลาดขึ้นได้ การรู้จักยับยั้งชั่งใจ คือการรู้จักห้ามใจตนเองไม่ให้คิดโนโนทางชั่ว ให้คิดแต่สิ่งดีงาม

เพียงจันทร์ รักอยู่กับศักดิ์ที่ฐานะยากจนและบิดาไม่เห็นด้วย ต้องการให้เธอตามใจท่าน ศักดิ์จึงชวนเธอหนีไปด้วยกัน แต่เธอมีสติรู้จักยับยั้งชั่งใจ และรักศักดิ์ศรีของตนเอง จึงไม่เห็นด้วยกับ ศักดิ์ ดังข้อความว่า

หนีตามกันไป ตายศักดิ์เอาอะไรมาพูด ช่างหายบคายเสียเหลือเกิน...คุณพูดง่ายเกินไป ไม่คิดถึงคำติฉินนินทาเสียเลย...แต่อีกข้อหนึ่งคุณพ่อเป็นคนโมโหร้าย เมื่อเกิดเรื่องพรรค์นี้ท่านอาจตามฆ่าศักดิ์และฆ่าฉันเสียก็ได้...ยังกะ ฉันยังเห็นง่ายเท่าคุณเห็นไม่ได้ ถึงอย่างไรเราก็ยังเป็นคนผิดประเพณี เพื่อนฝูงที่รู้จักมักคุ้นทั้งหลายคงจะเห็นห่างไป ฉันไม่ใช่เพียงจันทร์คนเก่า ไหนเล่าใครเขาจะมาคบค้าสมาคมด้วย¹

โลมใจรักกับกรรม และกรรมต้องการที่จะผูกมัดโลมใจให้ตกเป็นภรรยา เพื่อความมั่นคงก่อนที่จะเดินทางไปต่างประเทศ แต่โลมใจไม่ยอมและขอร้องให้กรรมเห็นใจ พร้อมทั้งให้เข้าใจว่าเป็นเรื่องไม่ถูกต้อง ดังข้อความว่า “รอไว้ถึงวันในคราวที่เราตกลงใจในการเช่นนั้นแน่ ทั้งนี้ไม่ใช่เพราะฉันห่วงเนื้อตัว เพราะยังไม่มีความแน่ใจในพี่ แต่...ใช่...ฉันไม่รู้จะอธิบายให้พี่เข้าใจอย่างไร ถึงความรู้สึกข้างในของฉันว่ามันยังไม่ถึงการที่สมควร”²

2.3.10 ความขยันหมั่นเพียร หมายถึง ความมานะบากบั่นเอาการเอางาน ความพยายามในการปฏิบัติกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งอย่างสม่ำเสมอโดยไม่ท้อถอย เพื่อให้งานนั้นสำเร็จ

โฉมฉาย เป็นตัวละครที่มีความขยันหมั่นเพียร และสำนึกในหน้าที่ของการเป็นแม่ศรี

¹ ไซติ แพร่พันธุ์. "สวรรค์คนยาก," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 2. 2515. หน้า 124-126.

² ไซติ แพร่พันธุ์. "มูมมิด," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 2. 2515. หน้า 26.

เรือนที่จะต้องปรนนิบัติสามี เธอได้รับการอบรมมาแบบผู้หญิงสมัยเก่า และเชื่อว่าการปรนนิบัติที่ดีนั้นสามารถมัดใจสามีไว้ได้ ดังข้อความว่า "การปรนนิบัติ เอาใจอย่างดีพิเศษของเธอทำให้ผมค่อยๆ ซึมซับ และมึนอะไรใหม่ๆ เกิดขึ้นในใจ...โคมฉายกลายเป็นเครื่องทำงานแทนมือเท้าของผมเสียแล้ว...คุมเสื้อ 5 เม็ดของผมนั้นจำเป็นต้องกลัดด้วยมือเธอทุกครั้ง นี่เป็นตัวอย่างเพียง 1 ใน 1000" ¹

2.3.11 ความละเอียดและเกรงกลัวต่อการกระทำชั่ว

ความละเอียดและเกรงกลัวต่อการกระทำชั่ว หมายถึง ความรู้สึกละเอียดแก่ใจตนเอง ไม่กล้ากระทำความชั่วความผิดทั้งในที่ลับและที่แจ้ง มองเห็นความชั่วความผิดเป็นสิ่งที่น่ารังเกียจและกลัวผลร้ายต่อความชั่ว พยายามหลีกเลี่ยงให้ไกลที่สุด เกรงกลัวต่อความเสียหาย ความเดือดร้อนอันเกิดจากการกระทำนั้นๆ

ผาณิตได้ตกเป็นภรรยาของพลเอก ทำให้เธอเป็นทุกข์และเสียใจมาก มโนธรรมในใจคอยเตือนเธอว่า การเป็นเมียอยู่นั้นไม่ถูกต้อง เธอได้รับความขมขื่นและปวดร้าวอยู่ตลอดเวลา ดังข้อความว่า

ในทางที่บัดนี้กลายเป็นคนมีผิวแล้ว ก็เจ็บปวดรวดร้าวอยู่แล้ว ข้าเป็นผิวที่ได้มาจากการละเมิดสิทธิของผู้อื่นความเจ็บปวดก็ประหนึ่งใจจะขาดอีกเล่า...จะบอกตนเองเป็นอย่างอื่นไม่ได้ นอกจากช่วงเป็นผู้หญิงที่ใจร้ายใจเร็ว ประการหลังนั้นมันทำความเจ็บปวดให้ใหญ่ยิ่งกว่าทุกประการ...ผาณิตรู้สึกหวิวๆ รวกับจะเป็นลม ภาพอันมีชีวิตอยู่เบื้องหน้านั้น คือผู้หญิงคนหนึ่งซึ่งเธอเคยรักและนับถือในความโอบอ้อมอารี กำลังเป็นทุกข์ถึงสามีของเขาว่าจะมีหัวใจไปฝากฝังกับผู้หญิงอื่น อนิจจา นี่ถ้าหากคุณอัมพวันรู้ว่าผู้หญิงอื่นนั้นคือเราเอง...²

2.3.12 ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ หมายถึง การกระทำที่แสดงถึงความมีน้ำใจโอบอ้อมอารีต่อผู้อื่น อัมพวัน เป็นผู้หญิงที่มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้ได้บังคับบัญชา ดังข้อความว่า "อัมพวัน

¹ โชติ แพร่พันธุ์. "รักและร้าง," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 1. 2515. หน้า 85-87.

² โชติ แพร่พันธุ์. "เมียน้อย," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 1. 2515. หน้า 693-694.

ก็เป็นผู้ที่มีความสมบัติและอภัยย่นับได้ว่าเป็นที่ยกย่องสรรเสริญของคนที่ได้เข้ามารู้จักคุ้นเคยด้วยทั่วไป...เมื่อได้อัมพวันเหยียบเข้ามาในสถานที่ที่สามี่เธอเป็นผู้จัดการ เมื่อนั้นผู้ทำงานในสำนักงานนี้จะพากันยินดี"¹

การศึกษาข้อมูลที่ปรากฏในเรื่องสั้น 15 เรื่อง ยาชอบสร้างตัวละครสตรีให้มีคุณธรรมในการดำเนินชีวิต สรุปได้ดังนี้

1. ความกตัญญูทวดเวที ได้แก่ พักตร์พริ้ง จิระวัต และมาลี
2. ความเสียสละ ได้แก่ โคมฉาย ประคอง ตรึงใจ และแพง
3. ความศรัทธาต่อศาสนา ได้แก่ บังอร มัลลิกา รำเพย และเจ้าแม่อยู่หัวศรีสุดาจันทร์
4. ความเป็นผู้มีวิถนธรรม ได้แก่ บังอร และจันทร์กระพ้อ
5. การไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น ได้แก่ ม.จ.อุษา และตรึงใจ
6. ความอดทนอดกลั้น ได้แก่ ประคอง แพง
7. ความรับผิดชอบ ได้แก่ กฤษณา และเจ้าแม่อยู่หัวศรีสุดาจันทร์
8. ความกล้าหาญและเชื่อมั่นในตนเอง ได้แก่ เพียงจันทร์ และทัศนีย์
9. ความเป็นผู้มีสติ รู้จักยับยั้งชั่งใจ ได้แก่ เพียงจันทร์ และโลมใจ
10. ความขยันหมั่นเพียร ได้แก่ โคมฉาย
11. ความละเอียดและเกรงกลัวต่อการกระทำชั่ว ได้แก่ ผาณิต
12. ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ได้แก่ อัมพวัน

สำหรับปอง เพื่อน และสายหยุด เป็นตัวละครที่ผู้เขียนไม่ได้กล่าวถึงในด้านคุณธรรมแต่อย่างใด

การวิเคราะห์คุณธรรมในการดำเนินชีวิตของตัวละครสตรีผู้วิจัย พบว่ายาชอบสร้างตัวละครสตรีให้มีคุณธรรมในการดำเนินชีวิตหลายประการ เช่น ความกตัญญูทวดเวที ความอดทนอดกลั้น ความรับผิดชอบ ความเป็นผู้มีสติยับยั้งชั่งใจ ความละเอียดและเกรงกลัวต่อการกระทำชั่ว เป็นต้น ตัวละครเหล่านี้ต่างได้รับการอบรมเลี้ยงดู อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ต่างกัน จึงมีวิถีชีวิตที่แตกต่างกันไปตามความประพฤติและการปฏิบัติตน

¹โชติ แพร่พันธุ์, "เมียน้อย," ใน รวมอมตะนิยายยาชอบ เล่ม 1. 2515. หน้า 717-718.

ตัวละครอย่าง ม.จ.อุษา เธอเป็นผู้ที่มีคุณธรรมประจำใจ ไม่ยอมตกเป็นชายาร่วมกัสดา กับพระเชษฐภคินี ทั้งๆ ที่เธอทราบวามารดาเป็นใจและยินดี เธอยอมทนลำบาก ต้องหนีไปประทับที่ หัวหิน ยอมทนมีชีวิตที่เรียบง่าย เพราะไม่ต้องการเป็นภรรยาของใคร การที่ ม.จ.อุษามีความคิดเช่นนี้ เป็นเพราะเธอเกิดมาในชาติตระกูลที่สูงส่ง ได้รับการศึกษาสูง มีความคิดที่เป็นอิสระที่ไม่ยอมตกเป็นทาสของประเพณีคฤมณชน เช่นเดียวกับตริ่งใจ เธอไม่ยอมตกเป็นภรรยาของวิม ทั้งๆ ที่เธอรักวิมอย่างที่สุด และวิมก็รักเธอมากด้วย วิมพร้อมที่จะบอกความจริง ให้พี่สาวของเธอทราบว่าเธอและเขารักกัน และวิมเชื่อมั่นว่าเดือนใจคงยินยอมให้ตริ่งใจน้องสาวมีสามีเดียวกับเธอ เนื่องจากเดือนใจเป็นผู้หญิงที่อ่อนแอ เป็นผู้ตามและรักน้องมาก แต่ตริ่งใจไม่สามารถทำร้ายจิตใจพี่ของเธอได้ เธอยอมทนทุกข์ทรมานเพราะความรักที่ไม่สมหวังอย่างนี้ตลอดไป ดีกว่าจะยอมละเมิดสิทธิของผู้อื่น โดยแย่งคนที่พี่สาวรักมาเป็นของเธอ เธอยอมเจ็บปวดเองดีกว่าจะทำให้บิดา มารดา พี่สาว ผิดหวังในความประพฤติของเธอ การที่ตริ่งใจไม่ยอมตกเป็นภรรยาของวิม เป็นเพราะเธอได้รับการอบรมเลี้ยงดูมาดี ได้รับการศึกษาจากโรงเรียนที่มีชื่อเสียง เธอเป็นผู้หญิงที่มีความคิดเป็นของตัวเอง มีจิตใจที่เข้มแข็งกว่าพี่สาว และที่สำคัญ เธอรักพี่สาวของเธอมาก เธอทนไม่ได้ถ้าพี่จะมองเธอด้วยความผิดหวัง และต้องเจ็บช้ำเพราะเธอ

สำหรับแพง เธอเป็นผู้หญิงที่มีความอดทนอดกลั้นเป็นเลิศ เธอแอบหลงรักลอซึ่งเป็นคนรักของพี่สาวมานานแล้ว เธอยอมให้เพื่อนด่าว่าเธอต่างๆ นานา เนื่องจากเพื่อนเกิดความหึงหวงเธอ เพราะเธอรักลอและรักอย่างที่ไม่ต้องการสิ่งใดตอบแทน แต่แล้วโดยไม่คาดคิดมาก่อน เธอก็ต้องตกเป็นภรรยาของลอ เธอไม่เคยเรียกร้องสิทธิของเธอและไม่เคยแสดงตัว เธอยินดีแลเห็นวันวิวาห์ของลอและเพื่อน แต่เหมือนเขาทั้งสองมิใช่คู่ครองกัน จึงมีเหตุให้วันวิวาห์เลื่อนไปเรื่อยๆ นับตั้งแต่นั้นไม่สบาย และต่อมาเกิดอุทกภัยที่หมู่บ้าน แพงก็ยังเก็บความลับ ความขมขื่นและความทุกข์ในความผิดปกติของร่างกายตนไว้อย่างเงียบๆ ไม่บอกให้ใครทราบ แม้แต่ลอสามีที่เธอรัก เมื่อลอกลับมาหลังจากนำกระบือหนีภัยธรรมชาติแล้ว เขาจึงได้พบเพียงศพของแพงที่ได้เสียชีวิตไปเพราะการคลอดบุตร การที่แพงยอมเจ็บปวดและอดทนเช่นนี้ เป็นเพราะเธอกลัวพ่อและกลัวพี่สาวของเธอมาก กลัวพี่จะดูด่าว่ากล่าวอย่างเสียๆ หายๆ เหมือนกับที่เธอเคยโดนมาแล้วหลายต่อหลายครั้ง แพงเป็นเด็กสาวที่ซื่อๆ จิตใจที่สะอาดบริสุทธิ์ เมื่อเธอรักลอเธอก็รักอย่างมั่นคงโดยไม่เปลี่ยนแปลง ทั้งๆ ที่รู้ว่าลอรักเพื่อนมาก เธอไม่เคยคิดแย่งลอมาจากพี่ เธอขอรักลอข้างเดียวตลอดไป และขอรับในความผิดที่เธอได้กระทำไว้เพียงคนเดียว

ส่วนเพียงจันทร์เธอเป็นตัวละครที่มีความกล้าหาญที่จะเผชิญกับความยากลำบากทุกอย่าง เพื่อจะได้ทำอะไรตามใจตนเองบ้าง ด้วยการได้แต่งงานกับชายที่เธอรัก การที่เพียงจันทร์กล้าแหวก

วงล้อมของประเพณีนั้น ไม่ใช่เรื่องที่หญิงสาวที่ได้รับการอบรมมาดีและเคารพเชื่อฟังบิดามารดาจะกระทำได้ง่าย แต่เธอกำลังทำเช่นนั้นเพราะเธอรักศักดิ์มาก เธอรู้สึกอบอุ่นใจในความเป็นผู้นำของเธอ เธอเชื่อมั่นว่าเขาสามารถจะเป็นผู้นำในชีวิตของเธอได้เป็นอย่างดี ความยากจนของศักดิ์ไม่ใช่สิ่งสำคัญที่บิดาจะมาอ้างและขัดขวางการแต่งงานของเธอ เพียงจันทร์คิดโดยรอบคอบแล้ว เธอจึงตัดสินใจที่จะเผชิญหน้ากับบิดา และบอกถึงการตัดสินใจของเธอ ซึ่งถ้าบิดาไม่เห็นใจเธอก็พร้อมที่จะไปใช้ชีวิตคู่ร่วมกับศักดิ์ และยอมรับความลำบากด้วยความยินดี

ตัวละครอย่างผาณิต หลังจากที่เธอตกเป็นภรรยาของพัลลภแล้ว มโนธรรมในใจของเธอคอยเตือนเธอตลอดเวลาว่า การเป็นเมียของเขานั้นไม่ถูกต้อง ทำให้เธอเกิดความละอายและเกรงกลัวต่อการกระทำชั่ว ทุกครั้งที่คิดถึงเหตุการณ์ที่ผ่านมาระหว่างเธอและพัลลภ ผาณิตมีแต่ความทุกข์ร้อนกระสับกระส่าย เพราะหาทางออกให้แก่ตัวเองไม่ได้ การที่ผาณิตเป็นทุกข์และเสียใจมากมาย เพราะเธอเป็นหญิงสาวที่ได้รับการอบรมมาดี และพยายามดำเนินชีวิตเช่นกุลสตรีที่ดีมาตลอด และการทราบความจริงในความทุกข์ของอัมพวันก็บอกความในใจให้เธอทราบว่า ถ้าพัลลภมีเมียน้อยอัมพวัน คงทนไม่ได้ ความทุกข์ในใจทำให้เธอไม่กล้าสู้หน้าอัมพวัน และตลอดเวลาที่ผ่านมาอัมพวันมีแต่ความหวังดีให้เธอความละอายต่อบาปของผาณิตเช่นนี้เป็นความทุกข์ทรมานที่เผาผลาญจิตใจของเธอเรื่อยมา

ส่วนโลมใจ เป็นตัวละครที่มีสติรู้จักยับยั้งจิตใจตนเอง เธอไม่ยอมให้ภรรยาล่วงเกินเธอทั้งๆ ที่เธอรักภรรยามาก ภรรยาขอร้องให้เธอยอมเป็นของเขาก่อนที่เขาจะเดินทางไปดูงานที่ต่างประเทศ เพื่อเขาจะได้มั่นใจในตัวเธอ แต่เธอไม่สามารถทำตามที่เขาต้องการได้ ทั้งๆ ที่เธอรู้ว่าภรรยารักเธอมาก เหตุการณ์ในคืนนั้นจบลงด้วยดี เนื่องจากในขณะที่ภรรยากำลังขอร้องโลมใจอยู่นั้น บิดาของภรรยาแอบฟังอยู่นอกห้องและรู้เหตุการณ์ตลอด จึงเข้าไปขัดจังหวะก่อน แต่ถึงแม้บิดาของภรรยาจะไม่เข้าไปขัดขวาง โลมใจก็คงไม่ยอมทำผิด เนื่องจากเธอเป็นสตรีที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูมาดี มีการศึกษาสูง เป็นที่รักของครอบครัว และเธอเชื่อว่าความรักระหว่างเธอกับภรรยาจะต้องไม่มีอุปสรรค ไม่จำเป็นที่จะต้องประพฤติดี เพื่อให้บิดาจำเป็นต้องยินยอมในเรื่องที่เกิดขึ้น เธอมั่นใจถึงความรักของบิดาที่มีต่อเธอและเห็นใจเธอกับภรรยา

จะเห็นได้ว่า ตัวละครสตรีของยาขอบล้วนแต่เป็นผู้ที่มีคุณธรรมในการดำเนินชีวิต คุณธรรมที่มีอยู่ในตัวละครแต่ละตัวมีสาเหตุที่เหมาะสม ควรแก่การเป็นไปได้และเป็นเหตุเป็นผลกัน

บทที่ 3

วิเคราะห์บทบาทของสตรีในเรื่องสั้นของยาขอบ

การวิเคราะห์บทบาทของสตรีในเรื่องสั้นของยาขอบ ผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางในการศึกษาไว้ดังนี้

1. บทบาทด้านเศรษฐกิจ

1.1 ด้านอาชีพ

1.2 ด้านการครองชีพ

2. บทบาทด้านครอบครัว

2.1 ฐานะบุตร

2.2 ฐานะภรรยา

2.3 ฐานะมารดา

3. บทบาทด้านสังคม

3.1 ฐานะทางสังคม

3.2 การร่วมกิจกรรมของสังคม

การวิเคราะห์บทบาทของสตรี ในด้านเศรษฐกิจ ด้านครอบครัว และด้านสังคมนี้ โดยแท้จริงแล้วไม่สามารถแยกเนื้อหาออกจากกันได้โดยเด็ดขาด ทั้งนี้เพราะบทบาททั้งสามด้านมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด แต่เพื่อความสะดวกในการวิเคราะห์ ผู้วิจัยจึงได้แยกเนื้อหาทั้งสามด้านออกจากกัน เนื้อหาใดเน้นหนักไปในเรื่องใดก็นำไปวิเคราะห์ในเรื่องนั้น

1. บทบาทด้านเศรษฐกิจ

ในอดีตสตรีมีบทบาทเฉพาะภายในครอบครัวเป็นสำคัญจนกระทั่งมาสู่ยุคการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 สตรีเริ่มมีบทบาททางด้านเศรษฐกิจขึ้นมาบ้าง สตรีเริ่มเข้ามามีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจเคียงคู่กับบุรุษ ในลักษณะเริ่มออกไปประกอบอาชีพนอกบ้าน ดังที่ บุญยงค์ เกศเทศ¹ กล่าวไว้ในหนังสือ สถานภาพสตรีไทย สรุปได้ว่า ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475

---

¹ บุญยงค์ เกศเทศ. สถานภาพสตรีไทย. 2532. หน้า 8.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยให้สิทธิและเสรีภาพแก่ประชาชนทั้งชายและหญิงเท่าเทียมกันในเกือบทุกด้าน เป็นต้นว่า ด้านการเมือง สังคม การศึกษา การประกอบอาชีพ ทำให้สตรีไทยมีโอกาสประกอบอาชีพได้ทัดเทียมกับบุรุษอยู่บ้าง

ยายชอบเป็นผู้หนึ่งที่เริ่มเสนอความคิดนี้ ผ่านทางเรื่องสั้นโดยให้ตัวละครสตรีออกไปประกอบอาชีพนอกบ้าน แม้ว่ายายชอบจะสร้างให้ตัวละครลักษณะนี้มีเพียงส่วนน้อยก็ตาม จากการศึกษาเรื่องสั้นสามารถแยกประเด็นในการศึกษาบทบาทด้านเศรษฐกิจของสตรีได้ 2 ประเด็นดังนี้

1.1 ด้านอาชีพ

จากการศึกษาบทบาทด้านอาชีพของสตรี ผู้วิจัยพบว่า ยายชอบได้สร้างให้ตัวละครสตรีมีการประกอบอาชีพเพียงส่วนน้อย ตัวละครสตรีส่วนใหญ่จะไม่ได้ประกอบอาชีพใดเป็นหลัก เนื่องจากผู้เขียนไม่ได้เน้นให้เห็นถึงความสำคัญ และความจำเป็นในการประกอบอาชีพของสตรี ดังเช่น พักตร์พรึง ประคอง กฤษณา เธอเหล่านี้ล้วนแล้วแต่มีสามีที่เป็นเจ้าของกิจการ มีบริษัทเป็นของตัวเอง เธอจึงไม่มีความจำเป็นต้องออกไปประกอบอาชีพนอกบ้านและไม่ได้มีส่วนช่วยดูแลกิจการของสามี เนื่องจากมีผู้ดูแลอยู่แล้ว

สำหรับ ม.จ.อุษา ทศนีย์ ตรังใจ และโลมใจ เธอก็เป็นสตรีที่มีบิดามารดามีฐานะร่ำรวย จึงไม่มีความจำเป็นที่จะออกไปประกอบอาชีพนอกบ้านเช่นเดียวกัน ส่วนตัวละครสตรีที่มีฐานะปานกลางอย่างโฉมฉาย จิระวัต บังอร อัมพวัน และรำเพย ผู้เขียนก็ไม่ได้เน้นให้เห็นความสำคัญของการออกไปประกอบอาชีพ และแม้แต่เพื่อน แพง และจันทร์กระพ้อ ซึ่งเป็นสาวชาวบ้าน ก็ไม่ได้ประกอบอาชีพเช่นเดียวกัน

ตัวละครที่ผู้เขียนได้สร้างให้มีบทบาทด้านอาชีพในลักษณะออกไปประกอบอาชีพนอกบ้านได้แก่ ผาณิต และเพียงจันทร์

ผาณิต เป็นตัวละครสตรีที่ทำงานในตำแหน่งเลขานุการของบริษัทพิมพ์บทประพันธ์แห่งหนึ่ง เดิมเธอทำงานในหน้าที่พนักงานพิมพ์ดีด และเมื่อเวลาผ่านไปจนพัลลภได้รับตำแหน่งเป็นผู้จัดการของบริษัท เธอก็ได้ทำหน้าที่เป็นเลขานุการซึ่งทำงานให้กับพัลลภโดยตรง ดังข้อความว่า

ด้วยการคิดทบทวนนี้ ทำให้ผาณิตหวนระลึกนึกถึงนับแต่แรกที่ได้เริ่มรู้จักเขา ซึ่งเป็นเวลาที่ล่วงไปเกือบ 5 ปี แล้ว ครั้งโน้นพัลลภ ยิ่งพูน ยังไม่ใช่เป็นบุคคลซึ่งเป็นแก่นสำคัญของกิจการในสำนักงานเหมือนเดี๋ยวนี เขาเป็นคนเก่าของสำนักงานก่อนเธอเพียงปีเดียว ดังนั้นเมื่อเธอเข้างาน พัลลภกับเธอจึงมีความเป็นอยู่อย่างเพื่อนร่วมงาน เพราะฐานะและตำแหน่งงานไม่สู้

จะเลื่อมล้ำกัน เธอทำงานในตำแหน่งเลขและพิมพ์ดีด...ผาณิตไม่ค่อยน้อยใจที่เพื่อนในงาน
ชั้นเดียวสูงขึ้นไปจนกลายเป็นนายโดยตรง หรือผู้ประกาศิตแก่เธอในที่สุด¹

นอกจากผาณิตจะทำงาน ในหน้าที่เลขานุการแล้ว พลลยังมีความเห็นว่า เธอควรจะไป
รับตำแหน่งประชาสัมพันธ์ของบริษัทที่มีชาวสิงคโปร์เป็นเจ้าของกิจการอีกด้วย เนื่องจากเจ้าของ
บริษัทต้องการคนที่ไว้ใจได้และเขาเคยเห็นผาณิตมาแล้ว ผาณิตจะได้ทำงานด้านใดต่อบจดหมาย ติดต่อ
และรับรองลูกค้าของบริษัทแห่งใหม่ ดังข้อความว่า

คุณจะได้งานดี จำตาแก่กริฟฟินเอเยนต์ขายกระดาษที่เข้ามาจากสิงคโปร์แล้วมาหาผมเมื่อ
สี่ห้าวันนั้นได้ไหมละ ตานั่นแหละเมื่อคืนกินข้าวด้วยกัน แกปรารถนาได้คนซึ่งไม่เพียงแต่จะ
ใช้งานทางติดต่อ ยังจะต้องไว้ใจให้เป็นตัวแทนติดต่อบรองลูกค้าให้ได้ ขณะแกต้องวิ่งไป
สิงคโปร์ระหว่างที่ห่างทางกรุงเทพฯ ยังไม่ได้เปิดใหม่สัก 3 เดือน มีสเตอร์กริฟฟินชอบคุณ
มากเพราะแกเห็นตัว จำผาณิตได้อยู่แล้ว บอกว่าดูผาตๆ เหมือนลูกสาวของแกมาก²

เพียงจันทร์เป็นตัวละครสตรีที่ทำงานในตำแหน่งผู้ช่วยผู้จัดการ ซึ่งมีนายไทย วิทิต บิดา
ของเธอเป็นเจ้าของและผู้จัดการ หลังจากที่กิจการของบริษัทมั่นคง และได้วางระบบการทำงานไว้ดี
แล้ว นายไทย วิทิต ก็ไว้ใจให้เพียงจันทร์เป็นผู้จัดการโดยตรง ดังข้อความว่า "นายไทย วิทิต เป็น
หลวงไทยวิทิต โดยไม่ต้องทำราชการ ก็เพราะความเป็นเจ้าของ ไทยอินตัสตรี เพียงจันทร์ วิทิต ซึ่งรู้ใจ
และรู้งานคุณพ่อของเธอดี เป็นผู้ช่วยผู้จัดการ หรือจะกล่าวให้ถูกแท้ก็ควรจะว่าตัวผู้จัดการเองทีเดียว
เพราะเดี๋ยวนี้กิจการของไทยอินตัสตรีเป็นรูปร่างปักแผ่นดีพอที่หลวงไทยวิทิตเจ้าของและผู้จัดการจะ
ไม่ต้องใช้เวลาทั้งหมดมาประจำอยู่กับงานแล้ว"³

จากการวิเคราะห์บทบาทด้านอาชีพของสตรี จะเห็นได้ว่ายาขอบสร้างตัวละครสตรีให้มี
บทบาทด้านอาชีพเพียง 2 ตัว คือ ผาณิต และเพียงจันทร์ ผาณิตทำงานนอกบ้านเพียงเพื่อไม่อยากจะอยู่

¹ ไซติ แพร่พันธุ์. "เมียน้อย," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 1. 2515. หน้า 664-665.

² แหล่งเดิม. หน้า 670.

³ ไซติ แพร่พันธุ์. "สวรรค์คนยาก," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 2. 2515. หน้า 115.

ว่างและต้องการเพื่อนที่รู้ใจไม่ได้มีความจำเป็นที่จะต้องออกไปทำงานนอกบ้านเพื่อหารายได้มาช่วยเหลือครอบครัว และการทำงานของผาณิตก็ไม่ได้มีความสำคัญกับการดำเนินเรื่องและเนื้อเรื่องเท่าใดนัก แต่ผู้เขียนสร้างให้ผาณิตทำงานนอกบ้านก็เพียงเพื่อเสริมบทบาทของตัวละครว่าเป็นผู้มีความสามารถ มีความรู้เท่านั้นเอง ส่วนเพียงจันทร์ซึ่งทำงานอยู่ในบริษัทของบิดา ก็เพียงเพื่ออธิบายให้เห็นว่าตัวละครมีฐานะร่ำรวย และทำงานเพียงให้รู้ว่ามีส่วนช่วยในกิจการของบิดาเท่านั้น ยาขอบไม่ได้สร้างให้เพียงจันทร์มีบทบาทสำคัญในการบริหารกิจการของบริษัท เพียงจันทร์ทำหน้าที่เป็นผู้จัดการก็เนื่องจากบิดาเห็นว่ากิจการมั่นคงแล้ว และบริษัทก็มีศักดิ์ ซึ่งทำหน้าที่เป็นเลขานุการของบริษัทที่เป็นกำลังสำคัญ

สรุปได้ว่าผู้เขียนไม่ได้ให้ความสำคัญกับการประกอบอาชีพของสตรีเท่าใดนักผู้หญิงทำงานของยาขอบมีเพียงส่วนน้อย และการทำงานของหญิงก็ไม่ได้มีความหมายใดๆ ในทางความสามารถ ความก้าวหน้าในงาน หรือความเข้มแข็งในการหาเลี้ยงชีพด้วยตนเองแต่อย่างใด ยาขอบเพียงแต่เสนอให้เห็นภาพของผู้หญิงทำงานที่มีอยู่ในสังคม และเป็นการเสนอความคิดในเรื่องการทำงานของหญิงที่ไม่เด่นชัดนัก เสนอตามเนื้อเรื่องและตามความคิดของผู้เขียนเท่านั้น

1.2 ด้านการครองชีพ

ยาขอบได้สร้างให้ตัวละครสตรีมีฐานะร่ำรวยเป็นส่วนใหญ่ มีเพียงส่วนน้อยที่ตัวละครเป็นชาวบ้านธรรมดา มีวิถีชีวิต ที่เรียบง่าย เช่น จันทร์กระพ้อ เพื่อน และแพง

จันทร์กระพ้อเป็นสาวชาวบ้านสร้าง มีบิดาเป็นใหญ่บ้านที่มีเงิน ดังข้อความว่า "ข้าไม่ยกู้หัวใจท่านผู้ใหญ่แจ่ม เห็นว่าท่านมั่งมีเป็นปึกแผ่น"¹

ส่วนเพื่อน แพง มีบิดาที่มีอาชีพทำไร่ทำนา เพื่อน แพง เป็นผู้หญิงชาวบ้าน มีหน้าที่ช่วยทำงานบ้าน ไม่ได้มีบทบาทในด้านการครองชีพ ดังข้อความที่พอลล่าถึงแพงว่า "อ๊แพงไปเสียข้างไหน พุทไธ้ มึงจะมีกะใจดักต้มแกงหาน้ำท่ามาให้มันหน่อยก็ได้ ทุกวันนี้ยายลอมันเป็นคนออกแรงเลี้ยง พวกมึงนะไว้ย ให้รู้กันไว้มั่ง"²

ผู้เขียนไม่ได้ให้ความสำคัญในเรื่องการใช้จ่ายภายในครอบครัว ไม่ได้กล่าวถึงความจำเป็น

¹ โชติ แพร่พันธุ์. "เรื่องธรรมดา," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 2. 2515. หน้า 294.

² โชติ แพร่พันธุ์. "เพื่อนแพง," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 2. 2515. หน้า 169.

ในการครองชีพอย่างประหยัดและไม่ได้กล่าวถึงการรู้จักหารายได้พิเศษเพื่อจะได้มีส่วนช่วยเหลือเศรษฐกิจของตนเองและครอบครัวดังนั้นตัวละครดังกล่าวถึงแม้ว่าจะไม่ได้มีฐานะร่ำรวยแต่ก็ไม่ได้มีส่วนช่วยเหลือครอบครัวในการหารายได้ เนื่องจากต่างก็มีความเป็นอยู่ที่ไม่จำเป็นต้องดิ้นรน และไม่ได้ขัดสนในเรื่องรายจ่ายแต่อย่างใด

ตัวละครสตรีนอกเหนือจากที่กล่าวมาก็ล้วนแต่มีฐานะดีทุกคนตัวละครไม่ได้มีปัญหาเรื่องการเงินในครอบครัว ทุกคนต่างมีความเป็นอยู่อย่างสุขสบายตามฐานะ ผู้เขียนจึงไม่ได้ให้ความสำคัญในด้านบทบาทการครองชีพของสตรี แม้แต่จิระวัตซึ่งเป็นภรรยาของทองจันทร์ จิระวัตพยายามกำหนดตารางการทำงานของทองจันทร์ และบังคับให้สามีเขียนหนังสือขายมาก ๆ ก็ไม่ใช่เพราะความขาดแคลนในเรื่องการใช้จ่ายใช้สอย แต่เป็นเพราะนิสัยที่มีแต่ความโลภของจิระวัตนั่นเอง ไม่ใช่เพราะความจำเป็นที่จะต้องดิ้นรนเพื่อหารายได้มาช่วยเหลือครอบครัว

กล่าวได้ว่า ตัวละครสตรีทุกตัวของยาขอบ จะเป็นผู้ที่มีฐานะดีกว่าตัวละครฝ่ายชาย ไม่ว่าจะเป็นตัวละครที่ยังไม่ได้แต่งงาน หรือแต่งงานแล้วก็ตาม เธอเหล่านี้ต่างไม่ต้องพึ่งพาฝ่ายชายในเรื่องการครองชีพ เนื่องจากเธอมีฐานะเดิมที่ดีกว่าจึงเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดความขัดแย้งในเรื่องฐานะทางสังคมที่ทำให้บิดามารดาของฝ่ายผู้หญิงเข้ามามีบทบาทในเรื่องการครองคู่ตลอดถึงชีวิตการแต่งงาน ซึ่งจะได้กล่าวไว้ในบทบาทด้านครอบครัวต่อไป

2. บทบาทด้านครอบครัว

สตรีเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในครอบครัวมาตั้งแต่อดีต แม้ว่าโดยทั่วไปแล้วบุรุษจะเป็นหัวหน้าครอบครัว แต่บทบาททางครอบครัวของสตรีก็ไม่ด้อยไปกว่าบุรุษเท่าใดนัก ดังที่ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช¹ ได้กล่าวถึงสังคมสมัยอยุธยา สรุปได้ว่า สตรีไทยมีสิทธิ์เรื่องกิจการของครอบครัวมากกว่าสตรีในประเทศอื่นในยุคเดียวกัน และสิทธิในด้านนี้สตรีไทยยังมีเท่าเทียม หรืออาจมากกว่าชายอีกด้วย เนื่องจากระบบสังคมบังคับให้ชายต้องออกนอกบ้านไปรับราชการ สตรีจึงต้องรับภารกิจการงานครอบครัวไว้ทั้งหมด

ยาขอบได้สร้างให้ตัวละครสตรีมีเอกลักษณ์เฉพาะตนคือ มีความคิดเป็นของตัวเอง กล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออก แต่ที่สำคัญคือไม่ละทิ้งหน้าที่ของสตรีที่มีต่อครอบครัว เช่น การเคารพ

¹ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช. "สังคมสมัยอยุธยา," หนังสืออ่านประกอบคำบรรยายวิชาพื้นฐานอารยธรรมไทย. 2514. หน้า 165-185.

เชื่อฟังพ่อแม่การปฏิบัติตนในหน้าที่ของแม่บ้านและในขณะเดียวกันยายชอบเสนอแนวความคิดให้เห็นว่าสตรีควรกระทำตนเป็นคู่คิดของสามีได้ด้วย

ผู้วิจัยได้แบ่งประเด็นศึกษาไว้ 2 ประเด็นดังนี้

2.1 ฐานะบุตร

ยายชอบสร้างให้ตัวละครสตรีในฐานะบุตรสาวส่วนใหญ่จะได้มีโอกาสศึกษามากขึ้นกว่าเดิม โดยเฉพาะบิดามารดาที่มีฐานะดี มักจะนิยมให้บุตรสาวเรียนหนังสือจากโรงเรียนดีๆ เช่น โรงเรียนคอนแวนต์ เพื่อจะได้มีโอกาสเรียนรู้ภาษาอังกฤษ ตลอดจนฝึกอบรมกิริยามารยาททางสังคม ดังที่ ก.สุรางคนางค์¹ ก็ได้เสนอภาพผู้หญิงในนวนิยายเรื่องพันทิพา สรุปได้ว่า ในโรงเรียนคอนแวนต์นั้นมีภาษาต่างประเทศให้เลือกเรียน คือ ภาษาฝรั่งเศส และภาษาอังกฤษ โดยจะเรียนตอนเช้าสามโมงครึ่ง ตอนบ่ายเรียนภาษาไทยและเย็บปักถักร้อย หนึ่งในตอนเช้าอาจจะมีชั่วโมงพิเศษก่อนเข้าเรียนตามปกติเพื่อเรียนดนตรีและวาดเขียน

ในฐานะบุตรสาว ยายชอบสร้างให้ตัวละครสตรีมีบทบาท ดังรายละเอียดต่อไปนี้

พัทตร์พริ้งยอมแต่งงานกับผู้ชายที่เธอไม่รักเพราะบิดามารดาเห็นว่าเขาเป็นพ่อค้าที่ร่ำรวยมีอนาคตที่ก้าวหน้า ถ้าพัทตร์พริ้งแต่งงานด้วยก็จะมีชีวิตที่สุขสบายไปตลอดชีวิต แม้ว่าฐานะเดิมจะดีอยู่แล้วก็ตาม ทั้งๆ ที่พัทตร์พริ้งรักอยู่กับทองจันทร์ แต่เธอก็ยอมทำตามความต้องการของบิดา ดังข้อความว่า “แม่ถามคนที่รักผมก่อนที่จะถูกผู้ชายอายุ 35 ใช้เงินหนึ่งหมื่นมาจับตัวไป...ดิฉันทำตามท่านผู้ใหญ่พอแล้ว เมื่อไรดิฉันควรจะทำตามใจตัวเองบ้าง”²

โฉมฉายเป็นเด็กกำพร้า มารดาของทองจันทร์ขอมาเป็นบุตรบุญธรรม ทำให้เธอมีความเคารพรักและเชื่อฟังผู้มีพระคุณ เมื่อมารดารู้ว่าเธอรักทองจันทร์ จึงส่งเธอไปอยู่ในวังเพื่อแยกเธอให้ห่างจากทองจันทร์ โฉมฉายยอมทำตามความต้องการของแม่ ทั้งๆ ที่เธอไม่อยากจะจากทองจันทร์ไป แต่เพื่อผู้มีพระคุณที่รักเธอ ดังข้อความว่า “โฉมฉายแม่หนูน้อยที่คุณแม่เลี้ยงมาจนโตเป็นสาวงามแล้วโฉมฉายคนเดียวกับที่คุณแม่ส่งเข้าไปอยู่ในวังกับคุณน้าเพราะเหตุที่ปรากฏว่า แม่นั้นมาใส่ใจรักผมนั่นเมื่อผมไปประเวณีอยู่บ้านพัทตร์พริ้ง คุณแม่ท่านเหงาจึงไปปรับตัวจากวังออกมาอยู่บ้านอีก”³

¹ ก.สุรางคนางค์. พันทิพา. 2521. หน้า 74-75.

² โซติ แพร่พันธุ์. “รักและร้าง,” ใน รวมอมตะนิยายยายชอบ เล่ม 1. 2515. หน้า 62-63.

³ แหล่งเดิม. หน้า 79.

ถึงแม้ว่าโคมฉายจะเคารพและเชื่อฟังมารตามากแค่ไหนก็ตาม แต่เรื่องสำคัญในชีวิต อย่างเช่นการแต่งงาน โคมฉายก็กลับเป็นบุตรสาวที่ยอมขัดคำสั่งมารดา เธอปฏิเสธผู้ชายที่มาสู่ขอเพราะเธอรักทองจันทร์ ในที่สุดมารดาก็ไม่สามารถขัดขวางเธอได้ ทั้งๆ ที่หวังดีต้องการให้เธอแต่งงานกับผู้ชายที่ดีกว่าทองจันทร์

จิรวัดเคารพและเชื่อฟังบิดามารดา เธอจึงยอมแต่งงานกับผู้ชายที่เธอไม่รักแต่บิดามารดาเห็นว่าเขาเหมาะสมกับเธอ และมีฐานะดี ตอนแรกเธอไม่ยินยอม แต่ในที่สุด เธอก็ไม่สามารถปฏิเสธได้ ดั่งข้อความว่า "คุณแม่ท่านทำสิ่งซึ่งไม่ชอบใจฉัน และพี่ครึ่งหนึ่ง แต่เดี๋ยวนี้ดูกันให้ดีเถอะนะพี่คะ จะเห็นว่าคุณแม่ท่านมีพระคุณแก่ดิฉันเหลือล้น ท่านไม่ให้ผู้ชายคนที่ฉันรัก แต่ท่านให้ของที่ประเสริฐกว่า คือให้คนที่รักฉันสละชีวิต คนที่ตายเมื่อครั้งที่ยังมีชีวิตเคยรัก และคงรักอยู่ในจิรวัดคนเดียว" ¹

ชีวิตคู่ของเธอก็มีความสุขตลอดมา เธอรู้ว่ามารดามีสายตาที่แหลมคมมองคนไม่ผิดพลาด ถ้าสามีไม่ตายเสียก่อนเธอก็คงมีคนที่รักเธอตลอดไป และต่อมาเมื่อมารดาเสียชีวิต เธอก็ได้แต่งงานกับทองจันทร์ โดยที่บิดาเห็นดีด้วย แต่ในที่สุดชีวิตคู่ระหว่างเธอกับทองจันทร์ก็มีปัญหา เธอยอมเชื่อฟังคำสั่งสอนของบิดาอีกครั้งหนึ่งคือไม่ยอมคืนดีกับทองจันทร์ดังที่ทองจันทร์เขียนจดหมายเล่าให้เพื่อนของเขาฟังว่า "ผมรู้ดีว่า ในเรื่องนี้คุณลุงเป็นเจ้าก็เจ้าการอย่างไร ผมทำให้สนใจท่าน คุณลุงมีเลือดคล้ายผมเรื่องเราจึงลงเอยโดยพยายามไม่พูดถึงกัน" ²

บังอรเป็นบุตรสาวที่มีความกตัญญูต่อแม่และยาย เธอให้ความเคารพและเชื่อฟังแม่และยายตลอดมา เมื่อเธอมีปัญหาเกี่ยวกับทองจันทร์เพราะทองจันทร์ไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับความรักในเรื่องสวัสดิมงคลของครอบครัวเธอได้ ทองจันทร์ขอร้องให้เธอแยกตัวไปอยู่กับเขาตามลำพัง แต่เธอไม่สามารถทำตามใจเขาได้ เนื่องจากเธอมีชีวิตที่ผูกพันอยู่กับญาติและประเพณีดั้งเดิม ดังที่ทองจันทร์เขียนจดหมายเล่าให้เพื่อนฟังว่า "ผมออกปากชวนเธอในเดือนที่ห้าว่า เราแยกบ้านออกไปอยู่ของเราตามลำพังเป็นไร บังอรทักท้วง...ผมออกปากชวนบังอรให้แยกไปอยู่ตามลำพังของเราอีก เธอให้เหตุผลในทางทักท้วงอีก" ³

¹ ไซติ แพร์พันธุ์. "รักและร้าง," ใน รวมอมตะนิยายอาบ เล่ม 1. 2515. หน้า 98-99.

² แหล่งเดิม. หน้า 113.

³ แหล่งเดิม. หน้า 134-135.

ม.จ.อุษา หลังจากที่ได้ตกลงใจจะแต่งงานกับทองจันทร์ ม.จ.อุษาจึงตัดสินใจเขียนจดหมายถึงมารดาแจ้งเรื่องให้ทราบ มารดาไม่เห็นด้วยเพราะทองจันทร์เป็นชายสามัญชนที่มีฐานะต่ำต้อยกว่า แต่มารดาก็ไม่สามารถขัดขวางเธอได้ จึงขอร้องให้เธออย่าเพิ่งลาออกจากฐานันดรศักดิ์และถ้ามารดาไปเยี่ยมที่หัวหินวันไหนก็ขอให้ทองจันทร์ไปอยู่ที่อื่น เพราะความเคารพรักมารดา ม.จ.อุษาจึงยอมทำตามและทุกครั้งที่ไปเยี่ยม มารดาจะบอกให้เธอเห็นถึงความแตกต่างระหว่างเธอกับทองจันทร์ จากความเคารพรักที่มีต่อมารดา และจากการเคยเชื่อฟังมารดามาตลอด ทำให้เธออดหัวนไหวตามคำบอกกล่าวของมารดาไม่ได้ จนในที่สุดชีวิตคู่ของเธอก็ต้องพินาศลงดังที่ทองจันทร์เขียนจดหมายเล่าให้เพื่อนฟังว่า "เมื่อเสด็จแม่อุษากลับจากที่นั่นครั้งนั้นแล้ว ผมก็สังเกตเห็นบางอย่างเกิดขึ้นกับท่านหญิงคล้ายกิริยาบังอรในตอนที่เราไปรับโอวาทและอบรมจากคุณแม่และคุณยายของเธอมา" ¹

ประคองเป็นบุตรสาวที่ไม่ยอมเชื่อฟังคำสั่งสอนของผู้ใหญ่ เธอรักกับชวลิต แต่บิดามารดาไม่เห็นด้วย เพราะเชื่อว่าชวลิตเป็นคนไม่ดี ไม่เหมาะสมที่ประคองจะไปแต่งงานกับเขา แต่เธอไม่เชื่อฟังคำเตือนของผู้ใหญ่ เธอตัดสินใจแต่งงานกับชวลิต และต้องพบกับความผิดหวังดังข้อความว่า "ดิฉันมีญาติก็เหมือนไม่มี ก็เพราะมาแต่งงานกับคุณชวลิต ดิฉันเชื่อตาตนเองมากกว่าตาผู้ใหญ่ ท่านปล่อยดิฉันมาจากอก เพราะทนความหัวแข็งของดิฉันไม่ไหว" ²

มาลีเป็นบุตรสาวที่เคารพและเชื่อฟังบิดามารดามาก เธอต้องแต่งงานกับผู้ที่เธอไม่รัก และแถมยังเกลียดอีกด้วย เพราะบิดามารดาเห็นว่า หลวงไพรัชพิสิทธิ์มีฐานะร่ำรวย มีหน้าที่การงานสูง และเหมาะสมกับเธอ มาลีพยายามอ้อนวอน และชี้แจงให้ฟังว่าเธอไม่ได้รักหลวงไพรัชฯ แต่บิดามารดาไม่ฟังคำอ้อนวอนของเธอ เธอจึงจำยอมแต่งงานเพื่อบิดามารดา และตั้งแต่นั้นมาชีวิตของเธอก็พบความทุกข์ทรมานตลอดมา ดังข้อความว่า "แม่สาวน้อยมาลีก็ได้รับบอกแถมบังคับจากบิดาว่า ท่านจะยกเธอให้เป็นภรรยาหลวงไพรัชฯ ผู้ชายซึ่งเธอเกลียดหน้าเป็นสุดแสน ไม่มีประโยชน์ใดเลยที่ มาลีจะนำมาชี้แจงให้หลวงวิจารณ์คลายความทึงในสมบัติพัสถานของหลวงไพรัชฯ ลง และก็หาประโยชน์ใดอีกไม่ได้เหมือนกันที่เธอจะนำไปแก้ตัวกับคุณนายวิจารณ์ฯ หักล้างความเห่อหื่นต่อการที่จะได้ขุนนางชั้นขุนหลวงมาเป็นลูกเขยกับเขาสักคนหนึ่ง" ³

¹ ไซติ แพร่พันธุ์. "รักและร้าง," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 1. 2515. หน้า 176-177.

² ไซติ แพร่พันธุ์. "หล่อนชั่วเพราะชาย," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 1. 2515. หน้า 176-177.

³ ไซติ แพร่พันธุ์. "มารหัวใจ," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 1. 2515. หน้า 172.

กฤษณาเป็นบุตรสาวที่เกรงกลัวบิดามากเธอรักกับอรรถแต่บิดาไม่ชอบเนื่องจากอรรถเป็นลูกชายของศัตรู เธอไม่สามารถเลิกรักอรรถได้ทั้งๆ ที่กลัวบิดา ดังข้อความว่า "แม่ยอดหญิงมหาชีวิตเต็มเสียง คุณพ่อของหล่อนก้าวออกมาจากหลังร้าน ในมือขวามีไม้เท้าขนาดใหญ่พอที่จะตีเราให้ล้มลุกคลุกคลานได้อย่างง่าย ๆ ที่เดียว" ¹

ความรักที่ทั้งสองคนมีต่อกัน ทำให้เธอตัดสินใจหนีไปกับอรรถ แต่มีเหตุบังเอิญให้อรรถต้องกลับไปบ้าน เธอจึงรอที่สถานีรถไฟ เมื่อบิดาทราบเรื่อง จึงตามไปที่สถานีรถไฟ เธอกลับบิดามากและทนคำด่าว่าของบิดาไม่ได้จึงตัดสินใจขึ้นรถไฟหนีบิดาไปตอนนั้นทำให้ชะตาชีวิตของเธอต้องเปลี่ยนแปลงไปจากที่หวังไว้

ปองยอมแต่งงานกับคุณพระวิเศษพจนารถ เพราะบิดามารดาบังคับ เนื่องจากเห็นว่าเขาเป็นคนมีหน้าที่การงานที่มั่นคง และรำรวยพอที่จะให้ความสะดวกสบายกับปองได้ตลอดชีวิต เธอไม่ได้รักคุณพระวิเศษฯ แต่เพราะความเคารพ และเชื่อฟังผู้ใหญ่เธอจึงยอมทำตามคำสั่ง ดังข้อความว่า "ผู้ใหญ่ท่านบังคับจับแต่งงานเอาตามใจท่าน นิสัยคุณพระไม่มีข้อใดตรงกันมาตั้งแต่แรก" ²

เพียงจันทร์ เคารพและเชื่อฟังบิดามาก เนื่องจากมารดาของเธอเสียชีวิตไปแล้ว เพียงจันทร์รักอยู่กับศักดิ์ แต่บิดาไม่เห็นด้วย เนื่องจากเขามีฐานะยากจน บิดาต้องการให้เธอแต่งงานกับคนที่มีความพร้อมทั้งด้านฐานะมากกว่าศักดิ์ดังข้อความว่า "ความคิดเรื่องแต่งงานของหนูเป็นของพ่อเอง ย้อ นี่แน่ลูกเพียง ดูเหมือนเมื่อวานพ่อจะพูดเรื่องนี้เข้าหูเจ้าศักดิ์มันบ้าง เจ้าหมอนั้นเลยอธิบายอะไรต่ออะไรไม่รู้ ซึ่งพ่อไม่ได้ใส่ใจฟังเลย" ³

เพียงจันทร์เป็นบุตรสาวที่เชื่อฟังบิดามาตลอด ครั้งนี้ก็เช่นเดียวกัน เธอต้องการทำตามความต้องการของบิดา แต่ขณะเดียวกันเธอก็ไม่สามารถเลิกรักศักดิ์ได้

ตรึงใจเป็นบุตรสาวที่รักและเคารพบิดามารดา แต่ในขณะเดียวกันเธอก็ปฏิเสธการแต่งงานกับผู้ชายที่บิดามารดาหาให้ ทั้งๆ ที่เขาเป็นคนดี มีการศึกษา และฐานะร่ำรวย เธอให้เหตุผลเพียงคำ

¹ โชติ แพร่พันธุ์. "กามวาสี," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 2. 2515. หน้า 53.

² โชติ แพร่พันธุ์. "รอยไคร้อยเกวียน," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 2. 2515. หน้า 53.

³ โชติ แพร่พันธุ์. "สวรรค์คนยาก," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 2. 2515. หน้า 120.

ว่า “ไม่” เท่านั้น ทั้งๆ ที่เธอรู้ว่าบิดามารดารักและห่วงใยในตัวเธอ ดังข้อความว่า “เท่าที่ทราบเป็นคนดี ในแบบฉบับของเขย และผู้ชายทุกประการ เป็นลูกพ่อค้าไม้สัก รุ่มรวย หนุ่มและสวย การศึกษาดี คุณแม่โปรดเขาทุกข้อ คุณพ่อโปรดข้อหลังมากที่สุด...จริงใจไม่มีเหตุผลอะไรเลยที่จะปฏิเสธการสู่ขอรายนี้ เหมือนอย่างที่เคยปฏิเสธทุกๆ รายที่แล้วมา และท่านมอบให้ดิฉันมาพูดเกลี้ยกล่อมมายดริง”¹

แพงเป็นบุตรสาวที่เคารพและเกรงกลัวบิดามาก เธอยอมทนนั่งอยู่ใต้ถุนเรือนข้างยั้งข้าว ทั้งๆ ที่อากาศหนาว และเธอกลัวผีมากที่สุด แต่ในคืนนั้นเธอกลับกลัวพ่อมากกว่า เธอยอมทนนั่งอยู่ในที่มืดๆ เนื่องจากไม่สามารถขึ้นบนบ้านได้ เพราะพ่อไม่ทราบว่าจะลงจากเรือนมา จึงได้ชักบันไดขึ้น เธอกลัวพ่อจะรู้ว่าแอบลงมาพบล่อ ดังข้อความว่า “วันอื่นกลัวผีมากกว่ากลัวคน แต่วันนี้กลัวคนมากกว่ากลัวผี...พี่กลับไปเถอะเดี่ยวพ่อแกแ้วเสี่ยงรู้เข้าจะด่าเอา”²

นอกจากนี้แพงยังมีหน้าที่ทำงานบ้าน เตรียมอาหารให้บิดา และคนในครอบครัวอีกด้วย ซึ่งเป็นหน้าที่ๆ หญิงสาวชาวบ้านจะต้องปฏิบัติอยู่แล้วเป็นประจำ

มัลลิกา เป็นบุตรสาวที่เชื่อฟังคำสั่งสอนของบิดามารดามาตลอด บิดามารดาของเธอเป็นผู้ดีเก่าที่หันมาเอาดีทางด้านประกอบกิจการค้า ดังนั้นมัลลิกาจึงได้รับการอบรมอย่างกุลสตรีไทย ดังข้อความว่า “ท่านว่าถึงเราจะริมาเป็นพ่อค้าแม่ขาย แต่เราก็ต้องรู้จักรักษาหน่วยก้านความเป็นผู้ดีเก่าของเรา ท่านไม่ชอบที่จะให้ยอดมียอดขวัญคนเดียวยของท่านผ่านมาแม้ในที่ว่างแต่เคยมีคนงานผู้ชายนั่งทำงาน”³

มัลลิกาเชื่อฟังบิดามารดาทุกเรื่อง แม้แต่เรื่องสำคัญในชีวิต คือเรื่องการเลือกคู่ครอง มารดาจะคอยพูดย้าอยู่เสมอให้มัลลิกาเลือกคู่ครองที่มีฐานะเท่าเทียมกัน และมักจะแนะนำให้เธอรู้จักกับผู้ที่ท่านเห็นว่าเหมาะสม แต่เธอกลับไปชอบธนู ผู้ชายที่ต่ำต้อยกว่า จากความทุกข์ในเรื่องความรักที่ตัดสินใจไม่ได้ ทำให้มัลลิกาไม่สบาย เพราะไม่กล้าบอกความจริงให้ผู้ปกครองทราบ

นอกจากการเป็นบุตรสาวที่เคารพและเชื่อฟังบิดามารดาแล้ว มัลลิกายังมีโอกาสได้ดูแล

¹ ไซติ แพร่พันธุ์. “รักแท้,” ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 2. 2515. หน้า 134-135.

² ไซติ แพร่พันธุ์. “เพื่อนแพง,” ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 2. 2515. หน้า 176.

³ ไซติ แพร่พันธุ์. “มัลลิกา,” ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 2. 2515. หน้า 195.

บิดาเมื่อครั้งที่ท่านไม่สบาย เธอเฝ้าปรนนิบัติและดูแลท่านอย่างใกล้ชิด ดังข้อความว่า "ป้าว่า ชอบใจ นักลูกหญิงเป็นการเอาใจป้าอย่างเก่งที่สุดประจำวันนี้ ขึ้นใจแท้ๆ ใจคอเบิกบานยังกับเป็นคนดี" ¹

ทัศนีย์ เป็นบุตรสาวที่เชื่อฟังคำสั่งสอนของบิดามารดา เธอรักกับคนที่บิดามารดาไม่ชอบ เพราะเขายากจน มารดาต้องการให้เธอแต่งงานกับผู้ที่มีความเหมาะสมกับเธอจึงพาเธอไปอยู่ต่าง จังหวัดเพื่อให้ห่างจากคนที่เธอรัก และมารดาสอนให้เธอเชื่อว่า ความรักที่แท้จริงนั้นต้องมีเงินเป็นส่วนประกอบสำคัญ ดังข้อความว่า "แม่บอกฉันว่า ความรักที่ไม่มีเงินเจ้าเอ๊ย ฉันยังไม่เรียกเจ้าหรือกว่า ความรัก แม่บอกฉันว่า เขาเรียกเจ้าความแห้งแล้ง ความอับเฉาที่ควรกลัวต่างหาก ถึงฤดูร้อนให้ร้อน แสนร้อน หัวหินของเจ้าก็คือการเปิดหน้าต่างห้องออกทุกๆ บานเท่านั้นเอง" ²

จำเพียรอยู่กับนพแต่มารดาและญาติต้องการให้เธอแต่งงานกับคนที่มีฐานะเท่าเทียมกัน จำเพียรเป็นหญิงสาวที่มีความเชื่อมั่นในตนเองสูง ถึงแม้เธอจะรักและเคารพมารดาเพียงใด แต่เธอก็ไม่สามารถทำตามความต้องการของมารดาได้ เธอได้ใช้ความเพียรพยายาม และความอดทนให้มารดา เห็นใจ จนกระทั่งเข้าใจเธอกับนพ ดังข้อความว่า "การกั้นทางกีดขวางอย่างใหญ่หลวงของหมู่ญาติ เป็นเพียงเครื่องถ่วงเวลาให้เธอเป็นของนพช้าลงนิดหน่อยเท่านั้นเอง ไม่มีสิ่งใดจะขวางผู้หญิงซึ่งมี เพียงหัวใจเดียวอย่างจำเพียรได้ และไม่มีสิ่งใดจะป้องกันผู้ชายที่ไม่เคยถอยหลังในเรื่องความพากเพียร พยายามอย่างนพได้เหมือนกัน" ³

จันทร์กระพ้อเป็นบุตรสาวที่เชื่อฟังบิดามารดา เธอเกรงกลัวบิดาและไม่กล้าขัดคำสั่ง บิดา ที่ห้ามเธอติดต่อกับเคลือบซึ่งเป็นชายหนุ่มที่มาหลงรักเธอและเธอเองก็แอบชอบเขาอยู่เช่นเดียวกัน บิดา บอกว่าเคลือบประพฤติตัวไม่ดี ดังข้อความว่า "ข้าพุดอะไรไม่ได้ เพราะยังงี้ๆ ข้าก็ต้องกลัวจริงนะจะ ฝ่ายข้ามันข้อรังเกียจพ่อเคลือบไม่เคยคิดเลย เว้นแต่พ่อนั้นแหละแก่ไม่ชอบใจ พ่อแสร้งเหมือนกันว่าใคร มาเที่ยวไปเที่ยวกลับเดินวนอยู่แถวรอบบ้าน แกล้งว่าถ้าพ่อเคลือบดีเหมือนเมื่อเด็กๆ แกล้งบอกให้ลุง คล้ายมาจัดการสู่ขอข้าไปเสียที เพราะถ้าการที่พ่อเคลือบมาเหมือนเขาจ้างมาเป็นยามอยู่รอบๆ บ้าน

¹ โชติ แพร่พันธุ์. "มัลลิกา," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 2. 2515. หน้า 268.

² โชติ แพร่พันธุ์. "อารมณ," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 2. 2515. หน้า 268 .

³ โชติ แพร่พันธุ์. "หลังฉากผู้ชาย," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 2. 2515. หน้า 280.

แกว่่าเป็นเรื่องให้ขายหน้าคนอื่นเขาเปล่าๆ" ¹

โลมใจรักและเกรงกลัวบิดา การที่เธอรักกับภรรยานั้นทำให้บิดาไม่พอใจ แต่เธอไม่สามารถตัดใจจากภรรยได้ และในขณะเดียวกัน เธอก็ไม่สามารถจะขัดคำสั่งของบิดาได้เช่นเดียวกัน ดังข้อความว่า "ตั้งแต่รู้ว่าลูกหญิงยอกรักของท่านผูกพันพิศวาสกับลูกชายนายกระทิงแล้ว ท่านเจ้าคุณก็รู้สึกชังหน้าหน้าบิดาเจ้าภรรณ...หน้าคุณลูกยิ่งแหง หน้าท่านพ่อก็ยิ่งเหี้ยม" ²

โลมใจและภรรยนัดพบกันบ่อยๆ ทั้งๆที่เธอกลัวบิดาจะทราบเรื่อง และไม่พอใจ แต่ความรักที่เธอมีต่อภรรย ทำให้เธอลืมความกลัวเกรงบิดาจนหมดสิ้น ดังข้อความว่า "กลับกันเถอะพี่ แหมเมื่อกี้ใจหาย ถ้าคุณลูกไม่มาขัดจ้งหะ ฉันคิดว่าบางทีคุณพ่อจะขึ้นมาค้นเรานศาลา ท่านเจอะจะแย้เขี้ยว" ³

จากการวิเคราะห์บทบาทสตรีในฐานะบุตร แสดงให้เห็นว่ายาขอบสร้างตัวละครสตรีให้เป็นลูกสาวที่เคารพและเชื่อฟังคำสั่งสอนของพ่อแม่ ประพฤติตนอยู่ในกรอบจารีตประเพณีอันดีงามเป็นส่วนใหญ่ เช่น พักตร์พริ้งยอมแต่งงานกับชายที่เธอไม่รัก เพื่อตามใจบิดาทุกๆ ที่เธอรักทองจันทร์ แต่เมื่อสิ้นบิดาเธอก็สิ้นความเกรงใจ จึงหาเหตุหย่าจากสามีทันที เช่นเดียวกับมาลี เธอจำใจแต่งงานกับหลวงไพรัชพิสิทธิ์ เพราะบิดามารดาบังคับ หลังจากนั้น เธอต้องอดทนประจวบหาสที่ไม่มีโอกาสถ่ายทอดตนเองให้เป็นอิสระได้ และปองเธอแต่งงานกับพระวิเศษพจนารถ เพราะความเห็นชอบของผู้ใหญ่ จนเธอมีบุตรกับสามีหนึ่งคน แต่ด้วยนิสัยที่เข้ากันไม่ได้ จึงทำให้เธอประพฤติดนแหวกจากกรอบประเพณีโดยหนีไปกับผู้ชายที่เธอรัก

ตัวละครอย่างกฤษณา เธอเป็นสตรีที่เกรงกลัวบิดามาก เธอน่าจะมีชีวิตคู่ที่มีความสุขแล้วหลังจากที่ได้ตัดสินใจจะหนีไปกับคนรัก แต่แล้วก็มีเหตุให้เธอต้องพบกับบิดาในขณะที่เธอกำลังจะหนีไป และด้วยความเกรงกลัวบิดา เธอจึงไม่สามารถทนให้บิดาด่าว่าได้ เธอจึงหนีบิดาไปอีกครั้งหนึ่งโดยที่ไม่รอพบคนรัก ชีวิตของเธอจึงผันแปรไปตั้งแต่นั้นนั้น เช่นเดียวกับแพง เธอกลัวบิดามากจนไม่กล้าเรียกให้ชักบันไดลงมาให้ จึงเป็นเหตุให้เธอต้องตกเป็นภรรยาของล่อ และเสียชีวิตเพราะการคลอดบุตรโดย

¹โชติ แพร่พันธุ์. "เรื่องธรรมดา," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 2. 2515. หน้า 294.

²โชติ แพร่พันธุ์. "มุ่มมิด," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 2. 2515. หน้า 6-7.

³แหล่งเดิม. หน้า 4.

ไม่ได้บอกให้ใครล่วงรู้

ตัวละครเหล่านี้ ต่างเป็นตัวละครที่เชื่อฟังบิดามารดา และมีความกตัญญูต่อบิดามารดา ทั้งสิ้นเธอได้รับการอบรมสั่งสอนให้เป็นผู้มีความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณมาตั้งแต่เด็กจนเป็นสาวและพร้อมที่จะมีครอบครัวตามที่บิดามารดาหาให้

สำหรับ ม.จ.อุษา เธอเป็นสตรีที่ไม่ยอมแต่งงานกับผู้ชายที่มารดาพอใจ และคนที่เธอรัก มารดากลับไม่เห็นด้วย แต่ก็ไม่สามารถขัดขวางเธอได้ หลังจากนั้นการที่เธอเคยเป็นบุตรสาวที่เคารพ และเชื่อฟังมารดามาก่อน ทำให้เธอเริ่มมีใจเอนเอียงไปตามคำบอกกล่าวของมารดาว่าทองจันทร์นี้ไม่คู่ควรกับเธอ การที่เธอเป็นเช่นนี้ก็เพราะเธอได้รับการอบรมให้เชื่อฟังมารดาโดยตลอด ดังนั้นเมื่อมารดาร้องไห้เพราะเสียใจที่เธอเลือกคู่ผิด เธอจึงอดรู้สึกไม่ได้ว่า เธอทำผิดไปด้วยที่ทำให้มารดาเสียใจ ซึ่งลักษณะของม.จ.อุษา จะตรงกันข้ามกับทัศนีย์ ทัศนีย์จะยอมเชื่อมารดาในตอนแรก เธอยอมที่จะหมั้นกับผู้ชายที่เธอไม่รัก เมื่อมารดาต้องการให้หมั้นและเห็นว่าเขาเหมาะสมกับเธอ แต่ต่อมาเธอคิดขึ้นมาได้ว่า การแต่งงานที่ปราศจากความรักจะทำให้หมดความสุข ทัศนีย์จึงตัดสินใจยกเลิกงานหมั้น การที่เธอเป็นเช่นนี้เพราะเธอได้รับการศึกษาและมีความเชื่อมั่นในตนเอง

ส่วนประคอง เธอเป็นบุตรสาวที่ไม่ยอมทำตามความต้องการและคำสั่งของบิดามารดา เธอไม่เห็นด้วยที่บิดามารดาจะบังคับให้แต่งงานกับคนที่เธอไม่รัก เธอเชื่อว่าการแต่งงานที่เกิดจากประเพณีคลุมถุงชนจะทำให้ชีวิตคู่ไม่มีความสุข เธอจึงตัดสินใจแต่งงานกับคนที่เธอรัก และเลือกเองโดยไม่ยอมฟังคำคัดค้านของผู้ใหญ่ แต่ในที่สุดเธอก็ต้องหย่าขาดจากสามี

จะเห็นได้ว่า บิดามารดาเข้ามามีบทบาทกับบุตรสาวในเรื่องการเลือกคู่ครอง บุตรสาวก็จะมีทั้งเชื่อฟังคำสั่งสอนของบิดามารดา ยอมแต่งงานเพราะประเพณีคลุมถุงชน แต่ในขณะเดียวกัน ยายชอบก็ยังได้เสนอภาพของลูกสาวที่มีความคิดเป็นของตัวเอง จึงได้สร้างตัวละครให้เป็นสตรีสมัยใหม่ กล้าแหวกค่านิยมและกรอบประเพณีดั้งเดิมอย่างองอาจ โดยไม่ยอมตกเป็นเหยื่อของประเพณีคลุมถุงชน แต่ยายชอบก็ไม่ได้แสดงให้เห็นว่าการแต่งงานเพราะประเพณีคลุมถุงชน จะดีกว่าหรือไม่ดีกว่าการแต่งงานด้วยความรัก เพราะตัวละครสตรีทั้ง 2 ประเภทต่างก็มีชีวิตคู่ที่ต่างกันอย่างออกไป ล้มเหลวบ้าง สมหวังบ้าง ซึ่งเป็นไปตามความเหมาะสมของเนื้อเรื่อง และความสมเหตุสมผลของตัวละครที่มีผลต่อการดำเนินเรื่อง ยายชอบเพียงแค่เสนอภาพของสตรีส่วนใหญ่ว่าควรจะเชื่อฟังพ่อแม่ แต่สตรีก็ไม่ควรละทิ้งความเป็นตัวของตัวเองถ้าจะทำในสิ่งที่ตัวเองเห็นว่าถูกต้องถึงแม้ว่าจะขัดแย้งกับความคิดของผู้มีพระคุณก็ตาม

2.2 ฐานะภรรยา

ยาชอบสร้างให้ตัวละครสตรีในฐานะภรรยา ส่วนหนึ่งยังมีหน้าที่ดูแลกิจการในบ้าน และเป็นภรรยาที่น่าพอใจสำหรับสามี มีฝีมือในการทำอาหาร อดทน ยอมรับบทบาทผู้นำของผู้ชาย แต่ขณะเดียวกันยาชอบก็สร้างให้เห็นภาพภรรยาในยุคใหม่ นั่นคือ เรื่องการบ้านการเรือน อาจจะไม่ใช่ว่าเรื่องที่สำคัญ เนื่องจากสภาพสังคมเปลี่ยนไป ผู้หญิงมีโอกาสดูแลสังคมได้เท่าเทียมกับผู้ชาย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

พัคตร์พริ้ง แต่งงานกับสามีคนแรกเพราะความต้องการของบิดามารดา เธอไม่ได้รักสามี เธอจึงไม่ได้ทำหน้าที่ของภรรยาที่ดี และเมื่อบิดาเสียชีวิตพัคตร์พริ้งก็หมดความเกรงใจสามี จึงหาทางขอย้ายจากเขา แต่เขาขอเวลา 10 เดือน ซึ่งเธอไม่สามารถรอได้ เนื่องจากเธอรักทองจันทร์ ด้วยเหตุนี้ พักตร์พริ้งจึงทำตามใจตัวเองด้วยการชวนทองจันทร์ไปอยู่ด้วย ทั้งๆ ที่เธอยังไม่ได้หย่าขาดจากสามีคนแรก พักตร์พริ้งเป็นผู้หญิงที่มีความเชื่อมั่นในตนเองสูง เธอกล้าที่จะทำในสิ่งที่ผู้หญิงอื่นไม่ทำ เธอกล้าทำลายชื่อเสียงทั้งของตนเอง และสามีด้วยการยอมเป็นชู้กับทองจันทร์

ความรักที่พัคตร์พริ้งมีต่อทองจันทร์สามีคนที่สองนั้นเป็นความรักที่ไม่ได้มีความเคารพ และเชื่อฟังสามี ในความรู้สึกของพัคตร์พริ้ง ทองจันทร์เป็นของรักของหวงที่เธอจะต้องทะนุถนอม และปกป้อง ซึ่งทองจันทร์เองก็รู้สึกดังที่เขาเขียนจดหมายบอกเพื่อนว่า “ผมกลับเป็นเด็กในสายตาของพัคตร์พริ้ง”¹ ความสามารถของทองจันทร์ที่เป็นนักเขียนมีชื่อเสียงนั้น ไม่อยู่ในสายตาของเธอ ดังนั้นเมื่อทองจันทร์อ้างงานขึ้นมาเพื่อจะได้ไม่ต้องไปในงานสังคมร่วมกับเธอ พักตร์พริ้งจึงพูดในทำนองว่าเธอเขียนหนังสือได้เงินเท่าไร เธอจะให้เองเขาไม่ต้องทำงาน ในชีวิตการครองคู่ ความรักที่ปราศจากความเคารพและเกรงใจซึ่งกันและกันนั้นจะเป็นความรักที่เปราะบางง่ายต่อการแตกหักในที่สุด

พัคตร์พริ้งไม่ได้ทำหน้าที่ภรรยาที่ดีเธอรักการเที่ยวเตร่ตลอดมาเธอชอบให้มีชายหนุ่มหลายคนมาหลงรัก แม้ว่าเธอจะมีทองจันทร์เป็นสามีอยู่แล้วก็ตาม และทองจันทร์ก็ไม่กล้าที่จะห้ามเธอ พักตร์พริ้งไม่เคยเอาใจใส่ต่อความรู้สึกของทองจันทร์ว่าเขาจะรู้สึกขมขื่นเพียงใดต่อความประพฤติของเธอ เธอไม่เคยรู้ตัวเลยว่ารอยร้าวในชีวิตได้เกิดขึ้นแล้ว พักตร์พริ้งจึงกลับตัวกลับใจไม่ทัน เธอไม่เข้าใจว่าอะไรเป็นเหตุให้ทองจันทร์เฉยเมยต่อเธอในคืนที่เธอกลับบ้านดึก ความโกรธผสมกับความเมา ทำให้เธอกล่าววาจาที่ทำร้ายจิตใจของทองจันทร์ ดังข้อความว่า “ทองจันทร์อย่าทำโกรธดิฉันอีก คนที่เขา

¹ โชติ แพร่พันธุ์, “รักและร้าง,” ใน รวมอมตะนิยายยาชอบ เล่ม 1, 2515, หน้า 65.

ลงทุนซื้อที่ดินถึงหมื่นก็ยังไม่กล้าทำหน้ายักษ์ใส่หน้าดิฉัน"¹ ด้วยคำพูดนี้เองที่ทำให้เธอต้องสูญเสียทองจันทน์ สามที่รักไป ความไม่รู้ว่าทำผิดอะไร และความรักในศักดิ์ศรีจึงทำให้พัศตรพริ้งหยิ่งเกินกว่าที่จะไปงอนง้อขอคืนดีกับทองจันทน์ ทั้งๆ ที่เธอรู้ว่าเขาพร้อมเสมอที่จะให้อภัยแก่เธอ

โฉมฉายเป็นภรรยาที่รักและซื่อสัตย์ต่อทองจันทน์มาก เธอได้รับการอบรมอย่างคนโบราณ ที่ให้เชื่อว่า การเป็นแม่บ้านที่ดี และการรู้จักปรนนิบัติอย่างดีนั้น จะสามารถมัดใจสามีไว้ได้ แต่ทองจันทน์เป็นชายหนุ่มสมัยใหม่ที่ไม่ได้เห็นว่าผู้หญิงเป็นทาสที่จะต้องตื่นก่อนนอนหลังสามี และการที่เขามีอาชีพนักประพันธ์ยังทำให้เขาต้องการความอิสระ และความสงบเพื่อจะได้สามารถสร้างจินตนาการอันกว้างไกลได้ ความจริงการนั่งถักไหมพรมเงียบๆ เพื่อจะได้ดูแลรับใช้สามีของโฉมฉายนั้นไม่ได้ทำลายความสงบของทองจันทน์ แต่มันทรมาณความรู้สึกของเขา ทำให้เขาเสียอารมณ์ในการสร้างงานประพันธ์ เพราะเขาไม่ได้ต้องการให้ภรรยาที่เขารักมาทรมาณกายอยู่เช่นนั้น ทองจันทน์ได้ขอร้องให้โฉมฉายหยุดการกระทำ แต่เธอไม่เชื่อ ทำให้เขาเบื่อหน่าย และเริ่มออกเที่ยว การที่โฉมฉายไม่เชื่อฟังสามีนั้น เป็นเพราะเธอไม่เคยเชื่อว่าทองจันทน์รักเธอ เธอคิดอยู่ตลอดเวลาว่าเธอได้ทองจันทน์มาเพราะเขากำลังอกหักจากพัศตรพริ้ง ดังนั้นเขาจึงคงสงสารและเห็นใจในความจงรักภักดีของเธอที่เฝ้าดูแลปรนนิบัติเขาจนคลายโศกและด้วยเหตุนี้จึงทำให้โฉมฉายยังมีความเชื่อมั่นว่าสิ่งเดียวที่จะสามารถผูกใจสามีไว้ได้ก็คือการปรนนิบัติ แต่แล้วความจริงที่เธอขอร้องให้สามีบอกสาเหตุที่ทำให้เขาเบื่อหน่ายก็ได้ทำลายความเชื่อมั่นของเธอจนหมดสิ้น ถึงแม้ว่าทองจันทน์จะชี้แจงด้วยความอ่อนหวาน และปลอบประโลมเธอด้วยความรักเพียงใดก็ตาม เธอก็ไม่สามารถหักใจให้หายจากความเสียใจได้ เธอเชื่อว่าทองจันทน์ไม่ได้รักเธอและเธอเป็นต้นเหตุทำให้เขาไม่มีความสุข โฉมฉายจึงตัดสินใจหนีจากทองจันทน์ไปอย่างชอกช้ำที่สุด ดังข้อความว่า "เธอเสียใจอย่างที่ประมวลความเสียใจทั้งหมดทั้งโลกไว้เสียคนเดียว... โฉมต้องการใช้ชีวิต ของตัวทั้งหมด เพื่อความสุขความเจริญของคุณ จึงขอลาเพื่อความสุขสำราญของทุนหัวของโฉมสืบไป"²

จิระวัตติ แต่งงานกับสามีคนแรกเพราะความต้องการของบิดามารดา ชีวิตคู่ของเธอมิมีความสุขเพราะสามีรักเธอมาก แต่แล้วสามีก็เสียชีวิต เธอจึงมีโอกาสดูใช้ชีวิตคู่กับทองจันทน์คนที่เธอรัก

¹ โชติ แพร่พันธุ์. "รักและร้าง," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 1. 2515. หน้า 73.

² แหล่งเดิม. หน้า 88-89.

ชีวิตคู่ของจิระวัติน่าจะราบรื่น ถ้าจิระวัตินจะละความโลภ และเห็นใจทองจันทร์ โดยพยายามทำความเข้าใจลักษณะงานและนิสัยของเขา จิระวัตินคิดว่าการทำงานที่เธอบังคับให้สามีเขียนหนังสือขายมาก ๆ นั้นเป็นภาระที่ถูกต้องแล้ว และเธอทำได้ดีกว่าภรรยาทั้งสองของทองจันทร์ที่ต้องเลิกร้างกันไปคือ พักตร์พริ้ง และโสมฉาย จิระวัตินได้บังคับให้ทองจันทร์ทำงานตามตารางที่เธอกำหนดขึ้น ทั้งเวลากินนอน พักผ่อน และทำงาน เธอเห็นว่าอาชีพนักเขียนทำเงินได้ดี และไม่ต้องลงทุน แรกๆ ทองจันทร์ยอมทำตามเธอทุกอย่าง แต่นานวันเข้าเขาก็ทนไม่ไหว ดังที่ทองจันทร์ได้เขียนจดหมายเล่าให้เพื่อนฟังว่า

จิระวัตินเฝ้ารักเป็นโรคเห่อเงินเพิ่มขึ้นอีกโรคหนึ่ง เธอไม่ใช่คนจนและเคยเป็นเมียพ่อค้าที่หาเงินได้มากกว่าทองจันทร์แต่เธอศรัทธาในวิธีทำเงินอย่างที่ไม่ค่อยมีใครทำได้เช่นนายทองจันทร์... เธอคลั่งในที่สุดทองจันทร์ เพื่อนของคุณได้กลายเป็นเครื่องจักรกล เป็นนักโทษของงานและเงิน... เธอเหี้ยมใหญ่ เธอเป็นแม่ที่ดู ถ้าผมจะนั่งโต๊ะน้อยกว่าเวลาที่กำหนด เราเถียงกันบ้าง และ ป่อยขึ้น...ผมทนไม่ไหว ซึ่งหมายถึงทนไม่ไหวในวันคืนซึ่งทนแล้วทนอีก ¹

ความไม่เข้าใจกัน ทำให้จิระวัติน้อยใจ และโกรธ เมื่อสามีถามเธอในลักษณะว่าเขาเป็นสามีหรือเป็นโรงกาบปดของเธอกันแน่ เธอจึงโกรธและใช้คำพูดดูถูกสามี ดังข้อความว่า "ดิฉันไม่มั่งมีเหมือนคุณพักตร์พริ้ง คุณพ่อก็เหมือนนั่งกินทุนเดิมของท่าน เพราะแกล้งทุกวันทำงานไม่ไหว พี่อยากเกาะผู้หญิงมั่งมีเงิน พี่ควรกลับไปเจอคนอย่างคุณพักตร์พริ้ง" ² เพราะการใช้คำพูดที่ไม่คิด ทำให้เธอต้องสูญเสียสามีอันเป็นที่รักไป

บังอร เป็นภรรยาคนที่สี่ของทองจันทร์ เธอได้รับการอบรมให้ถือเคร่งในเรื่องโชคกลางและความคิดเก่าๆ ในทางไสยศาสตร์ เธอเป็นหญิงสาวที่ย้อนต่อโลก และไม่เจนจัดในเรื่องความรัก จึงทำให้เธอไม่เห็นใจในความต้องการของสามี เธอไม่เข้าใจในธรรมชาติของชายที่ต้องการเรื่องเพศสัมพันธ์มากกว่าความเชื่อในเรื่องมงคลหรืออัปมงคล และความไม่เข้าใจนี้เองที่ทำให้เธอน้อยใจสามีที่ไม่พยายามเชื่อถือตามเธอ และยังคงมาขอร้องแกมบังคับให้เธอแยกบ้านไปอยู่ต่างหาก เพื่อจะได้หนีจากสิ่งแวดล้อมเก่าๆ และอิทธิพลของยายแฉะและแม่ซึ่งบังอรทำไม่ได้ การประท้วงของสามีโดยการไม่

¹ โชติ แพร่พันธุ์. "รักและร้าง," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 1. 2515. หน้า 107.

² แหล่งเดิม. หน้า 108.

กลับบ้านทำให้เธอเสียใจมากจึงตัดสินใจไปบวชชัแทนการคิดทำร้ายตัวเองด้วยการฆ่าตัวตาย หรือทำร้ายจิตใจของยายและแม่ด้วยการออกจากบ้านไปอยู่กับทองจันทร์ตามลำพัง ซึ่งถึงอย่างไรก็ไม่เกิดประโยชน์ที่จะทำลายความเชื่อถือในเรื่องโชคลางที่เธอได้รับการอบรมมาอย่างฝังใจไปได้ และในที่สุดก็ต้องมีสักวันหนึ่งที่เธอกับทองจันทร์ต้องแยกทางกัน เพราะต่างก็ทนกันไม่ได้ ดังนั้นเธอจึงตัดสินใจแก้ปัญหาชีวิตคู่ด้วยการไปบวชชัแทน ดังข้อความว่า "คุณอาจดึงดิฉันจากเพศที่ให้ความสงบสุขอันวิเศษอยู่ในขณะนี้ กลับไปสู่ชีวิตที่เราเข้าใจกันไม่ได้ แล้วก็หมดด้วยหัวใจอันกลัดหนองต่อไปอีก" ¹

บั้งอรได้ตัดสินใจเลือกในสิ่งที่เธอเชื่อมากกว่าความรัก และสามิไปแล้ว เป็นการตัดสินใจที่เด็ดเดี่ยวยิ่ง แม้แต่ทองจันทร์ก็ไม่กล้าขัดใจเพราะรู้นิสัยของภรรยาดี

หม่อมเจ้าหญิงอุษา เป็นภรรยาคนสุดท้ายของทองจันทร์ เธอตัดสินใจร่วมชีวิตคู่กับทองจันทร์ ทั้งๆ ที่มารดาไม่ชอบ เธอทำหน้าที่ภรรยาที่ดีคอยดูแลให้สามิมีความสุข และคอยเป็นกำลังใจให้ เมื่อทองจันทร์เขียนหนังสือ ดังที่ทองจันทร์เขียนจดหมายเล่าให้เพื่อนฟังว่า

ผมเคยมีเมียมา 5 คน แต่พูดได้เต็มปากว่า ไม่มีความสุขอารมณ์ในเครื่องแวดล้อมเสมอ เหมือนกับร่วมภิรมย์สมสู่อยู่ด้วยท่านหญิงอุษาเลย...เราอยู่กันตามประสาหัวเมีย ซึ่งต่างฝ่ายต่างเป็นยอดรักของแต่ละฝ่าย เราอยู่บนที่นอนน้อยด้วยกันด้วยความรู้สึก เท่ากับเราเป็นจอมสวรรค์ที่เสวยสุขอยู่บนไกรลาสเหมือนกัน ในทะเลในหาดทรายในทางน้อยตามละเมาะไม้ แม้จนในห้องน้ำผมก็มีอุษา เธอเป็นเทวีประจำวันของผม และสิ่งที่สใจที่สุดคือในเวลากลางวันขณะที่ผมนั่งทำงานนั้นคล้ายกับโฉมฉายแต่ประเสริฐกว่าชวนให้อยากจูบไม่รู้จักจบจักสิ้น... การเขียนหนังสือโดยที่มีใบหน้าที่ชวนให้จูบล่อตาอยู่นี้ ชื่นใจไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อยเลย ²

ชีวิตคู่ของ ม.จ.อุษา น่าจะมีความสุข ถ้ามารดาไม่ไปเยี่ยมเธอที่หัวหินบ่อยๆ และทุกครั้งทองจันทร์จะต้องไปพักที่อื่น นานวันเข้า ม.จ.อุษาก็เริ่มเห็นด้วยกับมารดาว่า เธอทำผิดที่มารักชายสามิขุนอย่างทองจันทร์ ซึ่งทองจันทร์ก็ไม่มีโอกาสที่จะชี้แจงเพราะเขาต้องไปอยู่ที่อื่นตามคำขอร้องของท่านหญิงและแล้วเหตุร้ายก็ได้เกิดขึ้นเมื่อทองจันทร์มาเห็นลายพระหัตถ์ที่ว่า "มันแผ่นดิน

¹ โชติ แพร่พันธุ์. "รักและร้าง," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 1. 2515. หน้า 139.

² แหล่งเดิม. หน้า 174.

สิ้นชายที่พึงเชย อย่ามีคู่เสียเลยจะดีกว่า" ¹ ทองจันทร์เป็นผู้ชายที่มีจิตใจละเอียดอ่อน และรักในศักดิ์ศรี แม้ว่า ม.จ.อุษาคจะไม่เคยทรงแสดงกิริยาดูหมิ่นเขาเลย แต่เขาทราบนิสัยของเธอดีว่าชอบแสดงออกด้วยการเขียน ม.จ.อุษาจึงต้องเสียทองจันทร์ไปเพราะอารมณ์เพียงชั่ววูบที่คล้อยตามมารดา

ประคอง แต่งงานกับนายชวลิต ฤาษุตา เธอรักและซื่อสัตย์ต่อสามีตลอดมา แม้ว่าสามีจะเจ้าชู้และชอบทำร้ายร่างกายเธอเมื่อยามโกรธก็ตาม เธออดทนทุกอย่างและพยายามทำหน้าที่ภรรยาที่ดีไม่ว่าจะเป็นงานบ้าน การเอาอกเอาใจสามี หรือแม้แต่ในบางครั้งก็ยอมนิ่งเฉยทั้งๆ ที่รู้ว่าสามีไปชอบผู้หญิงอื่น ดังข้อความว่า "พูดถึงการเอาใจ ดิฉันจนปัญญาไม่รู้จะเอาใจเธออย่างไรอีก ไม่เคยขัดใจแม้แต่ในเรื่องผู้ชาย...ไม่มีใครจะเคราะห์ร้ายเท่าดิฉันอีกแล้ว จึงมิดหวังตั้งแต่ต้นจนปลาย" ²

ชวลิตไม่เคยประพฤติตัวดีขึ้นเลยแม้ว่าประคองจะพยายามเอาอกเอาใจเขา เมื่อประคองได้ใกล้ชิดกับทวน ซึ่งเป็นที่ปรึกษาทางการค้าของสามี เขาเป็นสุภาพบุรุษที่มีจิตใจงดงาม คอยให้กำลังใจให้เธอต่อสู้ชีวิต ประคองรู้สึกอบอุ่นใจเมื่ออยู่ใกล้เขา ทำให้ไม่สามารถจะหักห้ามจิตใจ ไม่ให้รักทวนได้ ทั้งๆ ที่เธอได้ต่อสู้กับความรู้สึกภายในใจตลอดเวลา ด้วยเหตุผลว่าเธอจะต้องเป็นภรรยาที่ซื่อสัตย์ต่อสามีทั้งกายและใจ แต่ความดีของเขาได้ค่อยๆ ซึมซาบเข้าไปสู่หัวใจอันวิหิงห์ และเต็มไปด้วยความทุกข์ของเธอ วันละเล็กละน้อยจนกลายเป็นความรัก และขณะเดียวกัน ความทารุณของสามีได้ทวีขึ้น เมื่อเขาหวาดระแวงว่าเธอไม่ซื่อสัตย์ ในที่สุดประคองก็หมดความอดทน เธอจึงจำเป็นต้องหย่ากับสามี ดังข้อความว่า "ดิฉันหย่ากับเขาแล้ว...เราเพิ่งออกจากออฟฟิศหมดความเมื่อกี้เอง ตกลงกันเงิบๆ ต่อหน้าหมอกความ และมีพยานตามธรรมเนียม...เป็นอิสระกันที่สิ้นกรรมกันเสียทีระหว่างดิฉันกับคุณชวลิต" ³

มาลีเป็นภรรยาของหลวงไพรัชพิสิทธิ์ เพราะบิดามารดาบังคับ เธอไม่ได้รักหลวงไพรัชเลยแม้แต่น้อย เนื่องจากเธอได้รู้จักนิสัยที่แท้จริงของเขาก่อนแต่งงานเขาได้ลวนลามเธอในงานฤดูหนาว ณ วังสราญรมย์ แต่เธอก็ไม่สามารถปฏิเสธการแต่งงานได้ และในคืนวันวิาวห์ เธอต้องพบกับความเจ็บ

¹ โชติ แพร่พันธุ์. "รักและร้าง," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 1. 2515. หน้า 184.

² โชติ แพร่พันธุ์. "หล่อนชั่วเพราะชาย," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 1. 2515.

หน้า 528-532.

³ แหล่งเดิม. หน้า 562.

ปวดและชอกช้ำใจอย่างที่สุดเมื่อเธอถูกหลวงไพรัชข่มขืนนับแต่วันนั้นมามีชีวิตที่ปราศจากความ
สุข ความไม่มีชีวิตจิตใจของเธอทำให้สามีเริ่มเบื่อหน่าย เขาเบื่อบ้าน และเบื่อเธอ มาลีไม่เคยมีความสุข
กับชีวิตคู่ที่ปราศจากความรักอันเป็นพื้นฐานสำคัญ เธอมีชีวิตเพื่ออยู่ไปวันหนึ่งๆ และรอวันตาย ดังข้อ
ความว่า “มาลีเด็กหนุ่มสาวอายุเพิ่งจะเหยียบย่างขึ้น 16 ปี จึงต้องเสียพรหมจารีด้วยอาการน่าสงสาร
และน่าสังเวชร่วมกัน...ฉันไม่ได้ให้ความสุขเขาเท่าที่ควรจะได้ หลายครั้งฉันเห็นความเบื่อหน่ายและ
ดิเคียนปรากฏในแววตาของเขา”¹

ผาณิต เป็นภรรยาของพัลลภ เธอต้องมีชีวิตคู่ที่หลบๆ ซ่อนๆ และมีแต่ความทุกข์
เรื่อยมา นับตั้งแต่เธอตกเป็นภรรยาของพัลลภ มโนธรรมในใจของเธอคอยเตือนให้เธอระลึกอยู่เสมอ
ว่าการเป็นภรรยาของเขานั้นไม่ถูกต้อง ผาณิตจึงมีแต่ความทุกข์ร้อนกระสับกระส่าย เพราะแก้ปัญหา
ให้ตัวเองไม่ได้และยังอัมพวันภรรยาของพัลลภไว้ใจเธอถึงกับขอร้องให้เธอช่วยดูแลพัลลภ เพราะ
อัมพวันไม่รู้ว่าผาณิตก็เป็นภรรยาของพัลลภด้วย ยิ่งนับวันผาณิตก็ยิ่งเจ็บปวด เธอไม่สามารถตัดใจจาก
พัลลภได้ ทั้งๆ ที่รู้ว่าการกระทำของเธอไม่ถูกต้อง และคงมีสักวันหนึ่งที่คนอื่นจะต้องรู้ ดังข้อความว่า
“ในทางที่บัดนี้กลายเป็นคนมีผัวแล้ว ก็เจ็บปวดรวดร้าวอยู่แล้ว ข้าเป็นผัวที่ได้มาจากการละเมิดสิทธิ
ของผู้อื่นความเจ็บปวดก็ประหนึ่งใจจะขาดอีกเล่า...จึงเมื่อคิดแล้วก็ให้เกิดข้อสงสัยไปว่าความผาสุกอึดใจ
นุ่มนวล อ่อนหวานเหล่านี้ จะจริงยั่งยืนไปสักเท่าใดกัน”²

อัมพวัน เป็นภรรยาหลวงของพัลลภ เธอแต่งงานกับพัลลภด้วยความรัก อัมพวันเป็น
ผู้หญิงที่ร่าเริง มีจิตใจโอบอ้อมอารี พนักงานในบริษัทที่สามีเป็นผู้จัดการจะให้ความเคารพรักเธอทุก
คน เธอจะทำตัวเป็นภรรยาที่ดีและเป็นเพื่อนคู่คิดของสามีในขณะเดียวกัน ดังข้อความว่า “อัมพวัน
ไม่ใช่ภรรยาที่ชอบพาตัวเองเข้ามาพลุกลั่นในสถานที่ทำงานของสามี...เธอจะเข้ามาในสำนักงาน ก็
ต่อเผชิญผ่านมาทางนั้นใกล้เวลาเที่ยง ซึ่งจะซื้อของกลางวันติดมือมาฝาก หรือมิฉะนั้นก็เป็นเวลาใกล้
สำนักงานปิด”³

¹ โชติ แพร่พันธุ์. “มารหัวใจ,” ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 1. 2515. หน้า 181-187.

² โชติ แพร่พันธุ์. “เมียน้อย,” ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 1. 2515. หน้า 693-715.

³ แหล่งเดิม. หน้า 718.

กฤษณา เป็นภรรยาของนายประเทือง เมธาวิ ถึงแม้เธอจะไม่ได้รักนายประเทืองมาก่อน แต่เมื่อได้แต่งงานกับเขาซึ่งเป็นคนดี ชีวิตคู่ของเธอจึงมีแต่ความสุขตลอดมา กฤษณาได้ทำหน้าที่ภรรยาที่ดีทุกอย่างตั้งแต่เรื่องการบ้านการเรือน การรับรองแขกของสามี และอื่นๆ แต่เมื่อเธอได้พบกับบรรณคนรักเก่า เธอก็เริ่มมีความทุกข์ที่ไม่สามารถลืมบรรณได้ ทั้งๆ ที่ได้พยายามหักห้ามใจ และตั้งใจว่าจะทำหน้าที่ภรรยาให้ดีที่สุดก็ตาม ดังข้อความว่า "ที่โตะเล็กหัวเตียงนอน ท่านผู้อำนวยการบริษัทสยามกลีกรมปรากฏอยู่ในรูปขนาด 4 นิ้ว ทำให้กฤษณาต้องชนหน้าลงกับหมอน แล้วรำพันกับตัวเองว่า โธ่! บาปกรรมอะไรของฉันเล่า จึงต้องมีใจกับกายแยกกันไปคนละทาง" ¹

ในที่สุดกฤษณาก็สามารถชนะใจตนเองได้ เธอคิดถึงหน้าที่ของภรรยาที่จะต้องรับผิดชอบต่อครอบครัว เธอจะต้องซื่อสัตย์ต่อสามีตลอดไป

ปองเป็นภรรยาคุณพระวิเศษพจนารถ เพราะความเห็นชอบของผู้ใหญ่ แต่นิสัยที่เข้ากันไม่ได้จึงทำให้ปองมีชีวิตที่ขมขื่นอย่างที่สุด เธอชอบอยู่เงียบ ๆ กับหนังสือ และต้นไม้ แต่สามีตรงกันข้าม เขาชอบการสมาคมและพยายามบังคับให้เธอชอบตามเขาทำให้ปองเบื่อชีวิตครอบครัวที่ปราศจากความสุข ดังข้อความว่า "เรามีนิสัยไม่ตรงกัน ไม่ได้รักกันมาแต่เดิมนี้เอง ฉันจึงกลายเป็นผู้หมองนอกรีต หัวทิ่มที่หัวก็ได้เพียรถนอมกลมเกลี้ยง และเอาใจทุกอย่าง แต่ถ้าท่านจะทิ้งฉันไว้ตามลำพังดูเหมือนจะเป็นการทรมานน้อยเสียกว่าที่หันมาคอยเอาใจเช่นนี้" ²

ปองมีชีวิตคู่ที่ปราศจากความสุขเรื่อยมาแม้ว่าสามีจะเอาใจอย่างไรก็ตาม จนกระทั่งเธอได้พบกับกฤษ เธอรักกฤษมากจนลืมหน้าที่ภรรยา และแม่ที่ดี เธอจึงตัดสินใจขอทำตามใจตนเอง โดยจะไม่ยอมเป็นทาสของประเพณีเคลมถุงชนอีกต่อไป เธอหนีไปอยู่กับกฤษซึ่งเป็นการตัดสินใจที่ปองพอใจ ยิ่งเพราะเธอมีความสุขอยู่กับกฤษตลอดมาจนเธอสิ้นชีวิต

รำเพย เป็นภรรยาของนพ กฤดาคม เธอทำหน้าที่ภรรยาที่ดี เช่น ทำงานบ้าน ทำอาหาร ให้สามีรับประทาน และยังเป็นเพื่อนคู่คิดของสามีอีกด้วย แต่รำเพยเป็นคนที่มีความมโหรีแมนติก จนบางครั้งทำให้เธอเป็นคนขาดเหตุผลไม่รู้จักกาลควรไม่ควร ดังเช่น ในขณะที่สามีกำลังหัวข้าว เธอก็

¹ โชติ แพร่พันธุ์, "กามวาสี," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 2, 2515, หน้า 93.

² โชติ แพร่พันธุ์, "รอยไครยเกวียน," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 2, 2515.

ยังบังคับให้เขารับประทานกระท้อนลอยแก้วขนมที่มีความหลังอันหวานชื่นในอดีต เมื่อสามีต่อว่าแทนที่เธอจะรีบไปทำอาหารให้เขารับประทาน เธอกลับโกรธ และชวนสามีทะเลาะ ผลก็คือ ทั้งสองฝ่ายต่างขว้างปาข้าวของในบ้านจนเสียหาย และเธอได้ทำร้ายสามีจนเขาต้องหนีไปสงบสติอารมณ์นอกบ้าน

รำเพยเป็นภรรยาที่โชคดีที่ได้สามีใจเย็น มีความรัก ความอดทน และพร้อมที่จะให้อภัยภรรยาที่แสนงอนของเขาได้เสมอ การที่สามีรัก และตามใจเธอเช่นนี้ ทำให้รำเพยไม่ค่อยจะยอมรับผิดชอบในการกระทำของตน อีกทั้งเธอยังฉลาดหาเหตุผลมาสนับสนุนการกระทำของเธอเสมอ ดังเช่น เมื่อสามีกลับบ้านหลังจากไประงับอารมณ์นอกบ้านแล้ว เธอยังต่อว่าเขา โดยให้เหตุผลสนับสนุนการกระทำของเธอว่า

ชีวิตที่เกี่ยวกับบ้าน นพจะเอาเหตุผลที่ถูกสำหรับงานการมาใช้ไม่ได้ รำเพยเป็นอะไรเล่า ไม่ใช่ผู้หญิง ไม่ใช่คนรักที่นพจะต้องปกป้องรักษาประเล้าประโลมอยู่เสมอดอกหรือคะ ธรรมชาติของผู้หญิงที่มีเรือนแล้ว เขาไม่ต้องการอะไรมากไปกว่าคำปลอบโยนและความเห็นอกเห็นใจของสามี ผู้หญิงต้องการความแตกต่างของผู้ชายที่มีกับตัวหล่อน ผู้หญิงอาจร้องเสียงขรมเมื่อถูกยุ้งกัด แต่นั่นไม่ใช่เพราะหล่อนถือเคร่งในข้อที่ว่ายุ่งร้ายกว่าเสือ หล่อนร้องเพราะอยากเห็นผู้ชายแสดงท่าตื่นเต้นกุกกือจรรวกับเห็นว่าเสือมากัดหล่อน นี่แหละคือสภาพของผู้หญิง เป็นสภาพที่ชายควรจะเรียนรู้ไว้...และข้อที่ร้ายทำไม่คุณไม่ดีใจกับกระท้อนลอยแก้วของรำเพย¹

รำเพยเป็นผู้หญิงโชคดีที่ได้สามีอย่างนพ เขาจึงยอมฟังคำชี้แจงของภรรยา แม้ว่าเขาจะไม่เห็นด้วย แต่เพื่อความสงบสุขในบ้าน เขาจึงไม่อยากจะขัดใจเธอ เพราะเห็นว่าไม่มีประโยชน์

จากการวิเคราะห์บทบาทของสตรีในฐานะภรรยาแสดงให้เห็นว่ายาขอบสร้างตัวละครสตรีให้เป็นภรรยาในลักษณะเดิมส่วนหนึ่ง คือยังคงต้องรู้การบ้านการเรือน ดูแลเรื่องอาหารของสามี มิให้ขาดตกบกพร่อง ดังเช่นโฉมฉายที่ยังคงยึดถือคตินิยมเดิมที่ภรรยาต้องมีหน้าที่ดูแลและปรนนิบัติสามี มิให้ขาดตกบกพร่อง เช่นเดียวกับบังอรที่นอกเหนือจากการทำหน้าที่ปรนนิบัติสามีแล้ว เธอยังมีความเชื่อและศรัทธาในประเพณีดั้งเดิมอย่างมาก ภรรยาแบบโฉมฉายและบังอรเป็นภรรยาที่มีลักษณะเป็น

¹ โชติ แพร่พันธุ์. "หลังฉากผู้ชาย," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 2. 2515.

ตัวแทนของภรรยาแบบเดิมไว้อย่างพร้อมมูล ซึ่งถ้าเธอทั้ง 2 คน ได้แต่งงานกับผู้ชายที่มีความคิดว่าเสน่ห์ของผู้หญิงอยู่ที่การปรนนิบัติเพียงเท่านั้นแล้วชีวิตคู่ของเธอทั้งสองคนก็คงพบกับความสุขแน่นอน แต่ทั้งโคมคาย และบังอรมาแต่งงานกับทองจันทร์ผู้ชายที่มีความคิดสมัยใหม่ เขาต้องการความเป็นอิสระ ไม่ต้องการให้ใครมาคอยดูแลอย่างใกล้ชิด เขาต้องการภรรยาที่เป็นทั้งภรรยา และเป็นเพื่อนคู่คิด ในขณะเดียวกัน ชีวิตคู่ของสตรีทั้งสองคนจึงต้องพบกับความล้มเหลว

สำหรับพัศตรพริ้งเธอมีสามีสองคน ชีวิตคู่ของเธอล้มเหลวทั้ง 2 ครั้ง ครั้งแรกเป็นเพราะการแต่งงานแบบประเพณีคลุมถุงชน เธอทำหน้าที่เป็นภรรยาของสามีคนแรกในช่วงเวลาที่บิดาของเธอยังมีชีวิตอยู่เท่านั้น แต่เมื่อบิดาเสียชีวิต เธอก็หมดความอดทน และสำหรับชีวิตคู่ครั้งที่ 2 ของเธอก็ต้องพบกับความผิดหวังอีกครั้ง ก็เพราะพัศตรพริ้งมีนิสัยตรงกันข้ามกับสามี เธอเป็นผู้หญิงที่ชอบเที่ยวชอบงานสังคม ชอบให้มีชายหนุ่มหลายคนมาหลงรัก ในขณะที่ทองจันทร์ชอบอยู่บ้าน และที่สำคัญ คือพัศตรพริ้งเป็นผู้หญิงที่เอาแต่ใจตัวเอง เมื่อเวลาโกรธจะพุดจาตุถุทองจันทร์

ส่วนปอง เธอมีนิสัยรักธรรมชาติ รักต้นไม้ ชอบอยู่อย่างสงบ ในขณะที่สามีชอบการสมาคม แรกๆ ก็พยายามถนอมน้ำใจซึ่งกันและกัน แต่นานวันเข้าก็ไม่สามารถทนได้ ชีวิตคู่จึงพบกับความล้มเหลวในที่สุด ปองกล้าที่จะหนีไปกับคนที่ตัวเองรัก กล้าที่จะทำในสิ่งที่ผู้หญิงที่ดีไม่ทำกัน เธอไม่เกรงกลัวต่อการประนามของสังคม เพราะไม่ต้องการให้ชีวิตทั้งชีวิตพบกับความทุกข์ จากการแต่งงานเนื่องจากประเพณีคลุมถุงชน ทั้งพัศตรพริ้ง จีระวัด และปอง ต่างก็แต่งงานครั้งแรกเพราะประเพณีคลุมถุงชน และเธอได้เลือกคู่ครองใหม่เป็นครั้งที่ 2 ด้วยตัวของเธอเอง และด้วยความรัก เธอเป็นสตรีสมัยใหม่ที่ไม่ได้ยึดถือตามค่านิยมเดิมว่าสตรีที่จะต้องมามีเพียงคนเดียว ดังที่ ประภาศรี สีหอำไพ¹ ได้เสนอค่านิยมของสตรีในวรรณกรรม สรุปได้ว่า ในเรื่องความรักและการแต่งงาน สตรีไทยในวรรณกรรมต้องมีสามีคนเดียว ในขณะที่สามีมีภรรยาได้หลายคน สตรีไทยต้องรู้จักหน้าที่ภรรยา

สตรีทั้งสามคนโชคดีที่ได้สามีที่มีความคิดสมัยใหม่เช่นเดียวกัน ทั้งทองจันทร์ และกฤษ ไม่ได้คำนึงว่าพรหมจรรย์ของสตรีจะสำคัญยิ่งกว่าความรัก และความเข้าใจกัน แต่ถึงแม้ว่าพัศตรพริ้ง และจีระวัด จะได้สามีอย่างทองจันทร์ ชีวิตคู่ของทั้งสองฝ่ายก็ยังไม่สามารถดำเนินไปอย่างราบรื่นได้ เนื่องจากในชีวิตการครองคู่กันยังมีอีกหลายเรื่องที่ต้องปรับตัวเข้าหากัน ส่วนปอง เธอมีความสุขกับชีวิตคู่ที่เธอได้เลือกจนกระทั่งเสียชีวิต

ตัวละครอย่างมาลี เธออ่อนแอเกินกว่าที่จะแหวกงล้อมของประเพณีออกไปได้ เธอได้รับการอบรมให้เชื่อว่าผู้หญิงควรมีสามีเดียว เขาจะเป็นอย่างไรจะดีหรือชั่วก็ได้ชื่อว่าเป็นสามี ฉะนั้น

¹ ประภาศรี สีหอำไพ. ปริทัศน์วัฒนธรรมในภาษาและวรรณคดีไทย. 2523. หน้า 100.

ภรรยาต้องยอมอดทน ทนเก็บความทุกข์ไว้แต่เพียงผู้เดียว ชีวิตของมาลีต้องพบกับความขมขื่น เพราะการยอมทำตามความต้องการของบิดามารดา เธอยอมทำตามประเพณีโดยไม่มีทางเลือกเลย

นอกจากยายชอบจะเสนอให้เห็นภาพของสตรีที่มีชีวิตอย่างทนทุกข์ทรมานจากการแต่งงาน เพราะประเพณีคลุมถุงชนแล้วยายชอบยังเสนอให้เห็นภาพของสตรีที่แต่งงานเพราะความรัก เช่น ประคอง เธอเลือกคู่ครองเองโดยไม่ยอมทำตามความต้องการของบิดามารดา แต่เธอก็ผิดหวัง เนื่องจากเธอเลือกคนผิด เธอกลัวที่จะขอหย่าจากสามี และกลัวที่จะออกไปเผชิญชีวิตตามลำพัง โดยไม่หวังเกรงกับคำครหาในนาในเรื่องความเป็นแม่ม่าย

นอกจากนี้ยายชอบยังได้เสนอภาพของผู้หญิงที่ตกเป็นภรรยาน้อยของผู้ชายผาณิตต้องพบกับความชอกช้ำใจ และเสียใจอย่างที่สุด เพราะเมโนธรรมในใจที่คอยย้ำเตือนว่าเธอทำผิดและการทราบบความจริงในความทุกข์ของอัมพวัน ความรู้สึกเห็นใจ รู้สึกละอายต่อบาปของเธอ เช่นนี้ คงจะต้องทำให้เธอพ่ายแพ้แก่เมโนธรรมอันสูงส่งของตัวเองเข้าสักวันหนึ่ง และวันนั้นผาณิตอาจจะต้องตัดสินใจขึ้นเด็ดขาดที่จะต้องเลือกความถูกต้องดีงาม มากกว่าจะเลือกเอาความรักที่เต็มไปด้วยความเห็นแก่ตัว เช่นนั้น ในขณะที่อัมพวันซึ่งเป็นภรรยาที่ถูกต้องของพลลภ เธอไม่รู้ว่ามีเมียน้อยแล้ว แต่เธอได้แสดงทัศนคติให้สามีรู้ว่า ผู้หญิงทุกคนจะไม่ชอบให้สามีนอกใจไปมีภรรยาน้อย และจะไม่ให้อภัยที่สามีประพฤตินอกใจ ยายชอบได้แสดงให้เห็นว่า ผู้หญิงในฐานะภรรยาเริ่มที่จะกล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออก แม้ว่าสิ่งนั้นสามีจะไม่เห็นด้วยก็ตาม ผู้หญิงจะไม่ยอมทนนิ่งเฉยอีกต่อไป

สรุปได้ว่า ยายชอบได้เสนอภาพของภรรยาที่มีลักษณะ 2 แบบ มีทั้งภรรยาแบบเดิม ที่ต้องอดทนทุกอย่างเพื่อสามี และภาพภรรยาแบบใหม่ที่มีความคิดเป็นตัวของตัวเอง กล้าที่จะแหวกวงล้อมของประเพณี แต่ยายชอบก็ไม่ได้เน้นให้เห็นว่า การเป็นภรรยาแบบไหนจะดีกว่ากัน ชีวิตคู่ของตัวละครสตรีส่วนใหญ่จะพบกับความไม่สมหวัง ต้องเลิกร้างกันไปด้วยสาเหตุต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการแต่งงานเพราะประเพณีคลุมถุงชน หรือแต่งงาน เพราะความรักต่างก็พบกับความล้มเหลวด้วยกันทั้งคู่ ยายชอบได้เสนอให้เห็นว่า ชีวิตคู่ที่มีความรักอย่างเดียว แต่ไม่ได้ใช้ความอดทน ความเข้าใจกันก็ทำให้มีความทุกข์ และพบกับความผิดหวังได้เช่นเดียวกัน เช่น มาลี เธอแต่งงานเพราะประเพณีคลุมถุงชน และต้องพบกับความทุกข์ทรมาน ส่วนประคอง แม้ว่าจะแต่งงานเพราะความรัก แต่ถ้าอีกฝ่ายเป็นคนไม่ดี ชีวิตคู่ก็พังพินาศได้ มีตัวละครเพียงตัวเดียวเท่านั้นคือราเพยที่มีชีวิตคู่ที่มีพื้นฐานมาจากความรัก และพบกับความสุขสมหวัง ถึงแม้ว่าจะมีเรื่องโต้เถียงกันบ้าง แต่ถ้า รู้จักการให้อภัย และปรับตัวเข้าหากัน ชีวิตคู่ก็จะดำเนินไปอย่างราบรื่น

ยายชอบไม่ได้เสนอความคิดอะไรที่เด่นชัดนักในเรื่องชีวิตคู่และบทบาทในฐานะภรรยาของสตรี นอกจากเขียนไปตามเนื้อเรื่อง ซึ่งสะท้อนภาพของสตรีไทยหลายลักษณะในฐานะภรรยาโดยให้

บทบาทของตัวละครมีลักษณะสมเหตุสมผลไปตั้งแต่ต้นจนจบ

2.3 ฐานะมารดา

จากการศึกษาบทบาทสตรีในฐานะมารดา ผู้วิจัยพบว่า ยายชอบได้สร้างให้ตัวละครสตรีที่อยู่ในฐานะมารดามีเพียงส่วนน้อย ตัวละครสตรีส่วนหนึ่งยังไม่ได้แต่งงาน และอีกส่วนหนึ่งแต่งงานแล้ว แต่ยังไม่มียุติ

ตัวละครสตรีที่มีบทบาทในฐานะมารดา มีเพียง 2 คนเท่านั้น ได้แก่ ปอง และเจ้าแม่อยู่หัวศรีสุดาจันทร์ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ปอง เป็นภรรยาของคุณพระวิเศษพจนารถ มียุติชาย 1 คน ปองรักลูกมากเท่าที่แม่จะมอบความรักให้กับลูกได้ ปองมีพี่เลี้ยงคอยช่วยเหลือดูแล เนื่องจากลูกยังเล็ก เธอก็เหมือนมารดาที่มีฐานะร่ำรวยทั่วไป ซึ่งมอบภาระการเลี้ยงดูลูกให้กับพี่เลี้ยง ปองแต่งงานกับสามีโดยที่เธอไม่ได้รับรัก ดังนั้นเมื่อได้พบกฤษ เธอจึงไม่สามารถหักห้ามใจได้ ปองพยายามจะไม่รักกฤษ เพราะคิดถึงหน้าที่ของภรรยาและแม่ แต่ในที่สุดเธอได้ตัดสินใจที่จะทำตามความต้องการของตัวเองบ้าง โดยพร้อมที่จะหนีไปกับกฤษ เธอจำเป็นต้องทิ้งให้ลูกอยู่ตามลำพังกับบิดาของเขา เพราะคิดดีแล้วว่า ถ้าลูกได้อยู่กับพ่อ เขาก็จะมีความสุขสบาย มีอนาคตที่ดี แต่ถ้าเธอพาลูกไปอยู่ด้วย ลูกอาจจะต้องลำบาก เพราะกฤษไม่ได้มีสิ่งใดเท่าเทียมกับคุณพระวิเศษพจนารถ ดังข้อความว่า "มองลูกแล้วก็ราวหัวอกตัวเอง โดดตาต่างๆ ยิ่งเล็กเกินไปที่จะรู้ถึงความซื่อซื่อของแม่...หัวใจดิ้นรนรักๆ จะเป็นลมเสียให้ได้ ดูไปทางหน้าต่างสีกะ พี่เลี้ยงกำลังป้อนข้าวให้ตาแดงเขียวแก้มยุ้ยทีเดียว โธ่เอ๊ยก็เดือน กี่ปี ถึงจะได้เห็นหน้าแกอีกก็ไม่รู้"¹

เจ้าแม่อยู่หัวศรีสุดาจันทร์ ทรงเป็นพระราชมารดาในพระราชโอรส 2 พระองค์ คือ เจ้ายอดฟ้า อายุ 11 ชันษา และเจ้าศรีศิลป์ อายุ 5 ชันษา พระนางทรงทำหน้าที่พระราชมารดาอย่างสมบูรณ์ คือให้ความรัก และเลี้ยงดูพระราชโอรสทั้ง 2 พระองค์ นอกจากนี้ยังทรงห่วงใยพระราชโอรสองค์ใหญ่ที่จะต้องเสด็จขึ้นครองราชสมบัติในวันข้างหน้า เนื่องจากพระราชโอรสยังเยาว์พระชันษา จึง

¹ ไซติ แพร่พันธุ์. "รอยใคร่รอยเกวียน," ใน รวมอมตะนิยายยายชอบ เล่ม 2. 2515.

มีลักษณะเหมือนเด็กทั่วๆ ไปที่สนใจแต่ในเรื่องชุกชุน พระนางจึงทรงทำหน้าที่แทนซึ่งเป็นภาระที่หนักพอสมควรสำหรับสตรีที่ไม่มีพระสวามีให้คำแนะนำ ดังข้อความว่า

ข้าพเจ้าเป็นหญิง แต่จะเลี้ยงให้ลูกสมบูรณ์ โดยหน้าที่มารดาที่มากแล้วยังจะเลี้ยงลูกให้บรรลุนิติภาวะอยู่หัวอันประเสริฐเห็นยากกว่ายากเล่า มีหน้าเจ้าพระคุณเจ้าภุมมาตตรอนดังนี้ ข้าพเจ้าแม่ลูกน้อยใจใคร่เวนสมบัติให้เจ้าภุมมาต...นางพระยาแม่อยู่หัวก็อุตสาหะพระยอดฟ้าออกว่าราชการเมื่อใด ก็เอาฉากตั้งกำบังนั่งตริฟังข้อราชการอยู่ แต่พระยอดฟ้านั้นชันษา 11 ขวบ เยาว์กว่าเยาว์นัก นอกกว่าข้อราชการมีนำพาใส่ใจรู้แล้ว การนั่งเสมอเป็นประธานทำสง่าก็อดทนมิใครได้ สาละวันแต่การจะเล่นโลดไปที่แห่งอื่น¹

สำหรับแพง เธอเป็นตัวละครที่เสียชีวิตเพราะการคลอดบุตร และในเวลาต่อมาไม่นานบุตรก็เสียชีวิตตาม แพงยังไม่ทันได้ทำหน้าที่มารดาแม่แต่วันเดียว

ถึงแม้ว่ายาขอบสร้างให้ตัวละครสตรีในฐานะมารดาเพียงส่วนน้อย แต่ก็ทำให้มองเห็นภาพมารดาที่รัก และห่วงใยบุตร ซึ่งเป็นความรักที่ยิ่งใหญ่ บริสุทธิ์ โดยไม่หวังสิ่งตอบแทนใดๆ และการที่ยาขอบสร้างให้ตัวละครสตรีที่แต่งงานแล้ว ยังไม่มีบุตรนั้นเป็นเพราะเธอมีชีวิตคู่ที่ล้นแล้วแต่ผิดหวังและอยู่ด้วยกันในระยะสั้นก็ต้องเลิกร้างกันไป สำหรับชีวิตคู่ของสตรีคนอื่นๆ ก็เพิ่งเป็นการเริ่มต้นเท่านั้น

3. บทบาทด้านสังคม

หลังจากที่ได้มีการรับอารยธรรมตะวันตกเข้ามา ทำให้สตรีเริ่มมีบทบาทในสังคมมากขึ้น โดยเฉพาะสตรีในสังคมชั้นสูง และสังคมชั้นกลาง มีโอกาสได้เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ในสังคม ดังที่สายสมร เณตรองการ ได้กล่าวถึงสภาพสังคมของผู้หญิงไว้ว่า

ในสมัยรัชกาลที่ 6 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ ได้ทรงนำเอาวัฒนธรรมตะวันตกมาปรับปรุงประเทศมากมาย โดยเฉพาะในเรื่องที่เกี่ยวกับสตรีไทย ทั้งนี้เพราะพระองค์ทรงศึกษาอยู่ในประเทศอังกฤษเป็นเวลานานถึง 9 ปี พระองค์ได้ทรงแนะนำและสนับสนุนให้สตรีไทย

¹ โชติ แพร่พันธุ์. "รักหลังราชบัลลังก์," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 1. 2515.

เปลี่ยนการแต่งกายเป็นแบบยุโรป ชักชวนให้สตรีฝ่ายในออกมาร่วมงานรื่นเริงต่างๆ ในราชสำนัก ไม่ให้เก็บตัวอยู่แต่ข้างในเหมือนดังแต่ก่อน¹

ยาขอบเป็นนักเขียนผู้หนึ่งที่ได้นำสภาพสตรีให้มีบทบาทด้านสังคมมากขึ้น โดยผ่านทางเรื่องสั้น ซึ่งสามารถแยกประเด็นศึกษาได้ 2 ประเด็นดังนี้

3.1 ฐานะทางสังคม

การศึกษาฐานะทางสังคม เป็นการศึกษาถึงชาติตระกูล และฐานะทางการเงินของสตรี ดังปรากฏรายละเอียดต่อไปนี้

พัทตร์พริ้ง เป็นหญิงสาวที่มีชาติตระกูลดี มีฐานะร่ำรวย เป็นที่รู้จักของคนในวงสังคมชั้นสูง และเมื่อเธอแต่งงานกับสามีที่ร่ำรวย เธอก็ยังเป็นที่รู้จักของคนในวงสมาคมมากขึ้น เธอมีชีวิตความเป็นอยู่ที่สะดวกสบาย มีคนขับรถคอยบริการรับส่งเมื่อต้องการออกไปนอกบ้าน ดังข้อความที่ทองจันทร์กล่าวว่า “ผัวเมียคู่นี้เป็นการแต่งงานระหว่างเงินกับเงิน...เป็นคนสูงทั้งทรัพย์ และสมาคม...เขาทำทำรู้แต่ว่าพัทตร์พริ้งคงเป็นคู่หมั้นของสามีเดิม...รถของเราหรือจะเรียกให้ถูกกว่ารถของพัทตร์พริ้งส่งนายสาวแล้วยังไม่เข้าโรง”²

โฉมฉายเป็นเด็กกำพร้า มีฐานะปานกลาง แต่เธอมีโอกาสดำเนินเข้าไปอยู่ในวัง ซึ่งนับว่าเป็นโอกาสที่ดีกว่าสตรีไทยทั่วไป ดังข้อความที่ทองจันทร์กล่าวว่า “โฉมฉายต้องแยกจากผมเข้าไปอยู่ในวัง”³

จิระวัด เป็นหญิงสาวที่มีชาติตระกูลดี มีฐานะร่ำรวย เธออยู่ในบ้านหลังใหญ่ที่มีคนรับใช้คอยดูแลภายในบ้าน ดังข้อความที่ทองจันทร์กล่าวว่า “การที่แม่บ้านอันเป็นยอดสำคัญอดหนึ่งของบ้านสูญเสียไปเช่นนี้ ก็ดูตึกใหญ่นั้นเงียบและวังเวงเอาまกๆ พวกคนใช้ซึ่งเหน็ดเหนื่อยในงานที่แล้ว...เธอ

¹ สายสมร เฉยตรองการ. สถานภาพทางสังคมของผู้หญิงไทย (ในช่วงปี พ.ศ.2475-2493) ในนวนิยายของ ดอกไม้สด และ ก.สุรางคนางค์. 2528. หน้า 25.

² โชติ แพร่พันธุ์. “รักและร้าง,” ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 1. 2515. หน้า 65-73.

³ แหล่งเดิม. หน้า 80.

ไม่ใช่คนจน และเคยเป็นเมียพ่อค้าที่หาเงินได้มาก" ¹

บังอร เป็นหญิงสาวที่มีชาติตระกูลเป็นผู้ดี สังกัดได้จากในวันแต่งงานของเธอ จะมีผู้ใหญ่ที่มีฐานะอันดรศักดิ์สูงมาร่วมงานรดน้ำสังข์ให้ด้วย ครอบครัวของบังอรจะอยู่ร่วมกันหลายคน ในบ้านทรงเรือนไทยหลังใหญ่ มีคนรับใช้คอยบริการให้ความสะดวกสบาย ดังข้อความที่ทองจันทร์เล่าว่า "เธอหลับตา และเด็กรับใช้พาผมเข้ามา...เสด็จพระองค์หญิงอะไรงค์หนึ่งก็ไมรู้ แก่จนแทบจะเดินเองไม่ไหว...แทนที่จะหลั่งน้ำสังข์ลงกับฝ่ามือเราทั้งสองเหมือนคนอื่นก็รดลงมาบนหัว...บ้านของบังอรเป็นแบบแผนของบ้านไทยแท้ มีห้องใหญ่ๆ และดูเป็นอิสระ" ²

ม.จ.อุษา เป็นหญิงสาวที่เกิดในชาติตระกูลสูง มีฐานะอันดรศักดิ์ เป็นหม่อมเจ้า เธอมีนางข้าหลวงคอยรับใช้มากมาย มีชีวิตที่สะดวกสบาย ดังข้อความที่ทองจันทร์เล่าว่า "เวลานั้นก็ใกล้เที่ยงอยู่ แม่ข้าหลวงที่ตามเสด็จจึงถูกใช้มาเรียกอาหารที่โศดิลพร้อมกันนั้นท่านหญิงอยากเสวยไก่สะเต๊ะขึ้นมา ซึ่งแม่นั้นจะต้องเลยไปถึงร้านข้างสถานีด้วย...ท่านหญิงผู้นำรักพระองค์นี้ ประทับอยู่กับแม่นม และพวกข้าหลวงเล็กๆ อีกราวๆ 10 คน" ³

ประคอง เป็นภรรยานักธุรกิจที่ร่ำรวยมีความเป็นอยู่ที่สะดวกสบาย มีคนขับรถคอยบริการรับส่งเมื่อต้องการออกไปนอกบ้าน ดังข้อความว่า "หญิงในวัยสาว คนที่เคยเห็นนั่งดูไปในรถเก๋งคันเดียวกับคนรักของข้าพเจ้านั้นไม่ใช่ใครที่โหดเหี้ยมของชาวลิตนั่นเอง...ข้าพเจ้าเข้าห้องรับแขกโดยไม่ต้องมีคนใช้น่า" ⁴

มาลี เป็นหญิงสาวที่มีชาติตระกูลดี บิดาเป็นข้าราชการที่มีฐานะร่ำรวย สังกัดได้จากการไปตากอากาศ และพักผ่อนที่ชายทะเลเป็นประจำ มีคนรับใช้คอยบริการ ดังข้อความว่า "ต่อจากนั้น

¹ โชติ แพร่พันธุ์. "รักและร้าง," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 1. 2515. หน้า 96-106.

² แหล่งเดิม. หน้า 118-129.

³ แหล่งเดิม. หน้า 166-167.

⁴ โชติ แพร่พันธุ์. "หล่อนชั่วเพราะชาย," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 1. 2515. หน้า

คุณหลวงกับหล่อน และคนใช้อีกสองคนก็ช่วยกันแต่งบาดแผลให้ประมาณ...วันนั้น เป็นกำหนดที่เจ้าคุณภักดิ์ นัดไว้กับคุณหลวงวิจารณ์ ชวนกันไปปิกนิกทางเรือพร้อมด้วยครอบครัว”¹

ผานิต เป็นหญิงสาวที่มีชาติตระกูลดี บิดารับราชการที่ต่างจังหวัด เธออยู่กับแม่และคนรับใช้ที่คอยดูแลและให้ความสะดวกในเรื่องต่างๆ ภายในบ้าน ดังข้อความว่า “ดิฉันอยากทำงาน เพราะไม่ชอบเป็นนางห้องอยู่กับบ้าน...ประกอบกับอยากอยู่ห่างแม่เลี้ยง จึงไม่ลาออกและตามคุณพ่อไปเมื่อคราวท่านย้ายไปราชการที่ปัตตานี”²

อัมพวัน เป็นสตรีที่มีชาติตระกูลดี มีสามีเป็นผู้จัดการของบริษัทแห่งหนึ่ง เธอมีฐานะดีและมีโอกาสไปไหนได้อย่างอิสระ ดังข้อความว่า “เมื่อใดอัมพวันเหยียบเข้ามาในสถานที่ที่สามีเธอเป็นผู้จัดการ เมื่อนั้นผู้ทำงานในสำนักงานนี้จะพากันยินดี”³

กฤษณาเป็นหญิงสาวที่มีชาติตระกูลดีบิดาเป็นคนที่มีชื่อเสียงอยู่ในจังหวัดและเมื่อแต่งงานเธอมีสามีเป็นนักธุรกิจที่ร่ำรวยมาก มีบ้านหลังใหญ่สวยงาม มีคนรับใช้คอยอำนวยความสะดวกในเรื่องต่างๆ ภายในบ้าน ดังข้อความที่อรรดเล่าว่า “เมื่อย่างเหยียบล่องเข้าไปในพื้นที่ของบ้านเมธาวิ อันเป็นสิทธิของผู้อำนวยการ ซึ่งมีเงินทุนนับจำนวนล้าน...สนที่ชวยอดสร้าง ขนาคู่กันไปตามแนวของถนน สะพานข้ามคูเล็กๆ แต่ลงทุนทำเป็นคอนกรีต อ่างน้ำพุอันกว้างขวางที่สร้างไว้หน้าบ้าน ทุกสิ่งหนุนความวิจิตรพิศดารในตัวของมัน ขึ้นด้วยอำนาจเงิน”⁴

ปอง เป็นหญิงสาวที่มีชาติตระกูลดี เธอมีสามีคนแรกที่มีเงิน มีเกียรติยศชื่อเสียง อยู่ในบ้านหลังใหญ่ มีคนคอยรับใช้ เป็นที่รู้จักของคนในสังคม ดังข้อความที่กฤษณากล่าวว่า “ได้แย่งหัวใจปองมาจากยศศักดิ์ และสมบัติฟัสสถานอื่นๆ...ทั้งผัวทั้งบ้านอันใหญ่โตมโหฬาร ทั้งกองเงินกองทอง”⁵

¹ โชติ แพร่พันธุ์. “มารหัวใจ,” ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 1. 2515. หน้า 118-125.

² โชติ แพร่พันธุ์. “เมียน้อย,” ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 1. 2515. หน้า 682.

³ แหล่งเดิม. หน้า 718.

⁴ โชติ แพร่พันธุ์. “กามวาสี,” ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 2. 2515. หน้า 42-43.

⁵ โชติ แพร่พันธุ์. “รอยโครอยเกวียน,” ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 2. 2515. หน้า

เพียงจันทร์ เป็นหญิงสาวที่มีชาติตระกูลดี มีฐานะร่ำรวย มีคนขับรถคอยบริการรับส่งใน
ขณะที่ไปทำงาน หรือออกไปนอกบ้าน ดังข้อความว่า "เจิมหรือจะ เรียนคุณพ่อที่เถาะว่า ไม่ต้องให้รถมา
รับฉันกลับไปรับประทานกลางวันหรอก" ¹

ตริงใจ เป็นหญิงสาวที่มีชาติตระกูลดี มีฐานะ สังเกตได้จากบ้านที่เธออยู่ ถึงแม้จะเป็น
บ้านของพี่สาวก็ตาม ดังข้อความว่า "บ้านน้อยรูปงาม มุมตรงนั้นยื่นออกมาติดตรงนี้ยื่นออกมาหน่อย
...สีนวลของกระเบื้องที่ท่อน้ำตาลของไม้ค้ำเป็นแบบหุและแปลกในสายตาของคนไทย...เพียงแต่
มองลักษณะของภูมิฐานของบ้าน" ²

มัลลิกา เป็นหญิงสาวที่มีชาติตระกูลดี บิดาเป็นอดีตนายทหารชั้นผู้ใหญ่ที่เปลี่ยนมาทำ
ธุรกิจทางการค้าจนมีฐานะร่ำรวย เธอมีความเป็นอยู่ที่สะดวกสบาย ใช้น้ำหอมราคาแพงที่สั่งมาจาก
ประเทศฝรั่งเศส มีเด็กรับใช้คอยดูแลตั้งแต่เรื่องอาหาร กิจวัตรประจำวัน และอื่นๆ ดังข้อความว่า "ขอ
ให้รู้ว่าเป็นกลิ่นของซินเจ็ดน้ำหอมชั้นหนึ่งของลุ่ม ห้างปรุงน้ำหอมชั้นที่หนึ่งของปารีส...เวลา 13.50 น.
ทำความเป็นอยู่เป็นผู้ดีชาวตะวันตกเสียครึ่งวัน คือเรียกของเข้าเข้ามากินถึงกลางวัน และถึงที่นอน" ³

ทัศนีย์ เป็นหญิงสาวที่มีชาติตระกูลดี มีฐานะร่ำรวยมาก เธอมีชีวิตที่สะดวกสบายมีเสื้อผ้า
ราคาแพงจำนวนมากมายให้เลือกใส่ตามใจชอบมีคนขับรถคอยบริการรับส่งเมื่อต้องการออกไปนอกบ้าน
ดังข้อความว่า "ตู้บรรจุเสื้อผ้าใบใหญ่ ซึ่งมีกระจกเงาขนาดใหญ่ส่องเห็นเต็มตัว ได้ถูกเปิดออกทั้งสี่ตู้ ม่วงถุง
และเสื้ออันงามวิจิตรในตู้ทั้งสี่นั้นถูกรื้อลงมากองที่พื้น...มัทนะมั่งคั่งสมชื่อสกุล มั่งคั่งพอที่จะหยุดทำ
มาหากินแล้วจับจ่ายใช้สอยไปได้ตามปกติจนถึงชั่วหลาน เหลน ของทัศนีย์...ก่อน 9 นาฬิกาวันนั้น รถ
ก็พาคุณทัศนีย์ออกไปจากบ้าน...ทุกคนรู้ว่าเธอไปธุระประจำตามธรรมดา" ⁴

รำเพยเป็นหญิงสาวที่มีชาติตระกูลดี มีฐานะร่ำรวย ดังข้อความว่า "สายตาของบรรดา
ญาติซึ่งมองเงินในข้อแรกในการตีราคาคนุชย์นั้นได้ลงมตักกันอย่างพร้อมเพรียงว่า นพ กฤดาคม มีแต่

¹ โชติ แพร่พันธุ์. "สวรรค์คนยาก," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 2. 2515. หน้า 116.

² โชติ แพร่พันธุ์. "รักแท้," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 2. 2515. หน้า 131.

³ โชติ แพร่พันธุ์. "มัลลิกา," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 2. 2515. หน้า 210-214.

⁴ โชติ แพร่พันธุ์. "อารมณ," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 2. 2515. หน้า 253-256.

ตัว และรำเพยแผ่ยอดมิ่งขวัญของบ้าน แม่คนที่ญาติสนิททั้งหลายมันหมายไว้สำหรับจะตักกลับขึ้นเป็นจำนวนเงินมากหลาย กลับไปปลงจิตพิสมัยเสียกับชายที่หมู่ญาติตราคว่ำมีแต่ตัวเท่านั้น" ¹

จันทร์กระพ้อ เป็นลูกสาวของผู้ใหญ่บ้าน ที่มีฐานะดี ดังข้อความว่า "ข้าไม่ยกกระหัวใจท่านผู้ใหญ่แจ่ม เห็นว่าท่านมั่งมีเป็นปึกแผ่น...ท่านผู้ใหญ่เอ็นดูคนจนยังงี้" ²

เจ้าแม่อยู่หัวศรีสุดาจันทร์ทรงเป็นสนมเอกในพระชัยราชาธิราชและเมื่อพระสวามีสวรรคตพระนางก็ทรงทำหน้าที่เป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระราชาโอรสที่ยังเยาว์พระชันษาทรงบริหารบ้านเมืองทั้งฝ่ายหน้าและฝ่ายใน ดังข้อความว่า "จอมอยู่ฮักก็ยกขึ้นเป็นท้าวศรีสุดาจันทร์สนมเอก แต่อิสริยะศอันให้บำรุงมาตุคามผู้ถวายราชโอรสนั้นปรากฏแก่คนทั้งปวง เสมอนางพระยาอัศรมเหสี...การฝ่ายในทั้งสิ้นก็ตกแก่นางชนนีศรีสุดาจันทร์ และการข้างหน้าก็ตกแก่พระเจียรราชาผู้อา แต่พระเจียรราชา อธิยาศัยสมณะมักน้อย" ³

สายหยุด เป็นหญิงสาวชาวบ้าน และมีโอกาสได้เข้าไปอยู่ในวังเป็นข้าหลวงของเจ้าแม่อยู่หัวศรีสุดาจันทร์ ซึ่งนับว่าเป็นโอกาสที่ดีกว่าสตรีโดยทั่วไป ดังข้อความว่า "ในหมู่ข้าหลวงทั้งนั้นนางหนึ่งชื่อสายหยุด เป็นสาวยิ่งกว่าหมู่" ⁴

โลมใจ เป็นหญิงสาวที่มีชาติตระกูลดี บิดาเป็นข้าราชการชั้นสูง มีบ้านหลังใหญ่อยู่ในเนื้อที่กว้างขวาง ดังข้อความว่า "มีพื้นที่ประมาณ 5 ไร่ มีบ้าน 2 หลังอยู่ในเนื้อที่นั้น...ความเป็นพระยา มนุสราจารย์กรรมการศาลฎีกาใหญ่หลวงเกินกว่า" ⁵

¹ ไซติ แพร่พันธุ์. "หลังฉากผู้ชาย," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 2. 2515. หน้า 277-278.

² ไซติ แพร่พันธุ์. "เรื่องธรรมดา," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 2. 2515. หน้า 294.

³ ไซติ แพร่พันธุ์. "รักหลังราชบัลลังก์," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 1. 2515. หน้า 207-211.

⁴ แหล่งเดิม. หน้า 216.

⁵ ไซติ แพร่พันธุ์. "มุ่มมิด," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 2. 2515. หน้า 2.

จากการวิเคราะห์ฐานะทางสังคมของสตรี สรุปได้ว่าตัวละครส่วนใหญ่มีชาติตระกูล และฐานะทางการเงินดี ยາขอบได้เสนอให้เห็นภาพตัวละครสตรีที่เกิดในตระกูลนักธุรกิจ ประกอบอาชีพค้าขาย ซึ่งเป็นอาชีพที่ทำให้ประสบผลสำเร็จในชีวิต และมีชื่อเสียงได้รับการยกย่องจากสังคม เช่น มัลลิกา และเพ็ญจันทร์ การเสนอความคิดเช่นนี้ มีลักษณะสอดคล้องกับดอกไม้สด ดังที่สายสมร เญตรองการ¹ ได้กล่าวถึงสถานภาพทางสังคมของผู้หญิงไทย สรุปได้ว่า ดอกไม้สดได้เสนออาชีพใหม่คืออาชีพค้าขายแทนที่จะรับราชการ เช่น รัตน์ ตัวเอกในเรื่องสามชาย เป็นชนชั้นสูงในสังคมยุคใหม่ ที่เลือกอาชีพพ่อค้าเป็นวิถีทางก่อร่างสร้างตัว แทนที่จะยึดถือค่านิยมด้านอาชีพรับราชการอย่างที่ชนชั้นสูงทั่วไปปฏิบัติสืบกันมา

ตัวละครอย่าง พักตร์พริ้ง จิระวัต ประคอง และกฤษณา เธอเป็นสตรีที่มีชาติตระกูลดี มีสามีซึ่งประกอบอาชีพค้าขายที่ประสบผลสำเร็จ และมีชื่อเสียงอยู่ในวงสังคมเช่นเดียวกันการเสนอความคิดเช่นนี้ น่าจะเป็นอิทธิพลร่วมสมัย เนื่องจากยาขอบเป็นนักประพันธ์ในยุคสมัยใกล้เคียงกับดอกไม้สด

นอกจากการเสนอภาพสตรีที่เกิดในตระกูลนักธุรกิจ และพ่อค้าแล้ว ยาขอบยังได้เสนอภาพสตรีที่มีฐานะันดรศักดิ์สูง เกิดในตระกูลผู้ดีเก่า ตระกูลขุนนาง และข้าราชการ ซึ่งเป็นตระกูลที่ได้รับการยกย่องตามค่านิยมเดิม ควบคู่กันไปด้วย ได้แก่ เจ้าแม่อยู่หัวศรีสุดาจันทร์ ม.จ.อุษา บังอร ทศนีย์ มาลี ผาณิต ปอง และโลมใจ

ตัวละครที่มีสภาพแตกต่างจากนี้ มีเพียง 5 คน คือ โฉมฉาย สายหยุด จันทร์กระพ้อ เพื่อนและแพง

โฉมฉาย เป็นเด็กกำพร้าที่มีฐานะปานกลาง แต่เธอมีโอกาเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของฝ่ายใน คือพระบรมมหาราชวัง ซึ่งเป็นสถาบันสูงสุดของสังคมไทย จึงนับว่าฐานะทางชาติตระกูล หรือสังคมก็อยู่ในระดับสูงกว่าคนทั่วไปในสังคม เช่นเดียวกับสายหยุด ถึงแม้เธอจะเป็นสาวชาวบ้าน แต่เธอมีโอกาสดีได้เข้าไปเป็นนางข้าหลวงในพระบรมมหาราชวัง

ส่วนจันทร์กระพ้อ เธอเป็นสาวชาวชนบท แต่มีบิดาเป็นผู้ใหญ่บ้าน ที่มีฐานะดี ซึ่งนับได้ว่าเป็นคนที่มีสถานภาพทั้งทางด้านสังคม และเศรษฐกิจสูงสำหรับชาวชนบท ลักษณะเช่นนี้คล้ายกับเพื่อนและแพงที่เป็นสาวชาวชนบท และฐานะทางครอบครัวไม่ได้ยากจน

จะเห็นได้ว่ายาขอบสร้างให้ตัวละครสตรีส่วนใหญ่มีชาติตระกูลดี มีฐานะทางการเงินที่มั่นคงมีโอกาสพบปะบุคคลในสังคม และมีสิทธิเสรีภาพในการออกนอกบ้าน ได้อย่างอิสระ ซึ่งเป็นการเสนอความคิดใหม่อีกก้าวหนึ่งที่เปิดโอกาสให้สตรีมีบทบาทในสังคมมากกว่าเดิม

¹ สายสมร เญตรองการ. สถานภาพทางสังคมของผู้หญิงไทย (ในช่วงปี พ.ศ.2475-2493) ในนวนิยายของ ดอกไม้สด และ ก.สุรางคนางค์. 2528. หน้า 43.

3.2 การร่วมกิจกรรมของสังคม

ยาขอบได้สร้างให้ตัวละครสตรีมีบทบาทในการร่วมกิจกรรมกับสังคมในลักษณะต่างๆ กัน มีทั้งการออกงานสังคม งานปาร์ตี้ งานเดินร่ำ งานรื่นเริง ซึ่งเป็นกิจกรรมสนทนากาการที่ส่งเสริมให้สตรีมีโอกาสร่วมพบปะสังสรรค์กับบุคคลอื่นในสังคม ดังปรากฏรายละเอียดต่อไปนี้

พัทธรพริ้ง เป็นสตรีสมัยใหม่ เธอรักการท่องเที่ยว และการสมาคมเป็นชีวิตจิตใจ เธอเป็นสตรีที่นิยมการเดินร่ำ การรับประทานอาหารนอกบ้าน และการดื่มแชมเปญ เหมือนผู้ชาย ดังข้อความที่ทองจันทร์เล่าว่า "ดึกแล้วดึกอีก บางคืนตัวอยู่ที่โต๊ะ ใจไปอยู่กับพัทธรพริ้ง ตามวงเฮฮาของท่านผู้ดี ดูไม่มีล่ำสันชั้นอันสัณนิต แต่ท่านเหล่านั้นก็นัดผลัดเปลี่ยนกินข้าวเดินร่ำกันระหว่างบ้านกับบ้านอยู่ได้" ¹

บังอรเป็นสตรีที่ได้รับการอบรมแบบกุลสตรีไทยแต่เธอก็มีโอกาสได้ออกไปดูหนังกับคนรัก ดังข้อความว่า "ได้เบิกบานออกมาจากโรงมหรสพ" ²

ม.จ.อุษา เธอเป็นสตรีชั้นสูง ที่มีโอกาสได้ไปตากอากาศและพักผ่อนที่ชายทะเล โดยเฉพาะที่หัวหิน ดังข้อความว่า "เธออยู่อย่างเป็นมิตรของคนในตำบลนี้ทุกคน จึงไม่เคยนึกหวาดกลัวอะไรเลย ชาวหัวหินเขาถือว่าหญิงก็เป็นลูกหัวหินคนหนึ่ง" ³ และเธอได้ร่วมสนทนากับชาวบ้านอย่างไม่ถือตัว

ประคอง เธอได้รู้จักกับทวนซึ่งเป็นพี่ปรึกษาทางการค้าของสามี เมื่อครั้งที่สามีแนะนำให้รู้จักและต่อจากนั้นทวนได้ไปเยี่ยมเธอที่บ้านหลายครั้ง เธอได้ทำหน้าที่เจ้าของบ้านที่ดีชวนทวนพูดคุยและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน จนกระทั่งสนิทสนมกัน ประคองจึงร้องเพลงและเล่นเปียโนให้ทวนฟัง ซึ่งเป็นความสามารถของเธออีกด้านหนึ่ง ดังข้อความที่ทวนเล่าให้ฟังว่า "ร้องเพลงและเล่นเปียโนให้ข้าพเจ้าฟังหลายครั้ง...กลับเข้ามาใหม่พร้อมกับถ้วยร่ำดี บอกมารยาทอันงามของแม่บ้านเต็มตัว" ⁴

¹ ไซติ แพร่พันธุ์. "รักและร้าง," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 1. 2515. หน้า 72.

² แหล่งเดิม. หน้า 132.

³ แหล่งเดิม. หน้า 167.

⁴ ไซติ แพร่พันธุ์. "หล่อนชั่วเพราะชาย," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 1. 2515.

หลังจากที่เธอหย่าขาดจากสามี และตัดสินใจจากทวนไป เธอก็ได้พบกับผู้ชายคนใหม่ เธอได้มีโอกาสไปเที่ยวปิ้งกับเขา ซึ่งเป็นประสบการณ์ในชีวิตที่ประคองได้รับ

มาลี เป็นลูกสาวของข้าราชการชั้นสูง เธอจึงมีโอกาสที่ดี ได้ศึกษาในโรงเรียนคอนแวนต์ ได้พบปะสังสรรค์กับบุคคลอื่นในสังคม เธอมีโอกาสติดตามบิดาไปในงานฤดูหนาว ณ วังสราญรมย์ ดังข้อความว่า "เมื่อเดือนมกราคม คราวงานฤดูหนาว ณ วังสราญรมย์นี้แหละ...คุณพ่อหล่อนตั้งร้าน ดัดเสื่อและขายเครื่องเล่นบางอย่างในงานนั้นด้วย ฉะนั้นจึงต้องไปคุ่มร้านทุกๆ คืน จึงเป็นโอกาสให้ หล่อนติดท้ายไปเที่ยวทุกคืนเหมือนกัน...หลวงไพรัชพิสิทธิ์ก็ควรจะได้รับ ความชอบใจยิ่งขึ้นเท่านั้น ...เขารู้ใจหล่อนได้ดี จึงรับอาสาจะเป็นผู้พาเที่ยวชมร้านโรงทั้งปวง" ¹

ในงานมาลีได้รับการแนะนำให้รู้จักกับเพื่อนของหลวงไพรัชซึ่งเธอสามารถหักท้ายได้อย่าง ไม่เคอะเขิน เนื่องจากเธอคุ้นเคยกับการสมาคมมาแล้วเป็นอย่างดี

ปอง เป็นภรรยาของข้าราชการชั้นสูง ที่ชอบออกงานสมาคมหรูหรา คุณพระวิเศษพจนารถ ชอบชวนภรรยาไปด้วย แม้ว่าเธอจะไม่ชอบงานอย่างนี้ แต่เธอก็ได้มีโอกาสไปร่วมงาน เนื่องจากไม่สามารถขัดใจสามีได้ ดังข้อความว่า "คุณพระตรงกันข้าม โปรดการสมาคมหรูหรา มักลากฉันไปทรมาน อยู่ในวงของท่านผู้ดี แล้วก็สนุกกันไปอย่างเฮฮาตามประสาของท่าน" ²

เพียงจันทร์ เธอได้รับการศึกษาสูง ทำงานเป็นผู้จัดการในบริษัทของบิดา ซึ่งนอกจากเธอ จะมีโอกาสทำประโยชน์ให้กับสังคม ได้พบปะกับผู้ร่วมงานในบริษัทแล้ว เธอยังได้ติดต่อและนัด สังสรรค์กับเพื่อนร่วมโรงเรียนที่เคยศึกษามาด้วยกัน มีการจัดงานปาร์ตี้ นัดเลี้ยงน้ำชา เป็นประจำทุก สัปดาห์ ดังที่ศักดิ์ซึ่งเป็นคู่รักของเธอได้กล่าวว่า "การเลี้ยงน้ำชาปาร์ตี้บ่อยๆ ของเธอประจำวันอาทิตย์ ลิ่นสุญ...และหรือเมื่อคราวเทศกาลมีงานใหญ่ซึ่งฐานะลูกสาวของหลวงไทยวิทิศเคยไปอย่างหรูหราใครๆ ปายหน้าไปสวนสราญรมย์ซึ่งเป็นแหล่งของงาน" ³

¹ โชติ แพร่พันธุ์. "มารหัวใจ," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 1. 2515. หน้า 150-151.

² โชติ แพร่พันธุ์. "รอยโครอยเกวียน," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 2. 2515.

³ โชติ แพร่พันธุ์. "สวรรค์คนยาก," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 2. หน้า 126.

นอกจากนี้เพียงจันทน์ยังได้ไปร่วมงานเทศกาลที่สวนสราญรมย์ ซึ่งมีการเดินรำการพบปะสังสรรค์ระหว่างผู้ไปร่วมงานอีกด้วย

มัลลิกา เป็นสตรีที่มีโอกาสไปตากอากาศที่ชายทะเลแถวต่างจังหวัด ดังข้อความว่า "ป่าพูดขึ้นว่า สมาชิกในครอบครัวของเราไม่สบายกันโดยทั่วถึง รวมทั้งลูกหญิงที่เคยแข็งแรงก็พลอยหน้าตาร่วงโรยเพราะพยาบาลท่าน ฉะนั้นเราควรไปตากอากาศกัน...พักอยู่บ้านห้วยทรายได้ 6-7 วัน คนเก่าคนแก่ของป่าได้มาเป็นกำนันอยู่ที่นี่...ต้อนรับราวกับเทศามาพัก"¹

ที่บ้านห้วยทรายได้ มัลลิกาได้สัมผัสกับชีวิตชนบท และได้รู้จักกับชาวบ้านในละแวกนั้น ที่ต่างก็มีอัธยาศัยไมตรีที่ดี

ทัศนีย์ ได้มีโอกาสไปพักผ่อนและตากอากาศที่หัวหิน ดังที่ทัศนีย์คิดถึงคนรัก และเรื่องราวที่ผ่านมาในอดีตว่า "ถึงฤดูร้อนให้ร้อนแสนร้อน หัวหินของเจ้าก็คือ การเปิดหน้าต่างห้องออกทุกๆ บานเท่านั้นเอง จะก้าวไปไหนไกลหน่อยก็ต้องเกิดการคำนวณงบประมาณ แล้วฉันจะหาความสุขได้จากไหน"²

จากการวิเคราะห์บทบาทสตรีในการร่วมกิจกรรมของสังคม สรุปได้ว่า ยาขอบสร้างตัวละครสตรีให้มีโอกาสออกไปพบปะผู้คนในสังคมนอกเหนือไปจากญาติสนิทในบ้าน สตรีมีบทบาทในสังคมมากขึ้นเช่น การออกงานสังคม งานปาร์ตี้ งานรื่นเริงต่างๆ

พักตร์พริ้ง เป็นตัวละครสตรีที่ขอออกงานสังคม ชอบเดินรำ ซึ่งเป็นลักษณะของสตรีที่แตกต่างไปจากเดิม ดังที่สายสมร เฉยตรองการ ได้กล่าวถึงสถานภาพทางสังคมของผู้หญิงไทยในช่วงปี พ.ศ.2475-2493 ว่า "เต็มทีแล้ว การถูกเนื้อต้องตัวกันระหว่างหญิงชายเป็นการกระทำที่ต้องห้าม หญิงสาวต้องรักษาวลสงวนตัวต่อมาเมื่อมีการรับอารยธรรมตะวันตกเข้ามารวมทั้งวัฒนธรรมการเข้าสังคม มีการเดินรำ ทำให้การเดินรำที่หญิงชายต้องถูกเนื้อต้องตัว จับมือถือแขน กลายเป็นเรื่องปกติไป"³

¹ โชติ แพร่พันธุ์. "มัลลิกา," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 2. 2515. หน้า 216-217.

² โชติ แพร่พันธุ์. "อารมณ," ใน รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 2. หน้า 268.

³ สายสมร เฉยตรองการ. สถานภาพทางสังคมของผู้หญิงไทย (ในช่วงปี พ.ศ.2475-2493) ในนวนิยายของดอกลำสนัดและ ก.สุรางคนางค์. 2528. หน้า 65.

ส่วนปองเป็นตัวละครที่มีโอกาสได้ไปงานสมาคมเช่นเดียวกัน แต่ปองไม่ชอบงานเช่นนี้ เธอไม่เห็นด้วยที่สามีจะใช้เวลาว่างให้หมดไปกับงานสังคม ยายชอบสร้างภาพตัวละครสตรี 2 คนที่มีโอกาสได้ออกงานสังคม แต่มีลักษณะแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด พักตร์พริ้งไปเพราะชอบ แต่ปองไปเพราะหลีกเลี่ยงไม่ได้

ยายชอบไม่ได้เน้นว่าการที่สตรีมีโอกาสดำเนินงานสังคมนั้นดีหรือไม่ดีอย่างไร เพียงแต่เสนอให้เห็นว่าสตรีที่มีฐานะทางสังคมสูง มักนิยมไปงานสมาคมที่มีการเดินรำ

ยายชอบยังได้เสนอความคิดให้สตรีมีโอกาสดำเนินงานสังคมที่ชายทะเล ซึ่งเป็นความนิยมของสังคมสมัยนั้น เช่น ม.จ.อุษา มัลลิกา และทัศนีย์ ส่วนประกอบนอกจากเธอจะได้ไปเที่ยวบินังแล้ว เธอยังมีความสามารถในการเล่นเปียโนอีกด้วย

จากลักษณะดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ยายชอบไม่ได้ต้องการให้สตรีมีบทบาทแต่เพียงในครอบครัวเท่านั้น แต่ยายชอบ ต้องการให้สตรีมีบทบาทในสังคมอีกด้วย ถึงแม้ว่าจะเป็นบทบาทที่ไม่ได้ทำประโยชน์ให้สังคมมากมายนักก็ตาม แต่อย่างน้อยๆ สตรีก็ยังมีโอกาสมีส่วนร่วมในสังคมมิใช่มีหน้าที่อยู่กับเหย้าเฝ้ากับเรือนแบบเดิม

บทที่ 4

บทย่อ สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

บทย่อ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นการวิเคราะห์สตรีในเรื่องสั้นของยาขอบ จำนวน 15 เรื่อง โดยเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

เพื่อวิเคราะห์สตรีในเรื่องสั้นของยาขอบในประเด็นดังต่อไปนี้

1. ลักษณะของสตรี
2. บทบาทของสตรี

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

ในการศึกษาค้นคว้า ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นรวบรวมข้อมูล
  - 1.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวรรณกรรมและสตรีตลอด

จนแนวทางในการศึกษา

- 1.2 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลงานของยาขอบ
  - 1.3 รวบรวมเรื่องสั้นทุกเรื่องของยาขอบ

2. ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล

นำเรื่องสั้นทุกเรื่องของยาขอบมาศึกษาอย่างละเอียด แล้ววิเคราะห์สตรีในด้านลักษณะ

และบทบาท

3. ขั้นสรุป อภิปรายผล และเสนอแนะ

- 3.1 สรุป และอภิปรายผล
  - 3.2 เสนอผลการศึกษาค้นคว้าแบบพรรณนาวิเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์สตรีในเรื่องสั้นของยาขอบ ศึกษาในประเด็นดังนี้

1. วิเคราะห์ลักษณะของสตรี ดังนี้

1.1 ลักษณะทางรูปธรรม

1.1.1 รูปร่างหน้าตา

1.1.2 กิริยาท่าทาง

1.1.3 การพูดจา

1.2 ลักษณะทางนามธรรม

1.2.1 สติปัญญา

1.2.2 อารมณ์

1.2.3 คุณธรรมในการดำเนินชีวิต

2. วิเคราะห์บทบาทของสตรี ดังนี้

2.1 บทบาทด้านเศรษฐกิจ

2.1.1 ด้านอาชีพ

2.1.2 ด้านการครองชีพ

2.2 บทบาทด้านครอบครัว

2.2.1 ฐานะบุตร

2.2.2 ฐานะภรรยา

2.2.3 ฐานะมารดา

2.3 บทบาทด้านสังคม

2.3.1 ฐานะทางสังคม

2.3.2 การร่วมกิจกรรมของสังคม

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

จากการศึกษาปรากฏผลสรุปดังนี้

1. ลักษณะของสตรี

1.1 ลักษณะทางรูปธรรม

1.1.1 รูปร่างหน้าตายาขอบสร้างให้ตัวละครสตรีมีรูปร่างหน้าตาที่สวยงามทุกคน แต่ส่วนที่ยาขอบเน้นมากที่สุด คือใบหน้าที่เป็นส่วนแรกที่ปรากฏให้ผู้พบเห็นเกิดความประทับใจ

1.1.2 กิริยาท่าทาง ยาขอบสร้างให้ตัวละครสตรีมีกิริยาท่าทางที่แตกต่างกัน

ออกไป มีทั้งสุภาพเรียบร้อย ร่าเริงเบิกบาน เศร้าเหี่ยวหงา โมโหง่ายเอาแต่ใจตัวเอง และปราดเปรียว ทันสมัย แต่กิริยาท่าทางที่ปรากฏในเรื่องสั้นของยาขอบมากที่สุดคือ สุภาพเรียบร้อย

1.1.3 การพูดจา ยาขอบสร้างให้ตัวละครสตรีมีวิธีการพูดจาที่แตกต่างกันออกไป มีทั้งสุภาพอ่อนโยน มีเหตุผลปราศจากเล่ห์เหลี่ยม พูดจาตรงๆ แสดงความจริงใจ ตัดพ้อต่อว่า ก้าวร้าว ยอกย้อนและมีเล่ห์เหลี่ยม แต่วิธีการพูดจาที่ปรากฏในเรื่องสั้นของยาขอบมากที่สุด คือสุภาพอ่อนโยน

1.2 ลักษณะทางนามธรรม

1.2.1 สติปัญญา ยาขอบสร้างให้ตัวละครสตรีส่วนใหญ่ มีความเฉลียวฉลาด มีสติ ปัญญาดี สังเกตได้จากการที่ตัวละครสตรีเป็นผู้มีความสามารถในการเรียนรู้ การให้นิยามคำ และ เข้าใจ ถ้อยคำ รวมทั้งมีความสามารถในการแก้ปัญหา

1.2.2 อารมณ์ ยาขอบสร้างตัวละครสตรี มีทั้งอารมณ์ รัก ดีใจ สนุก โกรธ โลก เสียใจ น้อยใจ หึงหวง ซึ่งอารมณ์เหล่านี้สามารถเกิดขึ้นได้กับบุคคลธรรมดาทั่วไปตามสถานการณ์ โดย ไม่เน้นอารมณ์ใดเป็นพิเศษ

1.2.3 คุณธรรมในการดำเนินชีวิต ยาขอบสร้างให้ตัวละครสตรีมีคุณธรรมใน การ ดำเนินชีวิตที่แตกต่างกันออกไป ได้แก่ ความกตัญญูกตเวที ความเสียสละ ความศรัทธาต่อศาสนา ความเป็นผู้มีวิถึคุณธรรม การไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น ความอดทนอดกลั้น ความรับผิดชอบ ความกล้าหาญและเชื่อมั่นในตนเอง ความเป็นผู้มีสติ รู้จักยับยั้งชั่งใจ ความขยันหมั่นเพียร การเคารพในความ เสมอภาคของมนุษย์ ความละเอียดและเกรงกลัวต่อการกระทำชั่ว และความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

2. บทบาทของสตรี

2.1 บทบาทด้านเศรษฐกิจ

2.1.1 ด้านอาชีพ ยาขอบสร้างให้ตัวละครสตรีมีการประกอบอาชีพเพียงส่วน น้อย ได้แก่ เป็นผู้จัดการในบริษัทที่บิดาเป็นเจ้าของ และเป็นเลขานุการในบริษัทพิมพ์บทประพันธ์

2.1.2 ด้านการครองชีพ ยาขอบสร้างให้ตัวละครสตรีส่วนใหญ่มีฐานะร่ำรวย จึง ไม่ได้มีปัญหาเรื่องการเงิน

2.2 บทบาทด้านครอบครัว

2.2.1 ฐานะบุตร ยาขอบสร้างให้ตัวละครสตรีในฐานะบุตรส่วนใหญ่ยังคงมี ความเคารพและเชื่อฟังบิดามารดา

2.2.2 ฐานะภรรยา ยาขอบสร้างให้ตัวละครสตรีในฐานะภรรยา มีทั้งภรรยา แบบเดิมที่ยังคงต้องรู้จักการบ้านการเรือน การปรนนิบัติสามี และภรรยาแบบใหม่ที่มีความคิดเป็น ตัว ของตัวเอง

2.2.3 ฐานะมารดา ยาชอบสร้างให้ตัวละครสตรีในฐานะมารดามีเพียงส่วนน้อย แต่ในฐานะมารดาสตรีก็ยังทำหน้าที่มารดาที่รักและห่วงใยบุตร

2.3 บทบาทด้านสังคม

2.3.1 ฐานะทางสังคม ยาชอบสร้างให้ตัวละครส่วนใหญ่มีฐานะทางสังคมสูง มีชาติตระกูลที่ดี ฐานะร่ำรวย

2.3.2 การร่วมกิจกรรมของสังคม ยาชอบสร้างให้ตัวละครสตรีมีการร่วมกิจกรรมต่างๆ ของสังคม ได้แก่ การออกงานสังคม งานเดินรำ งานปาร์ตี้ การไปพักผ่อนตากอากาศ

อภิปรายผล

การวิเคราะห์สตรีในเรื่องสั้นของยาชอบ มีประเด็นที่น่าพิจารณาดังนี้

1. ผลของการวิเคราะห์ลักษณะทางรูปธรรม ยาชอบสร้างให้ตัวละครสตรีส่วนใหญ่มีลักษณะของสตรีแบบเดิม คือนอกจากมีความสวยงามแล้ว ยังมีท่าทางที่เรียบร้อยแบบกุลสตรีไทย แต่ในขณะเดียวกันยาชอบก็ได้สร้างภาพให้เห็นลักษณะของสตรีแบบใหม่ที่มีท่าทาง ปราดเปรี้ยว ทั่นสมัย เชื้อมั่นในตนเอง กล้าคิด กล้าทำ และกล้าพูด แต่ทั้งนี้ยาชอบได้เน้นให้เห็นว่าสตรีจะมีลักษณะอย่างไร นั้นขึ้นอยู่กับกรอบมโนคติ และสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญด้วย

2. ผลการวิเคราะห์ลักษณะทางนามธรรม ยาชอบสร้างให้ตัวละครสตรีส่วนใหญ่มีความเฉลียวฉลาด มีสติปัญญาดี และเป็นสตรีที่มีชีวิตจิตใจ แสดงอารมณ์แบบผู้หญิง เช่น รัก หึงหวง น้อยใจ โกรธ เสียใจได้อย่างสมจริงที่สุด ตัวละครทุกตัวมีเลือดเนื้อ มีชีวิต เหมือนบุคคลในสังคม นอกจากนี้ตัวละครสตรียังมีคุณธรรมในการดำเนินชีวิตตามที่ได้รับกรอบมโนคติซึ่งเป็นไปอย่างสมเหตุสมผล

3. ผลการวิเคราะห์บทบาทด้านเศรษฐกิจ ด้านอาชีพจะมีสตรีที่ออกไปประกอบอาชีพ นอกบ้านเพียงส่วนน้อย สตรีส่วนใหญ่ไม่ได้ประกอบอาชีพ เนื่องจากไม่ได้มีปัญหาด้านการครองชีพ และบิดามารดามีฐานะดี จะไม่นิยมให้บุตรสาวออกไปประกอบอาชีพนอกบ้าน

4. ผลการวิเคราะห์บทบาทด้านครอบครัว ในฐานะบุตรสาว ส่วนใหญ่ยังคงเป็นบุตรสาวที่เคารพและเชื่อฟังบิดามารดา แต่ในขณะเดียวกันยาชอบก็ได้เสนอภาพของบุตรสาวที่ไม่ยอมแต่งงานเพราะการคลุมถุงชน เธอมีความคิดเป็นของตนเอง และต้องการแต่งงานเพราะความรัก ไม่ใช่

เพราะบิดามารดาจัดทำให้ ซึ่งเป็นการเสนองาพบุตรสาวที่แตกต่างไปจากเดิม

ในฐานะภรรยา ยายขอให้ภาพภรรยาที่แหวกกฎเกณฑ์ประเพณีเดิม โดยไม่ยอมตกอยู่ในอำนาจของสามี และขอหย่าสามี นอกจากนี้ยังให้ภาพภรรยาที่มีสามีใหม่อีกครั้ง หลังจากเลิกร้างกับสามีเดิม ยายขอไม่ได้เน้นเรื่องพรหมจรรย์ของผู้หญิงว่ามีความสำคัญมากไปกว่าความรักและความเข้าใจ ส่วนในฐานะมารดา พบว่าสตรีที่มีบทบาทในฐานะมารดามีน้อย ยายขอไม่ได้ให้ความสำคัญกับบทบาทนี้มากนัก

5. ผลการวิเคราะห์บทบาทด้านสังคม ยายขอให้ความสำคัญกับชาติตระกูลมาก ตัวละครสตรีส่วนใหญ่เป็นบุคคลที่อยู่ในสังคมชั้นสูง มีชาติตระกูลดี และมีโอกาสได้ร่วมกิจกรรมต่างๆ ของสังคมอย่างอิสระ ซึ่งเป็นกิจกรรมเพื่อยกระดับฐานะทางสังคมของสตรี

ตัวละครสตรีของยายขอมีหลากหลายตั้งแต่เป็นชาวชนบท จนถึงเป็นสตรีในสังคมชั้นสูง ยายขอสร้างให้ตัวละครสตรีส่วนใหญ่ต่างก็มีเหตุผลของตนเองที่จะทำตนสอดคล้องหรือแตกต่างไปจากค่านิยมเดิมอย่างสมเหตุสมผล ดังที่มีผู้กล่าวไว้ว่า ยายขอไม่เคยเขียนหนังสือล่วงเกินผู้หญิง จากความไว้วางใจของผู้อื่นที่เห็นยายขอเขียนหนังสือลักษณะนี้ จะปรากฏเป็นรูปธรรมให้เห็นในเรื่องรักและร้าง ซึ่งในตอนรักนั้น นักเขียน 6 คน ได้สร้างตัวละครสตรีขึ้นมา 6 แบบ แต่ในตอนร้าง ยายขอเขียนเกือบทั้งสิ้น นักเขียนอื่นเขียนเพียงตอนเดียวเท่านั้น ทั้งนี้เป็นเพราะยายขอเป็นผู้ที่มองปัญหารักได้อย่างใกล้ชิด เขาสามารถนำประสบการณ์จากความรัก ความใกล้ชิดสตรีมาประกอบในการเขียนงานให้มีคุณค่า แสดงให้เห็นธรรมชาติของมนุษย์ในเรื่องความรักซึ่งก่อให้เกิดความทุกข์มากกว่าความสุข

ยายขอได้แสดงให้เห็นถึงความเป็นมนุษย์ปุถุชนที่ย่อมมีทั้งดีและชั่วในตัวเอง จาริตและประเพณีไม่ใช่สิ่งกำหนดตายตัวที่ยายขอยึดถือมาเป็นเครื่องตัดสินว่าตัวละครนั้นดีหรือร้าย แต่ยายขอตัดสินด้วยความสำนึกและมโนธรรมในจิตใจของตัวละครเป็นสำคัญไม่ว่าตัวละครนั้นจะเป็นบุคคลระดับใดก็จะมีลักษณะเป็นธรรมชาติ และมีสำนึกในสิ่งที่เป็นการถูกต้องชอบธรรมอยู่ด้วย

นอกจากนี้ยายขอยังสร้างภาพให้เห็นว่าความดีของคนนั้นอยู่ที่รู้จักระงับอารมณ์รักได้ด้วยคามมีสติ รู้จักยับยั้งชั่งใจ และมีความเสียสละ เพื่อความรักอย่างแท้จริง มิใช่รักอย่างไม่มีเหตุผล รักอย่างเห็นแก่ตัวโดยไม่คำนึงถึงความถูกต้องดีงาม

การให้บทบาทตัวละครของยายขอนั้นจะมีลักษณะสมจริง จูงใจคนอ่านให้เกิดอารมณ์สะท้อนใจ และที่สำคัญทำให้ผู้อ่านมองโลกในแง่ดีด้วยสายตาอันกว้างไกล ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าเรื่องสั้นของยายขอเป็นวรรณกรรมที่มีคุณค่าทางอารมณ์ และจิตใจเป็นอย่างยิ่ง

ข้อเสนอแนะ

ควรมีการนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ตัวละครในหนังสือนอกเวลา
ซึ่งมีอยู่ในหลักสูตรระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

1. ควรมีการศึกษบทบาทตัวละครสตรีของยาขอบในเรื่องอื่นๆ เช่น ผู้ชนะสิบทิศ
ยอดขุนพล
2. ควรมีการศึกษบทบาทตัวละครสตรีของยาขอบเปรียบเทียบกับนักประพันธ์ร่วม
สมัยคนอื่นๆ

บรรณานุกรม

ก. สุรางคนางค์. พันธิพา. กรุงเทพฯ : บำรุงสาส์น, 2521.

กรรณิการ์ ฤทธิเดช. วิเคราะห์เรื่องสั้นของยาขอบ. ปรินิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ :

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2522. อัดสำเนา.

กระแสร มาลาภรณ์. วรรณกรรมไทยปัจจุบัน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาภูมิราชวิทยาลัย, 2530.

กุหลาบ มลลิกะมาส. วรรณคดีวิจารณ์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2522.

กุหลาบ สายประดิษฐ์. "คัตนาคแห่งวรรณกรรมไทย," ใน ยาขอบอนุสรณ์. กรุงเทพฯ :

แพร่พิทยา, 2504.

กุหลาบขาว (นามแฝง). "ผู้ใดอยู่บ้านไกลไปถึงก่อน," ใน ยาขอบอนุสรณ์. กรุงเทพฯ :

แพร่พิทยา, 2504.

ฉีกฤทธิ์ ปราโมช, ม.ร.ว. "สังคมสมัยอยุธยา," หนังสืออ่านประกอบคำบรรยายวิชาพื้นฐานอารยธรรม.

กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2514.

เจตนา นาควัชระ. "วรรณคดีและวรรณคดีศึกษา," ใน วรรณไวทยาการ. ไทยวัฒนาพานิช, 2520.

เจือ สดะเวทิน. ประวัตินวนิยายไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สุทธินิสารการพิมพ์, 2517.

โชติ แพร่พันธุ์. รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 1. 2515. กรุงเทพฯ : ผดุงศึกษา, 2515.

_____. รวมอมตะนิยายยาขอบ เล่ม 2. 2515. กรุงเทพฯ : ผดุงศึกษา, 2515.

ทัศนีย์ กุมะรัตน์. วิเคราะห์แนวความคิดเรื่องบทบาทสตรีในนวนิยายของเสนีย์ เสาวพงศ์.

ปรินิพนธ์ กศ.ม. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2534. ถ่ายเอกสาร.

ทิตยา สุวรรณชฎ. สังคมวิทยา. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2517.

ทิษญา โพธิ์อยู่. วิเคราะห์แนวความคิดเกี่ยวกับบทบาทสตรีในนวนิยายของดวงใจ. ปรินิพนธ์

กศ.ม. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2536. ถ่ายเอกสาร.

เทียน เหลียวรักวงศ์. (ผู้รวบรวม) จดหมายรักในชีวิตจริงของยาขอบ. กรุงเทพฯ : แพร่พิทยา,

2516.

ธัญญา สังขพันธานนท์. วรรณกรรมวิจารณ์. ปทุมธานี : นาค, 2539.

นิตยา จันทวงศ์. สถานภาพและบทบาทของสตรีไทยภาคใต้. ปรินิพนธ์ กศ.ม. สงขลา

: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, 2532. อัดสำเนา.

บุญเดิม พันรอบ. จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพฯ : อมรการพิมพ์, ม.ป.ป.

บุญยงค์ เกศเทศ. สถานภาพของสตรีไทยในวรรณกรรมสมัยรัตนโกสินทร์ ช่วงปี พ.ศ.2325-2394

(รัชกาลที่ 1-รัชกาลที่ 3) ปรินิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร, 2529. อัดสำเนา.

_____. สถานภาพสตรีไทย. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2532.

บุญเหลือ เทพสุวรรณ, ม.ล. วิเคราะห์วรรณคดีไทย. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2522.

_____. "หัวใจของวรรณคดีไทย," ใน วรรณไวทยาการ. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2520.

ประกาศ วัชรภรณ์. ยาขอบอนุสรณ์. กรุงเทพฯ : แพรวพิทยา, 2504.

✓ ประนอม สาโรชมาน. จิตวิทยาทั่วไป. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2530.

ประกาศรี สีสอ้าไฟ. ปริทัศน์วัฒนธรรมในภาษาและวรรณคดีไทย. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช,
2523.

เปลื้อง ณ นคร. คำบรรยายวิชาการประพันธ์และการหนังสือพิมพ์. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช,
2497.

ผ่องพรรณ ลวนานนท์. ชีวประวัติและการประเมินคุณค่าผลงานวรรณกรรมเรื่องสำคัญของยาขอบ.
วิทยานิพนธ์ อ.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520. อัดสำเนา.

ปิญโญ สาร. หลักการบริหารการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2519.

ยศ วัชรเสถียร. การประพันธ์และนักประพันธ์ของไทย. กรุงเทพฯ : แพรวพิทยา, 2506.

ยุรฉัตร บุญสนิท. วรรณวิจารณ์. สงขลา : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ภาคใต้, 2538.

รัฐจวน อินทรกำแหง. วรรณกรรมวิจารณ์. กรุงเทพฯ : ดวงกมล, 2518.

วิลาศ มณีวัต. โฉมหน้าของนักประพันธ์. กรุงเทพฯ : ก้าวหน้า, 2515.

สงวน สุทธิเลิศอรณ. จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เกรียงศักดิ์การพิมพ์, 2525.

สด ฤมะโรหิต. "37 ปีของมิตรภาพ," ใน ยาขอบอนุสรณ์. กรุงเทพฯ : แพรวพิทยา, 2504.

สน คชสาร. "ผู้หญิงในวรรณกรรม : ศึกษาผ่านทางเสนีย์ เสาวพงศ์," โลกหนังสือ. 1(4) :

72-75 ; มกราคม 2521.

สมรรัตน์ พันธุ์เจริญ. วาทศิลป์ของยาขอบที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องผู้ชนะสิบทิศ. ปรินิพนธ์

กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2533.

สมัย เรืองไกร. "สาส์นจากนายกสมาคมหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย," ใน ยาขอบอนุสรณ์.

กรุงเทพฯ : แพรวพิทยา, 2504.

สันต์ เทวรักษ์. "บุเรงนองรำลึก," ใน ยาขอบอนุสรณ์. กรุงเทพฯ : แพรวพิทยา, 2504.

สายสมร เอยตรงการ. สถานภาพทางสังคมของผู้หญิงไทย (ในช่วงปี พ.ศ.2475-2493) วิทยานิพนธ์

อ.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528. อัดสำเนา.

สิกสวัสดิ์. "มุ่มที่ไม่มืด," ใน ยาขอบอนุสรณ์. กรุงเทพฯ : แพรวพิทยา, 2504.

สุชา จันทรเฒ และสุรางค์ จันทรเฒ. จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพฯ : แพรวพิทยา, 2520.

สุพรรณี วราทร. ประวัติการประพันธ์นวนิยายไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เจริญวิทย์การพิมพ์, 2519.

สุวรรณา เกรียงไกรเพชร. พระอภัยมณี : การศึกษาในเชิงวรรณคดีวิจารณ์. วิทยานิพนธ์ อ.ม.

กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518. อัดสำเนา.

เสถียร จันทิมาธร. คนเขียนหนังสือ. กรุงเทพฯ : ประพันธ์สาส์น, 2517.

_____. นวนิพนธ์. กรุงเทพฯ : คัมภีร์, 2519

เสาวภา เจริญขวัญ. "นางเอกในวรรณคดี," วารสารมนุษยศาสตร์. 2(3) : 8-10 ; กันยายน-ธันวาคม 2521.

ภาคผนวก

ชีวประวัติและผลงานของยาขอบ

ประวัติส่วนตัว

ยาขอบ หรือโชติ แพร่พันธุ์ เกิดเมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม พ.ศ.2450 บิดาชื่อเจ้าอินทร์-แปลง เทพวงศ์ บุตรเจ้าหลวงเมืองแพร่ มารดาชื่อจ้อย ซึ่งเป็นข้าหลวงต้นห้องของหม่อมเฉื่อย ในสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ โชติ แพร่พันธุ์ กำพร้าบิดามารดามาตั้งแต่เยาว์วัย ชีวิตเบื้องต้นจึงมีผู้อุปการะหลายท่าน เช่น พระยาบริหารนครินทร์ และพระยาพิทักษ์ภูบาล เป็นต้น

ประวัติการศึกษา

โชติ แพร่พันธุ์ ได้รับการศึกษาถึงชั้นมัธยมปีที่ 4 จากโรงเรียนวัดเทพศิรินทร์

ชีวิตครอบครัว

โชติ แพร่พันธุ์ มีภรรยาหลายคน แต่อยู่กันไม่ยัด เพราะเขามีนิสัยเจ้าชู้ และรักเพื่อนมากกว่าสิ่งใด เขาให้ทุกสิ่งทุกอย่างที่มีอยู่แก่ผู้อื่นได้ แต่โชติไม่เคยมีอะไรให้แก่ตนเองและครอบครัวเลย เขามีบุตรกับนางจรัส แพร่พันธุ์ ภรรยาคนแรกเพียงคนเดียว คือนายมานะ แพร่พันธุ์

หน้าที่การงาน

โชติ แพร่พันธุ์ เป็นผู้ที่ประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานอย่างน่าภาคภูมิใจยิ่ง ทั้งงานโฆษณา งานประพันธ์และงานหนังสือพิมพ์ โดยเฉพาะในด้านงานประพันธ์นั้น นับตั้งแต่กุหลาบ สายประดิษฐ์ สนับสนุนโชติ แพร่พันธุ์ โดยให้กำเนิดนามปากกา "ยาขอบ" ขึ้น ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2472 นามปากกานี้ก็รุ่งโรจน์อยู่ในวงการวรรณกรรมของไทยตลอดมาตราบเท่าทุกวันนี้วรรณกรรมที่ทำให้ยาขอบได้รับชื่อเสียงอย่างสูงก็คือ อมตะนิยายผู้ชนะสิบทิศ ในด้านงานหนังสือพิมพ์นั้น ยาขอบก็มีความสามารถสูง เขาเป็นบรรณาธิการหนังสือพิมพ์สุริยา เป็นผู้อำนวยการหนังสือพิมพ์สยามนิกร และได้รับเลือกตั้งให้เป็นนายกสมาคมหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทยเมื่อพ.ศ.2589 และในปีเดียวกันยาขอบก็ได้รับเกียรติให้เป็นกรรมการวางหลักสูตรวิชาการหนังสือพิมพ์ แก่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตำแหน่งสุดท้ายที่ยาขอบได้รับแต่งตั้งก็คือ ตำแหน่งกรรมการบริหารหนังสือพิมพ์ประชาชาติ เมื่อ พ.ศ.2490

สุขภาพของยาขอบเริ่มเสื่อมโทรมลงตามลำดับและได้ถึงแก่กรรมเมื่อวันที่ 5 เมษายน 2499

ผลงานการประพันธ์

1. นวนิยาย ได้แก่เรื่อง ผู้ชนะสิบทิศ มหาภารตะ พรายสวาท และสามก๊กฉบับวณิชก
2. เรื่องสั้น ได้แก่เรื่อง รักหลังราชบัลลังก์ หล่อนชั่วเพราะชาย เมียน้อย มารหัวใจ มุมมืด รอยไครอยเกวียน สวรรค์คนยาก รักแท้ กามวาสี มัลลิกา นายแหย่ค ผู้ฆ่าตัวตาย หลังฉากผู้ชาย เพื่อนแพง อารมณ์ เรื่องธรรมดา จดหมายเจ้าแก้ว เธอต้องการดอกไม้สีม่วงในมือ รักและร้าง
3. สารคดี ได้แก่เรื่อง เรื่องไม่เป็นเรื่อง ปากกาพูดได้ หนุมานลูกใคร ท่านผู้อ่านที่รัก สิ้นในหมึก เราได้อะไรจากเขา โล่กลาง แม่ทองประกิกับแม่เทพทอง ประวัติศาสตร์ภูมิศาสตร์ คำปราศัย แลหลังครั้งเป็นนักเรียนเทพศิรินทร์ ที่ว่าไป-ไปนั้นประการใด คำอธิฐานของนักประพันธ์ ตามใจๆ ลมย่อมเลือกทางพัดได้เอง มีพรสวรรค์อันใดในนักประพันธ์หรือ เหตุที่กุสุมาไม่ได้แต่งงาน จดหมายรักในชีวิตจริงของยาขอบ หนังสือและผู้แต่ง บันทึกของกุ่มภกรรณ เราได้อะไรจากเขา เรื่อง อ่านเล่นๆ จากเรื่องจริง เริ่มเรื่องเมื่อข้าพเจ้าขึ้นศาลชาติเสือจับเนื้อกินเองโดยวิสัย วชิราวุธานุสรณ์
4. ร้อยกรอง ได้แก่เรื่อง อะไรเอ่ย และยาขอบสอนตัวเอง

นามปากกา

- ยาขอบ ใช้กับงานเขียนประเภท นวนิยาย เรื่องสั้น และบทร้อยกรอง
 กรทอง ใช้เฉพาะงานวรรณกรรมที่ลงพิมพ์ ในศรีสัปดาห์เท่านั้น
 โซติ แพร่พันธ์ และช.ช้าง ใช้กับงานเขียนประเภทบทความและข่าว

เรื่องสั้นของยาขอบจำนวน 15 เรื่อง มีเรื่องย่อพอสังเขปดังนี้

รักและร้าง

เรื่องรักและร้าง แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนรัก เขียนโดยนักเขียน 6 คน ยาขอบเขียน 1 ตอน คือ ตอนรักจิระวัด ตอนร้าง 1 ตอน เขียนโดย พ.เนตรรังษี และอีก 5 ตอนเขียนโดยยาขอบ รักและร้างเป็นเรื่องราวของความรักที่ไม่สมหวังระหว่างทองจันทร์ ตัวเอกของเรื่องที่มีความรักกับผู้หญิง 6 คน ในเวลาเดียวกัน แต่ไม่สามารถตัดสินใจได้ว่าจะเลือกคนไหนดีและตอนร้าง ยาขอบเขียนให้ทองจันทร์ได้ผู้หญิง 6 คน แต่ต้องเลิกร้างกันไป ซึ่งมีเนื้อเรื่องดังต่อไปนี้

ตอนรัก "พัคตร์พริ้ง" เขียนโดย ชื่นใจ

ทองจันทร์พบพัคตร์พริ้งในงานเลี้ยงของสมาคมแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ และได้ติดต่อกันเรื่อยมาจนรักกัน พัคตร์พริ้งเป็นผู้หญิงคนแรกที่ทองจันทร์ขอแต่งงานด้วย แต่เธอก็ต้องแต่งงานไปกับผู้ชายอื่นเสียก่อนตามความต้องการของบิดามารดา เวลาผ่านไป 2 ปี ทองจันทร์ได้ทราบว่า ชีวิตคู่ของพัคตร์พริ้งไม่มีความสุข

ตอนร้าง "พัคตร์พริ้ง" เขียนโดยยาขอบ

พัคตร์พริ้งได้พยายามหาทางเลิกกับสามีจนสามารถแยกทางกันได้โดยพฤตินัย แต่ในทางนิตินัยต้องรอไปอีก 10 เดือน ทั้งนี้เพราะสามีไม่ยอมและหวังว่าเธอจะเปลี่ยนใจ ในคืนที่พัคตร์พริ้งแยกทางกับสามี พัคตร์พริ้งและทองจันทร์ก็ได้เป็นของกันและกัน

พัคตร์พริ้งเป็นหญิงสาวที่ชอบออกงานสังคม ดังนั้นการที่ทองจันทร์ต้องเป็นสามีลับๆ ของพัคตร์พริ้งทำให้เขาไม่สบายใจและทุกข์ใจด้วยความหึงหวง เมื่อมีผู้ชายอื่นมาเกี้ยวพัคตร์พริ้งต่อหน้า

นานวันเข้าก็ยิ่งน้อยใจเธอมากขึ้น จนวันหนึ่งเขาจึงแสดงกิริยาเฉยเมยเมื่อเธอไปเที่ยวและกลับดึก พัคตร์พริ้งโกรธที่เขาทำกิริยาเช่นนั้น จึงต่อว่าเขาว่าสามีคนแรกที่ซื้อเธอมาด้วยเงินหมื่นยังไม่กล้าแสดงกิริยาอย่างนี้ต่อเธอ การพูดโดยไม่ได้ไตร่ตรองของพัคตร์พริ้งทำให้ทองจันทร์ออกจากบ้านไปทันที ทั้งๆ ที่อยู่กันมาเพียง 7 เดือน

ตอนรัก "โฉมฉาย" เขียนโดย พ.เนตรรังษี

โฉมฉายเป็นเด็กที่มารดาของทองจันทร์เลี้ยงไว้ และรักเธอเหมือนบุตรสาว โฉมฉายคอยดูแลเอาใจใส่ทองจันทร์ทุกอย่างเพราะเธอรักเขา เมื่อมีคนมาสู่ขอเธอก็ไม่ยอมแต่งงานกับใคร

ตอนร้าง "โฉมฉาย" เขียนโดย ยาขอบ

เมื่อทองจันทร์เลิกกับพัคตร์พริ้งนั้น เขาได้รับความกระทบกระเทือนใจอย่างที่สุด โฉมฉาย

คอยดูแลเอาใจใส่เขาด้วยความรักและภักดี ทำให้ทองจันทร์สงสารและรักเธอในที่สุด เมื่อมารดาจะส่ง โคมฉายเข้าไปอยู่ในวัง เพื่อต้องการให้โคมฉายได้คนที่ดีกว่าทองจันทร์ ทองจันทร์จึงหลอกมารดาว่า โคมฉายนั้นเป็นภรรยาของเขาแล้ว และโคมฉายก็ไม่ปฏิเสธ เวลาผ่านไปเกือบปี ทองจันทร์เริ่มเบื่อ การปรนนิบัติที่มากเกินไปของโคมฉาย เขาเริ่มรำคาญและเริ่มออกเที่ยวเตร่นอกบ้าน โคมฉายได้รับ เฝ้าถามเขาว่า อะไรที่เป็นสาเหตุให้เขาทำเช่นนั้น เขาจึงบอกความจริงให้เธอทราบว่า เขาไม่ชอบให้ เธอรับใช้เขามากเกินไป เพราะเมียไม่ใช่ทาส โคมฉายไม่เข้าใจทัศนคติของทองจันทร์ เธอนึกแต่ว่าเธอ ทำให้เขาไม่มีความสุข เธอจึงตัดสินใจหนีออกจากบ้านหายสาบสูญไป ทำให้ทองจันทร์ถึงกับล้มเจ็บ ด้วยความเสียใจ

ตอนรัก "จิระวัด" เขียนโดย ยาชอบ

จิระวัดเป็นลูกสาวลุงของทองจันทร์ ทั้งสองสนิทสนมกันมาก ต่อมาเมื่อโตขึ้นความรัก อย่างพี่น้องก็เปลี่ยนมาเป็นความรักระหว่างหนุ่มสาว แต่เป็นความรักที่มีอุปสรรค เพราะป้าของ ทองจันทร์ต้องการให้ลูกสาวแต่งงานกับคหบดีหนุ่ม จิระวัดจำใจต้องแต่งงาน สองปีต่อมา สามียของเธอก็เสียชีวิต ตลอดเวลาจิระวัดได้แสดงให้ทองจันทร์ทราบว่าเธอยังรักเขาอยู่อย่างไม่เสื่อมคลาย

ตอนร้าง "จิระวัด" เขียนโดย ยาชอบ

ทองจันทร์ล้มป่วยลงเพราะความเสียใจที่ทำให้โคมฉายภรรยาคนที่สองของเขาหนีออกจาก บ้านไป การล้มป่วยครั้งนี้ทำให้เขาไม่ได้ไปงานศพป้าสะใภ้ผู้เป็นมารดาของจิระวัด แต่ได้ไปงานทำบุญ 50 วัน จิระวัดได้ต่อว่าที่เขาหายหน้าไป 2 ปี บิดาของจิระวัดได้ขอร้องให้ทองจันทร์อยู่ดั่งเดิมเพื่อช่วย งาน และในคืนนั้นเองทองจันทร์ก็ได้จิระวัดเป็นภรรยา และอยู่ที่บ้านของจิระวัดเรื่อยมา

จิระวัดทำตัวเหมือนเป็นทั้งเมียและนายจ้าง เธอพยายามพิสูจน์ตนเองว่ารักเขามากกว่า พักตร์พริ้ง และโคมฉาย เพราะเธอรัก ชื่อเสียงในการเป็นนักเขียนของเขาด้วย จิระวัดคอยดูแลเขา ตั้งแต่เวลากิน เวลานอน และเวลาทำงาน โดยกำหนดเป็นตารางเวลาให้ทำ ยิ่งเห็นว่างานเขียน หนังสือทำเงินได้ดี จิระวัดก็เร่งให้ทองจันทร์ เขียนหนังสือมากขึ้น ในตอนแรกๆ ทองจันทร์ก็ทนได้ แต่ การเขียนหนังสือเป็นงานศิลปะที่ต้องใช้อารมณ์เป็นองค์ประกอบยิ่งนานวันงานเขียนของเขาก็ยิ่งเลวลง ในที่สุดเขาก็ไม่สามารถจะทนต่อไปได้ ทองจันทร์จึงถามเธอว่าเขาเป็นสามีหรือโรงงานกษาปณ์กันแน่ คำถามของสามีทำให้จิระวัดโกรธ และว่าคนอย่างทองจันทร์นั้นเหมาะที่จะอยู่กับพักตร์พริ้งเพราะเธอ ร่ำรวย ทำให้ทองจันทร์โกรธที่เธอพูดถูก และหมดความอดทน จึงออกจากบ้านไปในที่สุด

ตอนรัก "บั้งอร" เขียนโดยแม่อนงค์

ทองจันทร์ ศานต์ศิริ เขียนจดหมายเล่าให้ประพันธ์เพื่อนรักทราบว่าขณะนี้เขารักผู้หญิง อยู่ 6 คน คนแรกคือ บั้งอร และขณะเดียวกันเขาก็รัก อุษา จิระวัด พักตร์พริ้ง สมสวาท และ

โฉมฉายด้วย

ตอนร่าง "บังอร" เขียนโดยยายชอบ

หลังจากที่เลิกกับ จีระวัตแล้ว ทองจันทร์ได้รับจดหมายจากบังอรว่าเธอกำลังเจ็บหนัก ขอเห็นหน้าเขาเป็นครั้งสุดท้าย ทองจันทร์ รีบไปหาบังอรที่บ้าน ทำให้เธอมีกำลังใจดีขึ้น และหายเจ็บ ในที่สุดทำให้ยายและแม่ของบังอรพอใจเขามาก จึงให้ทองจันทร์จัดการหาผู้ใหญ่เพื่อสู้ขอบังอรให้เรียบร้อยและย้ายมาอยู่บ้านบังอรบ้านที่เต็มไปด้วยความเชื่อถือในเรื่องไสยศาสตร์และประเพณีแบบเก่าทำให้ทองจันทร์อึดอัดใจขึ้นทีละน้อยๆ โดยเฉพาะในวันที่เขาต้องร่วมหลับนอนกับบังอร บังอรจะไม่ยอมเด็ดขาดถ้าวันนั้นตรงกับวันเกิด วันพระ วันอุบาทว์ วันโลกาวินาศ และวันต่างๆ ที่ถือว่าไม่เป็นมงคล เวลาผ่านไปเพียง 8 เดือน ทองจันทร์ก็หมดความอดทน เขาขอร้องให้บังอรแยกบ้านไปอยู่ต่างหาก แต่บังอรไม่ยอม ทองจันทร์จึงใช้วิธีออกจากบ้านไป 6 วันบ้าง 15 วันบ้าง ทำให้บังอรน้อยใจ และตัดสินใจบวชชีเพื่อหนีปัญหา และเขียนจดหมายบอกสามีว่าอย่าได้ขัดขวางเธอ ถ้าไม่ตามใจเธอจะกินยาตาย

ตอนรัก "สมสวาท" เขียนโดย อ.กรุงแสง

ทองจันทร์พบสมสวาทในงานกาชาด หลังจากนั้นติดต่อกันเรื่อยมา ทองจันทร์ไปที่บ้านของสมสวาทที่ปราจีนบุรี ทั้งสองคนได้ไปเที่ยวเรื่อยด้วยกัน ปรากฏว่าเรือเสียทำให้กลับบ้านไม่ได้ ชาวบ้านละแวกนั้นจึงเข้าใจว่าสมสวาทเสียที่ทองจันทร์แล้ว

ตอนร่าง "สมสวาท" เขียนโดย พ.เนตรรังษี

หลังจากเหตุการณ์เรือเสียผ่านไปสามเดือน ทองจันทร์ได้รับจดหมายจากสมสวาทว่า เธอไม่เดือดร้อนเรื่องที่ชาวบ้านพูดกัน เพราะขณะนี้หลวงอัคนีมาชอบเธอ และบิดาของเธอก็พอใจ ทำให้ทองจันทร์ไม่พอใจ เวลาผ่านไป 4 ปี ทองจันทร์พบสมสวาทอีกครั้ง และทราบความจริงว่าสมสวาทยังไม่ได้แต่งงาน ทั้งสองคนจึงตัดสินใจอยู่ด้วยกัน เวลาผ่านไป 1 ปี ชีวิตคู่ของทองจันทร์และสมสวาทก็ต้องสิ้นสุดลง เพราะทองจันทร์ไม่สามารถทนต่อความหึงหวงที่มีมากเกินไปของสมสวาทได้

ตอนรัก "อุษา" เขียนโดย เรียมเอง

ทองจันทร์ไปที่หัวหิน และได้มีโอกาสช่วยหม่อมเจ้าหญิงอุษาจากการตกม้า ทำให้ทั้งสองสนใจซึ่งกันละกัน แต่ในสมัยนั้นชายสามัญชนจะเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับหม่อมเจ้าหญิงมิได้ เพราะจะมีโทษจำคุกถึง 7 ปี

ตอนร่าง "อุษา" เขียนโดยยายชอบ

หลังจากที่ทองจันทร์ผิดหวังจากชีวิตแต่งงานกับสมสวาทแล้ว เขาได้ไปที่หัวหิน และได้มีโอกาสพบหม่อมเจ้าหญิงอุษาอีกครั้งหนึ่ง เขาได้เล่าอดีตที่ผ่านมาให้ท่านหญิงทราบโดยตลอด และท่านหญิงทรงเล่าเรื่องของท่านให้ทองจันทร์ฟังว่า ท่านมาประทับที่หัวหินได้ 7 ปีแล้ว เพราะไม่สามารถที่

จะตามพระทัยท่านแม่ที่จะให้ร่วมสามีเดียวกับท่านพี่ของท่านเองได้ ด้วยความรักที่ทรงมีต่อทองจันทน์ ตลอดมา ท่านหญิงจึงตัดสินใจจะแต่งงานกับทองจันทน์ แต่ท่านแม่ได้ขอร้องให้ท่านหญิงอยู่กินกับทองจันทน์อย่างเจียบๆ ก่อน อย่าเพิ่งลาออกจากฐานันดรศักดิ์ และเมื่อใดก็ตามที่ท่านแม่ไปพักหัวหินก็ขอให้ทองจันทน์ออกไปอยู่ที่อื่น หม่อมเจ้าหญิงอุษาม้าจะไม่ทรงเห็นด้วยกับท่านแม่ แต่ก็ไม่เกรง พระทัยท่านแม่ ที่มีได้ขัดขวางความรักของท่าน จึงทรงปฏิบัติตามรับสั่ง

ทองจันทน์อยู่กับท่านหญิงอุษามาเป็นเวลาเกือบปี แต่ที่อยู่กันตามลำพังจริงๆ เพียง 8 เดือนเท่านั้น เพราะท่านแม่ของท่านหญิงมาประทับที่หัวหินเสมอ และทุกครั้งทองจันทน์ต้องหลบไปพักที่โรงแรมในหัวหินบ้าง ที่กรุงเทพฯ บ้าง และในที่สุดชีวิตคู่ของทั้งสองก็สิ้นสุดลง เมื่อเขาทราบว่าท่านหญิงอุษาประชวร ทองจันทน์พบท่านหญิงชบพระพักตร์อยู่ที่ใต้ทรงพระอักษร และที่บนโต๊ะมีลายพระหัตถ์ที่แสดงความไม่สบายพระทัยในการเลือกทองจันทน์ ซึ่งเป็นสามัญชนมาเป็นคู่ครอง ทำให้เขาตัดสินใจเลิกกับเธอ เพราะใครจะดูถูกเขาอย่างไรเขาทนได้ แต่ที่ทนไม่ได้ก็คือให้ท่านหญิงอุษารรยาของเขา ดูถูกเขาเสียเอง

ตอนรักและตอนร้าง "สมสวาท" ยากอบไม่ได้เขียนทั้ง 2 ตอน

หล่อนชั่วเพราะชาย

ทวน ทักษิณธ์ อ่านหนังสือพิมพ์พบข่าวหมั้นระหว่าง ขวลิขิต ฤาษดา กับ ประยงค์ ัญญลักษณ์ ทำให้เขานึกถึงเหตุการณ์ที่ผ่านมาเมื่อ 4 ปีก่อน สมัยที่ขวลิขิตมาปรึกษาเกี่ยวกับการค้าในฐานะที่ขวลิขิตเป็นพี่ชายของหญิงที่ทวนรัก เขาจึงช่วยขวลิขิตอย่างเต็มที่ ปรากฏว่ากิจการที่เขาแนะนำเจริญก้าวหน้าเป็นอย่างดี

ทวนมีโอกาสรู้จักประคองภรรยาของขวลิขิต และได้รู้เรื่องปัญหาชีวิตคู่ระหว่างขวลิขิตกับประคองว่า ขวลิขิตเป็นผู้ชายเจ้าชู้และโมโหร้าย ชอบทำร้ายร่างกายภรรยา ทวนคอยปลอบโยนและให้กำลังใจประคองอยู่เสมอ

ความใกล้ชิดกันทำให้ทั้งสองเห็นอกเห็นใจและรักใคร่กัน แต่ทวนยังมั่นคงต่อหญิงคนรักของเขา ในที่สุดประคองตัดสินใจหย่ากับขวลิขิต ทวนสำนึกว่าความสนิทสนมกับประคองเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ชีวิตครอบครัวของประคองแตกหักลง เขาจึงยินดีรับผิดชอบ ซึ่งทำให้ประคองซาบซึ้งใจในความดีของเขา และตัดสินใจหนีไป เนื่องจากรู้ว่าทวนยังรักคนรักของเขาอยู่ ต่อมาทวนได้รับจดหมายของประคองแจ้งให้ทราบว่า เธอกำลังจะแต่งงานกับชายคนหนึ่ง และถ้าเธอไม่มีความสุขเธอก็จะเลิกและแต่งงานใหม่เรื่อยไป เพราะการแต่งงานของเธอต่อไปนี้เธอทำไปเพื่อความอยู่รอด ส่วนหัวใจรักนั้นเธอมอบให้ทวนคนเดียว

มารหัวใจ

มาลีและประมาณเป็นเพื่อนร่วมชั้นเรียนกันมาตั้งแต่เด็ก เมื่อเติบโตขึ้นความใกล้ชิดกันทำให้ ทั้งสองรักกัน ต่อมาประมาณต้องไปศึกษาต่อที่ปิ้ง ทั้งสองอาลัยรักกันมาก และได้ให้คำมั่นสัญญากันไว้ เวลาต่อมามาลีได้พบหลวงไพรัชพิสิทธิ์ ข้าราชการหนุ่มผู้มั่งคั่ง เขาพอใจในความงามของมาลี จึงสว่ขอเธอกับบิดาซึ่งยินยอมยกให้ โดยไม่ฟังคำทัดทานของเธอ มาลีไม่อาจขัดความประสงค์ของบิดา จึงจำใจต้องแต่งงานกับชายที่ตนไม่รัก ชีวิตสมรสโดยปราศจากความรัก จึงทำให้เธอได้รับความเจ็บปวด และทนทุกข์ทรมานตลอดมา

เมียน้อย

ผาดิตได้ตกเป็นภรรยาของ พัลลภ ยิ่งพูน เพื่อนร่วมงานผู้มีความสามารถในการทำงานจนได้เป็นผู้จัดการของบริษัท ตอนแรกผาดิตเสียใจและโกรธแค้นพัลลภมากที่ฉวยโอกาสขณะที่เธอมีจิตใจอ่อนไหว พัลลภทำให้เธอใจอ่อนด้วยการร้องอนและเอาใจ ในที่สุดเธอก็หลงรักเขามากยิ่งขึ้น

วันหนึ่งอัมพวัน ภรรยาของพัลลภได้มาที่บริษัท และได้เชิญให้ผาดิตรับประทานอาหารกับเธอและสามี ระหว่างนั้นอัมพวันแสดงความคิดเห็นว่า การที่ผู้ชายชอบมีเมียน้อยนั้นไม่ดี และได้แสดงความรู้สึกเจ็บแค้นแทนภรรยาหลวงทั้งหลายพร้อมกับบอกว่าขออย่าให้เธอได้ประสบปัญหาอย่างนี้เลย ตลอดเวลาที่อัมพวันแสดงความคิดเห็นในเรื่องนี้ ผาดิตไม่สบายใจอย่างยิ่ง เพราะเกรงอัมพวันจะทราบเรื่องของตนกับพัลลภ ขณะที่สนทนากันอยู่นั้นพัลลภก็ได้บอกว่าเขากำลังแต่งหนังสืออยู่เรื่องหนึ่ง ชื่อเมียน้อย เรื่องนี้จะแสดงให้เห็นว่าการมีภรรยาน้อยนั้นไม่เสียหายแต่อย่างใด เพราะสามีก็ยังรักภรรยาเก่าอยู่อย่างไม่มีเสื่อมคลาย อัมพวันโต้แย้งไม่เห็นด้วย และได้ขอร้องให้ผาดิตช่วยเหลือพัลลภให้ ซึ่งทำให้ผาดิตไม่สบายใจและเป็นทุกข์อย่างยิ่ง

กามวาสี

อรรถ ทัฬหการี มีความผิดหวังในเรื่องความรักอย่างรุนแรง เขาก็ได้ใช้ชีวิตให้หมดเปลืองไปด้วยการเที่ยว นายอรุณผู้เป็นอาเกิดความห่วงใย จึงได้ขอร้องแกมบังคับให้นางาคจดหมายไปสมัครงานกับ นายประเทือง เมธาวิ ผู้อำนวยการบริษัทสยามกลสิกรรม อันเป็นบริษัทที่นายอรุณมีหุ้นส่วนอยู่ด้วย นายประเทืองรับอรรถเข้าทำงานทันที แม้จะทราบว่าอรรถไม่ค่อยเต็มใจในการทำงาน

ล่วงเวลามาจนถึงวันหนึ่ง นายประเทืองชวนอรรถไปที่บ้าน เขาจึงได้ทราบความจริงว่า กฤษฎณาภรรยาของนายประเทืองก็คือผู้หญิงที่เคยทรยศต่อความรักของเขานั้นเอง ความเคียดแค้นทำให้ อรรถเล้าความหลังของเขาให้นายจ้างฟังต่อหน้ากฤษฎณาว่าการที่เขาเป็นชายเสเพลไม่คิดทำงานนั้นก็เพราะ เขาหลงรักสาวสวยหน้าซื่อแต่ใจคดคนหนึ่ง ความรักทำให้เขาซัดใจกับบิดา และตั้งใจพาสาวคนรักซึ่งเป็น ลูกศัตรของบิดาไปอยู่ด้วยกัน แต่ก่อนรตไฟจะออก เขานึกได้ว่าเขาลืมรูปมารดาไว้ที่บ้าน เขาจึงขอร้อง ให้คนรักรอเขาอยู่ที่สถานี แต่เมื่อมาถึงบ้านก็พบว่าบิดาของเขาเสียชีวิตลงในเวลานั้นและมารดาเป็นลม กว่าเขาจะจัดการเรื่องต่างๆ เรียบร้อยก็เป็นเวลานานเกินเวลานัดหมาย เมื่อเขากลับไปที่สถานีอีกครั้ง ไม่มีกฤษฎณานั่น เขาไม่สามารถติดต่อกับเธอได้เพราะไม่มีที่อยู่ และต่อมามารดาก็เสียชีวิตอีกคน

กฤษฎณาได้ไปหาอรรถที่บ้านเพื่อปรับความเข้าใจ เธอได้อธิบายให้เขาทราบว่าวันที่เธอรอ เขานั้นบิดาของเธอตามมาที่สถานีความอับอายที่ถูกบิดาคำว่าจึงทำให้เธอตัดสินใจขึ้นรถไฟไปกรุงเทพฯ ทันที และได้ส่งจดหมายลงทะเลเบียนแจ้งมาให้อรรถทราบ ลายมือรับจดหมายที่เป็นชื่อมารดาของเขาก็ ยังอยู่ แต่เธอไม่ได้รับการติดต่อจากอรรถเลย เธอจึงตัดสินใจแต่งงานกับนายประเทือง เรื่องจบลงที่ อรรถลาออกจากงาน และกฤษฎณาทำหน้าที่ภรรยาของนายประเทืองต่อไป

รอยไครอยเกวียน

กฤษ ธรรมภาณี นึกถึงอดีตของตนสมัยที่ยังหนุ่ม เขาเป็นชายโสดรูปร่างดี แต่ไปหลงรัก ปองภรรยาสาวของพระวิเศษพจนารถ ซึ่งมีบุตรกับคุณพระแล้วคนหนึ่ง แต่ทั้งสองไม่สามารถหักห้าม ใจรักได้ พวกกันหนีไปอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข จนกระทั่งปองสิ้นชีวิตไปเมื่อกฤษมีอายุได้ 52 ปี เขาได้ แต่งงานใหม่กับวัลลีย์สาววัย 17 ปี อยู่ด้วยกันมาจนมีบุตรด้วยกันคนหนึ่ง กรรมใดที่เขาเคยก่อไว้ใน อดีตกับพระวิเศษพจนารถ กรรมนั้นก็ได้นองตอบเขาเหมือนรอยเกวียนที่ตามรอยโค เมื่อวัลลีย์เมีย ของเขา ได้เห็นครูสอนเดินรำดีกว่าเขาและลูก เธอจึงได้หนีตามเขาไปเหมือนที่ปองได้หนีตามกฤษมา

สวรรค์คนยาก

หลวงไทยวิทิตได้รับบรรดาศักดิ์เป็นคุณหลวง ก็เพราะเป็นเจ้าของกิจการไทยอินดัสตรี มี บุตรสาวที่มีความสามารถในการทำงาน โดยทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยผู้จัดการ เธอคือ เพียงจันทร์ วิทิต การ ที่บริษัทเจริญขึ้นอย่างรวดเร็วนี้แท้จริงเป็นเพราะความสามารถของ ศักดิ์ จัตุรภัตร เลขาธุการของ ห้าง ความใกล้ชิดกันทำให้เพียงจันทร์และศักดิ์รักกัน แต่ความรักของคนทั้งสองมีอุปสรรค หลวงไทย

วิถีต้องการให้เพียงจันทร์แต่งงานกับบุตรพระบำรุง เพียงจันทร์และศักดิ์ปรึกษากันในเรื่องที่จะจัด
ปัญหารัก ในที่สุดก็ตกลงกันว่า เพียงจันทร์จะไปบอกบิดาว่ารักอยู่กับศักดิ์ ถ้าบิดาไม่ตกลงยกเธอให้
กับศักดิ์ เธอก็จะแต่งงานกับเขาจนได้ และศักดิ์ก็ต้องออกจากบริษัทและยึดอาชีพเขียนหนังสือขายทั้ง
สองคนมีความเชื่อมั่นว่าจะสามารถต่อสู้กับความยากจนลำบากที่จะเกิดขึ้นได้ถ้ามีความรักที่แท้จริง

รักแท้

หลวงบุรีรักษ์แต่งงานกับเดือนใจ และมีบุตรด้วยกันหนึ่งคน ชีวิตครอบครัวของเขาใครๆ
ก็ว่ามีความสุข แต่ความจริงที่ไม่มีใครทราบเลยก็คือ หลวงบุรีรักษ์ไม่มีความสุขอย่างแท้จริง เพราะเขา
ได้แอบรักตรึงใจน้องภรรยา และตรึงใจก็รักพี่เขยของเธอด้วย แต่เพราะเธอมาที่หลังพี่สาว ตรึงใจจึง
ขอร้องให้หลวงบุรีรักษ์แต่งงานกับพี่สาวของเธอ ทุกครั้งที่ใครมาสู่ขอตรึงใจก็ปฏิเสธไม่ยอมแต่งงาน
ด้วย โดยไม่มีเหตุผล จนญาติพากันประหลาดใจ ตรึงใจตั้งใจที่จะครองตัวเป็นโสดไปตลอดชีวิต และขอ
ให้ได้มีความสัมพันธ์ทางใจกับพี่เขย โดยมีได้คิดที่จะละเมิดสิทธิเดือนใจพี่สาวของเธอ

เพื่อนแพง

ล่อ ชายหนุ่มชาวบ้านสร้าง เป็นคนขยันหมั่นเพียรในการทำงาน เขาอยู่กับพ่อเฒ่าพิศผู้
เป็นอา ซึ่งมีลูกสาว 2 คนคือ เพื่อนและแพง ทั้ง 2 คนต่างก็รักล่อ ในตอนแรกล่อรักเพื่อน ส่วนแพงเขา
รักอย่างน้อง ต่อมาเพื่อนสังเกตพบว่าแพงก็หลงรักล่อจึงเกิดความหึงหวง และขอให้ล่อสาบานว่า ถ้า
เขาทรยศต่อความรักที่มีต่อเธอแล้ว ก็ขอให้ภัยพิบัติเกิดแก่ตัวเขา แต่ต่อมาล่อพ่ายแพ้ความจงรักภักดี
ของแพง แพงตั้งท้องกับล่อและเสียชีวิตจากการคลอดบุตร

เมื่อล่อกลับมาเพื่อนต่อว่าเขาอย่างรุนแรงซึ่งล่อก็ได้โต้ตอบเชิงเปรียบเทียบความรักของผู้หญิง
สองคนว่า แพงนั้นรักเขาอย่างไม่ต้องการสิ่งใดตอบแทน แต่เพื่อนรักเขาเพราะล่อสาบานว่าจะรักเธอ
คนเดียว ในที่สุดล่อตัดสินใจรักษาคำสาบาน โดยการฆ่าตัวตายตามแพง ชาวบ้านสร้างได้สร้างศาลเจ้า
ล่อขึ้น ซึ่งได้กลายเป็นที่ที่หนุ่มสาวมาปฎิญาณว่าจะรักและซื่อสัตย์ต่อกัน

มัลลิกา

มัลลิกา เป็นบุตรธิดาอำมาตย์บริษัท เธอบรรยายความรู้สึกในใจที่มีต่อธนู ซึ่งทำงานอยู่

ในบริษัทของบิดาเธอไว้ในสมุดบันทึกว่า เธอไม่กล้าเปิดเผยเรื่องความรักของเธอให้บิดามารดาทราบ เพราะเธอมีฐานะด้อยกว่าเธอมาก ในที่สุดบิดามารดาก็ทราบความจริงทั้งหมดจากสมุดบันทึกของเธอ ในระหว่างที่มัลลิกาไม่สบายและเพื่อหาหนุ ตอนแรกมารดาไม่พอใจมาก แต่บิดาได้ให้สติและให้มารดานึกถึงความหลังว่าเดิมเขาเองก็เป็นคนเหลวไหล แต่ก็มาเอาดีได้หลังจากแต่งงานแล้ว สำหรับหนุนั้น เขาเห็นว่าเป็นคนดี มีความซื่อสัตย์ และมีความสามารถในการทำงาน จึงไม่ควรจะรังเกียจ มารดาของมัลลิกายอมรับความคิดเห็นของสามี และยินดีให้คนทั้งสองแต่งงานกัน

อารมณ์

ทัศนีย์ มัทธนะ กำลังเลือกเสื้อผ้าที่จะใช้ในงานหมั้นกับนายชูชกตอง ซึ่งจะมีขึ้นในเวลาอีกเพียง 5 วันข้างหน้า ขณะที่เลือกเสื้อผ้าอยู่นั้นเธอได้พบเสื้อชุดสีสดที่มีรอยไหม้ ทำให้เธอนึกถึงความรักในอดีตที่เธอมีต่อผู้ชายที่ดีแต่ยากจนคนหนึ่ง ทัศนีย์ถูกบิดามารดาขัดขวาง โดยพาเธอไปอยู่ต่างจังหวัดเพื่อจะได้ลืมคนรัก เธอจำได้ดีว่าเสื้อสีสดตัวนี้ถูกเก็บบูหรืของเขาคดใส่ และเธอไม่ให้เขาปิดเก็บบูหรืออกเพราะต้องการรอยไหม้ เพื่อจะได้เป็นเครื่องเตือนใจให้นึกถึงความรักของเธอและเขา เหตุการณ์นี้นานมาแล้วจนทัศนีย์แทบจะลืม แต่เสื้อตัวนี้มาเตือนใจเธอ ทำให้เธอแน่ใจว่าเธอไม่เคยลืมชายที่รักได้สนิทเลย ทัศนีย์จึงตัดสินใจไม่ยอมแต่งงานกับนายชูชกตอง เธอจะขอยุ่เป็นโสดตลอดไป ตราบใดที่เธอยังไม่สามารถลืมความรักครั้งแรกได้

หลังจากผู้ชาย

รำเพยนึกถึงชีวิตรักของเธอกับ นพ กฤตาคม เมื่อสามปีก่อน ตอนนั้นญาติของเธอไม่มีใครอยากให้เธอแต่งงานกับนพ เพราะเขาจน แต่ความรักทำให้เธอตัดสินใจแต่งงานกับเขา เธอนึกถึงการทำกระท้อนลอยแก้วเมื่อสามปีก่อนว่า กว่าจะให้นพได้รับประทานเธอก็ต้องแก่งแย่งรับประทานเหลือเอาไว้ เพราะมารดาลงมาคอยคุมเกรงว่าเธอจะทำให้เขา ส่วนนพรู้ใจเธอดีว่าเธอตั้งใจทำกระท้อนลอยแก้วให้เขารับประทาน แม้ของจะเหลือเพียงก้นถ้วย เขาก็รับประทานต่อจนหมด วันนี้ไม่ใช่เมื่อสามปีก่อน เธอทำกระท้อนลอยแก้วได้อย่างอิสระ และตั้งใจว่าเมื่อเขาตื่นขึ้นมามีจะให้เขารับประทาน แต่นพตื่นขึ้นมาด้วยความหิวจัด รำเพยก็ยื่นคอกอให้รับประทานกระท้อนลอยแก้วซึ่งเป็นความหลังของเธอ แต่ณพบอกว่าต้องการอาหารคาวไม่ใช่ของหวาน เธอกลับบอกว่าเนื้อที่ตั้งใจจะทอดให้รับประทานนั้นเน่าหมดแล้ว และความน้อยใจที่นพไม่สนใจกระท้อนลอยแก้ว เธอจึงมัดด้วยกระท้อนให้ตกลงแตก

นพโอรธมากจึงระบายโทสะด้วยการขว้างหม้อน้ำเย็นลงที่พื้นบ้าง ทั้งสองจึงเกิดศึกขว้างปาของในบ้าน เป็นการใหญ่ แต่รำเพยยังไม่หายโกรธจึงทำร้ายนพอีก นพเลยหนีไปสงบสติอารมณ์นอกบ้าน เมื่อเขากลับเข้ามาอีกครั้ง ทั้งสองคนได้ปรับความเข้าใจกัน รำเพยได้ชี้แจงให้เห็นถึงอารมณ์อันละเอียดอ่อนของผู้หญิงที่ต้องการให้ผู้ชายเข้าใจ แม้จะไม่เห็นด้วย แต่เพื่อความสงบสุขของครอบครัวเขายอม

เรื่องธรรมดา

ประเพณีที่สืบทอดกันมาทุกปีของชาวบางปะอิน ชาวบ้านแปงและชาวบ้านเลนก็คือ พอข้างขึ้นเดือนสี่ชาวบ้านก็จะพากันไปชนทรายเข้าวัด หรือเรียกว่าตักบาตรทราย งานนี้เป็นการเปิดโอกาสให้ชายหนุ่มได้พบหญิงสาวโดยเสรี เคลือบหลงรักจันทร์ระพ้อลูกสาวผู้ใหญ่แจ่ม เขาช่วยจันทร์ระพ้อชนทราย และจันทร์ระพ้อก็พอใจเขามาก เคลือบขอผ้าสไบของเธอไปดูต่างหน้า จันทร์ระพ้อจะให้ตรงๆ ตามที่ขอก็กายย จึงเลี้ยงให้เขาไปลอกเอาที่องค์พระทราย ซึ่งเธอจะห่มไว้สองผืน ผืนใหม่จะถวายองค์พระทราย ผืนเก่าที่ใช้แล้วจะให้เคลือบ แต่ขอร้องให้เคลือบจับตามองให้ตัวอย่างให้ชายอื่นมาเอาไปเสียก่อนการเกี้ยวพาราสีของหนุ่มสาวในงานตักบาตรทรายเป็นเรื่องสำคัญ แต่ผู้ใหญ่แลเห็นว่าเป็นเรื่องธรรมดาและไม่ห้ามปราม

รักหลังราชบัลลังก์

ยาขอบเริ่มต้นเรื่องด้วยการชี้แจงให้ผู้อ่านทราบว่า เขาเขียนเรื่องนี้ขึ้นเพื่อแสดงให้เห็นว่า เรื่องราวการเป็นขู้ของขุนวรวงษาธิราชกับแม่เจ้าอยู่หัวศรีสุดาจันทร์นั้น ไม่ควรถือเป็นเรื่องผิดศีลธรรม ถ้าจะผิดก็เพียงแต่ผิดประเพณีนิยมในสมัยนั้น เขาเขียนเรื่องนี้ด้วยความสุจริตใจเพราะเชื่อในเรื่องอำนาจของความรัก และขอให้ผู้อ่านเห็นใจคนทั้งสอง

ยาขอบได้เริ่มต้นเรื่องรักหลังราชบัลลังก์ว่าเจ้าแม่อยู่หัวศรีสุดาจันทร์และพระศรีศิลป์ราชโอรส ได้เสด็จไปที่หอพระฝ่ายหน้า ได้พบกับพันบุตรศรีเทพผู้ดูแลหอพระก็พอพระทัยในกิริยามารยาทอันนุ่มนวลของเขา จนกระทั่งเกิดนิรโทษผืนถึง ส่วนพระศรีศิลป์ก็โปรดพันบุตรศรีเทพมาก ถึงกับขอให้พระมารดาพาไปหาอีก พระมารดาจึงให้สายหยุดพาไป สายหยุดนั้นมีใจรักพันบุตรศรีเทพ พยายามทอดไมตรีให้ แต่พันบุตรศรีเทพไม่รับ ทำให้สายหยุดเสียใจ จึงทูลให้แม่เจ้าอยู่หัวศรีสุดาจันทร์ทรงช่วยเหลือ พระนางจึงเสด็จไปที่หอพระ ทรงว่ากล่าวเรื่องจะประทานสายหยุดให้กับพันบุตรศรีเทพ เมื่อเสด็จกลับก็ไม่สบายพระทัย วันรุ่งขึ้นพระศรีศิลป์เสด็จไปที่หอพระ พันบุตรศรีเทพก็ติดดอกจำปาถวาย

พร้อมกับสั่งว่าไม่ให้ปลดออกเพื่อพระมารดาจะได้จุ้มพิตพระปรางข้างที่ทรงดอกจำปา พระศรีศิลป์ทรงเล่าเรื่องให้พระมารดาฟัง พระนางก็ทราบความในใจของเขาทำให้ทรงหวั่นไหว ยิ่งทราบว่าเขาจะเดินทางกลับบ้านในวันรุ่งขึ้นเพื่อหลีกเลี่ยงการขัดรับสั่งเรื่องสายหยุดก็ยิ่งไม่สบายพระทัย จึงรับสั่งให้พระโอรสไปขอร้องให้เขาอยู่ก่อน โดยให้พระศรีศิลป์เอาความรักที่พระโอรสมีต่อเขาเป็นข้ออ้าง พันบุตรศรีเทพได้หลอกถามพระโอรสจนได้ความจริง จึงรู้ว่าแท้ที่จริงพระนางก็มีพระทัยปฏิบัติตน เมื่อทั้งสองมาพบกันอีกครั้งหนึ่งต่างก็ไม่สามารถที่จะหักห้ามความรักที่มีต่อกันได้ เจ้าแม่อยู่หัวศรีสุดาจันทร์จึงโปรดให้พันบุตรศรีเทพมาทำหน้าที่ดูแลหอพระฝ่ายใน เพื่อจะได้มีโอกาสใกล้ชิดกัน ความรักของทั้งสองจึงดำเนินสืบมาตั้งแต่นั้น

มูมมิต

พระยามนุสาราจารย์หรือลมูลเป็นเพื่อนบ้านและเพื่อนร่วมชั้นเรียนกับกระทิงมาตั้งแต่เด็ก กระทิงเคยร่ำรวยและเป็นเจ้าของบ้านนี้มาก่อน แต่เกรไม่ชอบเรียนหนังสือจึงรักษาทรัพย์สมบัติเดิมไว้ไม่ได้ ส่วนลมูลนั้นแม้จะเป็นลูกคนจน แต่ขยันเรียนจนได้รับราชการตำแหน่งพระยามนุสาราจารย์ และได้มีโอกาสอุปการะกระทิงเพื่อนเก่า

พระยามนุสาราจารย์มีลูกสาวชื่อโลมใจ ส่วนกระทิงมีลูกชายชื่อกรรณ เด็กทั้งสองเติบโตมาด้วยกัน ความสนิทสนมกันทำให้กลายเป็นความรัก เมื่อบิดาของโลมใจทราบจึงกีดกัน ต่อมากรรณได้รับทุนไปศึกษาต่อต่างประเทศ เขามีความคิดที่จะผูกมัดโลมใจให้เป็นของเขาเสียก่อนเพื่อความแน่ใจ จึงมีจดหมายนัดให้โลมใจมาพบกันในสวนหลังบ้าน กระทิงทราบเรื่องจึงเข้าไปขัดขวาง และสั่งสอนกรรณ ว่าเป็นการกระทำที่ไม่ถูกต้องและเอาเปรียบฝ่ายหญิง ซึ่งกรรณก็เห็นด้วย ส่วนพระยามนุสาราจารย์ได้เห็นเหตุการณ์ รู้สึกซาบซึ้งในน้ำใจของกระทิง และเห็นความเป็นเด็กดีของกรรณ จึงยอมให้กรรณหมั้นโลมใจไว้ก่อนที่กรรณจะเดินทางไปศึกษาต่อต่างประเทศ

วิเคราะห์สตรีในเรื่องสั้นของยาขอบ

บทคัดย่อ

ของ

กัญญารัตน์ ทวีรัตน์

เสนอต่อมหาวิทยาลัยทักษิณ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกภาษาไทย

พฤษภาคม 2541

บทคัดย่อ

การวิเคราะห์สตรีในเรื่องสั้นของยาขอบ จำนวน 15 เรื่อง ครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อวิเคราะห์ลักษณะของสตรีและบทบาทของสตรี ซึ่งปรากฏผลการศึกษาดังนี้

ลักษณะของสตรี คือ ลักษณะทางรูปธรรม และลักษณะทางนามธรรม ลักษณะทางรูปธรรม ได้แก่ การมีรูปร่างหน้าตาที่สวยงาม ได้สัดส่วน มีกิริยาท่าทางที่สุภาพ เรียบร้อย และมีการพูดจาที่ดีมีเหตุผล ลักษณะทางนามธรรม ได้แก่ การมีสติปัญญาที่เฉลียวฉลาด มีอารมณ์ รัก โลภ โกรธ ดีใจ เสียใจ เหมือนสตรีโดยทั่วไป และการมีคุณธรรมในการดำเนินชีวิต มีความกตัญญูทวดเวที่ต่อผู้มีพระคุณ มีความเสียสละ มีความศรัทธาในศาสนา เป็นต้น

บทบาทของสตรี คือ บทบาทด้านเศรษฐกิจ บทบาทด้านครอบครัว และบทบาทด้านสังคม บทบาทด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ ด้านอาชีพ ยาขอบเสนอให้สตรีมีบทบาทในการออกไปประกอบอาชีพนอกบ้าน แม้ว่าจะเป็นเพียงส่วนน้อยก็ตาม ด้านการครองชีพ สตรีไม่มีความเดือดร้อนในเรื่องนี้ เนื่องจากมีฐานะทางเศรษฐกิจดี บทบาทด้านครอบครัว ได้แก่ ฐานะบุตรที่เคารพและเชื่อฟังบิดามารดา ฐานะภรรยาที่มีทั้งภรรยาแบบเดิม ที่ปฏิบัติตนในหน้าที่ของแม่บ้าน ประณีตพิถีพิถัน และภรรยาแบบใหม่ ที่มีความคิดเป็นของตัวเอง กล้าทำ และกล้าแสดงออก ฐานะมารดา ที่ให้ความรัก และเลี้ยงดูบุตรสำหรับบทบาทด้านสังคม ได้แก่ ฐานะทางสังคมที่สตรีเกิดในชาติตระกูลดี มีฐานะร่ำรวย และมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่างๆ ของสังคมได้อย่างอิสระพอสมควร

AN ANALYSIS OF WOMEN IN JACOB' S SHORT STORIES

**Presented in partial fulfillment for the requirements of the
Master of Education degree in Thai**

Thaksin University

May 1998

In the analysis of Jacob's 15 short stories, the researcher studied and analyzed the characteristics and roles of women or female characters. The results were as follows:

The characteristics of female characters were divided into two categories: concrete and abstract. The concrete characteristics were revealed in the possession of beautiful faces and proportionate figure, polite manners, and good and reasonable speaking ability. The abstract characteristics that the female characters had were; intelligence and cleverness, general female feelings such as love, greed, anger, delight and sadness, ethical and moral values used in leading one's life, gratefulness towards people who showed kindness, sacrifice, and religious faith.

The roles of women were analyzed in the following aspects: economic being, family member, and social participant. The economic role included professions in which Jacob presented women as workers outside of home even though this role was not portrayed very often. Women did not suffer from living because they had good economic status. Their roles in the family were reflected in these aspects: as female children who respected and listened to their parents, as traditional wives who acted as housewives, served their husbands, and raised their children, as modern wives who had their own minds, dared to think and act out, and as mothers who gave love and raised their children. Their social roles were portrayed as : women born and bred in good and affluent families and as participants who could participate in social activities rather freely.

ประวัติของผู้วิจัย

ชื่อ-ชื่อสกุล	นางสาวกัญญารัตน์ ทวีรัตน์
วันเดือนปีเกิด	24 มกราคม 2499
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	บ้านเลขที่ 46/65 ถนนกาญจนวนิช ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ฝ่ายบุคลากร
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนพณิชยการหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ.2518	มัธยมศึกษาตอนปลายจากโรงเรียนวรนาธิเฉลิม สงขลา
พ.ศ.2522	ศศ.บ. วิชาเอกภาษาไทย จากมหาวิทยาลัยสงขลา- นครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
พ.ศ.2541	กศ.ม. วิชาเอกภาษาไทย จากมหาวิทยาลัยทักษิณ จังหวัดสงขลา